

శ్రీమద్భగవతం

శ్రీమద్భాగవతం

రచయిత :

ఉషశ్రీ

ప్రచురణ :

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు,

తిరుపతి.

PLACED ON THE SHELF

SRIMAD BHAGAVATAM

BY

USHASRI

© T. T. Devasthanams.

T.T.D. Religious Publications Series No: 13 and 22

First Edition: 1979

Reprint: 1982 & 1992 (one Volume)

Copies: 10,000

Q22:223
35 N92

Published by:

Sri. M.V.S. Prasad, I.A.S. No. 36253
Executive Officer
Tirumala Tirupati Devasthanams
Tirupati

SRI VENKATESWARA
CENTRAL LIBRARY &
RESEARCH CENTRE

Printed at

Tirumala Tirupati Devasthanams Press.
Tirupati.

ముందుమాట

ఏ దేశంలో అయినా ఏ కాలంలో కానివ్వండి, ఏ మతం ప్రచారంలో వుంటుందో దాని ప్రభావమే ఆ దేశాకాలాలకు సంబంధించిన సాంఘిక రాజకీయ సారస్వతాది సర్వ విషయాల మీద ప్రసరిస్తుంటుంది. హిందువులయిన భారతీయులకు శ్రుతిస్మృతి పురాణేతిహాసాలు పరమ పవిత్రాలు. వేదహితాలైన ధర్మశాస్త్రాలలో చెప్పబడ్డాయి. అవే పురాణేతిహాసాలలో అనేక ఆఖ్యానాల మూలంగా, విధి నిషేధ వివరణ పూర్వకంగా వివరించారు. మొత్తం మీద హిందువులందరికీ వైదిక ధర్మాలు ఆదరణీయాలు.

పంచమవేదంగా ప్రసిద్ధిచెందిన మహాకావ్యాన్ని ఆదికవి నన్నయ ఆంధ్రవాణి రూపంలో అవతరింపజేసి సుమారు వేయేళ్ళయింది. ఆ గ్రంథం సకల విషయ సంభరితమై అనాటి ఆంధ్ర సంస్కృతినంతనూ ఆక్షరరూపంలో సంతరించుకున్నది. ఈ వేయి వసంతాలలో ఎన్నో కావ్యాలు ఆవిర్భవించాయి. అయితే నేటికీ, రకరకాల రాజకీయ సాంఘిక పరిస్థితుల ధాటికి మిగిలినవి కొన్ని మాత్రమే.

కావ్యాల ద్వారా నీతిని ఉపదేశించడం మనదేశంలో అనాది సిద్ధమైన ఆచారం. బహుళ ప్రచారంలో వున్న ఉత్తమ శ్రేణికి చెందిన ప్రాచీన కావ్యాలు ప్రజలలో వేదాలవల్ల, వేదాంత సిద్ధాంతాలవల్ల విశ్వాసం పెంపొందిస్తున్నాయి. ఈ లోకంలో మానవులకు అవసరమైన ఆత్మగౌరవం, అభినివేశం, దృఢప్రవృత్తి, కార్యదీక్ష, ధర్మానుష్ఠానం, సాంఘిక సేవ, పరోపకారం వంటి సద్గుణాలను అవి అతిసుందరంగా, భావగంభీరంగా విశదీకరిస్తున్నాయి. రామాయణ భారత భాగవతాది గ్రంథాలు పఠన పాఠనాల మూలంగా ఆక్షరాస్యులందరికీ ఆనందం కలగజేస్తూ అసాధారణంగా వన్నెకెక్కిాయి.

సంప్రదాయ సాహిత్యంలో వర్తమానకాలాన్ని ఉజ్జీవింపజేయగల ఉజ్జ్వల సత్యాలను గుర్తించేటట్లు చేయాలని తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం సంకల్పం. సాహిత్య రసికులకు ఆనందం, విద్యార్థులకు అవదోధం కలిగించడానికి అందరికీ అందుబాటులో వుండే విధంగా ప్రాచీన గ్రంథాల ప్రచురణకు కూడా పూనుకున్న కొద్దికాలంలోనే పీటిపట్ల ప్రజలలో చక్కని అభిరుచి, ఆదరణ కానవచ్చాయి.

ప్రజలకు - ముఖ్యంగా విద్యార్థులకు విషయ పరిజ్ఞానం కలిగించి, భావ వికసనంకూర్చేందుకు, మేధాశక్తిని పెంచేందుకు ఈ గ్రంథాలు మిక్కిలి ప్రయోజనకారులు కాగలవని మా ప్రగాఢ విశ్వాసం. ఈ పుస్తకం ప్రథమ ముద్రణ 1979లో శ్రీ పి.వి.ఆర్.కె. ప్రసాద్ I.A.S., గారు కార్యనిర్వహణాధికారిగా ఉన్న సమయంలో జరిగింది. ఆ తరువాత 1982, సంవత్సరములో పునర్ముద్రణ జరిగింది. ప్రతులన్ని అనతి కాలంలో అయిపోవడం వల్ల మరల ముద్రింపబడుతున్న ఈ గ్రంథాన్ని మునుపటిలాగే ఆంధ్ర పాఠక మహాశయులు ఆదరించగలరని ఆశిస్తున్నాము.

ఎమ్.వి.యస్. ప్రసాద్,

తిరుపతి,

కార్యనిర్వహణాధికారి,

22-8-1992.

తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానములు, తిరుపతి.

పలికెడిది భాగవతమట

పలికించెడు వాడు రామభద్రుండట

నే పలికిన భవహర మగునట

పలికెద వే రొందు గాథ పలుకగ నేలా!

శ్రీ మద్భాగవతం

భాగవతము తెలిసి పలుకుట

కష్టంబు శూలికైన తమ్మిచూలి కైన

విబుధజనుల వలన విన్నంత కన్నంత.

తెలియవచ్చి నంత తేటపరతు

— పోతన మహాకవి

పోతన్నగారి పద్య కావ్యానికి

ఉపశ్రీ వచనానుసరణం.

సత్యభామ

నావర్ణ కంకణ యు ణ యు ణ సిసదంబు
 శంజినీ రవముతో చెలిమిసేయ
 తాటంక మణి గణ ధ గ ధ గ దీవులు
 గండమండల రుచి గప్పికొసగ
 ధవళత రాపాంగ ధ శ ధ శ రోచులు
 బాణజాల ప్రభావకులి నడవ
 శరపాత ము మ ము మ శబ్దంబు
 పరవంధి సైనిక కలకల స్వనము సురుప

వీర శృంగార భయ రౌద్ర విన్మయములు
 గలసి భామిని యయ్యెనో కాక యనగ
 ఇమవు దొడగుట దివుచుట యేయు బెల్ల
 నెరుగ రాకుండ అని సేసె నిందు వదన.

పరు జూచున్ పరు జూచు నొంప నలరింపన్
 రోష రాగోదయా

పిరతభ్రూకుటి మందహాసములతో
 వీరంబు శృంగారమున్
 జరగన్ గమ్మల గెంపు సొంపు బరగం
 జండాస్త్ర నందోహమున్

సరసాలోక నమూహమున్
 నెరపుచుం జ య ద్రా స్య హే లా గ తి న్

అలిపీలాలక చూడ నొప్పెనగె ప్రత్యూర్ణిత పాదంబుతో
 అలిక స్వేద వికీర్ణకాలకలతో ఆకర్ణికానీత
 నల్లలిత జ్యో నఖ పుంఖ దీధితులతో లక్ష్మ్యావలోకంబుతో
 నలయాకార ధనుర్విముక్త విశిఖ వ్రాతాహ తారాతియె.

బొమ్మ పెండ్లిండ్లకు బో నొల్ల నను
 బాల రణరంగమున కెట్లు రాదలంచె !
 మగవారి గనిన దా మరుగు జేరెడు
 ఇంతి వగవారి గెల్వ నే వగిది జూచె !
 పసిడి యుయ్యెల లెక్క భయమందు భీరువు
 ఖగవతి న్కంఠ మే కడిది నెక్కె !
 స్థిలు కోలాహల స్వనము లోర్వని
 కన్య పడుమా భాంకృతుల కెబ్బంగి నోర్చె !

నీలకంఠములకు స్పృత్యంబు గరపుచు
 నలసి తలగి పోవు నలరుబోడి
 ఏ చిధమున నుండె నెలమి నాలిథాది
 నూనములను రిపుల నూన చుడవ .

వీణ జక్కగబట్ట వెర వెరుంగని కొమ్మ
 బాణాసనం బెట్లు వట్ట వేర్చె !
 మ్రాకున దీగె గూర్పంగ వేరని లేచు
 గుణము నేక్రియ ధనుఃకోటి గూర్చె !
 నరవి ముత్యము గ్రువ్వజాలని యబల
 యే నిపుణత నందించె నిశిత శరము !
 జిలుకకు పద్యంబు పెప్పవేరని తవ్వి
 యస్త్ర మంత్రము లెన్న డభ్యసించె !

పలుకు మనిన బెక్కు పలుకని ముగుడ
 యే గతి నొనర్చె పింహగర్జనములు !
 అనగ మెరసె బ్రజగదభిరామ గుణధామ
 చారు సత్వ భామ సత్వభా మ .

జ్యోవల్లీధ్వని గర్జనంబుగ
 సురల్ సారంగయూధంబుగా
 అవిల్లింద్రశరానసంబుగ
 నరోజ్యుండు మేఘంబుగా

తావిద్యుల్లతభంగి సంతి

సురజిద్దావాగ్ని మగ్నంబుగా

ప్రావృట్కాలము సేసె

బాణచయ మంభశ్శీకరశ్రేణిగావ్ !

రాకేందుబింబమై రవిబింబమై

యొప్ప నీరజాతేక్షణ నెమ్మొగంబు ;

కందర్పకేతువై ఘన ధూమకేతువై

యలరు పూబోడి చేలాంచలంబు

భాశజ పరిధియై వ్రళయార్కు పరిధియై

మెరయు నాకృష్టమై మెలతచాప

మమృతప్రవాహమై యనల నందోహమై

తనరారు సంతి నందర్పనంబు ;

హర్షదాయయై మహారోషదాయయై

పరగు ముద్దరాలి బాణవృష్టి

హరికి అరికి జూడ

నందంద శృంగార పీఠరసము లోలి విస్తరిల్ల.

— పోతన మహాకవి

భాగవతము - దశమస్కంధము

స్వస్తి ప్రజాభ్యుదయము

శ్రీమద్భాగవతంతోనే నాకు అక్షరజ్ఞానం చేసింది మా అమ్మ. జ్ఞానం కంటే అక్షరదీక్ష అనడం ఉచితంగా ఉంటుంది. నాకు కొద్దిగా మాటలు వచ్చే రోజులలోనే —

ఇందుగల డందు లేడని
సందేహమువలదు చక్రి సర్వోపగతుం
డెం దెందు వెదకి చూచిన
అందందే కలదు దానవాగ్రణి వింటే !
కల డందురు దీనుల యెడ
కల డందురు పరమయోగి గణములపాలన్
కల డందు రన్నిదిశలను
కలదు కలం డనెడువాడు కలడో లేడో !

ఈ పద్యాలు నాచేత కంఠపాఠం చేయించింది అమ్మ యాభై యేళ్ళక్రితం మాట అది. వన్నెండేళ్ళుదాటాక నా చేత గజేంద్రమోక్షం పారాయణం చేయించారు నాన్నగారు. ఇప్పటికీ “శ్రీకంఠ చావళిండన” దగ్గరనుంచి

“గజరాజ మోక్షణమును
నిజముగ పఠించునట్టి నియతాత్ములకున్
గజరాజ వరదుడిచ్చును
గజ తురగస్యందనములు కైవల్యంబున్”

అన్నంత వరకూ వచనంతో సహా మనసులో చెరిగిపోలేదు.

ఇది నలభై యేళ్ళుగా నలుగురున్న విషయం.

అయినా —

కూచిభోల్ల కృష్ణా వధానులుగారు, వెంపరాల సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారు, దర్శన సర్వేశ్వరశాస్త్రిగారు, వండ్లూరు రామకృష్ణమాచార్యులవారూ, దిగుమర్తి సీతారామస్వామిగారలు నన్ను వ్యాకరణంలో ముంచి, సాహిత్యంలో తేల్చిన ఫలంగా —

అదిలో ఛందోబద్ధంగా పద్యాలు అల్లాను.

అది మనవనికాదని తెలిసి కట్టుకథలు రాశాము. అదీ కాదని తెలిసి రేడియోలో చేరాము. అప్పుడు తెలిసింది నేను రచయితను కాను నోరున్న వాడినని.

నా వదహారో ఏట కాబోలు —

మహానుభావుడు శ్రీధర వెంకయ్యగా రన్నారు.

రావుడూ! (మా వాన్నగారిని అలా పిలిచేవారు పెద్దలు)

మీనాడు నోరుపెట్టుకు బ్రతుకుతాడోయ్ అని.

ఆయన నవద్వీపంలో జ్యోతిశ్శాస్త్రం చదివిన మహానీయుడు.

ఆయన మాటే నిజ మయింది —

నోరున్నవాడికి పనికివచ్చే రేడియో ఉద్యోగం 1965లో అభించినా 1973లో బెజవాడచేరి, రజనిగారి ఆధిపత్యంలో ఆయనమాట కాదనలేక భారతం చెప్పడం మొదలు పెట్టాను. రామాయణం కూడా చెప్పాను.

భాగవతం చెప్ప అన్నారు రజని

చెప్పలేదు.

ఆ తరువాయి వాలుగేళ్ళకు —

అంటే జీవితభానుడు నడిమింటినుండి పశ్చిమానికి దిగిన యాభై రెండో యేట, ప్రశాంతంగా రామనామస్మరణలో నుండరకాండ పారాయణం చేసే రోజులలో తిరుపతి నుంచి భాగవతం వ్రాస్తావా! అని పిలుపు వచ్చింది.

ఎవరు నమ్మినా నమ్మకపోయినా —

అంతకు రెండురోజులక్రితం వ్యాసపూర్ణిమనాడు దశమస్కంధం వ్రాయడం మొదలుపెట్టాను; మనశ్శాంతి కోసం.

మూడోనాడు ఈ వార్త.

అంతే!

దీక్షగా కూర్చున్నాను.

వ్రాసింది నేను కాదు

వ్రాయించినవాడు తిరుపతి వెంకన్న.

నేను నిమిత్త మాత్రుణ్ణి.

పరమేశ్వరుడు ఈ ప్రాణికి ఆ అవకాశం యిచ్చాడు.

ఇప్పించేటట్టు చేశాడు ప్రసాద్ గారి చేత! అంతా ఆయన లీల!

(ప్రావణపూర్ణిమ)

శ్రీమద్భాగవతం చదివిన భగవద్భక్తు లందరికీ ప్రణామాలు - సంస్కృతభాగవతం చదివిన వారికీ, పోతన్నగారు భక్తిరసభరితంగా అందించిన పద్యభాగవతం చదవగల వారికి ఈ వచనం అవసరంలేదు. వారు ధన్యులు.

పాస్తవానికి భాగవతం యీమాత్రమయినా అందించగలనని అనుకోలేదు. అనుకుని ఉంటే లక్షకల భారతం, జరపైనాలుగువేల శ్లోకాల రామాయణం హాయిగా నుఖంగా వ్రాయగలిగిన వాణ్ణి అయిదునందకృపాలు యిది విడిచిపెట్టేవాణ్ణి కాదు.

కాదు కాని—

కవిత్వయం తరువాయి భారతాన్నీ, పోతన్నగారి అనంతరం భాగవతాన్నీ తెలుగు వారికి అందించబూనడం బాలచేష్ట కావాలి; దుస్సాహనం కావాలి, అని తెలిసినా—

భారతప్రపంచనానికి సాహసించినప్పుడు అది విన్న దుష్టూరి వెంకటరమణశాస్త్రిగారి వంటి వ్యాకరణశాస్త్రవేత్త మధునాపంతుల నక్కనారాయణశాస్త్రిగారి వంటి ఆంధ్రపురాణ కర్త ఆనందంతో ఆకర్షింపబడినట్లు తెలిసింది. నాజన్మ చరితార్థం కావాలంటే భారత రామాయణాలు పలకాలనీ, వనికి వా తెలుగు సోదరులను పులకింపజేసే కవిత్వయానికి వాల్మీకికి నన్నిహితులను చెయ్యాలని; తెలుసుకున్నాను.

మూడు సంవత్సరాలవ్యవధిలో ఆకాశవాణి (విజయవాడ)లో పలికే అవకాశం కలిపింది, యథాతథం ప్రచురించుకోవడానికి ఆదరంతో అనుమతించిన సంస్కార రసహృదయులు బాలాంత్రపు రజనీకాంతరావుగారికి నేనే కాదు రేడియోక్రొతలందరూ ఋణపడి పువ్వురు.

భాగవతంకూడా వినిపింది మునిముఠం తీర్చుకో! అన్నా రాయన. పోతన్నగారికి భయపడి అటు పోలేదు.

ఎందుకంటే ఆయనే భయపడ్డాడు—

భాగవతము తెలిసి పలుకుట కష్టంబు

హరికృష్ణుని భక్తిమూలం కైవ—అని

అయినా ఆయన సాహసించాడు, చిక్కిత్రో.

ఎంత భక్తితో సాగించినా ఏ ఏ ఘట్టాలలో తెలిసి పలకడం కుదరదనుకు
అవి వదిలిపెట్టా డాయవ. ఆ వేదాంత సాంఖ్య యోగశాస్త్ర విషయాలను నా
సింగయ్య వ్రాశారు. తనకు తెలియనిది చెప్పడానికి ఆయన మనను అంగీకరిం
నా విశ్వాసం. ఆ విశ్వాసంతోనే ఆ ఘట్టాలను పూర్తిగా విడిచిపెట్టకపోయినా
నంక్షిప్తం చేశాను.

మరొకటి భారతకథ కొంత యిందులో వుంది. అది పూర్తిగా విడిచిపె
వర్ణాశ్రమధర్మాలు ఈ కాలానికి అనవసరం కనక అవీ చాలా తగ్గించాను. ఈ వి
చేయడం న్యాయమా అంటే—

కంటెలూ కట్టకానులపేరులూ యీనాడు నచ్చని వారు బంగారాన్ని పారేస్తున్నా,
ఒంటిపేట గొలుసులూ, చంద్రహారాలూ చేయిస్తున్నారు. నేమ చేసింది అదే !

ఇది బంగారం ; ఎన్నిదేశాలకుపోయినా ఎన్ని కాలాలు మారినా వసిడి వసిడియే
శరీరానికి అలంకారం ; ఇది ఆత్మకు అవసరం.

* * * *

వ్యాసపూర్ణిమకు ఆరంభించాను.

ఆరంభించిన మూడురోజులకు తిరువతి వేంకటేశ్వరుడు పూర్తిచేసి వంపమన్నాడు,
నిర్వహణాధికారి ప్రసాద్ గారు ఉత్తరం వ్రాశారు. మూడు మాసాలలో పూర్తి
ఈ గ్రంథాన్ని ముద్రాలకోసంబటి అక్షరాలతో భారత, రామాయణాలు వ్రాసి
దిరంజీవి పేరి కామేశ్వరరావు చక్కగా దీక్షతో దిద్ది తీర్చాడు. అతనిని ఆశీర్వాది
నాలో ఈ సంస్కారం కలిగించిన జనవీ జనకులు పురాణమండ రామమూర్తి, కాళీ
పూర్ణలకు అభివాదాలర్పిస్తూ, తిరుమలేశుని పాదాలమోల తలవంచుతూ—

ఉ ప

(దుర్గాష్టం)

లలితస్కంధము

కృష్ణమూలము శుకాలాపాభిరామంబు

మంజులతాశోభితమున్

మవర్ణమమనస్సుజ్ఞేయమున్

మందరోజ్జ్వలవృత్తంబు

మహాఫలంబు విమలవ్యాసాలవాలంబునై

వెలయున్

బాగవతాఖ్య కల్పతరువర్విన్

సద్విజ్రేయమై.

— పోతన మహాకవి

భాగవతము

పోతనామాత్యుల

కవిత్వ వచనాలు

నైమిశారణ్యవర్ణనం

మధువైరి మందిరంబునుం బోలె

మాధవీ మన్మథ హితంబై

బ్రహ్మ గేహంబునుం బోలె

శారదాన్వితంబై

నీలగళ సభా నికేతనంబునుం బోలె

వహ్ని వరుణ సమీరణ చంద్ర రుద్ర హైమవతి కుబేర

వృషభ గాలవ శాండిల్య పాశువత జటి వటల మండితంబై

బలభేది భవనంబునుం బోలె

ఐరావ తామృత రంభా గణి కాభిరామంబై

మురాసుర నిలయంబునుం బోలె

ఉన్నత రాక్షస వంశ సంకులంబై

ధన దాగారంబునుం బోలె

శంఖ వద్మ కుంద ముకుంద నుందరంబై

రఘురాము యుద్ధంబునుం బోలె

నిరంతర శరానల శిఖా బహుళంబై

వరశురాము భండనంబునుం బోలె

అర్జు నోద్భేదనంబై

దానవ సంగ్రామంబునుం బోలె

అరిష్ట జంభ నికుంభ శక్తి యుక్తంబై

కౌరవ సంగరంబునుం బోలె

ద్రోణార్జున కాంచన న్యందన కదంబ సమేతంబై

కర్ణ కలహంబునుం బోలె

మహోన్నత శల్య సహకారంబై

నముద్ర సేతు బంధనంబునుం బోలె

నల నీల వన సాద్యద్రి ప్రదీపితంబై

భర్గు భజనంబునుం బోలె
నానా శోక లేఖా ఫలితంబై
మరుని కోదండంబునుం బోలె
పున్నాగ శిలీముఖ భూషితంబై

నరసింహ రూపంబునుం బోలె
కే న ర క ర జ కా ం త ం బై
నాట్య రంగంబునుం బోలె
నట నటీ నుషి రాన్వితంబై

శైలజా నిటలంబునుం బోలె
చందన కర్పూరతిల కాలంకృతంబై
వర్ణాగమనంబునుం బోలె
ఇంద్ర బాణానన మేఘకర కమనీయంబై

నిగమంబునుం బోలె
గాయత్రీ విరాజితంబై
మహా కావ్యంబునుం బోలె
నరల మృదులతా కలితంబై

విసతా నిలయంబునుం బోలె
సు ప ర్ణ రుచిరంబై
అమరావతీ పురంబునుం బోలె
సు మ నో ల లి త ం బై

కైట భోద్యోగంబునుం బోలె
మధు మానితంబై
పురుషోత్తమ సేవనంబునుం బోలె
అమృత ఫలదంబై

ధనంజయ నమోకంబునుం బోలె
అభ్రంశవ వరాగంబై

వైకుంఠ పురంబునుం బోలె
బుడ పుండరీక విలసితంబై
నంద హేమంబునుం బోలె
కృష్ణసార నుందరంబై

లంకానగరంబునుం బోలె
రామమహిషీ వంచక సమంచితంబై
సుగ్రీవ సైన్యంబునుం బోలె
గజ గవయ శరభ శోభితంబై

నారాయణ స్థానంబునుం బోలె
నీలకంఠ హంస కౌశిక భరద్వాజ తిత్తిరి భానురంబై
మహాభారతంబునుం బోలె
ఏక చక్ర బక కంక ధార్తరాష్ట్ర

శకుని నకుల సంచార నమ్మిళితంబై
నూర్య రథంబునుం బోలె
గురుతర వ్రవాహంబై
జలదకాల సంధ్యా ముహూర్తంబునుం బోలె
బహువితత జాతి సౌమనస్యంబై
ఒప్పు వై మి గా ర ణ్యంబు

— పోతన మహాకవి

భాగవతము - ప్రథమస్కంధము

నృసింహావతారం

ఇట్లు దానవేంద్రుండు :

వరిగృహ్యమాణ వైరుండును

వైరానుబంధ జాజ్వల్యమాన రోహిణుండును

రోహిణి జంభున్యమాన విజ్ఞాన వినయుండును

వినయ గాంధీర్య ధైర్య జేగీయమాన హృదయుండును

హృదయచాంచల్యమాన తామసుండును

తామసగుణ చక్రమ్యమాణ స్థైర్యుండును నై

విస్రంభంబున హుంకరించి

బాలుని ధిక్కరించి

హరి నిండు జూపు మని

కనత్కనక మణిమయ కంకణశ్రేణికార శబ్ద పూర్వకంబుగా

దిగ్గంతి దంతభేదన పాటవ వ్రశస్తంబగు హస్తంబున

నభామండప స్తంభంబు వ్రేసిన

వ్రేటుకోడన దశదిశలను మిడుంగురులు చెదరం

జిటిలి పెటిలి పడి

బంభజ్యమానంబగు అమ్మహస్తంభంబు వలన

వ్రళయవేణానంభూత నవస్తంభం బంధుర సమీరణ

సంఘటిత ఘోరజోఘుష్పమాణ మహావలాహక వర్గనిర్గత

నిబిడ నిఘ్నర దుస్సహ నిర్ఘాత సంఘ నిర్దోష నికాశంబులైన

చటచ్చట స్పట స్పట ధ్వనిప్రముఖ భయంకరారావ పంజంబులు

జంజన్యమానంబు లయి ఎగసి

ఆకాశ కుహరాంతరాళంబు నిరవకాశంబు సేసి

నిండినం పట్టు సొలక

దోధూయమాన హృదయంబులయి
 వరవశంబులై పితామహ మహేంద్ర వరుణ వాయు శిబి ప్రముఖ
 చరాచర జంతుజాలంబుల తోడ
 బ్రహ్మాండ కటాహంబు పగిలి పరిస్ఫోటితంబుగా
 ప్రఫుల్ల పద్మయుగళ నంకాశ
 భాన్వర చక్ర చాప హల కులిశ జలచర రేఖాంకిత
 చారు చరణ తలుండును
 చరణ చంక్రమణ ఘనవినమిత
 విశ్వవిశ్వంభరా భార ధౌరేయ
 దిక్కుంబి కుంభీనన కుంభినీధర కూర్మ కులశేఖరుండును
 దుగ్ధ జలధిజాత శుండాల శుండాదండ మండిత వ్రకాండ
 వ్రచండ మహోరున్తంభ యుగళుండును.
 ఘణ ఘణాయమాన మణికింకిణీ గణ ముఖరీత
 మేఖలావలయ వలయిత
 పీతాంబర శోభిత కటి వ్రదేశుండును
 నిర్జర నిమ్నగావర్త వర్తుల
 కమలాకర గంభీరనాభి వివరుండును
 ముష్టి పరిమేయ వినుత తనుతర స్నిగ్ధ మధ్యుండును
 కులాచల సానుభాగ నదృశ కర్కశ విశాలవక్షుండును
 దుర్జన దనుజ భట ధైర్య లతికా లవిత్రాయమాణ
 రక్షోరాజ వక్షోభాగ విశంకటక్షేత్ర విలేఖన
 చుంచులాంగలాయమాన వ్రతాప జ్వలన జ్వాలాయమాన
 శరణాగత నయన చకోర చంద్రరేఖాయమాణ
 వజ్రాయుధ వ్రతిమాన భానమాన
 నిశాత నఖర తర ముఖ నఖరుండును
 శంఖ చక్ర గదా ఖడ్గ కుంత తోమర వ్రముఖ
 నానాయుధ మహిత మహోత్తుంగ మహిధరశృంగ నన్నిభ

వీరసాగర వేలాయమాన మాలికా విరాజమాన

నిర్గళానేక నత భుజార్ధభుండును

మంజు మంజీర మణిపుంజ రంజిత మంజుల హార కేయూర

కంకణ కిరీట మకర కుండలాది భూషణ భూషితుండును

ద్రివళీయుత శిఖి శిఖరాభ వరిణద్ధ బంధుర కంధరుండును

ప్రకంపన కంపిత పారిజాత పాదపల్లవ ప్రతీకాశ

కోపావేశ సంచలి కాధరుండును

శరత్కాల మేఘజాల మధ్య ధగధగయమాన

తట్టితా సమాన దేదీప్యమాన దంష్ట్రాంకురుండును

కల్పాంతకాల సకలభువన గ్రనన విజృంభమాణ

సప్తజిహ్వ జిహ్వ తులిత తరల తరాయమాణ

విభ్రాజమాన జిహ్వండును

మేరు మందర మహా గుహాంతరాళ విస్తార

విపుల వక్త్ర నాసికా వివరుండును

నాసికా వివర నిస్సర స్నిబిడ స్నిగ్ధాన నికర నంఘట్టన

నంక్షోభిత నంతవ్యమాన సప్త సాగరుండును

పూర్వపర్వత విద్యోతమాన ఖద్యోత మండల

సద్భక్ష నమంచిత లోచనుండును

లోచనాంచల నమక్కిర్యమాణ విలోల కీలాభిల

విస్ఫులింగ వితాన రోరుధ్యమాన తారకాగ్రహ మండలుండును

శక్రచాప సురుచిరోదగ్ర మహా భూ లతాబంధ

బంధుర భయంకర వదనుండును

ఘనీతర గండశైల తుల్య కమనీయ గండభాగుండును

సంధ్యారాగ రక్తధారాధరమాలికా ప్రతి మహాభ్రంకష

తంతవ్యమాన పటుతర నటా జాలుండును

నటాజాల సంచాలన సంజాత వాత డోలాయమాన

వై మా ని క వి మా ను ం డు ను

గంగావతరణం

ఇట్లమ్మహానది

పురారాతి జటాజూట రంధ్రంబుల వలన దిగంబడి

నిరర్గళప్రవాహంబై వేలకు జల్లించి వెరసి నిండి

పెల్లు వెల్లిగొని పెచ్చుపెరిగి

విచ్చలవిడిం గ్రేపువెంబడి మరక క్రేళ్ళురుకు

మరకప్రాయంపు కామధేనువు చందంబున

ముందరికి నిగుడుచు

ముద్దు చందురు తోడి నెయ్యంబున క్రయ్యనడరి

చొప్పదప్పక సాగి చనుచెంచు

నుధార్ణవంబు కైవడి పెంపు కలిగి

మహేశ్వరు వదనగహ్వరంబు వలన

ఓం కారంబు పిరుంద వెలువడు

శబ్ద బ్రహ్మంబు భంగి-నదభ్ర విభ్రమంబై

అమ్మహిషాల తిలకంబు తెరువు వెంటనంటి వచ్చు

వెలివీనుగు తొండంబుల ననుకరించి

వరచు వరద మొగంబులును

వరద మొగంబుల పిరుంద

అందంద క్రందుకొని పొడచూపి

తొలంగు బాలశారదా కుచ కుంభంబులకు

అగ్గలంబైన బుగ్గలును, బుగ్గల సంగడంబునం

పారిజాత కుసుమ స్తబకంబుల

చెలువంబుల దెగడు వెలినురువులును

వెలి నురువుల చెంగట

అర్థోన్నీలిత కర్పూర తరు కిసలయంబులం

నిష్కంపిత శంఖవర్ణ మహోర్ధ్వ కర్ణుండును
 మంథ దండాయమాన మందర వసుంధరాధర
 పరిభ్రమణవేగ సముత్పద్యమాన వియస్మండల మండిత
 నుధారాశి కల్లోల శీకరాకార భానుర కేనరుండును
 పర్వాఖర్వ శిశిరకేరణ మయూఖ గౌర తనూరుహుండును
 నిజగర్భా నినద నిర్దళిత కుముద నువ్రతీక
 వామ నై రావణ సార్వభౌమ ప్రముఖ
 దిగిభరాజ కర్ణ కోటరుండును
 ధవళ ధరాధర దీర్ఘ దురవలోకనీయ దేహుండును
 దేహప్రభా పటల నిర్మథ్యమాన పరి వంథి
 యాతుధాన నికురంబ గర్వాంధకారుండును
 ప్రహ్లాద హిరణ్యకశిపు రంజన భంజన
 నిమిత్తాంతరంగ బహిరంగ
 జేగీయమాన కరుణా వీరరస సంయుతుండును
 మహాప్రభావుండును అయిన
 శ్రీ నృ సింహ దేవుండావర్భవింబిన.

— పోతన మహాకవి

భాగవతము = ప్రథమస్కంధము

శేలికొను నుళ్ళును

నుళ్ళ కెలంకుల ధవళ జలధర రేఖాకారంబుల

బాగు మెచ్చని నిడుద యేరులును

ఏరులం కలిసి వాయుజవంబున నొండొంటిం దాకి

బిట్టు మిట్టించి మీది కెగయు దురిత భంగంబులైన

భంగంబులును

భంగంబులకొనల చిన్న చిన్నంబులై కుప్పించి

ఉప్పరం బెగసి ముత్తియంపు నరుల వడుపున

మల్లికా దామంబుల తెరంగున

కర్పూర ఖండ కదంబంబుల చెలువంబున

ఇందు శకలంబుల తేజంబున

తారకా నికరంబుల పాలుపున మెరయుచు

ముక్తికన్యా వశీకరంబులైన శీకరంబులునుం గలిగి

మధ్యమలోక శ్రీ క ర ం బై

శ్రీకరంబు తెరంగున విష్ణువదంబు ముట్టి

విష్ణువదంబు భాతి నుల్లసిత హంస రుచిరంబై

రుచిరపక్షంబు రీతి అతిశోభిత కువలయంబై

కువలయంబు చెన్నున బహు జీవనంబై

జీవనంబులాగున నుమనో వికాస ప్రధానంబై

ప్రధాన పర్వంబు పాలుపున

ఏకచక్ర బక భీమ మహాభంగ సుభద్రార్జున

చరిత్రాభిరామంబై

రామ చిత్రంబు మెలపునం తనవారిలో చొచ్చిన

దోషాచరుల కభయప్రధాన చణంబై

ప్రధానచణ వర్తనంబు భాతి

సముపాసిత మృత్యుంజయంబై

మృత్యుంజయ రూపంబు పోలిక

విభూతి సుకుమారంబై
 కుమార చరిత్రంబు లేవను
 క్రొంచ ప్రముఖ విజయంబై
 విజయ రథంబు బాతి
 హరిహర మంథరంబై
 మంథర విచారంబు గ్రద్దన
 మహారామ గిరి వన ప్రవేశ కామంబై
 కామకేతనంబు పెల్లున
 ఉద్ధీపిత మకరంబై
 మకరకేతను బాణంబు కెవడి
 విలీన వరవాహినీ కలిత శంబరంబై
 శంబ రారాతి చిగురు గొంతంబు నూటి
 అధ్వగవేదనా శమనంబై
 శమనదండంబు జాడ
 నిమోన్నత నమవృత్తంబై
 వృత్తశాస్త్రంబు విధంబున వడిగలిగి
 నదా గురు లఘు వాక్య చ్చటా పరిగణితంబై
 గణితశాస్త్రంబు కొలదిని
 ఘన ఘనమూల వర్గమూల సంకలిత
 భిన్న మిశ్ర ప్రక్షేప భాత భీష్మంబై
 భీష్మ పర్వంబు పెంపున
 అనేక భగవద్గీతంబై
 గీత శాస్త్రంబు నిలుకడను
 మహా సుషిరతన్తు ఘన నానా శబ్దంబై
 శబ్ద శాస్త్రంబు మర్యాద అచ్చు వడి హల్లు కలిగి
 మహాభాష్య రూపావతార వృత్తి వృద్ధి గుణ నమర్థంబై
 అర్థశాస్త్రంబు మహిమను

బహు ప్రయోజన ప్రమాణ దృష్టాంతంబై
 దృష్టాంతంబు తెరంగున
 నర్వసామాన్య గుణ విశేషంబై
 శేష వ్యాపారంబు కరణిని
 సుస్థిరోద్ధరణ తత్పరంబై
 పరబ్రహ్మంబు గరిమ నతిక్రాంతానేక నిగమంబై
 నిగమంబు నడవడిని బ్రహ్మవర్గ వదక్రమ సంగ్రహంబై
 గ్రహ శాస్త్రంబు పరిపాటిని
 కర్కట మీన మిథున మకరరాశి నుందరంబై
 నుందరీ ముఖంబు పోడిమిని
 నిర్మల చంద్ర కాంతంబై
 కాంతాధరంబు రుచిని
 శోణచ్ఛాయా విలాసంబై
 విలాసవతి కొప్పు వొప్పున
 కృష్ణ నా గా థి క ం బై
 అధికమతి శాస్త్ర సంవాదంబు సొంపున
 అపార నరస్వతి విజయ విభ్రమంబై
 విభ్రమవతి చనుదోయి పగిది
 నిరంతర పయోవ్యా ప్రాఖిలలోక జీవనప్రద
 తుంగభద్రాతిరేఖా నలలితంబై
 లలితవతి నగవు మించున
 అపహసిత చంద్ర భాగధేయంబై
 భాగధేయవంతుని వివాహంబు లీల
 మహామేఖల కన్యకా విస్తారంబై
 తార కెంగేలి యొడికంబున
 ఆక్రాంత సూర్యతనయంబై
 సూర్యతనయు శరవర్షంబు పోలిక

భీమ రథ్యాటోప వారణంబై
 వారణంబు వరునునం బుష్కరోన్నత నంరంభంబై
 రంభ నెమ్మొము డాలున
 ను రసాతిశయ దశంబై
 దశరథ తనయు బొమముడి చాడ్చున
 సింధు గర్వ ప్రభంజ నంబై
 ప్రభంజన తనయు గదపెట్టు మాడ్కిని
 నమిపగత దుక్కానన దుర్మద నివారకంబై
 వారకన్యక ముంజేతి గతిని
 ము హు ర్ము హు రు చ్చలిత కంకణాలంకృతంబై
 కృతయుగంబు నోజ నవంకంబై
 పంకజాసన ముఖంబు నొరవున
 ప్రభూత ముఖ్య వర్ణంబై
 వర్ణగుణితంబు తెరకువను బహు దీర్ఘ బిందు వినర్గంబై
 వర్ణబంధకావ్యంబు ననువున
 గంభీరభావ మధురంబై
 మధురాపురంబు సొబగున మహానందనంబై
 నందనవనంబు పొందున విహరమాణ కౌళికంబై
 కౌళిక హయంబురీతి నుదశ ద్రువంబై
 ద్రువు తలంపుక్రియం గ్రియాపరిశీలిత విశ్వంభరంబై
 విశ్వంభరుని శంఖంబు రూపున
 దక్షి ణావరోత్తరంబై
 ఉత్తరా వివాహంబు చందంబున
 ప్ర ము ది త న ర ం బై
 నరసింహు వఖరంబుల భాతి
 ఆశ్రితప్రహ్లాద గురువిభవ ప్రదానంబై
 దానకాండంబు నీరిం

కామధేను కల్పలతా ద్యభినవంబై
 నవ నూతికా కుచంబు పేర్చిని
 నిరంతర పయోవర్ధనంబై
 ధనదు నిలయంబు తూనికను
 సంభృత మకర పద్మ మహాపద్మ కచ్చవంబై
 కచ్చకర్పరంబు బలిమిని
 పతిత శైల సముద్ధరణంబై
 ధరణిధరంబు సాటి
 ఉత్తంగ తట ముఖ్యంబై
 ముఖ్యవరాహంబు గరిమ
 ఉన్నతక్షమంబై
 క్షమానుర హస్తంబు గరగతికను
 సత్పవిత్ర మనోభిరామంబై
 రామచంద్రు బాణంబు కడింది
 అభ్యాగత ఖర దూషణ మదావహరణ ముఖరంబై
 ముఖరరామ కుతారంబు రీతిని
 భూ భృన్మూలచ్ఛేదన ప్రబలంబై
 బలరామ హలంబు భాతిని
 ప్రతికూల నన్నికర్షణ ప్రబుద్ధంబై
 బుద్ధదేవుని మేని యొరపున
 అభియాతి రక్షోదార మనోహరంబై
 హర తాండవంబుమేర నుల్లసి తానిమిషంబై
 అనిమిషావతారంబు కీర్తిని శ్రుతి మంగళప్రదంబై
 ప్రదాత యాగి సూటి
 అర్ధపరంపరా వామనంబై
 వామన చరణరేఖను బలి వంశ వ్యవనయంబై
 నయశాస్త్రంబు మార్గంబున

సామ భేద మాయోపాయ చతురంబై
 చతురాననాండంబు భావంబున
 ఆపరిమిత భుజన జంతుజాల సేవ్యమానంబై—
 మానిని యన లోతు నూపక
 గరిత యన నడి చవ్వుడు సేయక
 ముగుద యన బయట వడక
 ప్రమద యన గ్రయ్యం బారుచు
 వత్తివ్రత యన నిట్టటు చనక
 కల్ల యన వెవ్వియైన లోగొనుచు
 దైవం బన భక్త మనోరథంబు లిచ్చుచు
 అంత కంతకు గురి గడచి
 అవాఙ్మీనన గోచరంబై ప్రవహించె. — పోతన మహాకవి

* * *

పోతన్నగారి వచనం ఎంత గంభీరంగా ఉంటుందో
 చూడడంతో, తెలుగువచనాన్ని ఎలా కదం తొక్కించ
 వచ్చునో విద్యార్థియువకులు గ్రహించి తమ
 భాషాజ్ఞానాన్ని వృద్ధిచేసుకుంటారని ఆశ.
 ముఖ్యంగా పెద్దలు తమ పిల్లలచేత ఈ మూడు
 వచనలు కంతపాఠంచేయించి గుక్కత్రిప్ప
 కుండా అప్పగించుకొనేరీతిలో శిక్షణ
 యిస్తే ఈ చ్చా ర ణ దో షా లు రాకుండా
 చక్కగా శబ్దాలు పలక గలుగుతారని నూచన.

పిల్లలు చదువుకోవడానికి పీఠుగా ఉంటుందని యిలా అచ్చువేళాం. అంతేకాని
 యిది వచన కవిత్వం కాదు. పోతన్నగారి “కవిత్వవచనం” అని గ్రహింప ప్రార్థన.

ఉ ప శ్రి

(అశ్వయుజ విహారదళమి)

ప్రథమ ద్వితీయ తృతీయ స్కంధములు

శ్రీ కైవల్యపదంబు చేరుటకు నై చింతించెదన్ లోకర
క్షైకారంభకు భక్తపాలనకళా సంరంభకున్ దాసవో
ద్రేక న్తంభకు కేళిలోల విలనద్వద్భూల సంభూత నా
నాకంజాత భవాండకుంభకు మహానందాంగసాడింభకున్.

శ్రీమన్నారాయణ కథాశ్రవణ కుతూహల చిత్తులైన నైమిశారణ్యవాసులు, శౌవకాది మునిముఖ్యులు సత్రయాగం సాగిస్తూ నిఖిల పురాణ గాథాకథన దక్షుడైన మాతమహర్షిని చేరి;

శ్రీమద్భాగవతం సర్వపాపహరమూ కర్మరసాయనమూ, కనక దాసిని వినిపించండి అని కోరిగా ఆ పారాచికనూతుడు నర, నారాయణులకు, వాగ్దేవి సరస్వతికి, శ్రుతి, స్మృతి, పురాణ, ఇతిహాస, ఆగమాదుల పారము ముట్టిన వ్యాసమునికి అంజలి ఘటించి, ఆరంభించాడు :

ఓ మహామనులా రా !

కలియుగంలో మానవులు శరీరబలం లేని నీరస లవుతారు. అది కారణంగా ధైర్యశూన్యులూ, మందబుద్ధులూ, అల్పకాలజీవులూ, దుర్బలులూ అవుతారు. ఈ దశలో వారికి నక్కార్యాలూ, నత్కత్తువులూ చేసే శక్తి ఉండదు. అటువంటి వారు తరించాలంటే హరినామస్మరణమూ, హరికథాశ్రవణమూ యీ రెండే మార్గాలు. అందుకోసమే వ్యాసమహర్షి నారాయణ కథలతో భాగవత గ్రంథాన్ని తన కుమారుడైన శకయోగింద్రునికి అనుగ్రహించారు. ఆయన దీనిని భాగవతోత్తముడైన పరీక్షిత్తుహాజుకు వినిపించాడు. మా గురువుల అనుజ్ఞతో నేను విన్నదానిని, అందులో నాకు తెలిసిన దానిని మీకు వినిపిస్తాను. సావధానులై వినండి.

అభిమన్యుని పుత్రుడైన పరీక్షిత్తును సింహాసనం ఎక్కించి, ధర్మరాజులు మహా ప్రస్థానం చేశారు. అంతవరకూ భారతంలో మీరు విని ఉన్నారు.

పరీక్షిత్తు ధర్మమార్గం తప్పకుండా ప్రజలను కంటికి రెప్పలా కాపాడుతూ రాజ్యాన్ని పాలిస్తున్నాడు.

ఒకవా డాయన వేటకు వెళ్ళి, క్రూరమృగాలను సంహరించి అలసటతో దప్పిక తీర్చుకోవడానికి శమిక మహాముని ఆశ్రమానికి వచ్చాడు. ముని ధ్యాననమాధిలో ఉన్నాడు. మహారాజు దాహబాధలో ముని కదలక మెదలక ఉండడం చూసి, ఆ బాధలో ఆవేశం రాగా నమీశం లో ఉన్న ఒక పాము మృత కశేబరాన్ని ఆయన మెడలో వేసి వెళ్ళాడు. కొంత సేవటికి ఆ మునికుమారుడు శృంగి వచ్చి:

వా తండ్రిని పరాభవించినవాడు వారం రోజులలో తక్షక సర్పదష్టమై మరణిస్తాడు అని శపించాడు.

సమాధినుంచి లేచిన శమికముని విషయమంతా గ్రహించి:

వాయనా! ధర్మపరిపాలన చేసే ప్రభువును శపించడం అనుచితం. ఆయన ప్రతికారం చేసుకోగలడేమో, ఈ శాపానికి. కనక వెళ్ళి ఆయనకు శాపవిషయం చెప్పిరా, అన్నాడు.

పరీక్షిత్తు శాపం మాట విని రాజధానిని విడిచి, సర్పభోగాలూ పరిత్యజించి, గంగానదీ తీరాన దర్బాసనం మీద కూర్చుని శ్రీమన్నారాయణుని ధ్యానిస్తున్నాడు.

ధర్మప్రభువు పరీక్షిత్తు దీక్ష విని ఎందరో మునులూ, ఋషులూ, అక్కడకు వచ్చారు. వారందరికీ అభివాదా లర్పించి తన సంకల్పం తెలిపి, ఈ వారంలో వైకుంఠం చేరే మార్గం చెప్పవలసిందని అడిగాడు. అంతలో అక్కడకు శుకయోగి వచ్చాడు. ఆయనను చూస్తూనే ఎదురువెళ్ళి నమస్కరించి, తీసుకువచ్చి, ఆసీనుని చేసి, ఆయన పాదాల వ్రాలి;

యోగీంద్రా! నా అదృష్టవశాన ఈ నమయానికి వచ్చావు. ఆవు పాలుపిడికే నమయంతంటే, ఒకచోట ఆగని మీ దర్శనం కంటే మా బోంట్లకు ఏం కావాలి. నా యందు అనుగ్రహం ఉంది, వారం రోజుల వ్యవధిలో నేను శ్రీమన్నారాయణుని చేరే దారి చూపించండి అని ప్రార్థించగా శుకుడు చిరునవ్వుతో:

రాజేంద్రా! ఈ ప్రపంచంలో నరజన్మ కంటే దుర్లభమైనది లేదు. అటువంటి మంచిపుట్టుక దొరికినందుకు జీవితాంతం నారాయణచరణసేవ చేసుకోవాలి. కాని జీవితంలో నగభాగం వారీసంగమంతో, నిద్రతో, వ్యర్థమై పోతున్నది. మిగిలిన వగటికాలం అంతా వశు, పుత్ర, బంధు, బంధన, రక్షణకోసం ధనార్జనతో సరిపోతుంది. ఇక వీరికి హరి నామస్మరణకు అవకాశం లేదే!

అశాశ్వత మయిన దారా పుత్ర ధనాలమీద వ్యామోహం లేకుండా శాశ్వతానందం యిచ్చే శ్రీమన్నారాయణుని యందు మనసు లగ్నం చేయడం కంటే కోరతగినదిలేదు.

మా పితృహజ్యులు బాదరాయణులు నా మీది అనుగ్రహంతో భాగవతం వినిపించారు, దానినే నీకు వినిపిస్తాను.

భాగవతశ్రవణం వల్ల భవబంధాలు తెగి, మోక్షపాపప్రాజ్యం పొందుతాడు. ఎన్ని సంవత్సరాలు జీవించినా హరిస్మరణ లేనివాడు వుడుకూ, చస్తూ సంసారనముద్రంలో కొట్టుమిట్టాడుకూనే ఉంటాడు.

నీ మనస్సు నర్వబంధాలూ వదిలించుకుంది కనక నీకు ఆ పురుషోత్తముని గాథలు వినిపిస్తాను. సావధానుడవై విను, నీకు ఏడురోజుల గరువుంది.

పూర్వకాలంలో ఖట్వాంగుడనే మహారాజు దేవతలకు సాయపడి రాక్షసులందరినీ సంహరించాడు. దేవతలు సంతోషంతో వరం కోరుకోమన్నారు. అప్పడాయన యింక నా అయ్యర్థాయం ఎంత ఉంది? అని అడిగాడు. వారు రెండుఘడియలు! అన్నారు.

ఆమాట వింటూనే ఆయన రాజధానికి చేరి తన నర్వసంపదలూ, ధన ధాన్యాలూ ధారవోసి, భార్యాపుత్ర వ్యామోహబంధం తెంపుకుని శ్రీమన్నారాయణుని యందే మనసు లగ్నంచేసి ముహూర్తకాలం ముగియగానే వైకుంఠం చేరాడు.

బంధనాలు తెంచుకున్న వాడికి క్షణకాలం చాలు హరిస్మరణకు అదే ముక్తిపాత్రవు. నీకు ఏడు రోజుల వ్యవధి ఉంది.

ధారణవల్ల కొందరు, ధారణతో యోగిండ్రులై కొందరు. మోక్షం పొందుతారు.

ధారణ — అంటే నర్వబంధాలూ వదలి, ఇంద్రియాలను జయించి, ఉచ్చాస్యని నిశ్శ్వాసలను నియమబద్ధంగా సాగిస్తూ, శ్రీమన్నారాయణుని యందు మనసు నిలిపి, అక్కడే బుద్ధిని కేంద్రీకరించాలి.

విరాట్పురుషుడైన శ్రీహరి యందు లగ్నమయిన మనసుకు భూత, వర్తమాన, భవిష్యత్కాలాలలో వుండే వికాలవిశ్వం అంకా గోచరిస్తుంది.

ఈ శరీరం ఉన్నదే — యిది వృథివి, ఆవస్థ, తేజము, వాయువు, ఆకాశము, అహంకారము, 'మహత్తత్త్వము అనే ఏడు ఆవరణలతో నిండి ఉంటుంది. అటువంటి శరీరంలో వైరాజపురుషుడు ప్రకాశించాలంటే ధారణ కావాలి, అంటే ఆ విరాట్పురుషుడే యీ చతుర్థశభువనరూపి. నర్వవ్యాపకుడైన ఆయనను మనసులో నిలుపుకున్నవాడే ముముక్షువు.

హరిమయము విశ్వ మంతయు

హరి విశ్వమయుండు నంశయము వని లే దా

హరిమయము గాని ద్రవ్యము

వరమాణువులేదు, వంశపావన, వింటే.

మనిషికి కలలు వస్తాయి. అందులో ఏవో ఆకారాలు చూస్తాడు, తాను ధరిస్తాడు ఎక్కడెక్కడో తిరుగుతాడు. మెలకువ వస్తుంది. అదంతా కలే అని గ్రహిస్తాడు. అలానే వరమేశ్వరుడు నర్వజీవకోటిలోనూ వున్నా యివేమీ ఆయనను అంటవు.

అంతటివాడు కనకనే ఆయన అనుగ్రహంతో బ్రహ్మ ఈ బ్రహ్మాండభాండాలు సృష్టిస్తున్నాడు.

మహారాజా! అజ్ఞానంవల్ల ఏవేవో మఱాలినీ, భోగాలనీ కొట్టుమిట్టాడుకున్నారు.

సుఖంగా తినడానికి రెండుచేతులూ కలిపితే దోసిలి అవుతుంది కదా, బంగారు పాత్రలు దేనికి. అలాగే ఆచార్యుడనను నారచీరలూ, చర్మాంబరాలూ ఉండగా చీనాంబరాలెందుకు! వానయోగ్యమైన కొండగుహ లెన్నో ఉండగా భవనాలూ, సౌధాలూ నిర్మించుకోవలసిన అవసరం ఏవిటి!

హాయిగా విశ్రాంతి తీసుకోవాలంటే విశాలమైన పృథివి వున్నదే, నిద్రకోసం హంస తూలికాతల్పాలు కావాలా!

మంచి రుచిగల పళ్ళు చెట్టు యిస్తున్నాయి. స్వాదువులయిన జలాలు నదులలో దొరుకుతున్నాయి. అతిథి, అభ్యాగతులకు ఆదరంతో అన్నం పెట్టి వుణ్యసంతీమతల్లులున్నారు. ఇన్ని ఉండగా అధికారగర్వాంధులైన ధన మదోన్మత్తుల దగ్గర కలవంటి సేవలు చేయవలసిన దుస్థితి దేనికయ్యా!

రక్షకులు లేని వారల

రక్షించెద ననుచు చక్రి రాజై యుండన్

రక్షంపు మనుచు ఒక వరు

అక్షము ప్రార్థింప నేల అత్మజ్ఞులకున్.

అటువంటి నారాయణుని శరణువేడక ప్రాపంచిక తుచ్ఛమఱాలకోసం అన్యాయాలూ, అక్రమాలూ చేసే వారందరూ వరకర్షారం దగ్గర వైతరణి నదీతీరంలో తీవ్రాగ్నిజ్వాలా శిఖలలో కాలుతూ ఉంటారు.

విజ్ఞానులై భక్తితో ఉండే వారి నంగతి వేరు. వెన్నెలల చల్లదనం కురిసే చిరు నవ్వుల పురుషోత్తముని తమ హృదయంలోనే దర్శించడానికి ధ్యానం చేస్తూంటారు.

యశీశ్వరులుంటారు.

వారికి ఏ క్షణంలో శరీరం విడిచి పెట్టాలనిపిస్తే ఆ క్షణంలో వద్దాననం వేసి కూర్చుని, ప్రాణవాయువును మనస్సుతో నిరోధించి మనస్సును బుద్ధితో బంధించి దాన్ని జీవునితో చేర్చి ఆ జీవుని ఆత్మలోకి తెచ్చి, అత్మను బ్రహ్మపదార్థంతో ఏకీభవింపజేసి తనువు చాలిస్తారు.

యోగీశ్వరులుంటారు.

వీరు పాదాలతో మూలాధారచక్రాన్ని వేధించి ప్రాణాయామంతో నాభిదేశానికి తెచ్చి, క్రమంగా హృదయందాకా నడిపి, కంఠాన్ని దాటించి భూమధ్యానికి నడిపించి, కనులు, చెవులు, ముక్కు బంధించి, అర్థముహూర్తకాలంలో బ్రహ్మరంధ్రాన్ని వేధించి బ్రహ్మమందు కలుస్తారు.

ప్రాణాలు పోతున్నా ఇంద్రియాలను వశం చేసుకోలేని వారు మరణానంతరం ఈ వాంఛలతో పరమేషిలోకం చేరుతారు.

వీరందరిలో ఎవడు పాంచభౌతికవికారాలకు లొంగకుండా ఉంటాడో వాడు ఆనంద మయ్యై వాసుదేవునిలో లయ మవుతాడు. ఇది పరమభాగవతులు అనునరించే దారి, అశి శుకయోగి చెప్పగా విని పరీక్షితు :

యోగింద్రా! మీ మధురవాక్కులతో నాకు సర్వవాంఛలూ వైదొలగాయి. పురి పోత్తముని అవతారలీలలు విశాలవే ఉత్కంఠ పెరుగుతున్నది. ఆ శ్రీమన్నారాయణు! దివ్యగాథలు వినిపించండి, అనగా యోగిపుంగవుడు :

పరుడై ఈశ్వరుడై మహామహిముడై

ప్రాదుర్భవస్థాన నంహరణ క్రిడకుడై త్రిశక్తియుతుడై

అంతర్గతజ్యోతియై పరమేష్ఠి ప్రముఖామరాధిపులకుం

ప్రాపింప రాకుండు దున్తర మార్గంబున తేజరిల్లు

హరికిం తత్త్వార్థివై మ్రొక్కెదన్.

అని నారాయణ స్మరణ చేశాడు, అంటూ సూతుడు శాసకాది ముసిగణానికి భాగవతక వినిపిస్తున్నాడు.

సృష్టి స్థితి లయాలకు ఆయనే కారణం.

ఒకానొక భవనంగా ఉండే ఈ బ్రహ్మాండాన్ని ఆయన పదునాలుగులోకాలుగా విభజించి అంతటా ఆయనే వ్యాపించి ఉన్నాడు.

ఆయన ధరించే అవతారాలలో మొదటిది సహస్రశ్రీరాలతోఉండి అదిపురుషరూపంగా ఉంటుంది. అది యీ ప్రకృతిని సృష్టించింది.

అనంతరం యజ్ఞవరాహంగా ఆవిర్భవించాడు. నారదావతారంతో వైష్ణవభక్తి ప్రబోధించాడు. నరనారాయణరూపం నాలుగవది. అయిదవరూపంలో కపిలనామంతో సాంఖ్యయోగం ఉపదేశించాడు.

అనన్తూయ, అత్రిదంపతుల గర్భాస కుమారుడైనది అరవది. తదుపరి యజ్ఞ డయాడు. ఉడుక్రమ, వృధు, మిస, కూర్మ, ధన్వంతరి, మోహిని, సరసింహ, వామన, పరశురామ, రామ, కృష్ణావతారాలు ధరించిన అనంతరం బుద్ధుడవుతాడు. కలియుగాంతంలో విష్ణుయశుడనే విప్రనికి కల్కిరూపంలో పుడతాడు.

ఈ లోకంలో దుష్టరాక్షసపీడ పెరిగినప్పుడు ఆయన ప్రభవించి ఆ క్రూరదానవులను నంహరించి సాధువులను రక్షిస్తూ ఉంటాడు.

ఉద్ధవుడు

రాజేంద్రా !

కురుపాండవ సంగ్రామం తప్పదని తెలిసి, విదురుడు వనవాసావేశపోయి తిరిగి, తిరిగి పుణ్యనదులలో స్నానమాడి, పవిత్రక్షలపానంతో, వేళకు చొరికిన అకుకూరలతో కాలం గడుపుతూ క్రమంగా ప్రయాణాలు చేసి, యమునానదిచేరి, అక్కడ ధ్యాననమాధిలోపున్న ఉద్ధవుని చూశాడు.

చిన్ననాటి నుండి కృష్ణభక్తుడైన ఉద్ధవునిచూసి గాఢాలింగనం చేసుకొని కుశల ప్రశ్నలు వేశాడు.

ఉద్ధవుని నమాధానంలో కృష్ణనిర్యాణమూ, పాండవుల స్వర్గారోహణము విసి కొంత సేపు చింతించి నిర్మలచిత్తుడై విదురుడు :

ఉద్ధవా ! పురుషోత్తముడు నీకు బోధించిన అధ్యాత్మ రహస్యాలు వినాలని మనస్సు ఉవ్విళ్ళూరుతుంది, అన్నాడు.

అప్పుడు ఉద్ధవుడు ఆ రహస్యవిషయాలు చెప్పగల మైత్రేయమునిదగ్గరకు విదురుని వెళ్ళమని మరునాడు ఉద్ధవుడు బదిరికావనానికి వెళ్ళాడు.

విదురుడు యమునదాటి, గంగ చేరాడు.

అక్కడ గంగ ఒడ్డున యిసుక తిన్నెమీద పద్మాననాసీనుడై శ్రీహరిని ధ్యానించే యోగిపుంగవుడైన మైత్రేయుని దర్శించి, పాదాభివాదం చేసి :

మహాత్మా ! లోకంలో ఎందరోపుట్టి ఏనేవో వాంఛలతో పాపకర్మలు చేస్తూ బ్రతుకు తున్నారు. వీరికి పశువులకూ భేదం లేదు. మాత్రు యౌవనంపాలిట గండ్రగొడ్డళ్ళు వీరు. అటువంటి పాపాత్ములను నక్రమమార్గాన నడపడానికి తమవంటివారు లోకంలో పభవించి పుణ్యాత్ములై జగత్కల్యాణ కాంక్షతో జీవయాత్ర సాగిస్తారు.

ఇప్పుడు తమ ముఖాన ఆ పురుషోత్తముని గాథలు వినాలని కుతూహల పడు తున్నాను. నారాయణ కథామృతం ఆస్వాదించిన వారికి యితర కథలన్నీ గరళప్రాయాలే కనక అనుగ్రహించి ఆ పరమ పురుషతత్వం ఉపదేశించండి. ఈ ప్రపంచంలో మానవు లందరూ సుఖభోగాలకోసం ఏవో కర్మలుచేసి ఆశించిన ఫలితం దొరకక బాధపడుతున్నారు. వయిగా ఈ కర్మలన్నీ బంధన హేతువులు. బంధం దుఃఖకారణం. అంతతో ఆగదు. చేసిన కర్మల ఫలాలు అనుభవించడానికి పుడుతూ చస్తూ ఆ వలయంలో చిక్కుకుంటూనే ఉంటారు. అందుచేత వాటినుండి విముక్తికై అనుసరించదగిన దారి చూపండి, అన్నాడు.

మైత్రేయుడు : ఓ భక్తశిఖామణి ! నీకు చెప్పబోయే యీ పరమరహస్యాన్ని వాసుదేవుడు నాకు బోధించాడు. సావధానచిత్తంతో ఆలకించు.

ఈ నృప్తికి ప్రారంభంలో ఆయన తన అంశతో పురుషుని ప్రభవింపజేశాడు. అనంతరం మాయామయంగా మహాత్తత్వం కల్పించాడు. దానినుండి కార్య, కారణాలు, కర్త వచ్చారు. వంచభూతాలు పుట్టాయి. అందుండి ఇంద్రియాలు అయిదు వచ్చాయి. మనస్సు ఏర్పడింది.

సత్త్వ, రజ, తమోమయమయిన అహంకారం పుట్టింది. సాత్వికాహంకారం నుంచి దేవగణాలు వచ్చాయి. ఇవి ఇంద్రియాధిష్ఠాన దేవతలు. ముందుగా శబ్దం పుట్టింది. అనంతరం జ్ఞానేంద్రియాలు వచ్చాయి. (నేత్ర, నాసిక, జిహ్వ, కర్ణ, చర్మం యివి) అనంతరం కర్మేంద్రియాలు - (వాక్, పాణి, పాదాలు, పాయువు, (మలద్వారం)) ఉపస్థ (జననేంద్రియం) వచ్చాయి.

తామసాహంకారంవల్ల శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధాలు, శబ్దంవల్ల ఆకాశం అది స్పర్శతోకలిసి వాయువు, యీరెండూ కలిసి తేజస్సు, అనంతరం జలం, అనంతరం గంధగుణంతో భూమి ఆవిర్భవించాయి.

ఇందులో ఆకాశానికి శబ్దగుణం, వాయువుకు శబ్ద, స్పర్శలు, అగ్నికి శబ్ద, స్పర్శ, రూపాలూ, జలానికి శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రసగుణాలు వచ్చాయి. పృథివికి శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధాది అయిదు గుణాలూ వున్నాయి.

అయితే ఇవి ఒకదానితో ఒకటి కలిస్తేనే సృష్టి కొనసాగుతుంది కనక ఆ నమ్మేశనంతో ప్రాణికోటిని సృష్టించారు.

అటువంటి శ్రీహరి మహిమను చతుర్ముఖప్రజాపతి కూడా ఎరగడు. ఇంక తెలుసుకోగల వారెవరు! అందువల్లనే ఆయన చరణారవిందసేవ అందరికీ అవశ్యం.

అఖిలాండకోటిబ్రహ్మాండాలలో వ్యాపించి ఉన్న ఆ పురుషోత్తమునికి ప్రాపంచిక కర్మబంధాలు లేవా! అనిపించవచ్చు.

ఆకాశంలో చంద్రబింబం ఉన్నది. అది నరోవరజలంలో ప్రతిబింబిస్తున్నది. ఈ నీరు కదిలితే ప్రతిబింబం కూడా కదులుతూ ఉంటుంది కదా! అంతమాత్రంచేత గగనంలోని చందమామ ఉడిగినలాడుకున్నాడా! అలానే పురుషోత్తముని లీలలున్నా.

అజ్ఞానంలోపడి కొట్టుకునే జీవుడికే యీ కర్మబంధాలన్నీ. వీటినుంచి విముక్తి పొందాలంటే హరిసామన్వరణం ఒక్కటే మార్గం.

ఇప్పుడు మరికొన్ని విశేషాలు విను.

వాసుదేవనామంతో విరాజిల్లే పురాణపురుషుడు భాగవతవేదం చేతబట్టి పాతాళానికి వెళ్ళి, ధ్యానంలో ముకుళిత నేత్రుడై వున్నాడు. అంతలో అక్కడకు చేరిన నవక, నవం దాదులు రాగా వారిని అనుగ్రహించడానికి కనులు విచ్చిచూశాడు. వారు స్తుతించారు.

ఆ నమయాన నాగకన్యలు వనిత్రజలస్నానం చేసి, ఆ పరమపురుషుని సేవించి ధన్యులయ్యారు.

అప్పుడాయన భాగవతగాథను నవక్కుమారునికి వివరించాడు. నవక్కుమారుడు దీనిని సాంఖ్యాయనునికి విశదంచేయగా, ఆయన పరాశరునికి ఉపదేశించాడు. పరాశరుల వారు బృహస్పతికి బోధించారు. ఆ బృహస్పతి దానిని నీకు అనుగ్రహించారు.

అంతా జలమయంగా ఉన్నప్పుడు,

వేయివడగల శేషతల్పం మీద లీలావిలాసంగా పురుషోత్తముడు శయనించిన వేళ మాయావిదూరుడై ఆనందంగా ఉన్న సమయాన, పునఃప్రపంచాన్ని సృష్టించే కోరికతో, తన నాభినుండి ఒక పద్మాన్ని, దానినుండి వేదమయుడైన చతుర్ముఖబ్రహ్మనూ సృష్టించాడు.

ఆయన నాలుగు ముఖాలతో నలుదిక్కులూచూసి, ఏమీ గోచరించక, ఆ తామర పూవు క్రింది నాళం ద్వారా దాని మూలస్థానం కనుక్కుందామని తిరిగి తిరిగి ఏమీ కనిపించక మళ్ళీ కమలంమీదికి వచ్చి సుఖాసీనుడై యోగాభ్యాసంతో దర్శించగా పద్మదళ విశాల నయనుడై గరుడ వాహనంగల, శేషతల్పంమీద ఉన్న నారాయణుని రూపం గోచరించింది.

ఆ విరాట్పురుషుని పాదాలకు అభివాదంచేసి, ఆయన అనుజ్ఞతో సృష్టి సాగించడానికి సంకల్పించి తపస్సమాధిలో కొన్ని సంవత్సరాలు గడిపి, అనంతరం ముల్లోకాలూ సాక్షాత్కరించగా వాటికి రూపం యిచ్చాడు.

ఈ సృష్టిలో ముందుగా వృక్షాలుపుట్టాయి. అందులో పూలతో నిమిత్తంలేని విత్తనాలు గల రావి, మోదుగ, మర్రి మున్నుండు ప్రభవించాయి.

అనంతరం పుట్టించి ఫలించి విత్తనాలయే కాయధాన్యాల మొక్కలువచ్చాయి తరువాయి పువ్వులు పూసే లతలు, అనంతరం ఉత్తి చర్మమే ఉండే వెదురు, అనంతరం మామిడి ఆదిగాగల పళ్ళుచెట్లు, అనంతరం రెండుగిట్టల జంతువులు ఎద్దులు, దున్నలు, మెకలు, పందులు మొదలయిన తొమ్మిది జాతులు, ఒకేడెక్కగల గాడిద, గుర్రం ఆదిగా ఆరుజాతులు అయిదు గోళ్ళుండే మార్బాల, శునక, శార్దూల, సింహ, మర్కట, గజ, కూర్మాదులు పన్నెండు జాతులు. మొనలి, చేప, ఆదిగాగల జలచరాలు, గ్రద్ద, డేగ, కొంగ, వెనులి, హంస ఆదిగాగల పక్షులు, అనంతరం మనిషి యిదీ ఆయన సృష్టి.

మళ్ళీ విబుధులు, పితృదేవతలు, సురలు ఒకగణంగా, గంధర్వ అప్సరోజాతులొక గణంగా, యక్ష, రాక్షసులొక వర్గంగా, భూత, ప్రేత, పిశాచులొక కూటంగా, సిద్ధ, చారణ, విద్యాధరులు మరొక వర్గంగా, కిన్నర, కింపురుషులొకటిగా దేవగణాలయ్యాయి.

ఇప్పుడు నీకు కాల స్వరూపం చెప్తాను.

అకాశంలోని సూర్యకిరణంలో తనరేణువు అరుభాగాలయితే, ఆ ఆరోది పరమాణువు. ఆ పరమాణువులో సూర్యుడు గతించేకాలం సూక్ష్మకాలం.

వేష వ్యవధ మిథునాది ద్వాదశరానులలో సూర్యుడు తిరిగేకాలం మహాత్కాలం.

ఇందాక చెప్పినే ఆ పరమాణువులు రెండు అణువు. అణువులు మూడు త్రసరేణువు. ఇవి మూడు త్రుటి, నూరు త్రుటులు వేధ, మూడువేధలు లవం. ఇది మూడు నిమేషం. మూడు నిమేషాలు క్షణం, అయిదుక్షణాలు కాష్ఠ, పదికాష్ఠలు లఘువు, యివి పదిసేను నాడి, రెండు నాడులు ముహూర్తం, మూడు ముహూర్తాలు ఝాము, నాలుగుఝాములు పగలు, నాలుగు ఝాములు రాత్రి ఇది ఒక రోజు.

ఏడురోజులు వారం, రెండు వారాలు పక్షం, రెండు పక్షాలు మాసం, పన్నెండు మాసాలు సంవత్సరం. సూరేభ్య మానవుని ఆయుర్దాయం.

ఈ మానవ సంవత్సరం దేవతల కొకరోజు.

కృతయుగంలో ధర్మం నాలుగు పాదాలతో నడుస్తుంది.

త్రేతాయుగంలో మూడుపాదాలు, ద్వాపరయుగంలో రెండుపాదాలు, కలియుగంలో ఒకేపాదం.

అందువల్లనే కలియుగంలో ధర్మబుద్ధి నశించి, పాపచింతలు, దుష్టకర్మలూ పెరుగుతాయి.

యుగాలు నాలుగూ కలిసి మహాయుగం. ఇవి వెయ్యి అయితే బ్రహ్మకు పగలు. అప్పుడాయన నిద్రకు ఉపక్రమిస్తాడు.

చతుర్దశ భువనాలూ అప్పుడు పరమాణురూపుడైన పరమాత్మయందే లీనమవుతాయి. మళ్ళీ బ్రహ్మనిద్రలేచాక నృప్తి ఆరంభమవుతుంది.

ఈసృష్టిలో ఎన్నో విచిత్రాలున్నాయి.

ఒకమారు పరమేష్ఠి దేవభీమానంతో అహంకారం నిండిన మోహాన్ని తరుణి సంగమం, గంధమాల్యామలేవనం అదిగాగల పశువాంఛలతో మహామోహాన్ని, అవి తీర నందున కలిగే క్రోధంతో అంధతామి నమును, యిది నశించగా నేనే నశించాననే భ్రమ కలిగించే తామిస్రంబును, చిత్రవిభ్రమాన్ని కలిపి భూతకోటిని సృష్టించి, హ్యాక్తాపంతో వీరందరినీ తొలగించి, పవిత్ర హృదయంతో నవక, సనందన, సనత్కుమార, సనత్కు జాతులను సృష్టించి, యీ ప్రపంచంలో పదాచార సంపత్తికల ప్రజలను పుట్టించండి, అన్నాడు.

వారు నవ్వుతూ, మోక్షధర్మం, నారాయణ చరణ సేవ తప్ప మిగిలినవి మా కనవనరం.

అంతటో ఆయనకు క్రోధం కలిగి, భూమధ్యంనుంచి పరమేశుడు పుడుతూనే రోదనం చేశాడు.

రోదనం కారణంగా నిన్ను రుద్రవామంతో పిలుస్తాను, నువ్వు ఆకాశం అంశా వ్యాపించు, చంద్ర, సూర్య, అగ్ని, వాయు, జల, వృధివి, ప్రాణాలతో వంటావు. హృదయంలో, తపస్సులో కూడా నీ నివాసం ఉంటుంది, అని ఆయనకు సృష్టికార్యం అప్ప గించాడు.

ఆయన సర్వవిషయాలలో తననే పోలే గణాలను సృష్టించాడు. రుద్రగణాలు విశ్వాన్నే మ్రొంగగా బ్రహ్మ వారింబి మీరు తపోదీక్షవహించండి, అని పంపించి, అనంతరం వదిలించిని సృష్టించాడు.

వారు దక్ష, నారద, పులహ, పులస్త్య, భృగు, క్రతు, అంగీరస, వశిష్ఠ, మరీచి, అక్రి అనే పేర్లతో ప్రఖ్యాతులయ్యారు.

అదే సమయంలో ధర్మదేవత, మృత్యుదేవతలతోపాటు కాముడు (మన్మథుడు) పుట్టాడు. అప్పుడు పుట్టిన భారతీదేవిని బ్రహ్మ కామించగా, ముందుపుట్టిన అత్యాది మునులు నిందించారు.

అంతకో ఆయన తనువు చాలించగా ప్రపంచమంతా మంచుతోనిండిన చీకట్లు క్రమ్మాయి.

ఆయన మరొకదేహం ధరించి సృష్టినిగూర్చి ఆలోచన చేస్తుండగా ఆయన వాలుగు ముఖాలనుండి ఋగ్యజుస్సామ, అధర్వణవేదాలు పుట్టాయి.

అలా సర్వశాస్త్రాలూ ప్రభవించాయి. ప్రజాసృష్టికోసం ఆలోచన చేయగా స్వాయంభువ మనువు, ఆయన భార్య శతరూప ప్రభవించారు.

ఈ దంపతులకు ప్రియవ్రతుడు, ఉత్తానపాదుడు అను కుమారులు, ఆకూతి, దేవ హూతి, ప్రసూతి అనే ఆడపిల్లలు కలిగారు.

ఆకూతి రుచికుని, దేవహూతి కర్దముని, ప్రసూతి దక్షుని వివాహం చేసుకున్నారు. వీరివల్ల మానవప్రపంచం ప్రవృద్ధమయింది.

స్వాయంభువ మనువు ప్రజాసృష్టిచేసి వారందరినీ నాలాయణ భక్తులుగా రూపొందించి, ఏజేసినా హరిసమర్పణ బుద్ధితో చేయిస్తూండాలని చతుర్ముఖుడు ఆదేశించాడు.

ప్రజాపతీ! ఇదంతా జలమయంగా వుంది. నా బిడ్డలందరూ సుఖంగా నివసించడానికి యోగ్యమయిన స్థలం కావాలి, అనగా ఆయన నారాయణుని ప్రార్థించాడు.

ఇక్కడ హిరణ్యాక్షుని కథ చెప్పకాను, విను.

కశ్యప ప్రజాపతి భార్య దితి.

ఒక సాయం సంధ్యలో ఆవిడ భర్తనుచేరి,

నాథా! నా సవతులందరూ సంతానవతులై ముఖంగా వున్నారు. సంతానవాంఛ నన్ను బాధిస్తున్నది. ఈక్షణంలో నాకు సంతానవతి అయే అవకాశం అనుగ్రహించండి, అని ప్రార్థించింది.

సంధ్యాసమయాలు అందుకు ఉచితం కాదని వారించాడు కశ్యపుడు ఎనలేదు దితి. దైవం ఏం చెయ్యదలచుకుంటే అదే జరుగుతుందని ఆమెను తృప్తిపరచి పంపాడు.

ఆమె గర్భవతి అయింది.

ఇల్లాలా! నీకు కలిగే బిడ్డలు క్రూరస్వభావంతో, రాక్షసులై తిరుగుతూ శ్రీహరి పేతులలో మరణిస్తారు, అన్నాడు.

ఆవిడ దీనంగా ప్రార్థించగా :

తప్పదు. కాని వారికి కలిగే కుమారుడు మాత్రం ముల్లోకాలలో కీర్తిపొందే నజ్జను డవుతాడు, అని ఓదార్చి పంపించాడు.

కొంతకాలం గడిచింది. దితికి నెలలు నిండుతున్నాయి. ఆ గర్భంలోని శిశువుల కాంతి సర్వలోకాలకూ దున్నపం కాగా, దేవగణాలన్నీ, శ్రీమన్నారాయణుని చేరి, రాబోయే ఉపద్రవం ఏమిటని అడిగారు.

అప్పడాయన :

దేవతలారా! ఒకనాడు నన్ను దర్శించడానికి వచ్చే సనక, సనందాదులను వైకుంఠ ద్వారపాలకులు నిరోధించగా వారు ఆగ్రహంతో నా ద్వారపాలకులను శపించారు. వారి రూపంలో జన్మిస్తున్నారు.

ఎంతటివారయినా వేదవిదులను అవహేసిస్తే ప్రాయశ్చిత్తం తప్పదు. అందువల్ల జయవిజయులిప్పుడు రాక్షసులుగా పుట్టి నా చక్రధారలలో తనువు చాలించి వైకుంఠం చేరు తారు. అంతవరకూ వారి బాధ మీకు తప్పదు, అని పంపించాడు.

దితి యిద్దరు బిడ్డలను ప్రసవించింది.

వారికి హిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశిపులని పేరుపెట్టాడు కశ్యపుడు.

వారిద్దరూ తమ పరాక్రమంతో నర్వలోకాలూ జయించి, నిఖిల భువనాధీశులయారు.

ఒకనాడు హిరణ్యాక్షుడు యుద్ధప్రీతితో వరుణుని దగ్గరకుపోయి తొడగొట్టగా ఆయన చేతులు జోడించి :

దనుజేంద్రా! చాలాకాలంగా యుద్ధప్రీతి తగ్గి శాంతంగా ఉంటున్నాను. నీవంటి మహావీరునికి తగినవాడు వైకుంఠంలో విష్ణువని ఉన్నాడు. ఆయన దగ్గరకు వెళ్ళి నీ ప్రతాపం చూపితే మిగిలిన వ్యవహారం ఆయన చూసుకుంటాడు. అప్పుడు ఎవరెంతటి వారో లోకాలకు తెలుస్తుంది. వైకుంఠనాథుడు దానవ సంహారదీక్షలో పున్నాడని విన్నాను, అనగా ఆవేశంతో హిరణ్యాక్షుడు అటు బయలుదేరాడు.

దారిలో నారదుడు కనిపించగా, తను వెడుతూన్న వని చెప్పాడు, హిరణ్యాక్షుడు. విని నారదుడు :

నాయనా! ప్రస్తుతం నారాయణుడు భూభారాన్ని వహిస్తూ పరాహరూపంలో రసాతలాన వున్నాడు.

అనగా దితి పుత్రుడు మరింత ఉల్సాహంతో గదాదండం త్రిప్పుతూ రసాతలానికి వచ్చాడు.

వస్తూన్న దానపునిచూస్తూ శ్రీహరి తన కన్నులలో నిప్పులు నిండించి, ఆ చూపుల తోనే వాని దేహకాంతిని హరించి, ఒక్కమారు ముట్టెత్తో క్రిందికి పొడిచి, కాలితోత్రవ్వి, ప్రైకెగిరి, తనకోరచివరభూమినిపెట్టి, పరుగుప్రారంభించగా, ఆ దానపుడు వెంటతరుముతూ నిందిస్తూ రాగా, నారాయణుడు భూమిని సాగరంమీద ఉంచి యుద్ధసన్నద్ధుడయ్యాడు.

హిరణ్యాక్షుడు గదాదండం వినరగా దాన్ని ముక్కలుగా విరిచాడు శ్రీహరి. మరొక గద విసిరాడు దానపుడు. అది అందుకుని దానినే త్రిప్పివిసిరాడు శ్రీహరి. వాడు మూర్ఛపోయిలేచి మళ్ళీ గద విసిరాడు.

కొంతసేపు పోరు సాగింది.

శ్రీహరి సర్వరాక్షస సంహార సామర్థ్యంకల చక్రం ప్రయోగించగా, అది ప్రళయాగ్ని జ్వాలలతో హిరణ్యాక్షుని మాయలన్నిటినీ నిరోధించింది.

హిరణ్యాక్షుడు మల్లయుద్ధానికి దిగాడు.

ఆ పోరాటంలో శ్రీహరి తన అరచేతితో రొమ్ము బ్రద్దలుగొట్టి, ప్రజ్ఞమాతంవలె కర్ణమూలాల దగ్గర పిడిగుద్దుచేయగా వాడు బేలకూలాడు.

దేవతలతోపాటు మనులు, సజ్జనులూ ఆ శ్రీహరిని ప్రార్థించారు. ఆయన వైకుంఠం చేరుకున్నాడు.

దేవహూతి

స్వాయంభువ మనువు తనకుమార్తె దేవహూతిని వెంటబెట్టుకుని కర్ణముని సమీపించి: ఆర్యా! ఈమె నా బిడ్డ. పురుషోత్తముని దర్శించినవారికి తప్ప యీమె గోచరించదు. ఈమెను కాముకదృష్టితో చూసిన వారికి అక్షణంలోనే మృత్యువు సంభవిస్తుంది.

అటువంటి నవిత్ర శీలవతి అయిన నాబిడ్డ నిన్ను భర్తగా వరిస్తున్నది, అనగా కర్ణముడు,

ఈమెకూ నాకూ గుణ రూపాలలోనే కాక నడవడిలోకూడా పోలికలున్నాయి. కనక వరిస్తాను కాని - ఒకనయమం ఉంది. దాంపత్యజీవితానికి పరమావధియైన సంతానం కలగగానే నేను యోగాభ్యాసంతో శ్రీహరి ద్యానంలో ఉంటాను, అన్నాడు.

స్వాయంభువ మనువు తన భార్య శతరూపకో, కుమార్తె దేవహూతికో యీ విషయం వివరించి చెప్పి, వారి అంగీకారంపొంది, వివాహం జరిపించాడు.

బిడ్డను కర్ణమునికి అప్పగించి తిరిగివెళ్ళే సమయంలో ఆ కంఠ్రిహృదయం విషాద భరం అయింది. బిడ్డను కౌగలించుకుని, శరనుముద్దాడి, పెన్నుదువ్వుతూ కొంతసేపు కన్నీరు విడిచి, అంతలో ఓదార్పుపొంది తిరిగి వెళ్ళాడు.

ఇంటికి చేరుకూ దారిలో బ్రహ్మవర్త దేశంలో విష్ణువరంగా నత్కృతువులు చేసి, రాజధానికి, నిరంతరహరి చరణారవింద సేవాపరాయణుడై కాలంగడుపుతున్నాడు.

పార్వతీదేవి పరమశివుని ఆరాధించే రీతిలో దేవహూతి తనభర్తను సేవినూ, భక్తితో ఆయన సజ్జనులయే పరమావధిగా భావిస్తూ, కామ క్రోధాదులు దరిజేరసీయక, సర్వమూ తనకు భర్తయే అని త్రికరణశుద్ధిగా విశ్వసితూ జీవయాత్ర సాగిస్తున్నది.

ఒకనాడాయుని: ఇల్లాలా! నీసేవాభావం మా మనస్సుకి అహోదం కలిగించింది. నీకు దివ్యదృష్టి వరంగా యిస్తున్నాను, అన్నాడు.

స్వామీ! మీసేవలో మీ సర్వశక్తులూ నాకు లభిస్తాయని తెలుసు. కాని మన కల్యాణ సమయాన మీరు వాగ్దానం చేసిన సంతానవిషయం విస్మరించరని నమ్ముతాను, అంది.

అంతలో కర్దముడు తనశక్తితో మణులు చెక్కిన స్తంభాలతో అలరారే సౌధాలు కల్పించాడు. దానినిండా నంసారానికి అవసరమయిన శయ్యాగారాలు, భోజనశాలలు, సువర్ణపాత్రలు, చీనిచీనాంబరాలు, భవనంచుట్టూ ఉద్యానవనాలు, వనాలలో లతాని కుంజాలు, ఫలవృక్షాలు, కుక పిక నంతకులు, సరోవరాలు, క్రిడామందిరాలు, ఇన్నిటితో నిండిన దివ్యవిమానం సృష్టించాడు.

దేవహూతికి సంతోషం కలగలేదు. అది గ్రహించి కర్దముడు :

ఈ బిందు సరోవరంలో స్నానం చెయ్యి. దానివల్ల అన్నికోరికలూ వెరవేడుతాయి. అనగా సరోవరంలో దిగి, స్నానం చేసింది.

చేసేవేళ ఆనీటిలో పున్న నవయౌవన శోభనాయులు వెయ్యిమంది ఆమెచుట్టూ చేరి, ఆమెను చక్కగా అభ్యంగన స్నానం చేయించి, అగరుధూపంతో తల ఆర్చి, దువ్వలువలు కట్టించి, షడ్రసోపేతంగా భోజనం పెట్టి, కర్పూరహారకు లిచ్చి, చక్కని ఆననమోద కూర్చుండబెట్టి చేతిలో అద్దం పెట్టారు.

దేవహూతి అద్దంలో తనవ్రతిబింబం చూసుకుంటూ, భర్తను స్మరించింది. ఉత్తరక్షణంలో ప్రక్కగా నిలిచాడాయన.

పెళ్ళినాడు ఏ వయోరూపసౌందర్యలావణ్యాలు ఉన్నాయో ఆదేరీతిగా ఈక్షణంలో పున్న దేవహూతిని దగ్గరగా తీసుకుని కన్యకానవహారంతో విమానం ఎక్కాడు కర్దముడు.

ఆ విమానం మీద విభిలలోకాలూ తిరిగి, తననివాసానికి వచ్చి దేవహూతితో సాంసారిక సుఖభోగాలను అనుభవిస్తూ కొంతకాలము గడిపారు. ఆ రోజులలో కర్దముని అను గ్రహంతో దేవహూతి తొమ్మిందుగురు ఆడపిల్లలను ప్రసవించింది.

అప్పుడు కర్దముడు నన్యాసాశ్రమం స్వీకరించబోగా ఆమె :

స్వామీ! ఈ బాలికలకు వివాహంచేసి, నాకుతక్వోపదేశం చేయగల కుమారుని దయచేసి మీరు నన్యానం తీసుకోండి, అని వినయంగా ప్రార్థించింది.

అంగీకరించి, దైవనిర్ణయానుసారం ఆమెను పుత్రవ్రతని చేశాడు. శ్రీహరి అంశ ఆమె గర్భాన పుత్రరూపంలో ప్రవృద్ధమై కపిలముని జన్మపొందింది.

ఆ సమయాన వచ్చిన బ్రహ్మాదిదేవతలందరూ దేవహూతిని, కర్దముని అభినందించి ఆనందంతో తిరిగి వెళ్ళారు.

చతుర్ముఖుని ఆజ్ఞానుసారం కర్తముడు తన బిడ్డలు తొమ్మండుగురినీ మరీచి, అత్రి, అంగీరన, పులస్త్య, పులహ, క్రతు, భృగు, వశిష్ఠ, అధర్వులకిచ్చి వేదోక్తంగా వివాహం జరిపించాడు.

కొంతకాలం గడిచింది.

ఒకనాడు కర్తముడు తనయింట కపిల రూపంలో ప్రభవించిన సుహావిష్ణువును సమీపించి :

పురాణపురుషా! సర్వమానవులూ నీ చరణసేవతో ముక్తిధామం చేరుతారు. మా అదృష్టవశాన మాపుత్రుడవై జన్మించి మాకు తరణోపాయం చూపించావు. ఇక నేను సంసారం వదలి వనానికి పోయి యోగమార్గాన ముక్తి సాధించుకుంటాను, అన్నాడు.

కపిలుడు మందహాసం చేసి :

ఈ మానవులందరినీ ఉద్ధరించడానికే నేను కపిలమునిగా అవతరించాను. సాంఖ్య యోగ ప్రబోధంతో వీరిని తరింపజేస్తాను. నువ్వు నిశ్చింతగా పరంజ్యోతిర్యానంతో కైవల్య పదం చేరు, అని పంపించాడు.

కర్తముడు ప్రాంత తపోవనంచేరి యోగనిష్ఠతో ఈశ్వరధ్యానంతో పరమభాగవ కోత్తముల స్థానం చేరాడు.

బిందునరం దగ్గర దేవహూతి కపిలుని చేరి తనకు తత్వం ఉపదేశించమని కోరింది.

కపిలుడు చిరునవ్వు వెన్నెలల వదనంతో :

తల్లీ! ఈ జీవుడున్నాడే, వీని మనస్సు భవబంధాలను క్రెంచగలదు. కాని అది నత్వ, రజ, తమోగుణాలకు లొంగిపోతే సంసారబంధంలో గిరగిర త్రిప్పుతుంది. అదే మనస్సు నారాయణునియందు లగ్నమైతే మోక్షమార్గాన సాగుతుంది.

ఈ మనస్సు, అహంకార, మమకారాలకు లొంగి కామ, లోభాది అరిషడ్వర్గాలతో బంధితమై పాపకార్యాలకు పురికొల్పుతుంది. వానినుండి వదిలించుకున్నాడు పరిశుద్ధమై స్వయంజ్యోతి స్వరూపుడైన పురుషోత్తముని యందు లగ్నమవుతుంది. జ్ఞాన, వైరాగ్య, భక్తియుక్తమై ఆ నారాయణుని యందే ఉండే మనస్సుమాత్రమే సక్రమమార్గాన్ని చూపుతుంది. అని భక్తులంటున్నారు.

విద్వాంసు లేమంటున్నారంటే, యీ యింద్రియాలు ఎప్పుడూ ఏదో ఒక వాంఛతో సతమతి పువుతూనే ఉంటాయి. అవన్నీ దోషభరితాలు. వానినుండి మనస్సుతోపాటు

ఇంద్రులను మరలించి అంతఃకరణమ మంచి వసులమీదనే కేంద్రీకరిస్తే అదిమోక్షమార్గం నైపు పడుతుంది అంటారు.

భూతకోటి సంతనూ తనవలెనే భావిస్తూ, ఓరిమితో, శాంతహృదయంతో, నిష్కామకర్మచేస్తూ, నిరంతరం హరినామస్మరణచేస్తూ, నారాయణలీలాగాథలు పాడుకుంటూ ఏంటూ ఉండేవారు తావత్రయదూరులవుతారు. వీరు భాగవతోత్తములు.

ఈ భాగవతోత్తముల సహవాసంవల్ల నిరంతరం హరినామస్మరణ, శ్రవణామృతం లభించి క్రమంగా శ్రద్ధ, భక్తి నమకూరుతాయి.

అమ్మా ! ముక్తికంటే భగవత్సేవాభాగ్యం గొప్పది. శరీరంలోని జతరాగ్ని మనం తిన్న ఆహారాన్ని డిగ్లంచేసి శక్తిని ఎలయిస్తుందో, అలానే ఈసేవ మనలింగ శరీరాన్ని సశింపజేస్తుంది.

కొందరు సర్వకర్మలూ నారాయణార్పణంగా చేస్తూ, హరిచరణసేవనే కోరుకుంటారు. మరికొందరు తమ యోగశక్తితో మనస్సునూ, ప్రాణాన్నీ హరించి ఆ గాథలు గానం చేయడమే మోక్షం కంటే ఉత్కృష్టంగా భావిస్తారు. వీరందరూకూడా మోక్షం పొందుతారు.

ఇటువంటివారియందు స్నేహంతో వారి బిడ్డగా, విశ్వాసంతో వారి భార్యగా, హితవుకోరే స్నేహితుడుగా, మంత్రోపదేశంచేసే గురువుగా, నిత్యపూజలతో దైవంగా వారిని చూస్తూ ఏకేశం రాకుండా చేస్తాను. ఇదంతా భక్తియోగులవిషయం.

అమ్మా ! ఇక తత్వ విషయం వివరిస్తాను. ప్రకృతి - పురుషుడు ఈ రెండూ ప్రపంచానికి కారణభూతులు. ఇందులో ప్రకృతి చతుర్వింశతి తత్వాలతో ఉంటుంది.

పంచమహాభూతాలు, పంచతన్మాత్రలు, జ్ఞానేంద్రియ, కర్మేంద్రియాలుపది, మనస్సు, బుద్ధి, చిత్తము, అహంకారము అని అంతఃకరణ చతుష్టయం, ఇవి ఇరవై నాలుగు తత్వాలు, ఇదంతా నగుణ బ్రహ్మస్థానం.

వానుదేవ, సంకర్షణ, అనిరుద్ధ, ప్రద్యుమ్న అని నాలుగు వ్యూహాలున్నాయి. స్వచ్ఛ, శాంత, సత్వగుణంతో ఆకలిదప్పికలు, విచారమోహాలు, వార్ధక్యమరణాలు అనే ఊర్మివట్కాన్ని జయించి నిత్యమూ, భక్తజనసేవానులభమూ అయినది వానుదేవవ్యూహం.

మహాత్తత్వంవల్ల అహంకారం పుడుతుంది. ఇది వికార తేజన, కామస భేదాలతో మూడువిధాలుగా ఉంటుంది. మనస్సు, ఇంద్రియాలు, అకాశాది భూతాలు వికార

మయాలు. బుద్ధి, ప్రాణాలతో ఉండేది తేజసాహంకారం. ఇంద్రియసమ్మేళనంతో కామసాహంకారం ఉంటుంది.

దీన్ని అధిష్టించి ఉండేది సంకర్షణవ్యాహం. ఇందులో కార్య, కారణ, కర్తృత్వాలు మూఢత్వమూ ఉంటాయి. సంకల్ప, వికల్పాలు కలిగించే కామ సంభవవ్యాహం అని రుద్రవ్యాహం.

కామసాహంకారం వల్లనే శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధాది తన్మాత్రలూ, యీ తన్మాత్రలవల్ల వంచమహాభూతాలూ, వంచేంద్రియాలు వుట్టాయి. ఇంతతో సృష్టి ప్రారంభమయింది. భూతవంచక సమ్మేళనం వల్లనే అదిసాగుతుంది.

ఈ సృష్టిలో దుర్లభమయిన నరజన్మ సాధించినవాడు నారాయణ చరణసేవతోనే మోక్షం పొందుతాడు.

అలాకాక అణిమాది సిద్ధులు సాధించినవాడు మోక్షానికి మార్గం గుర్తించలేదు. ఆ సిద్ధులువిడి విగతసంగుడై సన్నేధ్యానించాలి. మద్యపానం చేసినవాడు శరీరంమీది వస్త్రాలు జారిపోయినా తెలుసుకోలేదు. అదేరీతిగా అర్కతత్వం తెలిసినవానికి యీ దేహం మీద అభిమానం ఉండదు. కలలో ఏమో చేసినట్లు ఈ ప్రపంచంలో దారాపుక్రూడులతో ఉంటూ కర్మఫలాలు అనుభవించి, చివరకు ఈ ప్రపంచమంతా కానే అనీ, తనలోనే యిదంతా ఉన్నదనీ భావిస్తాడు.

“భక్తులయినవారు ఎల్లప్పుడూ నా సేవతోనే తృప్తిపడుతుంటారు. దీనినే అత్యంతిక్షణ అంటారు. నత్వ రజ నమోగుణాలు విడిచినవాడు నావలనే ఉంటాడు”.

ఈ ప్రపంచంలో అచేతనాలకంటే చేతన జీవిశ్రేష్ఠం. అందులో స్పృశ్యజ్ఞానం మాత్రం కల చెట్టుచేమలకంటే రసజ్ఞానంకల ప్రాణిఉత్తమమయింది. అంతకంటే వాననా జ్ఞాని ఉత్కృష్టమయినది. అంతకంటే శబ్దజ్ఞానం, దానికంటే రూపజ్ఞానం కలవట్టులు శ్రేష్ఠం. అంతకంటే నాలుగుకాళ్ళ జంతువులు, పీనికంటే రెండుకాళ్ళ మానవులు ఉత్తమోత్తములు.

మానవులలో వేదవేత్తలు, వీరికంటే వేదార్థకోవిదులు, వీరినిమించిన వారుశాస్త్రజ్ఞానంతో సంశయవిచ్ఛేదం చేసేవారు. ఈమీమాంసకులకంటే ధర్మజ్ఞానులు, వీరిని క్రిందికి నెట్టగలవారు వి వింధానీకి లొంగనివారు, ఆపైన ధర్మవరులు, వీరిపైన నర్వసమ భావనతో నన్నె అర్పించే పాదుంటారు.

సర్వలోకేశ్వరుడైన మహావిష్ణువు కృపవల్లనే వాయువు చలించడం, ఇంద్రుడు వర్షించడం, సూర్యు చంద్ర తారాదులు ప్రకాశించడం, సముద్రం చెలియలికట్ట దాటకుండా ఉండడం, నదులు ప్రవహించడం, చెట్లుపుష్పించి ఫలాలివ్వడం అన్నీ జరుగుతున్నాయి.

ఈ విషయం తెలియక ఇల్లు, భూమి, వశువు, భార్య, బిడ్డలు యివేళాశ్వతమని భావించేవాడు వాటిరక్షణకోసే జీవితాన్నినాశనం చేసుకుంటాడు. ఆరక్షణకోసం ఎందరినో హింసించి ధనం సంపాదిస్తాడు.

వయసుమళ్ళి వార్ధక్యం మీదపడుతుంది.

దున్నడానికి పనికిరాని ఎద్దుని రైతువదిలిపెట్టినట్లు, ముసలివానిని బంధుమిత్రులందరూ దూరం చేస్తారు.

ఈ బాధలతో శరీరం వికారరూపం పొందుతుంది. వీరు నేడో రేపో ప్రాణంపదులు తాడని బంధువులు బయపడుతూంటారు. గడపదాటి కాలుబైటపెట్టే ఓపిక ఉండదు. కుక్కబ్రతుకవుతుంది. ఇంత తినడం పడిఉండడం.

జతరాగ్ని మందగిస్తుంది. ఆకలిపడిపోతుంది. శ్లేష్మం ఎగదన్ని గొంతులో గురగుర పుడుతుంది. నాలుకవలకదు. ఇంద్రియాలేవీ సక్రమంగా పనిచేయవు. మరణ యాతన అనుభవించే వేళకు వివరీత భయంకరాకారంలో యమదూతలువచ్చి మెడకుతాడు తగిలించి లాక్కు పోవడం మొదలు పెడతారు.

ఈదేహాన్ని విడిచి యాతనాదేహం ధరించి ఆకలి, దప్పికలు పీడిస్తూంటే, మందు వేనవిఎండకు కాలే యిసుక తిప్పెలమిద నడుస్తూ, యమకింకరుల కొరడాదెబ్బల బాధ నహించలేక మూర్ఛపోతూ, చేసిన పాపాల అంధకారం చుట్టుముట్టగా తొంబైతొమ్మిదివేలయోజనాలదూరంలోవున్న యమపురి చేరుతాడు.

ఇదంతా రెండు ముహూర్తాలకాలంలో అయిపోతుంది. ఇక నరకంలో మందుతున్న కొరకంచులతో చురకలు, కత్తులే ఆకులుగా వుండేవనంలో తిరగడం, మంటల మధ్యలో పడడం, నలనలమరిగే నీళ్ళలోకి గెంటుతారు. వాడిగలకత్తులతో, పెద్దపెద్ద గదలతో, కోనీ, మొత్తుతారు. ప్రేగులు లాగుతారు. వెల్లగితలా పడుకోబెట్టి ఏనుగుల చేత త్రొక్కిస్తారు. విషంకక్కే భుజంగాలు కరుస్తుంటాయి. శరీరంనిండా ఇనుపగుండ్లు పడుతుంటాయి. దేహాన్ని కోసి అదే తిండిగా పెడతారు.

తమిస్ర, అంధతామిస్ర, రౌరవ నరకాలలో పడి పాపఫలం అనుభవించి మళ్ళీ భూమి మీద పడతాడు.

జీవి ఎలా పుడుతుందీ అని -

పురుషుని శుక్రంలో ప్రవేశించి యువతీగర్భంలో శోణితంతో కలిసి, ఒకరాత్రి కలిలంగా (శుక్రశోణితాలమ్మద) ఉండి, అయిదు రోజులు నీటిబుడగలా, పదవనాటికి రేగుపండక అయి, క్రమంగా అండభావం పొంది, నెలదాటాక శరణు ఏర్పడి, రెండు నెలలకు కరవరణాలు కలిగి, మూడవనెలలో చర్మం, ఎముకలు, వెండ్రుకలు, గోళ్ళు ఏర్పడి, క్రమంగా నాలుగవనెలలో ధాతువులుచేరి, అయిదవనెలలో ఆకలి, దప్పికలు కలిగి ఆరవనెలలో మావిలోపల ఉండి తల్లి గర్భంలో కుడివైపున తిరుగుతూ, తల్లితీనుకునే ఆహారంతో క్రమంగా పెరుగుతూ, మలమూత్ర భరితమయిన గర్భంలో, చుట్టచుట్టుకుని వంజరంలో పక్షిలా అటూయటూ కదలలేక, ఏడవనెలలో జ్ఞానంపొంది అటూయటూ కదులుతూ గర్భవానభీతితో, ప్రమాతి మారుకాల బాధతో, తనకి జన్మక్షేణం కలిగించిన పరమ పురుషుని ప్రార్థిస్తూ ఈ దుర్భరోదగ్ర భీకర గర్భ నరకవేదనను గాంతింప జేయమని వేడుకుంటాడు.

ఈ జన్మతో యింక ముక్తి కలిగించమని వేడుకుంటాడు

పదవనెల ప్రవేశిస్తుంది. తల క్రిందికి వస్తుంది. ఊపిరి ఆడదు. మలమూత్ర క్రిమి మధ్యంలో కొట్టుకుంటూ ఉంటాడు. జ్ఞానంపోతుంది. నేలమీద పడతాడు. క్రమంగా తలిదండ్రుల చేతులలో పెరుగుతాడు. శైశవం గడుస్తుంది. బాల్యం ప్రాప్తిస్తుంది. అహం కార, మనుకారాలు పుడతాయి. సంసారంలో పడతాడు. రాగద్వేషాలు, మళ్ళీకోరికలు, అవి తీరడానికి పాపకర్మలు.

దయ, నత్య, శౌచాలు వదిలేస్తాడు. మానాభిమానాలుండవు మనశ్శాంతి పోతుంది. శరీరమే ఆత్మ అనుకుంటాడు. నారీనంగమమే నుఖం అనుకుంటాడు.

ఓటిని విడిచి ధర్మబుద్ధితో ధనార్జనచేసి దానిని యోగులకు దానంచేసి, దేవపితృ కార్యాలు శ్రద్ధగా ఆచరించి వేదోక్తకర్మలు చేసేవారు చంద్రలోకంచేరి పుణ్యఫలం పూర్తి కాగానే మళ్ళీ జన్మిస్తారు.

ఈ కర్మలన్నీ విడిచి నిరంతరం పురుషోత్తమునే స్మరించే వారికి పునర్జన్మభీతిలేదు, అని కపిలుడు తల్లికి భక్తిమార్గం ఉపదేశించాడని విదురునికి మైత్రేయముని విశదంచేశాడు.

కపిలుడు వెళ్ళడంతో దేవహూతి కొంతసేపుచింతించి, తిరిగి మనస్సు చిక్కబట్టు కొని పురుషోత్తముని యందు మనసునిలిపి ఆయనలో ఐక్యమయింది, అని శుకయోగి పరీక్షిన్నహా రాజుకు వినిపించాడు.

చతుర్థ స్కంధం

శ్రీ విలసిత ధరణీ తన

యావదనసరోజవానరాధిపసితరా

జీవదళనయన నిఖిల ధ

రావరనుత సుగుణధామ రాఘవరామా!

వరీక్షిన్నహారాజా!

స్వాయంభువ మనువు శతరూప అనే భార్యవల్ల ముగ్గురు కుమార్తెలను కన్నాడని చెప్పాను. అందులో రెండవ ఆమె దేవహూతి కథవిన్నావు. పెద్దకూతురు ఆకూతి. ఈమెను రుచిప్రజాపతి కిచ్చి వివాహం చేశాడు.

మహావిష్ణువు యీమె గర్భాన శ్రీయజ్ఞుడు అనే పేరుతో పుట్టాడు. స్వాయంభువుడు ఈ బాలుని తన యింటికి తీసుకువెళ్ళి పెంచాడు. విష్ణుమూర్తిని నిమేషకాలం గూడా పీడి ఉండలేని శ్రీదేవి ఆకూతికి కుమార్తెగా ప్రభవించి అక్కడే పెరుగుతున్నది.

లక్ష్మీ నారాయణులు ఆదిదంపతులు కనక వారికి వివాహం జరిగింది. అదివారి విషయంలో మాత్రం దోషంకాదు.

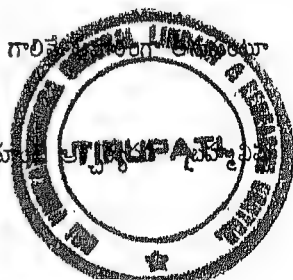
ప్రసూతిని దక్షప్రజాపతి కిచ్చి వివాహం జరిపించారు. ఈయన వలన ప్రజావృద్ధి సాగింది.

అననూయాదేవిని అత్రిమహాముని వివాహం చేసుకున్నాడని విన్నావు.

ఈ దంపతులిద్దరూ ఋక్షపర్వతం దగ్గర నిర్వింధ్యానదీ సమీపంలో వచ్చని చెట్లు నిండినవనం దగ్గర తపోదీక్షవహించారు.

అక్కడ అత్రిమహాముని ఒక కాలు మోద నిలబడి గాలివేసి అననూయాదేవిని తీవ్రంగా తపస్సు చేస్తున్నారు.

ఆ తపోదీక్షాగ్నికి ముల్లోకాలూ మల మల మాడుతున్న ఆత్మార్థపూరిత మహేశ్వరులు ముగ్గురూ అక్కడకు వచ్చారు.

తన ఆశ్రమానికి విజయం చేసిన త్రిమూర్తులను చూచి ఆనందతరంగిత హృదయమై శిరసున చేతులు జోడించి :

స్వామి! నేను సంకానకాంక్షతో మీలో ఒకరినే ప్రార్థిస్తున్నాను. మీరు ముగ్గురూ వచ్చి నా జన్మపాపనం చేశారు, అనగా వారు :

బాహ్యదృష్టికి మేము ముగ్గురు మూర్తులుగా కనిపించినా వాస్తవానికి ఒక్కరమే. నీ మనసులో కోరిక వెరవేరుతుంది. మా ముగ్గురి అంశలతో ముగ్గురు కుమారులు కలిగి ముల్లోకాలలో కీర్తిపొందుతారు, అని అంతర్ధానమయ్యారు.

ఆ మాట ప్రకారం బ్రహ్మ అంశతో చంద్రుడు, విష్ణువు అంశతో దత్తాత్రేయుడు, శివాంశతో దుర్వాసుడు పుట్టి లోకాలలో పేరుపొందారు.

దక్షప్రజాపతి కూతురు స్వాహాదేవిని అగ్నిహోత్రుడు పరిణయమాడి పాపకుడు, పవమానుడు శుచి అని ముగ్గురు కొడుకులను కన్నాడు.

దక్షయజ్ఞం

దక్షప్రజాపతి కూతురు సతీదేవి పరమేశ్వరిని పరించింది. వారుభయలూ అన్యోన్యాయరాగంతో దాంపత్య జీవితం గడుపుతున్నారు.

అలా ఉండగా ఒకనాడు —

సత్రయాగం చేస్తున్నారు బ్రహ్మవేత్తలు.

అక్కడకు దక్షప్రజాపతి వచ్చాడు.

అందరూ లేచి నిలబడి స్వాగత మర్యాదలు సలిపించారు.

సదస్యులలో వున్న చతుర్ముఖ ప్రజాపతి, పరమేశ్వరుడు మాత్రం కదలకుండా తమ ఆసనాలమీద వున్నారు.

దక్షుడు వెమ్మడిగా చతుర్ముఖుని సమీపించి, అభివాదంచేసి తనకు యోగ్యమయిన ఆసనం మీద కూర్చున్నాడు.

సుఖానవాసీనుడై శివునివైపు చూస్తూ, కన్నుల చింతనిప్పులు రాలుతూండగా :
ఓ మునీశ్వరులారా!

వారందరూ ఎరుగుదురు, సా విత్రితో సమానమయిన నాకూతురు సతీదేవిని పెండ్లాడిన ఈ వరమశివుడు నేను వచ్చినప్పుడు లేచి గౌరవంగా స్వాగతం యివ్వకపోగా, యింతసేపూ ఒక్కమాటకూడా మాట్లాడలేదు. ఇది ఎంత అవమానకరం. సజ్జనుడెవడూ యిలా చరించడు. అభిమానమూ, మర్యాదా ఎరగనివాడు. భూతప్రేతగణాలు సేవిస్తూంటే దిగంబరుడై తామస గుణం నిండిన వ్రమధ గణాలకు నాధుడై, శరీరమంతా బూడిదపూసుకుని, ఎముకల దండలతో శ్మశానవాసం చేస్తూ, జుట్టు విరబోసుకు తిరిగే పీనిని శివుడని ఎలాపిలుస్తున్నారు.

అయితే —

నేను నాబిడ్డను ఎందుకిచ్చానని అడగవచ్చు —

విధి ప్రేరణ అనాలి తప్ప మరేమీ కనిపించదు.

పీని అమర్యాదకర ప్రవర్తన కారణంగా, ఇది మొదలు పీనికి యజ్ఞాలలో హవిర్యాగం యివ్వడానికి వీలులేదు. అని శపించాడు.

ఆవేశంలో వరమశివుని నిందించిన దక్షుని అక్కడి మునులందరూ గర్హించారు. మరింత క్రోధంతో ఆయన చరాలునలేచి తన నగరానికి వెళ్ళిపోయాడు.

వరమశివుని అనుచరులలో ప్రధాని అయిన నందీశ్వరుడు తమ అధిపతిని నిందించిన దక్ష ప్రజాపతితో వాని వంశీయులందరూ తత్త్వజ్ఞాన శూన్యులై పశువానిలలోపడి దేహమే శాశ్వతమని నమ్మే మూఢులవుతారు, ఈ సంసారవిషవలయంలో నడి కొట్టుకుంటారు.

వరమశివుని ద్వేషించే వారందరూ ధనదాసులూ, ఇంద్రియలోలురూ అయి యాచన చేసి బ్రతుకుతారు, అని శపించాడు.

అంతతో భృగుమహర్షికి ఆగ్రహంవచ్చి :

వేదవ్రతి పాదితమయిన కర్మాచరణం జేసే విప్రజనాన్ని నిందించిన ధూర్జటి వ్రత పరాయణులు పాపండులై జీవిస్తారు.

భూత పతిని ఆరాధించే వారందరూ జుటా, జుటాలతో, ఎముకలమాలలతో బూడిదపూసుకుని తిరుగుతూ మూఢులై పరిశుభ్రత లేకుండా వశిష్టారు, అని శపించాడు.

కొన్ని రోజులు గడిచాయి —

దక్షుడు ఎలా అయినా రుద్రుడు లేని యాగం చెయ్యాలని నిశ్చయించినాడు. అందుకు “బృహస్పతి యజ్ఞం” అనేది పొగించి, వచ్చిన నిఖిల దేవగణాలనూ, ముని బృందాలనూ ఉచితరీతిని సత్కరించి పంపించాడు.

వారందరూ గగనవీధిని విమానాలమీద వెదుకూ దక్షయజ్ఞాన్ని గురించి ఘనంగా చెప్పుకుంటూంటే పిన్న సతీదేవి, తనకు కూడా తన తండ్రి చేసే యాగం చూడాలని ఉందనీ, ఆ యజ్ఞానికి తన అన్నదమ్ములూ, అక్కచెల్లెళ్ళూ అందరూవస్తారు కనుక వారిని చూసి వస్తాననీ భర్తను వేడుకుంది.

పుట్టింట జరిగే ఉత్సవానికి నాకు పిలుపు రాలేదు కనుక వెళ్ళడం మంచిదికాదంటే పుట్టింటికి, గురుగృహానికి, స్నేహితులయింటికి పిలవకుండా వెళ్ళవచ్చుగదా, అని పరిపరి విధాల బ్రతిమాలింది.

పరమేశ్వరు చిరునవ్వునవ్వి :

ప్రాణేశ్వరీ! నువ్వు చెప్పినట్లు పుట్టింటికి, గురుగృహానికి, స్నేహితుల నివాసాలకూ పిలుపులేకుండా వెళ్ళడం దోషంకాదు. కాని, మంచిచెడ్డల వివేకం లేకుండా అహంకారంతో చరించే వారింటికి పిలవకుండా వెడితే వారు అవమానిస్తారు. శత్రువుల ఆయుధ ప్రహారాలతో దేహం రక్తసిక్తమైనా భరించవచ్చు. అప్తులయినవారు సోటికొచ్చినట్లు మాట్లాడితే సహించలేము. ఇప్పుడు నామీద ద్వేషంతోవున్న వారింటికి నువ్వువెడితే నీకు కూడా అవమానమే సిద్ధిస్తుంది. ఇంతచెప్పినా నీకు వెళ్ళాలని పుంటే వెళ్ళు, అన్నాడు.

పుట్టింటి మీది ఆశ వీడని సతీదేవి ప్రయాణమయింది. ఆవిడ ప్రయాణానికి అనుకూలంగా పరమేశ్వరుని అనుచరులయిన యక్షులు ఆవిడసేవకు అవసరమయిన లాంఛన సామాగ్రి అంకా తీసుకుని ఆమెను వ్యవభవాహారం ఎక్కించి, శంఖ దుందుభి ధ్వజాలతో యజ్ఞశాల చేరారు.

దక్షునికి భయపడి యజ్ఞమండపంలోని వారెవరూ ఆమెను పక్కరించలేదు. కన్న తల్లి, చెల్లెళ్ళు, ఆదరించినా, తండ్రి తనవైపుకూడా చూడలేదు.

ఈశ్వర తిరస్కారం, రుద్ర రహిత యాగం చూసేసరికి ఆమెకు విపరీతంగా రోషంవచ్చింది. ఆమె వెంట వచ్చిన రుద్రగణాలు తమ అధిపతిని అవమానించిన వానిని నంహరిస్తామని ముందుకు నడవగా వారిని వారింది.

నభానదులను చూస్తూ :

ఈ లోకంలో వుట్టి అందరినీ ప్రేమతో చూసే పరమశివునికి పక్షపాతభావంలేదు. అచిత్రెలియక గర్వంతో ఈ దక్ష ప్రజాపతి ఆయనను అవమానించాడు.

ఇటువంటి వారికి ఎదుటివారి నుగుణాలు కూడా దుర్గుణాలుగా కనిపిస్తాయి. ఉత్తములయినవారు తమ ఎదుటివారిలో దుర్గుణాలన్నీ నుగుణాలుగానే భావించి మన్నిస్తారు.

ఒక్కమారు “శివశివా” అంటే చాలు నర్వపాపాలు హరిస్తాయి. అటువంటి పరమశివుని అవమానించిన యీ ప్రజాపతిని ఏమనాలి?

శివనింద చేసినవాని నాలుక కోసివెయ్యాలి. అది చెయ్యలేకపోతే శివనింద వినడం కంటే ప్రాణాలు వదలడం మంచిది. అందుకు ధైర్యం చాలకపోతే రెండుచెవులూ మూసుకుని ఆ ప్రదేశం విడిచిపోవాలి.

మనిషి తనకు తెలియకుండా ఏ వదార్థమయినా తినరానిదితింటే వాంతి చేసుకుని పివిక్రంగా ఉంటాడు. అలానే నేను నీ బిడ్డననిపించుకోవడం కంటే హేయంలేదు. కనక ఈ దేహాన్ని వదిలిపెడుతున్నాను. అప్పటికి కాని నాకు శుద్ధికాదు, నన్ను నాభర్త “దక్షుల వారి అమ్మాయి!” అని పిలుస్తూంటే నా గుండె మండిపోతూ ఉంటుంది, అంటూనే ఉత్తరదిక్కుగా తిరిగి కూర్చుని, ప్రాణాపాన వాయువులను ఒకే వయిపుకు నడిపి, నాభి వద్ద నిలిపి ఉదానంతో కలిపి హృదయందాకా నడిపి, కంఠసీమ దాటించి, భ్రూమధ్యంలో కేంద్రీకరించి, పరమశివుని ధ్యానిస్తూ యోగాగ్నిలో దేహాన్ని భస్మంచేసింది.

యజ్ఞశాలలో హాహా రవాలు లేచాయి.

రుద్రుని అనుచరులందరూ యజ్ఞమండపంలోని వారిని సంహరించడానికి ఉద్యుక్తులు కాగా భృగుమహర్షి అభిచార హోమంచేసి యజ్ఞ విధ్వంసుకులను ఎదుర్కొనే ఋభు గణాలను పుట్టించగా వారు శివగణాలను బారద్రోలారు.

వార్తవిన్న పరమశివుడు తీవ్రక్రోధంతో జటాజూటం పెరికి నేలకువేసికొట్టగా మహా భీషణ రూపంతో వీరభద్రుడు అవతరించాడు.

అభ్రంలిహాదభ్ర విభ్రమభ్రమ

కృన్నీల దీర్ఘ శరీరమమర

ప్రజ్వల జ్వలన దీప్త జ్వాలికాజాల

జాజ్వల్యమాన కేశములు మెరయ

చండదిగ్వేదంఁడ శుండాభద్రోర్ధంఁడ
 సాహస్ర ధృతహేతి సంఘమొవ్వు
 వీక్షణత్రయలోక వీక్షణద్యుతి
 లోకవీక్షణతతి దుర్నిరీక్షముగను
 క్రకచ కఠినకరాల దంష్ట్రులువెలుంగ
 ఘనకపాలాస్థి వనమాలికలును తనర
 అఖిలలోక భయంకరుడగుచు
 పీఠభద్రుడుదయించె
 మారట రుద్రు డగుచు.

ఏనుగుకొండాలవంటి వేయివేతులతో, రంపాలవంటి దంతాలతో, విశాల దేహంతో, మండు తూన్పు అగ్నికాంతుల జటలతో, లోకాలను మండించే అగ్నిగోళాలవంటి కన్నులతో ఆవిర్భవించిన పీఠభద్రుడు రుద్రుని పాదాలకు మ్రొక్కి నిలువగా, శివుడు :

ఓ మహావీరుడా ! నా సర్వసేనకూ అధిపతివై నడిపించి, దక్షుని కడతేర్చి, యజ్ఞాన్ని నాశనంచెయ్యి, అనగానే భయంకర శూలధారియై పీఠభద్రుడు భూమ్యాకాశాలు దద్దరిల్లేలా అడుగులువేస్తూ యజ్ఞశాలనమోపించాడు.

సాక్షాత్తు దండధారియైన యమునివలె వచ్చిన పీఠభద్రునిచూస్తూ అందరూ గజగజ లాడారు.

సతీదేవివంటి యిల్లాలిని వరాభవించిన దక్షుని పావఫలం యిది, అనుకున్నారు.

పీఠభద్రుని అనుచరగణం యజ్ఞశాలకు ప్రవేశంలోవున్న మండపాన్ని ద్వంసంచేశారు. అలాముందుకుసాగి సర్వనాశనం ఆరంభించారు. యాగశాలలోని వారందరూ భయంతో పారిపోతూవుండగా పీఠభద్రుడు దక్షుని, మణిమంతుడు భృగువును, చండీశ్వరుడు సూర్యుని, నందీశ్వరుడు భగుని పట్టివేధించారు. నందిచేతులలో భగుని కన్నులు ఊడివడ్డాయి. చండీశ్వరుడు సూర్యుని పళ్ళుఊడబెరికాడు. భృగువుకు గడ్డం, మొనం తీసేశారు.

అప్పుడు దక్షుని పడగొట్టి వాడిగలకత్తితో ఎంకపొడిచినా దక్షుని చర్మం తెగలేదు. వరప్రభావంవల్ల ఆ చర్మం అంతగట్టివడిందని గ్రహించి, శిరసుఖండించి దక్షిణాగ్నికి ఆహుతి చేశాడు.

చెయ్యవలసినంతవసేచేసి వారందరూకైలాసం చేరారు.

యజ్ఞశాలనుంచి పరుగున పరుగున వెళ్ళిన వారందరూ జరిగిన ఘటనను
బ్రహ్మకూ, విష్ణుమూర్తికి వివరించారు.

ఇంతజరుగుతుందని తెలిసినందువల్లనే వారి యాగానికి రాలేదు.

దేవతలందరూ మొరపెట్టగా విన్న చతుర్ముఖుడు :

నాయనలారా ! మీరందరూ-వెళ్ళి పరమశివుని పాదాలమీదపడి శరణువేడండి. ఆయన
దగ్గరకు వెళ్ళడంఎలా? అని భయపడకండి. నేనుకూడామితోవస్తాను, అని తనవెంట
దేవతలను, పితృదేవతలను, ప్రజాపతులను నడిపించి, భక్తజనులమనస్సులకు ఉల్లాసం
కలిగించే కైలాసంచేరారు.

అక్కడ పద్మానవాసీనుడై నారదమునితో యిష్టాగోష్ఠిసాగించే పరమశివునిచూశారు.
ఆ ప్రశాంతవాతావరణంలో ఎందరోయోగులూ, సిద్ధులూ పరివేష్టించివున్న ఆయనను సహా
పించి దేవేంద్రాదులందరూ పాదాభివాదంచేశారు.

పరమశివుడు నవ్వుతూ, వినయంగా చతుర్ముఖునికి నమస్కరించాడు. ఆయన
వెనువెంట నందీశ్వర, చండిశ్వరాదులందరూ బ్రహ్మకు పాదాభివాదంచేశారు.

అప్పుడు బ్రహ్మ ఉచితాసనం మీద ఆసీనుడై :

పరమశివా ! అభిలప్రపంచసృష్టి, స్థితి, లయాలు నీ అధీనాలు. ఈ జగత్తులో
ధర్మార్థాలను సురక్షితంగా ఉంచడంకోసం వేదాలనూ, వేదోక్తకర్మలనూ రక్షిస్తూ, అందుకే
దక్షప్రజాపతి అదిగాగలవారిని నిమిత్తమాత్రంగా ఉంచి క్రతువు చేయించావు. నక్కా
ర్యాలు చేసేవారికి మోక్షంయిచ్చి, దుష్టులను నరకానికి పంపుతున్నావు.

ఈ భూతకోటి అంతా నీకు నమానమే. అయితే అత్యజ్ఞానంలేక అనేక కారణాల
వల్ల మదోన్మత్తులయి కొందరు పరుల సంపదలుచూసి ఓర్వలేక అనేకవిధాల వారిని దూషిస్తూ
చరించే మూర్ఖులను ఎవరయినా శిక్షించకుండా ఉండరు.

కాని నీవంటివాడు శిక్షించడం అంత ఉచితంకాదు.

ప్రస్తుతం దక్షుడారంభించిన యజ్ఞం ఆగిపోయింది. అది పరిసమాప్తం కావాలంటే
దక్షుడు మళ్ళీ జన్మించాలి. అంగహీనులయిన వారందరినీ ఆరోగ్యవంతులుగా చెయ్యాలి.
ఇదంతా నీవల్ల జరగాలి, అనగా శివుడు చిరునవ్వుతో :

దుర్బలులను రక్షించడానికి బలవంతులను దండించక తప్పదు. ఇప్పుడు నీ కోరిక
ప్రకారం అన్నీ జరుగుతాయి. అయితే దక్షుడు అజాముఖుడుగా ఉంటాడు. సూర్యుడ
పెద్ద మాత్రం తినగలుగుతాడు, అని అనుగ్రహించాడు.

మేకముఖంతో దక్షుడు పునర్జన్మపొందాడు. పరమశివుడు యజ్ఞశాలకు వచ్చాడు. దక్షుడు పరివరివిధాల పరమశివుని స్తుతించి ఆయన సమక్షంలో నిర్విఘ్నంగా యాగం పూర్తిచేశాడు.

అనంతరం అందరూ మహావిష్ణువును ప్రార్థించి ఆయన అనుగ్రహంతో ఆనందతరంగిత హృదయాలై ఎవరిగృహాలకు వారు వెళ్ళారు.

యజ్ఞశాలలో తనువువిడిచిన నశీదేవి మేనకా హిమవంతుల పుత్రికగా పార్వతీదేవితై ప్రభవించింది, అని శకయోగి అనంతరగాథ అందుకుంటున్నాడు.

మహారాజా ! మహాభక్తశిరోమణి ద్రువుడు. ఆయన గాథను చినబోయేముందు మరి కొన్ని విశేషాలు వినిపిస్తాను.

అధర్ముని భార్య మృష. వీరికి దంభుడు, మాయ అని కుమారుడు కూతురు కలిగారు. వీరు అధర్మనంతానం కనుక వారిద్దరూ భార్యాభర్తలయ్యారు. వీరికి లోభుడు నికృతి అనే అబ్బాయి - అమ్మాయి పుట్టి వీరు వివాహితులై క్రోధుడు - హింస అనే బిడ్డలను కన్నారు. ఈ అన్నాచెల్లెళ్ళు దంపతులయ్యారు. వీరికి కలి - దురుక్తి అను పేర్లతో కలిగిన ఇద్దరూ దంపతులయి, భయం - మృత్యువు అనే పిల్లల్ని కన్నారు. వీరు భార్యా భర్తలుగా సంసారంచేసి యాతన, నిరయం అనే బిడ్డల్ని కన్నారు. వీరు దంపతులై సంసార కారణమైన అధర్మవృక్షానికి పట్టుగొమ్మలయ్యారు. అన్నాచెల్లెళ్ళదాంపత్యం ఈవంశలక్షణం.

ద్రువోపాఖ్యానం

స్వాయంభువమనువు కుమారుల చరిత్రలు విన్నావు. ప్రియవ్రతుడు, ఉత్తానపాదుడు ఆయన కుమారులు.

ఇందులో ఉత్తానపాదుడు ఉత్తముడు. ఈయనకు నునీతి, సురుచి అని యిద్దరు భార్యలు. నునీతి వినయగుణశీల. యామెకొడుకు ద్రువుడు. సురుచి కుమారుడు ఉత్తముడు.

కాలప్రభావంవల్ల మహారాజాకి నునీతికంటే సురుచియందు అనురాగం ఎక్కువ: నిరంతరం అవిడతోనే విలాసంగా ఉండేవాడు.

ఒకనాడు ఉత్తానపాదుని తొడమీద కూర్చొని ఉత్తముడు ఆడుకుంటూండగా చూసిన ద్రువుడు అశగ తండ్రివైపు చూశాడు. అది గమనించిన సురుచి, పరిహాసంగా:

వెలివాడా! తండ్రితొడమీద ఎక్కేయొగం వీకుంటే నువ్వు నాబిడ్డవై వుట్టేవాడివి. నా సవతికొడుకుకి ఆ అదృష్టంరాదు. ఇప్పటికీ మించిపోలేదు. శ్రీహరిని ప్రార్థించు. ఆయన అనుగ్రహించి నిన్ను నా కొడుకుగా వుట్టిస్తాడు. అప్పుడు మహారాజు నిన్ను ఆదరిస్తాడు, అంది.

ధ్రువుని లేతమనస్సు చివుక్కుమంది.

గోలుగోలున ఏడుస్తూ తల్లిదగ్గరికు వెళ్ళాడు.

జరిగిన విషయం తెలుసుకొని నునీతి :

ఎందుకేడుస్తావు నాయనా! ఎవరు చేసుకున్న కర్మ వారు అనుభవించాలి. అగ్ని సాక్షిగా పరిణయమాడిన నన్ను దానీకన్నా వీచంగా చూస్తున్నారు ఆయన.

పరిహాసం చేసినా నురుచి మంచిమాటలు చెప్పింది.

శ్రీహరి పాదధ్యానంవల్ల వెరవేరని ఆశలేదు.

మీ తాతగారు స్వామియందువమసుపు శ్రీహరి సేవాక్రతువులుచేసి ఇహ వేర భోగ నుభాలు సాధించారు. నువ్వుకూడా ఆయనను ధ్యానించు, అంది.

తల్లిమాటలే పరమప్రమాణంగా భావించి, రాజధాని విడిచి అరణ్యానికి బయలు దేరాడు. దారిలో నారదుడు కనిపించి శిరసు నిమిరాడు. నారదుని పవిత్రకరస్పర్శతో సర్వపాపాలు నశించాయి.

చిరునవ్వుతో నారదుడు :

నాయనా! మాటవడితే నహించలేని క్షత్రియవంశీయునివలె ఉన్నావు. ఎక్కడికి వెళుతున్నావు? అని ప్రశ్నించాడు.

ధ్రువుడు : మహర్షీ! సవతితల్లి మాటలనే శూలాలతో గాయపడిన మనస్సును భగవంతునిమీద లగ్నంచేసి ప్రశాంతం చేసుకుందుకు వెళుతున్నాను, అన్నాడు.

ఆ బాలుని దీక్షను పరిశీలించి, తిరిగి రాజధానికి పంపుదామని ప్రయత్నించాడు నారదుడు. వినలేదు ధ్రువుడు.

అప్పుడు నారదుడు :

నాయనా! యమునా నదీతీరాన మధువనం ఉంది. ఆ వనంలో ప్రశాంత వాతావరణం. అక్కడ దర్శననం మీద ఆసీనుడవై, ఇంద్రియాలను నిగ్రహించి, వ్రాణాయాప నియమంతో శ్రీహరిని ధ్యానించు, అని నారాయణ మంత్రం ఉపదేశించి :

హార కిరీట కేయూర కంకణ
 ఘన భూషణుడాశ్రిత పోషణుండు
 లాలిత కాంచీకలాప శోభిత
 కటి మండలుం డంచిత కుండలుండు
 మహనీయ కాన్తుభమణిమృణి
 చారుగైవేయకుం డానందదాయకుండు
 నలలిత ఘన శంఖ చక్ర గదా
 వద్మహన్తుండు భువన వ్రశన్తుడజుడు
 క్రమ సౌరభ వనమాలికాధరుండు
 హిత విమోహుండు నవ్యపీఠాంబరుండు
 లలిత కాంచన నూపు రాలంకృతుండు
 నిరతిశయ నద్గుణుడు దర్శనీయ తముడు

అయిన వానుడేమని త్రికరణశుద్ధిగా పూజించి, సేవించిన వారికి ఆయన కొంగు బంగారం, అని వారదుడు బోధించగా, ధ్రువుడు సంతోషంతో దేవమునికి నమస్కారాలు చేసి, మధువనం చేరాడు.

యమునా నదిలో స్నానంచేసి నియమబద్ధుడై పద్మాననం వేసి కూర్చుని, పరమ పురుషుని యందు మననం నిలిపి, మూడురోజుల కొకమారు దొరికిన వెలగవండ్లు, రేగివండ్లు ఆహారంగా తీసుకుంటూ ఒక వెలగడిపి, అనంతరం అరు రోజుల వరకూ ఆహారం తినకుండా, ఆరవనాడు పండి రాలిన అకులు తినిగడుపుతూ, మూడవనెలలో తొమ్మిది రోజుల కొకసారి మంచినీరు త్రాగి కడుపునీంపుతూ, తరువాయి పన్నెండు రోజుల కొక్కమారు గాలినే ఆహారంగా తీసుకుని, అనంతరం ఒక్కకాలు మీద నిలబడి గాలికూడా పీల్చుకుండా రాయిలా ఉండి వరాత్పురుని ధ్యానిస్తూ గడుపుతూంటే ముల్లోకాలూ గజగజలాడాయి.

అంతలో దేవతలందరూ శ్రీహరిని చేరి చరాచర భూతకోటికి ఈ ఉపద్రవం నివారించమని కోరారు.

అప్పుడాయన మందహాసం చేసి :

భయపడకండి. ఉత్తాసపాదుని కుమారుడు ధ్రువుడు నన్ను స్మరిస్తూ తపోదీక్షలో వున్నాడు. వాని తపోగ్ని తీవ్రతవల్ల ఈ ఉపద్రవం ఏర్పడింది. వానిని దీక్షనుండి విరమింపజేస్తాను, మీరు వెళ్ళిరిండి, అన్నాడు.

దేవతలందరూ వారి వారి సివాసాలకు వెళ్ళారు.

మరుక్షణంలో శ్రీహరి ధ్రువునిముందు ప్రత్యక్షంకాగా, భక్తశిరోమణి పులకిత గాత్రుడై చతుర్భుజునికి పాదాభివాదం చేసి నిలబడగా, పురుషోత్తముడు తన శంఖహస్తంతో వాని శిరసు నిమిరారు.

అంతతో జ్ఞానియై వారాయణుని కీర్తిస్తూ ;

నీకు మ్రొక్కెద అత్యంత నియమమొప్ప

భవ్య చారిత్ర ! వంకజ వక్రవేత్ర !

చిరశుభాకార ! విత్యలక్ష్మి విహార !

అవ్యయోవంద ! గోవింద ! హరి ! ముకుంద !

అని ప్రార్థించి నిలబడ్డాడు.

శ్రీహరి చిరునవ్వుతో :

రాకుమారా! సప్తమహర్షులతో విధిల తారాగోళాలూ, నూర్యాది గ్రహమండలాలూ నిరంతరం ప్రదక్షిణంచేసే “ధ్రువక్షితి” అనేస్థానం నీకు కల్పిస్తున్నాను. ప్రళయవేళ కూడా అది నశించదు. అక్కడకు చేరడానికి ముందు నువ్వుకొంతకాలం రాజ్యపాలనం చెయ్యాలి. ఆ నమయంలో కూడా నన్నే స్మరిస్తూ సత్కృతులు సాగించి పరమపదం పొందుకావు, అని అదృశ్యమయ్యాడు.

ధ్రువుడు యింటికి తిరిగి వచ్చాడు.

రాజధానిలోని ప్రజలందరూ ఎంతో ఉత్సాహంతో స్వాగతం పలికారు. ఉత్తాన పాదుడు ఆనందబాష్పాలతో ఆలింగనం చేసుకుని, రాజసౌధానికి తీసుకువెళ్ళి, పట్టాభిషిక్తుని చేసి వానప్రస్థాశ్రమం స్వీకరించి వెళ్ళాడు.

శింశుమార ప్రజావతికూతురైన భ్రమి అనే గుణవతిని వివాహం చేసుకుని కల్ప, వత్సర అనే కుమారులను కని, అనంతరం వాయువు కూతురైన ఇల అనేకన్యను వివాహమాడి ఆమెవల్ల కుమారునీ, కుమార్తెనూ కన్నారు.

ఈ మధ్యకాలంలో ఉత్తముడు అరణ్యానికి పేటకువెళ్ళి అక్కడ ఒక యక్షుని చేతిలో మరణించాడు. కొడుకు మరణవార్తవిని నురుచి అరణ్యానికిపోయి అక్కడ దావాగ్నిలో ప్రాణాలు విడిచింది. ఈ రెండునంఘటనలూ మనఃకేశం కలిగించగా ధ్రువుడు హిమవత్పర్వత ప్రాంతపులోయలో పున్న అలకాపురి చేరి యక్షులతో యుద్ధం

అరంభించాడు. కొంతసేపు యక్షులు మాయాయుద్ధంచేసి ద్రువుని చీకాకు పరిచారు. అంతలో మరింత ఆగ్రహం కలిగింది. అయినా వారి మాయాజాలాన్ని చిన్నాభిన్నం చేసే దారితోపక ఆలోచిస్తున్న సమయంలో మునులు ప్రత్యక్షమై.

నాయనా ! సిఖిల మాయలనూ సంహరించేకత్తి శ్రీహరి స్మరణతో కలుగుతుంది, అని అదృశ్యమయారు.

ద్రువుడు శ్రీహరిని స్మరించి నారాయణాస్త్రం ప్రయోగించాడు. అంతలో యక్షుల శక్తులు సన్నగిల్లాయి. ఆ అస్త్రప్రభావంవల్ల బయలుదేరిన వాడిబాణాలు వారందరినీ హింసించ నారంభించాయి. కొందరు కాళ్ళువిరిగి, మరికొందరు కొడలువిరిగి, చెవులురాలి, చేతులువ్రాలి, పొట్టలుచీలి నానాయాతనలూ పడుతూంటే స్వాయంభువమనువు ప్రత్యక్షమై:

ఏమిటి కిరాతక కృత్యం. దేహాభిమానంకల పశుప్రాయులుచేసే పని యిది. నర్వప్రాణికోటికీ అధీశ్వరుడైన నారాయణుని సేవించి పరమపథం పొందిన నువ్వు ఈపాప కర్మచేయరాదు. నహనము, భూతదయ, కరుణ, స్నేహభావం ఉన్నవారివే శ్రీహరి కరుణిస్తాడు.

మరొక్కమాట :

వీరు సోదరుని చంపారనే ద్వేషంవల్ల యింతచేస్తున్నానంటావు. వీరునిమిత్ర మాత్రులు. అంకా శ్రీహరి లీలవల్ల సాగుచూంటుంది.

దుష్టజనుల పాలిట మృత్యురూపుడు, సజ్జనులకు అమృతస్వరూపుడు అయిన నర్వాంతర్యామి నారాయణుడు. ఆయన చరణారవింద సేవను మించినదిలేదు.

నీ సోదరుని చంపారని నువ్వు వీరిని సంహరించావు. అందువల్ల కుబేరునికీ అపచారం జరిగింది. ఆయన పరమశివుని యిష్టస్థుడు. ఈ అపరాధాన్ని మన్నించమని కుబేరునివేడుకో, అని శాంతింపజేసి వెళ్ళాడు.

ద్రువుడు ప్రసన్నుడుగా ఉన్న వార్తవిని కుబేరుడు తన అనుచరులతో వచ్చాడు. కుబేరునిచూస్తూనే ద్రువుడు చేతులు జోడించాడు.

అప్పుడు కుబేరుడు :

రాకుమారా ! మీకాతగారి మాటలువిని నువ్వు శాంతించావు. నంతోషం. ఇక నువ్వు నిర్మల హృదయంతో విష్ణు నామస్మరణమే డీవితద్వేయంగా సాగించు, అని పంపించాడు.

ధ్రువుడు తన రాజ్యానికి వచ్చి భూరిదానాలతో ఎన్నోయజ్ఞాలుచేసి పురుషోత్తముని యందు మనసునిలిపి, సర్వం హరిమయంగా చూస్తూ కొంతకాలం రాజ్యంచేసి, కొడుకును సింహాసనం ఎక్కించి, బదరికావనం చేరి, వివిర్మల నదీజలాలలో స్నానంచేసి, పద్మానవా సీనుడై నారాయణనామస్మరణం ఆరంభించాడు.

కొంతకాలానికి నందనునందులనే నారాయణసేవకులు దివ్యవిమానంతెచ్చి, ధ్రువుని దానిమీదకు ఎక్కించి, వైకుంఠం వైపు బయలుదేరగా:

ఓ నారాయణ సేవకులారా ! నాకన్నతల్లిని విడిచిరాలేను, అనగా వారు తమ ముందున్న విమానంమీద వానితల్లిని చూపించారు. ఆనందంతో ధ్రువుడు నారాయణ పదం చేరాడు.

వే ను డు

ఈ వంశంలో అంగుడనేరాజు చిరకాలం సంతానంలేక పుత్రకామేష్టిచేసి కుమారుని కన్నాడు. వానిపేరు వేనుడు. పీడు చిన్నవాటినుంచీ క్రూరకృత్యాలు చేస్తూ అందరినీ హింసించేవాడు. ఇటువంటి దుష్టుడు కొడుకుగా పుట్టడంకంటే సంతానంలేకపోయినా బావుండును, అని బాధపడి, దండించినా, శాసించినా వాని నడవడి మారలేదు.

అది సహించలేక ఆరాజు ఎవరికీ చెప్పకుండా అడవికి వెళ్ళాడు. మంత్రి పురోహితులు అనేక ప్రాంతాల తమ రాజుకోసం వెదకి కనిపించక వేనుని సింహాసనం ఎక్కించారు.

సింహాసనం ఎక్కింది మొదలు వాడు మరీ దుష్టుడై సజ్జనహింస ఆరంభించాడు.

యజ్ఞ యాగాలు నిషేధించాడు.

దానధర్మాలు కట్టిపెట్టించాడు.

అగ్ని హోత్రకార్యం పనికిరాదన్నాడు.

ఈవార్తతెలిసి ప్రాజ్ఞలయిన కొందరు వానిని సమీపించి, న్వస్తివాక్యాలువల్కి:

మహారాజా ! మనోవాక్యాయాలతో జరిపే ధర్మకార్యాలవల్ల లోకాలు క్షేమంగా ఉంటాయి. ప్రజలకు కల్యాణ ప్రదాలివి : అయితే రాజు ధర్మమార్గం విడిచిపెడితే ప్రజలు వానిని తరిమేస్తారు.

రాజ్యంలో చోరభీతిని, నీ అనుచరుల వంచననూ గమనించి ప్రజలను రక్షించాలి.

రాజ్యంలో శ్రీహరి ప్రీతిగా యజ్ఞయాగాలు సాగుతూ ఉండాలి. నారాయణుడు తృప్తిపొందితే యిహ పర సుఖ భోగాలిస్తాడు. కనక రాజ్యంలో యజ్ఞయాగాలు నడిపించి సర్వదేవతాప్రీతి కలిగించు, అన్నారు.

వేనుడు నవ్వుతూ : ఏమిటి మీమాటలు! ఎవడాయజ్ఞప్రియుడు? జారునితోతిరిగే యిల్లానికి భర్తకంటే వాడే ప్రియుడైనట్లు మీరు ప్రభువునైన నన్నుకాదని ఎవరినో ఆరాధించ మనడం నాకు నచ్చలేదు.

సర్వదేవతలూ రాజులోనే ఉన్నారు కనక మీరంతా నన్ను పూజించి సేవించండి, అని అహంకారంతో మాట్లాడుతుండగా, ఆపెద్దలు :

ఇటువంటి నీచకర్ముని వల్ల లోకానికి హానికలుగుతుంది. ఏ పురుషోత్తముని అనుగ్రహవిశేషంవల్ల వీడు రాజభోగాలనుభవిస్తున్నాడో ఆ నారాయణునే నిందించే వీనిని అంతమొందించాలి, అని నిశ్చయించి క్రోధాగ్నిని పూరించి హుంకారం చేశారు.

వేనుడు మరణించాడు.

రాజులేకపోతే దేశంలో చోరులూ, క్రూరులూ పెచ్చుపెరిగి రెచ్చి సాదుహింస సాగించగలరని భావించి, వేనుని ఉరుపును మధించగా ఒక రాక్షసుడు వుట్టాడు. పానిని నిషాదుడుగా అరణ్యాలకు పొమ్మన్నారు.

అప్పుడు వేనుని బాహువులు మధించగా నారాయణాంశతో వృథువు, లక్ష్మీదేవి అంశతో అర్చి జన్మించారు.

వృథువును రాజ్యాధిపతిని చేశారు.

ఆయన సర్వలక్షణ లక్షితుడై అర్చితో దాంపత్యం సాగిస్తూ నిఖిలప్రజారంజకంగా పరిపాలన ఆరంభించాడు.

అలా సాగుతుండగా దేశంలో శూచిమంషిర్పడి ప్రజలు అన్నోదకాలులేక అలమటి న్నూండే, వారి బాధలుచూడలేక, ఇంతకూకారణం భూమినిస్సారంకావడం అనిగ్రహించి, ధనుస్సునందించాడు.

భూదేవి భయపడి గోరూపదారియై పరుగుపెడుతూంటే తరిమి తరిమి వెడుతున్నాడు.

కొంతదూరం సాగాక భూదేవి నిలబడి :

మహారాజా! రక్షించు విఖిలప్రాణికోటికి ఆధారమయిన ఓషధులు నాలోవున్నాయి.

గోరూపంలో వున్నవాలో క్షీరంగావున్న వాటిని పిండుకోవాలి. అందుకుముందు లేగదూడ కావాలి, అనగా మనువును ఆవుదూడగా ఉంచి మహారాజు ఓషధులన్నీ పిదికి ప్రజానంద కరుడయాడు.

కొంతకాలం గడిచింది.

పృథువుక్రవర్తి అశ్వమేధం ఆరంభించాడు.

యాగశాలలో నిర్విరామంగా షడ్రసోపేతమయిన భోజనపానీయాలు నమకూరుతూ, వేదోక్తంగా యజ్ఞంసాగుతున్నది. అదిచూచి దేవేంద్రుడు సహించలేక యజ్ఞశాలలోని అశ్వాన్ని అపహరించాడు.

అంతలో పృథువు ధనుర్పాణధరుడై దేవేంద్రునిపై బాణవర్షం కురిపించగా, ఇంద్రుడు అశ్వాన్నివదలి వెళ్ళిపోయాడు.

పృథువు అశ్వాన్ని తీసుకువచ్చి యజ్ఞంపరిసమాప్తం చేసేయత్నంలో ఉండగా ఇంద్రుడు మళ్ళీ అపహరించాడు. అప్పుడు పృథువు ఇంద్రసంహారానికి నన్నద్ధడుకాగా వేదవేత్తలు వారింది :

మహారాజా! శక్తిమంతములయిన మంత్రాలతో దేవేంద్రుని యిక్కడకు ఆహ్వానిస్తాం. రాగానే వానిని అగ్నికి ఆహుతి చేయవచ్చు, అన్నారు.

ఆయన అంగీకరించాడు.

ఋత్విక్కులు దీక్షవహించారు.

అసమయాన చతుర్ముఖుడు వచ్చివారిని శాంతింపజేసి, పృథువుకు యాగఫలం అనుగ్రహించాడు.

అప్పుడు విష్ణువు ఇంద్రసమేతంపచ్చి పృథువుకు క్షమార్పణలుచెప్పించి :

రాజా! నరపాలునికి ప్రజారక్షణ ప్రధానకర్తవ్యం. అందువల్ల ప్రజలుచేసేపుణ్య కర్మఫలంలో ఆరవవంతులభిస్తుంది. అలాకాక ప్రజలకష్టనుఖాలతో సంబంధంలేనిగాజు ప్రజలందరి పాపఫలాన్నీ అనుభవించక తప్పదు, అని బోధించాడు.

తన పాదాలమీద వ్రాలిన ఇంద్రుని లేవనెత్తి గాఢాలింగనం చేసుకున్నాడు పృథువు.

అనంతరం మహావిష్ణువును ప్రార్థించి, పెలవుతీసుకుని రాజధానిచేరి, త్రికరణశుద్ధిగా పురుషోత్తమధ్యానం చేస్తూ, కన్నబిడ్డలవలె ప్రజలనుపాలిస్తూ, సత్కర్మలతో, దానధర్మా

లతో అందరినీ కృప్తిపడుస్తూ, క్రమంగా తనువు చాలించి, భార్యతోకలిసి పురుషోత్తమ పదం చేరాడు.

పురంజనోపాఖ్యానం

షరీక్షిన్నహారాజా!

చాలాకాలం క్రితం మాట.

పురంజనుడనే రాజుండేవాడు.

ఆయన తనకు యోగ్యమయిన నగరంకోసం అవ్వేషించి, అన్వేషించి చివరకు తన మనసుకు నచ్చిన నగరం చూశాడు. ఆనగరం వెలుపల చక్కని ఉద్యానవనంలో ఆగాడు.

ఆ సమయానికి అక్కడి కొక లావణ్యలహరి వచ్చింది. ఆనుందరీమణిని చూడ గానే ఆయనమనసు ఆమెమీద లగ్నం అయింది.

ఆమెను నమోపించి కులగోత్రాలడుగగా, ఆమెనవ్వి:

రాజా! ఎవరిదాననో, వాపేరేమిటో, ఈశరీర నిర్మాతఎవరో ఎరుగను. నీవంటి మహావీరుని చూచినతరువాయి నామనసు మరొకరిమీదికి మరలదు. ఈ ననద్వారయుత దేహారాజ్యాన్ని నువ్వు ఏలుకో, అంది.

పురంజనుడు వంకోషంకో ఆమెను వివాహమాడి సుఖంగా భోగాలలో తేలియాడు తున్నాడు. సర్వమూ ఆమెయే అని భావిస్తూ, యితరవ్యవహారాలేమీ లేకుండా కామోప భోగియై ఎందరో బిడ్డలనుకని, వారందరికీ వివాహాలు జరిపించాడు.

వార్యక్త్యంమీద పడింది. భోగవాంఛ తగ్గడంలేదు.

కాలం కబళించడానికి వచ్చింది. కానులేకపోతే తనప్రియురాలు ఏమవుతుందో అనే భయంతో ఆమెనే స్మరిస్తూ ప్రాణాలు విడిచాడు.

ప్రాణ ప్రయాణవేళ జీవుని మనసులో ఏవాంఛ ఉంటుందో అదే జన్మసద్దిస్తుందికదా, అలానే మరునటి జన్మలో విదర్భరాజుకి కూతురుగా జన్మించాడు.

అమెను పాండ్యరాజు మలయధ్వజుడు వివాహమాడి కొంతకాలం నంసారం చేసి యోగ్యులయిన బిడ్డలను కని వారికి రాజ్యభారం అప్పగించి వానప్రస్థానికి వెళ్ళాడు. అమె కూడా వానిని అనుసరించింది.

అక్కడ మలయధ్వజుడు సర్వవాంఛలూదిగవిడిచి, నారాయణచరణారవింద ధ్యానంతో పరమపదం పొందాడు.

భర్తమరణంతో అమెవివరీతవృద్ధపొంది, చితిపేర్చి, అందులో ప్రవేశించబోతుండగా విజ్ఞానియైన విప్రుడొకడు అటువచ్చి:

అమ్మాయీ! నువ్వెవరిదానివి? ఎందుకేడుస్తున్నావు? అని ఆదరవాక్యాలతో ఓదార్చగా, అమెమాట్లాడలేదు.

అప్పుడా విప్రుడు: నువ్వుమరచినట్లున్నావు. పూర్వజన్మలో మనం ప్రాణసఖులం. మానసంలో హంసలం. అప్పుడు నీకు భూలోక భోగవాంఛవృత్తి నరజన్మ ఎత్తివచ్చావు.

వచ్చివచ్చి ఒకకామిని నిర్మించిన పంచారామమధ్యంలో నవద్వారయుతమై విరాజిల్లే నగరంలో పడ్డావు. అవివరాలు జాగ్రత్తగావిను.

పంచారామాలు అంటే పంచేంద్రియవిషయాలు. నవద్వారాలంటే కళ్ళు, ముక్కు, చెవులూ ఆదిగాగల కొమ్మిదిరంద్రాలు. ఏక పాలకంఅంటే ఒక్కప్రాణి. ఇదంతానువ్వు పురంజనుడుగా వున్ననాటిగాథ.

నిజానికి నువ్వు నాడు రాజువీకాదు, నేడునారీమణివీకాదు. ఇదంతా నాలీల. నువ్వేనేను. నేనేనువ్వు. అని జ్ఞానంఉపదేశించగా ఆ స్త్రీ హంసయై మానసానికి వెళ్ళింది.

నురవిమతవిదారీ! నుందరీ శంబరారీ!

నరనవిమతనూరీ! నర్వలోకోపకారీ!

నిరుపమగుణహారీ! నిర్మలానందకారీ!

గురునమరవిహారీ! ఘోరదైత్యప్రహారీ!

పంచమ స్కంధం

నరస హృదయవాసా! చారులక్ష్మి విలాసా!
భరితి శుభ చారిత్రా! భాస్కరాబ్జారివేత్రా!
విరువమ ఘనగాత్రా! నిర్మలజ్ఞానపాత్రా!
గురుతర భవదూరా! గోవికా చిత్రచోరా!

స్వాయంభువనువు వానప్రస్థానికి వెదుతూ ప్రియవ్రతుని వట్టాభిషిక్తుని చేసాడు.
ప్రియవ్రతుడు వినిర్మలాంతఃకరణతో హరినామపారాయణ పరాయణుడై ప్రజారంజకంగా పరిపాలన సాగిస్తున్నాడు.

విశ్వకర్మ కుమార్తె బర్హిష్మతి యాయనభార్య. వీరికి వది మంది కుమారులు, ఒక కుమార్తె.

ఈయనకే ఉత్తమ, తామస, రైవతులు కలిగారు. ఈ ప్రియవ్రతుడు ఎంతటి వాడంటే సూర్యునివల్లకదా ప్రపంచానికి వెలుగువస్తున్నది. సూర్యుడు అన్నమిస్తే బీకటి అనిగ్రహించి, తాను రెండవ సూర్యునివలె భ్రమిస్తూ దివారాత్రభేదంలేకుండా చేసిన మహామహుడు. ఆయన రథం సాగిన ప్రదేశాలు నవద్వీపాలయాయి. అక్కడే నవ సముద్రాలు ఏర్పడ్డాయి.

ఏడుగురు కుమారులను ఏడు ద్వీపాలకూ అధి పతులను చేశాడు.

కుమార్తె ఊర్హస్వతిని భార్గవునికిచ్చి వివాహం చేశాడు. ఈదంపతులకు దేవయాని పుట్టింది.

కొడుకులు సక్రమంగా రాజ్యపాలనం చేస్తూంటే ఆయన నర్వవాంఛలూ విడిచి, ఇంద్రియనిగ్రహంతో నైకుంఠం చేశాడు.

వీని కుమారులలో ఒక అగ్నిద్రుడు జంబూద్వీపాన్ని పాలించేవాడు. ఆరాజ్యంలోని ప్రజలందరినీ కన్న బిడ్డలవలె చూసేవాడు.

ఆయన పుత్ర వాంఛతో మందరాద్రిచేరి, ఏకాగ్ర చిత్రంతో చతుర్ముఖుని ధ్యానించాడు. వాని దీక్షకు బ్రహ్మ నంతోపించి పూర్వచిత్రి అనే అప్పరసను అక్కడకు వంపాడు.

అతిలోక మోహనాంగిని చూస్తూనే అగ్నిద్రుడామెను నమిపించి, సాందర్యపాననతో దేవీ! ప్రజాపతి నా తపోదీక్షకు మెచ్చి నిన్ను పంపివుంటాడు. నాతోవచ్చి రాజభోగాలతో సంసార యాత్ర సాగించి పుత్రవతివై నుభించు, అని ఆమెను వెంటబెట్టుకుని ఆనందసాగరంలో తేలియాడుతూ తొమ్మిదుగురు బిడ్డలను కన్నాడు.

శిశువులను వానివద్దనే విడిచి పూర్వచిత్తి బ్రహ్మలోకానికి వెళ్ళింది.

అనంతరం ఆయన తన కుమారుడు నాభిని పట్టాభిషిక్తునిచేసి, నక్క్రతువుల సాగించి బ్రహ్మలోకం చేరాడు.

నాభి రాజ్యపాలనం సాగిస్తూ తన భార్య మేరుదేవితోకూడి పరమపురుషుడైన నారాయణుని స్మరిస్తూ యజ్ఞం చేయగా ఆయన ప్రసన్నుడై వరం కోరుకోమన్నాడు.

అప్పుడు ఋత్విజులు శ్రీమన్నారాయణుని వంటి కుమారుడు తమ మహారాజు కలగాలన్నారు.

నారాయణుడు సంతోషంతో మేరుదేవి గర్భంలో ప్రవేశించాడు.

ప్రసవించిన అనంతరం వానికి ఋషభుడు అని నామకరణం చేశారు.

లోకానికి కర్మమార్గం ఉపదేశించే సంకల్పంతో ఋషభుడు గురు సన్నిధానంలో నా విద్యలూనేర్చి, వారి అనుమతితో శత మన్యుని కుమార్తె జయంతిని వివాహం చేసుకొనూరుగురు బిడ్డలను కన్నాడు.

నాభి భార్యాసమేతం బదరికావనంలో నారాయణధ్యాన తత్పరుడై శ్రీహరిలో ఐమయాడు.

ఋషభుని రాజ్యంలో ఇహలోక సుఖాలకోసం భోగాలకోసం ఆరాటపడే ముఠా మందులొక కనబడదు. అందరూ నక్కర్నాచరణంతో, త్యాగబుద్ధితో పరలోకం కోరాపత్రయపడే వారే!

ఆవిధంగా తన ప్రజలందరినీ ధర్మకర్మ పరతంత్రులను చేసి, ఋషభుడు రాజ్యాబిడ్డలకు అప్పగించి, వారిని వెంటబెట్టుకుని మునిబృందాలకు ఆవాసమయిన బ్రహ్మవర్తం అక్కడ అందరినీ సమావేశపరిచి :

నాయనలారా! మనిషిలో తృప్తి పుట్టినట్లయితే వాడు కుక్కకంటె హీనంగా బ్రతాడు. అందుచేత కామానికి దూరంగా వుండండి.

బ్రహ్మనందం కలిగించే వారాయణ వామన్నరణ అనే తపస్సుతో జీవితాలు ధన చేసుకోండి.

కంటికి అందంగా కనిపించే మందరీమణుల వెంటబడేవారికి నరకం తప్పని సజ్జనసాంగత్యం వల్ల మోక్షం సిద్ధిస్తుంది. నజ్జనులు ఎలా వుంటారంటే వారికి స్నేహితుల! శత్రువులని భేద భావం ఉండదు. అందరినీ ఒకే దృష్టితో చూస్తారు.

వారికి ఇది నాయిల్లు, నాభార్య, నాబిడ్డలు అనే స్వార్థ చింతన వుండదు. నిరతరం భగవన్నామ స్మరణమే వారికి ప్రాణంగా వుంటుంది.

మహా మహులు కూడా ఒక్కొక్కప్పుడు ఇంద్రియాలకు లొంగి సంసార విష వలయ ములో పడుతుంటారు. ఇది నాభార్య, నా నంసారం అనే భావం మనసులో పడిందంటే వాడు ముక్తి పొందలేదు. భార్యమీద అనురాగం, అంతతో నంతానం, వీరి రక్షణకు భూనంపాదన, ధనసేకరణ, గృహనిర్మాణం అలా యీ గొలుసు పెరుగుతూ వుంటుంది.

అయినా ఏదో ఒకనాడు యీ విషయ వాంఛలనుండి మనస్సు విముఖమై వరమేశ్వరుని యందు లగ్నం అయితే ముక్తి పొందవచ్చు.

కాని ధనవాంఛ వున్నదే, అది మనిషిని వదలదు. అందుకే దానికి దూరంగా వుండాలి. ఈ జ్ఞానం తెలిసినవారు తమ తోడివారికి దీనిని బోధించి వారినికూడా మోక్ష మార్గానికి మరలించాలి.

వేదమే బ్రహ్మవ్యరూపం కనక వేదవేత్తలయిన వారిని నిరంతరం ఆరాధించి వారి వల్ల ఉత్తమగతులు పొందవచ్చు అని బోధించి, అవధూతయై తిరుగుతున్నాడు.

అయితే అంతటివాడు యోగమార్గాన వెళ్ళవచ్చు గదా, అని సందేహం కలుగుతుంది.

ఆయన సాక్షాత్తూ వారాయణాంశ నంభూతుడు కదా! నిజానికివేపీ ఆయనకోసం కాదు. కొందరు యోగులైకూడా దేహభిమానంతో ఎలా కొట్టుమిట్టాడుతారో చూపించడానికే యిదంతా చేశాడు.

వేసిచేసి దోలు తిరిగి తిరిగి దక్షిణాన కర్ణాటకం చేరి అక్కడ ఒక వనంలో దావా గ్నిలో శరీరం విడిచిపెట్టాడు.

భరతుడు

ఋషభుని కుమారులలో పెద్దవాడయిన భరతుడు సింహాననం ఎక్కి రాజ్యపాలనం ధర్మబద్ధంగా సాగిస్తున్నాడు. విశ్వరూపుడనే రాజు కూతురు వంచజని అనే తరుణిమణిని వివాహమాడి అయిదుగురు బిడ్డలను కన్నాడు.

సర్వకర్మలూ వేద ధర్మానుసారం వరమేశ్వరార్పణంగా సాగించి, తన రాజ్యంలోని ప్రజలందరికీ సుఖశాంతులు నమకూర్చి, పూర్వ వంశీకుల కీర్తి నిలబెట్టి, తన రాజ్య సంపదలను బిడ్డలకు వంచిపెట్టి, పులహాశమానికి వెళ్ళాడు.

అక్కడ పురుషోత్తముని యందు మనసు నిలిపి, రాగ, ద్వేష భూమ్యుడై హరి పద ధ్యానంతో జీవితం గడుపుతున్నాడు.

ఆశ్రమ సమీపంలోని గండకీ నదిలో స్నానంచేసి వస్తుండగా ఒకనాడు, ఆ నదిలో నీరు త్రాగడానికి వచ్చింది ఒక లేడి. అది నిండు చూలాలి. నీరు త్రాగుతూండగా సింహ గర్జన వినబడి ఎగిరి గంతేసింది. కడుపులోని లేడిపిల్ల నదిలో పడింది. లేడి ప్రాణాలు వదిలింది.

ఆ దృశ్యం చూసిన భరతుని మనసు దయార్థమైంది. నదిలోని లేడిపిల్లను బైటికి తెచ్చాడు. దాన్ని ఆశ్రమానికి తీసుకొచ్చి లాలించి, పెంచుతున్నాడు.

నిరంతరం ఆయన దృష్టి ఆ లేడికూన మీదనే లగ్నమయి మిగిలిన జవతపాలన్నీ సన్నగిల్లాయి.

దానిసేవయే జీవిత పరమార్థంగా భావించి సాగుతున్నాడు. అదిపెరిగి పెద్ద దయింది. దానితోనే ఆటపాటలు. దాన్ని ఏ క్రూరమృగమూ ఎత్తుకుపోకుండా కాపలా కాస్తూ బ్రతుకుతున్నాడు.

అంతలో ఒకనాడది ఆశ్రమం విడిచి దూరంగా పోయింది.

ఎంతో మమకారంతో పెంచుకునే లేడికూన కసిపించక దిగులుతో

వెదకడం మొదలు పెట్టాడు.

ఈ ఆశ్రమ పరిసరాలలో పెరిగే లేతపచ్చిక తిని హాయిగా గంతులువేస్తూ యిక్కడే తిరిగక, యిది ఎక్కడికి పోయిందో!

ఏ కూరమ్మగఱయినా చీల్చుకుతివేసిందేమో !

ఎప్పుడూ నన్ను విడిచి ఉండని, తల్లి లేని ఆ కూన ఏ బాధలు పడుతున్నదో పూజకు తెచ్చిన పుష్పాలు, పళ్ళు అది మూతిపెట్టి నాకినప్పుడు నేను కోరిక మందలిస్తే, అలిగి దూరంగా పోయేది మళ్ళీ నేను పిలవగానే వచ్చివెనకాలే నిలబడేది.

కూరమ్మగాలు హింసించకుండా చంద్రుడు తీసుకువెళ్ళి జాగ్రత్తగా రక్షిస్తుండేమో !

అని పరిపరివిధాల బాధపడుతూ జవతపాలు మరిచిపోయాడు. సర్వేశ్వర స్మరణ విస్మరించాడు.

మోక్షమార్గానికి అంతరాయాలని భార్యాబిడ్డలను విడిచి వచ్చినవాడు ఈ లోక వ్యామోహంలో పడ్డాడు.

కొంతసేపు ఆ లేడి స్వేచ్ఛగా తిరిగి వచ్చికిమేసి ఆశ్రమానికి వచ్చింది. ఎంతోవంతో దాన్ని దగ్గరగా తీసుకుని ముద్దులాడాడు. అది మొదలు దాన్ని పెట్టకుండా కంటికిరెప్పలా చూసుకుంటున్నాడు:

కాలంగడుస్తున్నది.

భరతునికి అవసానకాలం సమీపించింది.

ఆ నమయంలో వానిమనసు పూర్తిగా లేడిపిల్లమీదనే లగ్నమయింది. ప్రాణ విడుస్తూ కూడా దానినే తలుచుకుంటూ ఉండడంవల్ల మరుజన్మలో లేడిపిల్లగా పుట్టాడు.

పూర్వజన్మ సంస్కారంవల్ల తనకీజన్మ లభించినందుకు చింతించి, ఆవాననా బల హరినామస్మరణంచేస్తూ నదీతీరాన మునుల ఆశ్రమ సమీపాన జీవితంగడిపి కాలం విచించగానే తనువు వదిలాడు.

ఆ పుణ్యవలంవల్ల అంగిరస వంశీయులయిన విప్రుల యింట్లో జన్మించా పుట్టిందిమొదలు నిరంతరం హరినామస్మరణ చేస్తూ ఉండేవాడు.

ఏ విధంగా అయినా కొడుకును వేదవేదాంగ విదుని చెయ్యాలని తండ్రి ప్రయత్నించినా వాని మనస్సు అటు మరలలేదు.

తండ్రి గతించాడు.

తల్లి ఆయనతో పరలోకం చేరింది.

ఇంట్లోవున్న సవతితల్లి బిడ్డలు వానిని పరిపరి విధాల పొంపించారు.

శీతవాతాతపాలకు, ముఖదుఃఖాలకు, రాగద్వేషాలకు అతీతమయిన స్థితిని పొందాడు.

వానిని జడుడనీ, బధిరుడనీ, ఉన్నత్తుడనీ భావించేవారు.

వాని సోదరులు వానిని పంటచేసు దగ్గర కావలా ఉంచారు.

ఆ రోజులలో ఒకనాడు ఆ నగరపు రాజు సంతానార్థం నరబలి యివ్వాలని నిశ్చయించి సేవకులను పంపించాడు.

చేనిగట్టన అమాయకంగా కూర్చున్న వీనినిచూసి వారు సంతోషంతో మంచి నరపశువు దొరికిందని తీసుకు వెళ్ళారు.

పరి శుభ్రంగా తలంటి పోశారు.

కొత్త బట్టలు కట్టబెట్టారు.

మంచిగంధం పూశారు పూలమాలలు వేశారు, అలంకారాలు తొడిగారు.

ఘుమఘుమలాడే రుచులుగల పిండివంటలతో భోజనం పెట్టారు.

హారతులిచ్చారు, సాంబ్రాణి ధూపం వేశారు.

కాళికాదేవి ముందు నిలబెట్టారు.

రాజు వృషభుడు సంతోషంతో కరవాలం పుచ్చుకు వాని దగ్గరనిలబడి, శిరస్సు ఖండించడానికి సన్నద్ధుడయ్యాడు.

నర్వప్రాణినీ తనవలెచూచుకొంటూ, పురుషోత్తమ ధ్యానంతో బ్రహ్మానందానుభూతి పొందే ఆ బ్రాహ్మణ యువకునితెచ్చి తనకు బలియివ్వబోయే రాజునీ, వాని అనుచరులను కాళికాదేవి కరాళఖడ్గంతో చీల్చి చెండాడింది.

తనను బలి పశువుగా తెచ్చినప్పుడు ఎంతనిర్విచారంగా వున్నాడో, కనులెదురు కాళికాదేవి భీకరకాండవం చూసిన క్షణంలో కూడా అంతనిర్వికారంగా నిలబడి, ఆవి శాంతించాక ఆ ఆలయం వెలుపలకు వచ్చాడు.

తిరిగి యథాప్రకారం తమ చేని గట్టుకు చేరి కావలా కాస్తున్నాడు.

ఆ సమయానికి అదే దారిని సింధుదేశపు రాజు కపిలమహాముని ఆశ్రమావల్లకి మీద వెడుతున్నాడు.

పల్లకీ మోసే బోయాలు ఈ అమాయకుని చూసి, తమకు కొంత విశ్రాంతి దొరుకుతుందని వానిని పిలిచి పల్లకీ భుజానపెట్టారు. నిశ్చింతగా మోస్తూనే వెళుతున్నాడు.

మిగిలిన బోయాలతో నమంగా నడవలేక అడుగులు తడబడుతుంటే రాజుగారు కోపంగా మందలించారు.

చిరునవ్వుతో ఆ దూషణలు విని నడక సాగిస్తున్నాడు.

పల్లకీకుదుపు ఎక్కువై రాజుగారు మండిపడ్డారు.

అప్పుడా విప్రవరుడు :

మహారాజా! దూషణభూషణలు శరీరానికి కాని వాకుకావు. ఆకలిదప్పలు జరామరణాలు, రాగద్వేషాలు, నిద్రాజాగరణాలు, అహంకార మమకారాలు ఈ దేహం పున్నంతసేపే.

ఓరి జీవన్ముక్తుడా! అన్నారు మీరు. నిజమే! నేనేకాదు. మనమందరం జీవన్ముక్తులమే.

యజమాని సేవకనంబంధం పున్నదే - అది దేహికే కాని ఆత్మకుకాదు.

మూగ, గ్రుడ్డి, పీచ్చి, జడత్వం పున్న నన్ను ఏమని ఏలాలాభం! అంటూండగా మహారాజు మనసు మరలింది.

పల్లకీ దిగి వాని కాళ్ళమీదపడి :

మహానుభావా! ఈ రూపంలో పున్న మీరెవరు? కపిలమహర్షిని కాదుకదా? యమ దండానికి, ఇంద్రాయుధానికి, వరమశ్మిపునికి, శూలానికి భయపడను నేను. జ్ఞాన నిధియైన విప్రుడంటే నా మనస్సు గజగజలాడుతుంది.

ఆర్యా! నేను కపిలమహాముని సన్నిధానంలో తత్వం గ్రహించడానికి వెళుతున్నాను. మీరెవరో చెప్పి నన్ను ధన్యుని చేయండి, అని ప్రార్థించాడు.

అప్పుడా యోగి :

మహారాజా! నేనెవరినని చెప్పను. ఈ ఉపాధియైన దేహం నిత్యం కాదుకదా! ఇది పున్నంతసేపే దీనికి వామరూపాలు.

పొయ్యిమీద కుండపెట్టి క్రిందమంటపెడతాం. ఆ వేడికి కుండ కాలుకూ లోపల నీటిని మరగబెడుతుంది. ఆ కాకతో అందులో బియ్యం అన్నంగా మారుతాయి. అలానే దేహమూ, యింద్రియాలూ కలిసి జీవుని వ్యాపారం సాగిస్తాయి. అయితే సంపారయాత్రా

రూపమయిన దేహాఘటాన్ని శిక్షించడం, రక్షించడం చేసే జీవుడనే రాజు దుష్కర్మలు విడిచి పురుషోత్తమారాధనం చేసుకుంటే మళ్ళీ యీ జన్మ ఘటబాధ ఉండదు, అని బోధించగా రాజు తన అపరాధాన్ని మన్నించమని వేడుకున్నాడు.

అప్పుడా యోగి:

మహారాజా! ఈ ప్రపంచం అంతా మిధ్య అంటున్నారు పివేసులు. అదితెలియక యిదే సత్యం అనే భ్రమలో వున్నావు నువ్వు.

కర్మకాండలో, వేదాంతబోధలో తత్వం బోధపడదు. అదంతాస్వప్నంలో లభించే సుఖం వంటిది. కన్నుతెరిస్తే కలవుడడదు కదా! ఈ మనస్సు ఎంతవరకూ విషయ సుఖాలను కోరుతుంటుందో అంతవరకూ జీవుడు భూతప్రపంచంలో సంసారవలయంలో భ్రమిస్తుంటాడు.

వాటిని విడిచి వరమగురువైన శ్రీహరి చరణారవింద సేవలో మనస్సులగ్న మయిందో యింక వానికి బంధాలుండవు.

మహారాజా! నేలమీద ఆనుకున్న పాదాలకంటే పక్కలు గొప్పవి. వాటికంటే మోకాళ్ళు, అంతకంటే తొడలు, ఆపైన కటివడేళం, అంతకంటే రొమ్ము దానిమీద కంఠం, ఆపైన శిరస్సు, దానికంటే ఈ పల్లకిబొంగు, దీనికంటే పల్లకి, ఆ పల్లకిలో నువ్వు రాజు ననుకుంటూ అన్నింటి కంటే గొప్పవాడి ననుకొంటున్నావు.

కాని స్థావర జంగమాలన్నిటికీ ఆధారం ఈభూమి అని మరువకూడదు. ఈ పృథివి ఎలా ఏర్పడింది? పరమాణు నయోగం వల్ల. ఆ అణువునే మహాత్ముగా, కాలంగా అనేక విధాల భావింపజేసేది మన మనస్సులోని అజ్ఞానం. ఇదంతామాయ.

నిత్యమూ శాశ్వతమూ అయినది స్వప్రకాశమయిన భాగవతశబ్దం మాత్రమే । దానినే బ్రహ్మ అన్నారు.

ఈ బ్రహ్మను భాగవతుల పాదసేవతో, హరిభామస్మరణతో మాత్రమే పొందగలం. ఇది తెలియక సంసార చక్రంలోపడి నర్కతానాన్నికవ వారి పోషణకోసం నంపన్నుల యింటి చుట్టూ పడి గావులు పడుతూ జీవితపరమార్థం ఎరుగక యాతన పడుతుంటారు.

ఆ పురుషోత్తముని సేవించలేక పాపండులతో కలిసి తిరుగుతూ వారివల్ల వంచితృలై దుఃఖాల పాలవుతారు.

నువ్వు నేనురాజుననే భావాన్ని వదిలి జ్ఞానబద్ధంతో ఆజ్ఞాన తరువును చేదించు, అని ఉపదేశించగా ఆ రాజుకు జ్ఞానోదయం అయింది.

నర్వమూ విడిచి నారాయణ చరణసేవతో వైకుంఠం చేరాడు. ఆ విప్రవరుడు కూడా శ్రీహరి పదాన్ని అందుకున్నాడు.

గ యు ని గా థ

భరతుని కుమారుడు సుమతి రాజ్యాభిషిక్తుడయ్యాడు.

అప్పటికి రాజ్యంలో పాషండులు బలపడ్డారు. వారందరూ బుద్ధుని సేవించినట్లు సుమతిని సేవిస్తామన్నారు. అలావే సాగింది.

ఆయనకు ముగ్గురు భార్యలు. ధ్రువసేన, అనురి, ధేనుమతి అని వారి పేర్లు. ధ్రువసేనకు దేవతాశిక్తు, అనురికి దేవద్యుమ్నుడు కలిగారు. ధేనుమతికి వరమేష్ఠి కలిగారు. ఈ వరమేష్ఠిభార్య నవర్చల. వీరి కుమారుడు ప్రతిహతుడు. ఈయనకు ముగ్గురు కొడుకులు. వీరిలో పెద్దవాడయిన ప్రతిహర్తకు యిద్దరు కుమారులు. ఇందులో చిన్నవాడయిన భూమునికి కలిగినవాడు ఉద్గిధ. ఈయన భార్య దేవకుల్య. వీరి కుమారుడు ప్రస్తోత. ఈయన కొడుకు విభుడు, విభుని కుమారుడు పృథపేణుడు, వీని నుకుడు నక్తుడు.

నక్తుని కుమారుడు గయుడు.

గయుడు నత్ప్రవర్తనతో, సత్కర్మాచరణంతో, అసవరత దాన ధర్మాలతో ప్రఖ్యాతుడయ్యాడు. ఈ విధంగా ఆ వంశం అభివృద్ధిపొందింది, అని భకవహర్షి చెప్పగా, పరీక్షిత్తు:

యోగింద్రా! ప్రియప్రతుని రథచక్రమార్గాన్ని అనుసరించి విర్పడిన సముద్రాలనూ, ద్వీపాలనూ గురించి వివరించండి, అన్నాడు.

భూ గోళం

మహారాజా!

ఈ భూమి పద్మాకృతిలో ఉంది.

దీనికి పడిమి బొడ్డులో జంబూ ద్వీపం, పద్మదళంలా ఉంటుంది.

ఇది లక్షయోజనాల పొడుగు, అంతే వెడల్పుతో గుండ్రంగా ఉంది. ఇందులో నవవర్షాలున్నాయి. ఎనిమిది కులగిరులున్నాయి. ఈ తొమ్మిదింటిలో మధ్యఉండేది ఇలా వృతవర్షం దీని మధ్యప్రాంతం అంతాబంగారుమయం.

భూమి అనే పద్యానికి పైకి లేచిన మేరుగిరి బొడ్డువంటిది. దీని యెత్తు లక్ష యోజనాలు. దీనికి ఉత్తరంగా నీల, శ్వేత, శృంగ వర్షకాలున్నాయి. రెండువేల యోజనాల పొడవుతో పూర్వ, పశ్చిమదిశలలో యివి వ్యాపించాయి.

పీని మధ్య రమ్యక హిరణ్మయ కురువర్షాలున్నాయి.

ఇలావృత వర్షానికి దక్షిణంగా నిషధ, హేమమకూట, హిమవత్సర్వకాలున్నాయి. పీనిమధ్యహరివర్ష, కింపురుషవర్ష, భారతవర్షాలున్నాయి. ఇలా వృతానికి పడమరగా మాల్యవత్సర్వతం, తూర్పుగా గంధమాదనం, ఇక్కడ కేతుమాల వర్షం ఉంది.

గంధమాదనానికి తూర్పుగా భద్రాశ్వవర్షం, మేరువుకి తూర్పుగా మందరగిరి.

మేరువుకి నలువంకలా వున్న స్తంభాల మధ్యక్షీర, మధు, ఇక్షు రసాలరుచులతో విశాల సరోవరాలున్నాయి. వీటిలో స్నానం చేసినవారికి ఐశ్వర్యమూ, ఆరోగ్యమూ కలుగుతాయి.

ఈ మేరు శిఖరాల మీద చైత్రరథ, విభ్రాజిక, నర్వతో భద్రాలనే పేర్లతో మందరవనాలున్నాయి. ఇక్కడ దేవతాబృందాలు సృత, గీతాలతో విహరిస్తుంటారు.

మందరగిరి శృంగాలమీది మామిడిచెట్లు బహు విశాలంగా పెరుగుతాయి. వాటి ఫలాలు చాలాపెద్దవి. అవిభాగాపండి జారిన రసంతో సరోవరాలు ఏర్పడుతాయి. వాటి రుచి అతిమధురం. వాని సువాసనలు ఆ పరిసరాలను సుగంధంతో నింపుతాయి.

మేరు, మందరాల మీది నేరేఖ పళ్ళు మరీ విపరీతంగా పెరుగుతాయి. ఆ ఫల రసంతో జంబూ నదం ఏర్పడింది.

ఈ జంబూనదిలో నానిన మన్ను ఎండకు ఎండి, గాలికి ఆరి స్వచ్ఛ సువర్ణంలా అవుతుంది.

సుపార్శ్వ పర్వతంమీద అయిదు చారలవెడల్పుతో ప్రవహించే మధు ధారలు అయిదు దిక్కులుగా సాగి ఇలావృత వర్ష పశ్చిమభాగం అంతనూ తడుపుతాయి. ఈ ప్రవాహంలో తేనె త్రాగినవారు విడిచేగాలి సుగంధ భరితమై ఉంటుంది.

కుముద పర్వతాగ్రం మీద నువిశాలమైన మర్రి చెట్టుంది. గాని విశేషం ఏమండ ఆ మ్రాను నుండి పాలు, పెరుగు, నెయ్యి, బెల్లం కలిపిన అన్నం పుడుతుంటుంది. పయిగా యీ మర్రిచెట్టు మనం కోరిన వస్త్రాలు, ఆభరణాలు, శయ్యలూ, ఆసనాలు యిస్తుంది.

ఈ చెట్టుని ఆశ్రయించిన వారికి జరామరణాలుండవు. చలి బాధించదు, సూర్యుడు ఎంతవేడిగావున్న యిక్కడి వారికి ఆ తాపం ఉండదు. వారి శరీరాలు సువాసన లీనుతూంటాయి.

ఇక్కడ దేవదానవులూ మునులూ గంధర్వులూ స్వేచ్ఛగా విహరిస్తారు.

మేరువు అనే కర్ణికకు చుట్టూ కేసరాలవలె కురంగ, కురగ, కుసుంభ, వైకంకత, త్రికుట, శిశిర, పతంగ, రుచక, నిషధ, శితివాస, కపిల శంఖ, పర్వతాలున్నాయి.

మేరు గిరికి తూర్పున జతరి దేవకూటాలు,

దీనికి పడమరగా పవన, పారి యాత్రాలు.

దక్షిణంగా కైలాస కరివీరాలు, ఉత్తరంగా త్రిశృంగ, మకరాలు అనే పర్వత శ్రేణులు విరాజిల్లు తున్నాయి.

మేరుగిరి శిఖరంమీద పదివేల యోజనాలయెత్తూ, అంతే వైశాల్యంతో బంగారు మయమయిన బ్రహ్మ పురం ఉంది. దీనికి ఎనిమిది వైపుల అష్టదిక్పాలకుల నగరాలున్నాయి. శ్రీహరి వామనుడై పెరుగుతూన్నప్పుడు ఆయన కాలిగోరు తగిలి ఊర్ధ్వ బ్రహ్మాండం అంతా బద్ధలయింది.

అప్పుడక్కడ బయలుదేరిన జలధార శ్రీహరి పాదస్పర్శతో సాగి సాగి నిఖిలలోకాల పాపాలూ ఖాళీనంచేసి భగవత్పాద అనుపేర స్వర్గంలో విహరించింది.

భాగవతోత్తముడైన ధ్రువుడు ఆ శ్రీహరి పాదోదకాన్ని నిత్యం శిరసున ధరిస్తాడు. ధ్రువమండలానికి క్రిందుగావున్న సప్తర్షులుకూడా విష్ణుపాదోదకధారణమే తమ తపఃఫలసిద్ధి యని గ్రహించి తమజటాజూటాలను అదివ్యజలంతో నింపుకున్నారు.

అది దేవమార్గాన దిగివచ్చి చంద్రమండలంలోదిగి, మేరుశిఖరం మీది బ్రహ్మ చెట్టుంచేరి అక్కడనుండి నాలుగు దారులలో ప్రవహించింది.

బ్రహ్మ పట్నం తూర్పు ద్వారాన ప్రవహించినది సీత. ఇది గంధమాదనం మోచుగా భద్రాశ్వవర్షం దాటి తూర్పు నముద్రంలో ప్రవేశించింది.

పడమటి ద్వారాన వచ్చిన నది చువు. మాల్యవత్పర్వతం దాటి కేతుమాలవర్షం మీదుగా పశ్చిమ సముద్రంలో చేరింది.

ఉత్తరంగా వచ్చిన భద్రానది కుముద నీల శ్వేత పర్వతాల మీదుగా ఉత్తర కురు భూములను పావనం చేసి ఉత్తర సాగరంలో నంగమించింది.

దక్షిణంగా సాగిన అలకనందా నది హేమకూట హిమకూటాలు దాటి భారతవర్షాన్ని పవిత్రంచేసి దక్షిణ సముద్రంలో కలిసింది.

మేరువు ఆదిగాగల పర్వతాలనుండి పుట్టిన నదులు వేల సంఖ్యలో వుంటాయి.

జంబూద్వీపంలోని భారతవర్షం మాత్రమే కర్మభూమి. మిగిలిన అన్ని ప్రాంతాల లోనూ దివినుండి దిగివచ్చినవారు తమ పుణ్యపలశేషం అనుభవించి పోతుంటారు. అక్కడుండే వారు వేల సంవత్సరాలు జీవిస్తారు. వేల ఏనుగుల బలం కలవారు. వజ్రనమ దేహులు వారు. నిరంతరం సంతోషచిత్తులై, ప్రమత్తతను దరిజేరినవ్వరు.

వీరు నిరంతరం కామోపభోగాలతో యధేచ్ఛగా విహరిస్తారు

ఇక ఇలావృత వర్షాధిపతి పరమశువుడు.

అక్కడి వనాలలో పార్వతీ పరమేశ్వరులు లీలా వినోదాలు జరుపుకుంటారు కనక అక్కడికెవరు పోయినా స్త్రీలుగా మారుతారు.

భద్రాశ్వ వర్షాధిపతి భద్రశ్రవుడు. ఆయన హయగ్రీవుని అనుచరుడు. కనక అక్కడి వారందరూ హయగ్రీవుని అర్పించి ఆనందిస్తారు.

హరి వర్షానికి ప్రభువు నరహరి. దైత్య, దానవ జాతుల వారందరూ ప్రహ్లాదాది కులవృద్ధులతో కూడి నరహరిని ఉపాసిస్తుంటారు.

కేతుమాల వర్షంలో నారాయణుడు లక్ష్మీదేవికి ప్రీతి కలిగించే సంకల్పంతో కామ దేవ రూపుడై ఉంటాడు.

రమ్యక వర్షానికి అధిపతి మనువు. ఈయన మత్స్య రూపుడైన శ్రీహరిని సేవిస్తుంటాడు.

హిరణ్మయవర్షానికి అధిదేవత కూర్మరూపుడైన హరి.

ఉత్తర కురుభూములకు వరాహ రూపుడు అధిదేవత.

కింపురుష వర్షాధిదేవత సీతాలక్ష్మణ సహితుడైన శ్రీరాముడు.

అక్కడి కింపురుషగుణాలతో అంజనీసుతుడు రామసేవలో ఉంటాడు,
భారతవర్షానికి అధిదేవత బదరికాశ్రమ వాసి నారాయణుడు. ఆయనను
నారదాదులు ఉపాసిస్తారు.

భారతవర్షంలో ప్రసిద్ధమయిన నదీ, నద, పర్వత, క్షేత్రాల వివరాలు చెప్పతానువిను.

మలయ, మంగళ, మైనాక, త్రికూట, ఋషభ, ఋక్షగిరి, ఋశ్యమూక, సహ్యా,
వేదగిరి, వింధ్య, మహేంద్ర, శ్రీశైల, వెంకటాద్రి, పారియాత్ర, ద్రోణ, చిత్రకూట,
గోవర్ధన, రైవతక, కుకుంభ, నీలగిరి, కాకముఖ, రామగిరి, ఇంద్రకీల, ఆదిగా గలవి
పర్వత శ్రేణులు.

చంద్రవట, కృతమాల, వైహాయనీ, పయస్వినీ, పయోద, శర్కరావర్త, తుంగభద్ర,
కృష్ణవేణి, గోదావరి, భీమరధి, నిర్వింధ్య, రేవా, శిలా, నుర, చర్మణ్యతి, వేదన్యత్రతి,
ఋషికుల్య, కొశికి, మందాకినీ, యమున, నరస్వతి, వృషద్యతి, గోమతి, సరయు, భోగవతి,
శకుద్రు, చంద్రభాగ, మరుద్వృధ, వితప్త, విశ్వ, సింధు, రోణలు, నదీనదాలు.

ఇక ఈ భారత వర్షంలో జన్మించిన వారు సత్వ, రజ, తమో గుణాలతో జరిపే
కర్మలవల్ల దేవ, మనుష్య, నరకగతులు పొందుతారు.

రాగద్వేషభూమ్యలై అవాజ్ఞాననగోచరుడైన శ్రీహరిని ఆరాధించే భాగవతోక్తములు
నారాయణపదం పొందుతారు. అందువల్లనే ఈదేశంలో జన్మించడం కంటి కోరుకోదగినది
వేదు.

భారత వర్ష జంతువుల

భాగ్యములేమని చెప్పవచ్చు

ఈ భారత పర్వమందు

హరి పల్కరు పుట్టుచు జీవకోటికిన్

ధీరతతోడ తత్వముపదేశము సేయుచు

చెల్మి సేయుచున్ ఆరయబాంధవాకృతి

కృతార్థుల జేయుచు నుండు వెంతయున్.

నారాయణ నామస్మరణం నిఖిల కల్మషాలను ప్రక్షాళనం చేస్తుంది. ఇతర ప్రాంతా
లలో చేల సంవత్సరాలు జీవించినా పునర్జన్మ తప్పదు ఇక్కడ ఒక్క క్షణం వాసుదేవుని
స్మరిస్తే చాలు ఆ పరమపదం చేరగలు.

పరమ రహస్యం ఏమంటే—

వైకుంఠాధిపతి అయిన శ్రీమన్నారాయణుని కథాగానం లేనిచోట, ఆయనను స్మరించే భాగవతోత్తములు లేని స్థలాన, ఆ పురుషోత్తముని అరాధనోత్సవ శూన్యమయిన దేశాన అది ఇంద్రలోకమయినా అక్కడ ఉండకూడదు.

మానవజన్మ ఎత్తాక జ్ఞాన, తప, అనుష్ఠానాలతో ముక్తిని సాధించుకోలేక పోతే వాడు మృగంకంటే హీనుడు.

ప్రాణికోటిలో నర్వోత్కృష్టమయిన మానవజన్మ లభించినందుకు దానిని వాసుదేవ నామస్మరణతో ధన్యం చేసుకోవాలి. అది భారత వర్షంలోనే సాధ్యం.

జంబూద్వీపం చుట్టూ లక్ష యోజనాల చుట్టుకొలతతో లవణసముద్రం ఉన్నది.

రెండు లక్షల యోజనాల వైశాల్యంతో పక్షదీపం ఉన్నది. వీరికి అగ్ని అధిదేవత.

దానికావల ఇక్షునముద్ర మధ్యంలో శాల్మలీ ద్వీపం ఉన్నది.

వీరికి చంద్రుడు దేవత.

దానికావల సురా సముద్ర మధ్యంలో కుశద్వీపం ఉంది. ఈ ద్వీపాన్ని ఆనుకుని ఘృతసముద్రం. అక్కడ క్రౌంచద్వీపం. దీనికావల పదహారు లక్షల యోజనాల వైశాల్యంతో పాలసముద్రం. అందులో శాకద్వీపం.

ఆవల దధిసముద్రం. దాని మధ్య పుష్కరద్వీపం. ఇది అరవైనాలుగు లక్షలయోజనాల వైశాల్యం కలది. అక్కడ పదివేల బంగారు దళాల పద్మం. దానిమీద ప్రజాపతి ఆసీనుడై ఉంటాడు. దీనికి నాలుగువైపులా దిప్పాలకులు నలుగురూ తమతమ నగరాలలో ఉంటారు. గక్కడే మానసోత్తర వర్షతం ఉంది

ఈ వర్షతం చివరల నుంచి సూర్యునిరథం మేరుపుచుట్టూ ప్రదక్షిణం చేస్తూ కాల గతిని సూచిస్తుంది పుష్కరద్వీపంలో ప్రాణులమధ్య బేధాలులేవు. అందరూ సమభావంతో జీవిస్తారు.

ఈ ద్వీపంచుట్టూ ఉండే సముద్రంలో నీరు స్వాదువుగా ఉంటుంది

ఈ సముద్రానికి ఆవల లోకాలోక వర్షతం ఉంది.

వీటి మధ్యభాగంలో రెండుకోట్ల యోజనాల విశాలమయిన

విహారభూమి.

ఈ భూమండలంలో లోకాలోక వర్వతం నాలుగోవంతుంటుంది. ఈ వర్వతం మీదనే ఋషభ, పుష్కర, చూడ, వామన, అవరాజిత అనే పేర్లుగల దిగ్గజాలుంటాయి.

ఇక్కడే నారాయణుడు విష్వక్సేవాది అనుచరులతో, దేవ, మునిబృందాలతో అలరారుతూంటాడు.

ఈ భువన భవనానికి మధ్యలో సూర్యభగవానుడుంటాడు. సూర్యునికి రెండు వైపులా ఇరవైఅయిదు కోట్ల యోజనాల పరిమాణంలో బ్రహ్మాండ భాండం ఉన్నది. సర్వ జీవ రాశికి సూర్యుడు ఆత్మ.

ఇది భూగోళం.

ఇక ఖగోళ విషయాలు.

బ్రహ్మాండ గోళానికి మధ్యలోఉండే సూర్యుడు ఉత్తర దక్షిణ గతులలో చరించే టప్పుడు మంద, తీవ్ర, సమగతులు ఏర్పడతాయి.

మేషాది మాసాంతం వస్తేందు రాశులలో తిరుగుతాడీయన. మేష, కులారాశులలో సమంగా తిరగడంవల్ల రాశింబవశ్య సమంగా ఉంటాయి. వృషభ, మిథున, కర్కాటక, సింహ, కన్యారాశులలో తిరిగే సమయాన రాశి ఒక్కొక్క గడియ తగ్గుతుంది. వృశ్చిక, ధనూ, మకర, కుంభ, మీన రాశులలో పగలు తగ్గుతూ ఉంటుంది. ఒక్కముహూర్త కాలంలో సూర్యుడు ముప్పైనాలుగులక్షల ఎనిమిది వందల యోజనాలు తిరుగుతాడు.

సూర్యరథానికి గాయత్రీ ఆదిగాగల ఏడు ఛందస్సులు గుర్రాలు. రథసారథి అరుణుడు.

అంగుష్ఠ దేహులయిన అరవైవేలమంది వాలభిష్యులు సూర్యునికి అగ్రభాగంలో సౌరసూక్తాలు చదువుతూ సాగుతారు.

సూర్యునికి అటూ యిటూ మిగిలిన చంద్ర, కుజ, గురు, శని, బుధ, శుక్ర గ్రహాలు పరిభ్రమిస్తూంటాయి. ఈగ్రహాలన్నిటికీ ఆవల బహుదూరంలో సప్తర్షిమండలం ఉన్నది. ఇన్నిటికీ పైన శింఖమూర చక్రం ఉన్నది.

అక్కడ ధ్రువుడు, ఇంద్ర, వరుణ, యమ, కశ్యపాదులతో ఆ కల్పాంతం ఉంటారు. ఈ ధ్రువమండలం చుట్టూ సర్వగ్రహ తారకా గోళాలు పరిభ్రమిస్తూంటాయి.

పురుషోత్తముడైన పుండరీకాక్షుని దివ్యశరీరమే ద్రువమండలం. నిత్యం సాయం కాలంలో ద్రువనక్షత్రాన్ని దర్శించి, శింశుమారక చక్రానికి నమస్కరించే వారికి ఏళ్లకాలూ పుండపు. ఆ సమయంలో మనను ప్రశాంతంగా నిర్మలంగా ఉండాలి.

ఈ భూగోళానికి దిగువ అతల, వితల, సుతల, రసాతల, తలాతల, మహాతల, పాతాళలోకాలున్నాయి. ఈ లోకాలలో స్వర్గాన్ని మించిన సుఖభోగాలు లభిస్తాయి. ఇక్కడ దైత్య, దానవ, నాగజాతుల వారుంటారు.

పాతాళంలో మహాశిల్పి మయుడు నిర్మించిన అత్యంత రమణీయ భవనాలున్నాయి. ఆ భవనాలమట్టూ సురంతర వసంత శోభతో అలరారే పూలునిండిన లతల్లా, పలభారంతో తరువులూ విరాజిల్లే ఉద్యాన వనాలున్నాయి.

రకరకాల జలవస్తులతో, పద్మాలు, కలువలు ఉండే నిర్మల సరోవరాలున్నాయి. ఇక్కడి మహానాగుల పడగలమీది మణికాంతులవల్ల చీకటిభయం ఉండదు. దివ్యఓషధి రసపానంవల్ల వీరికి ఆకలిదప్పలూ, రోగాలూ ఉండవు.

మహావిష్ణువు యొక్క సుదర్శన చక్రం తప్ప వీరిని భయపెట్టేదిలేదు. అతల లోకాధిపతి మయుని కుమారుడు బలాసురుడు రాజు. ఈయన మాయావిద్యలలో ఆరితేరిన వాడు. ఈ విద్యలు నేర్చిన కొందరు భూలోకంలో కూడా ఇంద్రజాలుచేసి జీవిస్తుంటారు.

ఈ బలాసురుని ఆపులింకవల్ల స్వైరిణి, కామిని, పుంశ్చల అనేపేర్లతో స్త్రీ బృందాలు పుట్టి పాతాళానికిపోయి అక్కడి పురుషులకు కాము తయారుచేసిన హాటకరసం యిచ్చి రససిద్ధులనుచేసి వారితో నిర్విరామంగా రతిక్రిడ సాగిస్తుంటారు. దీని దిగువ వితలం. ఇక్కడే వరమశివుడు పార్వతీదేవితో రసరాజ్యం ఏలుతూంటాడు.

వితలానికి దిగువన సుతలంఉంది. అక్కడ బలిచక్రవర్తి సురరత్న హరిషద సేవాతత్పరుడై ఉంటాడు. బలిచక్రవర్తి భవనస్వారంలో శ్రీమన్నారాయణుడు శంఖ, చక్ర, గదా, శార్ంగాలతో అలరారు తూంటాడు.

దీనికింద తలాతలానికి అధిపతి మయుడు. దానికింద మహాతలంలో కద్రువ సంతాసం ఉంది. ఆనర్పాలు అయిప పడగలపి, ఆరు పడగలపి, అలా అనంత ఫణి లతో అక్కడ విహరిస్తాయి.

ఆ క్రింద రసాతలంలోని వాతకవచకాలకేయాది దానవబృందాలు పుట్టిలో పాముల్లా నిరంతరం శ్రీహరి భయంతో బ్రతుకుతూంటారు.

రసాతలానికి దిగువ పాతాళంలో వానుకి ప్రముఖులైన నాగులుంటారు. వీరి పడ గలమీది మణుల కాంతిత్ అక్కడ నిరంతరం పగటి వెలుగులుంటాయి.

పాతాళం క్రింద ఆదిశేషుడు తమవిగాలదేహాన్ని చుట్టుకుని ఉంటాడు. శేషుని శరసుమీద ఈ భూగోళం చిన్న ఆవగింజలా ఉంటుంది.

న ర కం

ఇప్పుడింక క్రూరకర్ములు, అధర్మవర్ములు, అయినవారిని శిక్షించే సరకవిశేషాలు చెప్పతాను.

ఈ లోకాలన్నిటికీ దక్షిణంగా ఉన్నాయి సరకాలు. అక్కడే పితృదేవతలు నిరంతరం తమతమ వంశాల శ్రేయస్సుకోసం ఆశీర్వాదాలు వలుకుతుంటారు.

యముడు సరకాధిపతి. ప్రాణుల కర్మలను చూసి తగిన శిక్షలు అందిస్తాడాయన. మొత్తం ఇరవై ఎనిమిది సరకాలున్నాయి.

తామిస్ర, అంధతామిస్ర, రౌరవ, మహారౌరవ, కుంభీపాక, కాలనూత్ర, అసిపత్ర వన, సూకరముఖ, అంధకూప, క్రిమిభోజన, నందంశ, తప్తోర్మి, వజ్రకంటకశాల్మలి, వైతరణి, పూయోద, ప్రాణరోధ, విశనన, లాలాదీక్షణ, సారమేయాదన, అపీచిరయ, రేతఃపాన, యివి మహాసరకాలు.

క్షారకర్మ, రక్షోగణభోజన, శూలప్రోతి, దండశూక, అవటునిరోధన, అపర్యావర్తన, సూచీముఖాలు సరకాలు.

ఇతరులభార్యలను, బిడ్డలను అపహసించి అవమానించే వారందరూ తామిస్ర సరకంలో తిండిలేకుండా, పర్వతశిఖరాలమీద నుండి దొర్లించబడుతూ, యమకింకరుల ఉక్కు పాదాలతో తన్నులు తింటూఉంటారు.

పరశ్రీ సంగమం చేసిన వానిని అంధతామిస్రంలో పడవేసి హింసిస్తారు.

సంసారపోషణకోసం యితరులను వంచించి ధనం సంపాదించేవాడు రౌరవ సరకంలో యాతనలు పడతాడు.

తమతిండి తాముతింటూ ఎవరినీ హింసించకుండా బ్రతికే పశువులనూ, పక్షులనూ, హింసించేవారు మహారౌరవం అనుభవిస్తారు.

ఈసపాట్లనింపుకుందుకోసం ఎలుకలుండే కన్నాలుమూసి వాటిని చంపుతారే అటువంటి క్రూరులందరూ కుంభీపాక నరకంలో మరుగుతూన్న నూనెమూకుళ్ళలో పేగుతారు.

తల్లిదండ్రులను, వేదవిదులను అవమానించి హింసించే వారికి కాలసూత్ర నరకంలో మంటలమధ్య మాడేయోగం వడుతుంది. ఏవరీతంగా ఒకటి, దాహం కలుగుతాయి. నీరివ్వరు, తిండిపెట్టరు. కాలసూత్ర నరకంలో. చిక్కిన పశువులను బాధించి బరువు వనులు చేయించే మూర్ఖులుకూడా ఈనరకంలోనే పడతారు. సహతనభర్మం బోధించే వేదమార్గాన్ని విడిచి పాపండులై స్వేచ్ఛావిహారాన్ని ప్రచారంచేసి ఆచరించే వారిని అసిప్త్రవనంలో పారేసి, యనుకింకరులు కొరడాలతో కొడుతూ పరుగులుపెట్టిస్తారు. ఈఅరణ్యంనిండా చురకత్తులే ఆకులుగా దట్టంగా పెరిగిన చెట్లుంటాయి. ఆకత్తులు చీరుతూంటే దుర్బరయాతన పడుతూ ఈ నరకంలో గడపాలి.

దోషం చేశాడో లేదో తెలుసుకోకుండా నిష్కారణంగా దండించే వారితోపాటు, వేద విదులను హింసించేవారు కాలసూత్రనరకంలో పడతారు. వీరిని యమభటులు చెరకుగడలు పరిచినట్లు విరుస్తూ హింసిస్తారు.

జంతుహింస చేసేవారు అంధకూప నరకంలో పడి వివిధ జంతువుల చేత, సర్పాల చేత, దోమలు, నల్లలూ, ఆదిగాగల క్రిమికీటకాలచేత బాధలు పడుతుంటారు.

ధనసంపదలతో తులతూగేవాడు బంధుమిత్రులకు పెట్టుకుండా తనకిండితాను చూసు కుంటూ బ్రతుకుతాడు. వాడిని క్రిమిభోజన నరకంలో చ్రోసి అందులోని క్రిములే ఆహారంగా పెడుతుంటారు.

ఏ పని చెయ్యడానికి నడ్డిపంగక దొంగతనంతో జీవించేవారిని తప్తోర్మిలో పడవేసి కాలుతూన్న ఇసుపగుళ్ళతో బాదుతారు.

వాపి వరుసలులేకుండా నంగమంచేసే స్త్రీ పురుషులను ఉక్కుకొరడాలతో కొడుతూ, మంటుతూన్న ఉక్కు విగ్రహాలను కొగిలింపజేస్తారు.

కొందరు కాముకులు పశువులతో నంగమం చేస్తారు. వారిని వజ్రకంటక పద్మశంగా ఉండే ఆకులుగల జువ్విచెట్టుకి కట్టి పొడుస్తారు.

పాపండులతో సహవాసంచేసి గర్మపథం తప్పిన వారిని వైతరణి నదిలో ముంచుతారు. ఈ నది మలమూత్ర రక్తమాంసపూరితమై ఉంటుంది.

వేదవేదాంగాలు అధ్యయనం చేసినవారు తీవ్రపప ప్రపృత్తితో పరస్త్రి సంగమం చేస్తే వారిని మలమూత్ర లాలాజల స్లేష్మభరితమయిన సూచంలో ముంచుతూ, అతిహయ మయిన పదార్థాలు ఆహారంగా యిస్తారు.

జాగిలాలను పెంచి వానితో వేట సాగించే వారిని వాడిశూలాలతో పొడుస్తూ బాధిస్తారు.

ఆడంబరంకోనం పశువులను చంపి క్రతువులు చేసేవారిని పదునుగల రంపాలతో కోస్తూంటారు.

కొందరు రాజవంశీయులు, చోరులుకలిసి సంపన్నులను హింసించి దోపిడిలు చేస్తారు. ఇళ్ళుతగల బెడతారు, క్రూరుల నియోగించి సాధువులను చంపిస్తారు. వీరందరినీ యమ లోకంలోని జాగిలాలు వాడి కోరలతో చీల్చుకు తింటాయి.

లంచాలుపట్టి దొంగసాక్ష్యాలు చెవుతారే, అటువంటివారిని వీచీనరకంలో ఎత్తైనపర్వత శిఖరం ఎక్కించి కాళ్ళు పైకిఎత్తిపట్టి తలక్రిందికిపెట్టి వదులుతూంటే ఆజీవి బండరాళ్ళమీద పడిముక్కలు ముక్కలై మళ్ళీ అతుక్కుంటుంది. ఆప్రాణిని అలాపడవేస్తూనే హింసిస్తారు.

పతివ్రతలను కామించేవారిని, విలాసంగా మద్యపాన, సోమపానాలు చేసేవారిని గుండెలమీద త్రొక్కుతూ, నిష్పలమీద ఎర్రగకాలుస్తూ, మరుగుతున్న ఉక్కును నోట్లో పోస్తారు.

ధూర్తులు కొందరు వేడుకగా జంతుహింస చేస్తారు. వీరిని దండశూక నరకంలో అయిదుపడగల పాములు కాటువేసి బాధలు పెడతాయి.

అతిథి అభ్యాగతులను క్రూరంగా చూసేవారిని గ్రద్దలూ, కాకులూ వాడిముక్కులతో పొడిచి హింసిస్తాయి.

సిరిసంపదలున్న వాడు దానధర్మాలు చేయకుండా లోభంతో బ్రతికితే నూచీముఖ నరకంలో వేసి గట్టి తాళ్ళతో బంధించి పీడిస్తారు.

ధర్మమార్గాన సత్యవ్రతంతో సాధుశీలంతో పరోపకారపరాయణులై జీవించేవారు స్వర్గ భోగాలనుభవిస్తారు.

జలజ భవాదిదేవ మునిసన్నత తీర్థపదాంబుజాత ! ని
ర్మలనవరత్ననూపురవిరాజిత ! కోస్తుభ భూషణాంగ ! ఉ
జ్జ్వల తులసీమరందమద వానసవాసిత దివ్యదేహ ! శ్రీ
నిలయశరీరకృష్ణ ! ధరణీధర ! భానుశశాంకలోచనా !

షష్ఠ స్కంధం

కరుణాకర శ్రీకర కంబుకరా !

శరణాగత సంగత జాడ్యహరా !

వరిరక్షిత శిక్షిత భక్తమురా !

కరిరాజ శుభప్రద కాంతిధరా !

శుకయోగీంద్రా :

మానవుడు తెలియకొన్ని, తెలిసికొన్ని పాపాలు చేస్తూ ఉంటాడు. ఆపాపఫలం అనుభవించడానికి నరకకూపంలో పడుతూ, మళ్ళీజన్మయైతి, మరొకొన్ని పాపకర్మలుచేసి యిలా యీవలయంలో పడి ఉండవలసిందేనా ! వానికి జనన మరణ నరకాల నుంచి విమోచనంలేదా ! అని పరీక్షిన్నహారాజు ప్రశ్నించగా యోగివుంగవుడు:

మహారాజా ! కర్మలు చేస్తూవుంటే కర్మ నశించదు. కర్మ నాశనానికి కృషిచెయ్యాలి.

నదాచార సంపత్తితో నత్కర్మలు చేస్తూ శరీరానికి ఆరోగ్యం కలిగించే ఆహారం సేవిస్తూ మనస్సును నిర్మలంగా వుంచుకున్నవాడు పాపాలను నశింపజేసుకుంటాడు.

బ్రహ్మచర్య నియమంతో, తపస్సుతో, దానధర్మాలతో, అంతరింద్రియ, బహిరంద్రియాలను స్వేచ్ఛగా విడవక నియమప్రత పరాయణులై దయాహృదయంతో ఉండేవారు పాపకర్మలనుండి బయటపడతారు.

అలాకాక—

మరికొందరు - నందనందనుడైన వాసుదేవుని పాదారవింద సేవతో నిర్మలయావులై పాపాలను ప్రక్షాళనం చేసుకుంటారు. సూర్యకాంతి మంచును రూపుమాపేటట్లు భగవద్రారాధనపాపాలను హరిస్తుందని వీరి విశ్వాసం.

సర్వమూ పరమేశ్వరార్పణంగా, ఆయన సేవయే జీవితకర్తవ్యంగా, నారాయణకథాగానంతో కాలంగడిపే వారికి కైవల్యం కరతలామలకం.

జీవితంలో ఏ ఏకకర్మలు చేసినా అన్నిటినీ హరించగల దివ్యమంత్రం నారాయణనామ స్మరణమే.

అలా విష్ణులోకం చేరిన అజాహిబుని కథ చెప్పాను, సావధానంగా విను.

అ జా మి శు డు

భారతవర్షంలో కన్యాకుబ్జమపి ఒకనగరం

ఆ నగరంలో అజామిశుడు అనే ఓ విప్రుడుండేవాడు.

తండ్రితాతలు సంపాదించిన సిరిసంపదలు కావలసినన్ని పున్నాయి. అంతతో పయను వచ్చింది మొదలు పీనికి జూదం, వేశ్యాగమనం బాగా అలవాటయ్యాయి. వేశ్యయే భార్యగా నిరంతరం అక్కడే ఉంటూ సర్వం నాశనం చేసుకున్నాడు. ఆమెవల్ల పదిమంది బిడ్డలతండ్రి అయ్యాడు.

పరమ పవిత్రమయిన వంశంలో పుట్టినా ఆచార, సంప్రదాయాలు విడిచి పాపకర్మ లలో మునిగి తేలుతూండగా వార్ధక్యం వెత్తిమీదపడింది.

నీలికాంతు లీనే జుత్తు తెల్లబూడిదలా అయింది. అవయవాలు పట్టుతప్పాయి. తల వణుకు మొదలయింది. చూపునన్నగిల్లింది. సళ్ళుఊడాయి. అయాసంతో దగ్గు ఆరంభ మయింది. ఎనిమిది పదులు దాటాయి.

బిడ్డలలో చివరివాడయిన వానిమీద ప్రేమ ఎక్కువైంది. ఆబాలుని పేరు నారాయణుడు. మునలితనంలో ఎప్పుడూ వాని లాలనతోనే కాలంగడుపుతూండగా వానికికాలం చెల్లింది. కన్నుమూసేస్తూకూడా ముద్దుల కొడుకుమీద ప్రేమతో నారాయణా! అంటూ ప్రాణాలు వదిలారు.

ఎన్నోపాపాలు చేసిన కారణంగా వానిని నరకానికి తీసుకుపోవడానికి యమకింకరులు వచ్చారు, భయంకరాకారులై.

అంతిమక్షణంలో నారాయణ స్మరణచేసిన కారణంగా పిష్టదూతలూ వచ్చారు.

అప్పటికే యమదూతలు అజామిశుని దేహంనుండి జీవునిలాగి పాశబంధం వేశారు. పచ్చిన పిష్టసేవకులు యమభటులను దూరంగా తరిమారు.

వానిని అశ్చర్యంతో చూస్తూ యమకింకరులు :

అయ్యా! మీరెవరు? మీ శరీరాకారాలు మాకెంతో ఆనందం కలిగిస్తున్నాయి. శంఖ, చక్ర, గదా, పద్మధారులై, వీతాంబరాలు ధరించి కిరీటకాంతితో విరాజిల్లే పరమ శాంతమూర్తులైన మిమ్ము చూచినకొద్దీ సంతోషం పెరుగుతున్నది.

నిఖిలలోక ధర్మరక్షణకు ప్రజాపతిచే నియోగింపబడ్డ యమధర్మరాజు మాప్రభువు. ఆయన ఆజ్ఞానుసారం వీనిని తీసుకు వెడుతూంటే మీరెందుకు అడ్డుకున్నారు; అసి ప్రశ్నించి అంతతో ఆగక.

ధర్మాధర్మ నిర్ణయం చేసేదివేదం. అటువంటివేదం పరమేశ్వర స్వరూపం. ధర్మబద్ధమయిన నక్కర్మలు చేసినవాడే విప్రకులంలో పుడతాడు. ఈప్రాణి అటువంటి నదాచార సంపన్నమయిన వంశంలో పుట్టి శాంతస్వభావంతో ధర్మనిష్ఠతో గురుసన్నిధానంలో శ్రద్ధగా వేదాధ్యయనం చేశాడు. అతిథి మర్యాదలు నడిపాడు. భూతదయకలవాడు.

అన్నీ అంతనిష్ఠగానూ సాగించినా యోవనం ప్రవేశించి, కామోద్రేకం కలిగే వయసువచ్చింది.

ఆ రోజులలో ఒకనాడు తండ్రి ఆజ్ఞ ప్రకారం దేవపూజకు పువ్వులూ, పళ్ళూ, తేవడానికి నగరం వెలువల ఉద్యానవవానికి వెళ్ళాడు.

అది వనంతమాసం.

వనంలో లతలన్నీ సుగంధసుమాలతో నిండివున్నాయి.

వానిలో తేనె త్రాగడానికి ఝుంకారాలతో తుమ్మెదలు తిరుగుతున్నాయి. ఫలవృక్షాల మీద కోకిలలు, చిలుకల కలకూజికాలు వినవస్తున్నాయి.

అటువంటి వనం నగరంలోని విలాసినీ జనానికి ఆటవట్టు. అక్కడికే విటుల సమూహం చేరుకుంటారు.

ఫలాల్నూ, పువ్వులూ, దర్భలూ తీసుకుని వస్తున్నాడి అజామీకుడు.

ఆ సమయంలో ఆవనంలో ఒకపూవు పొదరింట నడివయసులోపున్న సుందరాలగిని ఆలింగనం చేసుకుని ముద్దులు కురిపించే ఒక యువకుని చూశాడు.

ఆ కామిని బాగా మద్యం త్రాగివుంది. అందువల్ల దాని కన్నులు ఎర్ర కలువల వలెవున్నాయి. మత్తులో వుండడంవల్ల అది మరీ మీది మీదికి వెళ్ళి ప్రియుడికి ఉద్రేకం కలిగిస్తున్నది.

మైకలో వారిరువురూ ఒళ్ళుతెలియకుండా క్రిందా మీదా పడుతూ నవ్వుతూ కులాసాగా గడుపుతున్నారు.

దానిజుట్టు ముడివీడి ముఖంనిండా చిందర వందరగా పడింది. చేతులగాజులు గల గల లాడుతున్నాయి. మువ్వలవడ్డాణం మల్లుపుల్లు మంటున్నది.

అటువంటి నన్ని వేశం చూసిన యౌవనుడెవడికయినా మనసు చెదురుతుంది. అప్పటికే నూనూగు మీసాల వయసులో వున్న అజామీకుని గుండెలో మన్నుడు విల్లెక్కు పెట్టి వున్నాడు.

అంతే ! కామోద్రేకం కలిగిన వాడికి మంచిచెడ్డల విచక్షణపోతుంది.

పోయింది అజామీకునికి.

నర్వమూ మరిచి పోయాడు.

పువ్వులూ, పళ్ళూ, దర్బలూ జారవిడిచాడు.

అది మొదలుగా వాని జీవితం మారిపోయింది.

వేదాంత చర్చలు మాని కామినీ జన చర్చలో పడ్డాడు.

కాస్త్రు పాఠశక్కుం వదిలి ప్రణయ తర్కం ఆరంభించాడు.

తన సంసారం వదిలి దాని సంసారభారం మీద వేసుకున్నాడు.

ఇంతటి పాపకర్మలు చేసిన యీ ధూర్తుడికి యమదండనతోకాని ప్రాయశ్చిత్తంకాదు, అన్నాడు.

అప్పుడు విష్ణుదూతలు :

మీవాదం బాగానేవుంది, కాని కన్నబిడ్డల మంచిచెడ్డలు చూస్తూ వారి శ్రేయస్సు కోరేపలసిన జననీ జనకులే వారికి కీడుతలపెడితే వారెవరితో మొరపెట్టుకుంటారు. లోకంలో వివేకంకల వారేది చేస్తే మిగిలినవారు అదే చేస్తారు. అటువంటివారు చెప్పినమాట నత్యం అవుతుంది.

కాగో —

నమ్మికతో స్నేహితుని కొడమీద తలపెట్టి నిద్రపోయేవానిని చంపడం కంటే ద్రోహం వుంటుందా! మనసుతో మనసు కలిపి స్నేహించేసినవారికి మేలుచెయ్యాలి కాని కీడు తలపెట్టకూడదే!

ఒక్క పరమరహస్యం ఏమిటంటే—

ప్రాణంపోయే సమయంలో వారాయణ నామస్మరణ చేసిన వాడికి కోటిజన్మల పాపాలు నశిస్తాయి. అటువంటి పుణ్యం మీరు చేసుకున్నాడు.

పుణ్యమూలంబులనపాయపోషకంబు
 లభిమత్కార్థంబు లజ్జానహరణకరము
 లాగమాంతోవలబ్ధంబు లమృతసేవ
 లార్త శుభములు హరినామకీర్తనములు.

అటువంటి శ్రీమన్నారాయణనామాన్ని ప్రాణావసాననమయంలో స్మరించిన
 పీనికంటే పుణ్యాత్ముడులేడు, అని అజామీకునికి యమపాశ విముక్తి కలిగించి వారు
 వెళ్ళారు.

యమకింకరులు ప్రశాంతంగా యమునిదేరి తాము విన్నదంతా వినిపించారు.
 అజామీకుడు కన్నులు నులుముకు లేచాడు.

క్షణాలక్రితం విష్ణుసేవకులు చెప్పిన మాటలన్నీ మనసులో కదిలాయి.

జీవితంలో తనుసాగించిన క్రూరకర్మలన్నీ తలచుకుని కొంతసేపు భాధపడి,
 పశ్చాత్తాపాగ్నిలో అవి భస్మంచేసుకుని, సర్వనంగ పరిత్యాగియై, గంగానదిలో స్నానంచేసి,
 అక్కడ ఆలయంలో పద్మాసనాసీనుడై యోగనిష్ఠతో శరీరాన్ని విడిచిపెట్టాడు.

విష్ణుదూతలు వానిని దివ్యవిమానంమీద వైకుంఠం తీసుకువెళ్ళారు.

పరీక్షిన్నహారాజా! నారాయణ నామస్మరణ ఎంతటి మహత్తర మయినదో విన్నావా!
 అటువంటి అజామీకుని గాథ చదివినా, విన్నా పాఠకాలు నశిస్తాయి, అన్నాడు.

యోగీంద్రా! యమకింకరుల మాటలు విని వారి ప్రభువు యమధర్మరాజు ఏమన్నాడో
 వినిపించండి, అని కోరగా :

రాజేంద్రా!

యమకింకరులు తమప్రభువును సమీపించి, నమస్కరించి, వినయంగా తలవంచి:

స్వామీ! ఈనాడు జరిగిన విషయం చూస్తూంటే మాకు చాలా ఆశ్చర్యంకలిగింది.
 మానవకోటి చేసే కర్మలకు శిక్షవేసేది మీరొక్కరే అని యింత వరకూ భావించాం.
 కాని మీరుకాక మరెవరో వున్నట్టు అనుమానం కలుగుతున్నది. అలా అయితే తమరిని
 దండధారి అనడం వైపై గౌరవంగా నమ్మక తప్పదు.

ముల్లోకాలకూ మీరే శాసకులు అని విశ్వసించిన మాకు యిటువంటి పరాధవం
 చేసిన ఆ శాసకులెవరు? అని ప్రశ్నించారు.

యమధర్మరాజు : కింకరులారా ! ఆశ్చర్యమూ, అన్యాయమూ ఏమీ జరగలేదు. ఇంద్ర, అగ్ని, వరుణ, సూర్య, చంద్రాదులకంటే, బ్రహ్మ, మహేశ్వరాదులకంటే అధికుడైన మహామహు డొకడున్నాడు. ఆయన శ్రీమన్నారాయణుడు.

ఆ మహావిష్ణువు తత్వాన్ని మహేశ్వరుడు, ప్రజాపతి, కుమారస్వామి, కపిలుడు, నారదుడు, భీష్ముడు, మనువు, బలి, జనకుడు, ప్రహ్లాదుడు, వ్యాసుడు, ఆయన కుమారుడైన శ్రీ శకుడు యీ పన్నెండుగురే తెలుసుకోగలిగారు. ఉపనిషత్తులు బోధించిన ఆ పురాణ పురుషుని భాగవత దివ్యధర్మం మరెవరికీ తెలీదు.

మీరు చూశారు కదా ! నారాయణ స్మరణఫలం. మృత్యుపాశ బంధితుడైన అజామిళుని రక్షించి ప్రాణదానం చేసిందంటే హరినామ పారాయణ ఎంత మహత్తర మయినదో !

క్రూరబుద్ధి, పాపాచారరతుడూ అయిన అజామిళునికే రక్షణ యిచ్చిన నారాయణ మంత్రాన్ని నిర్మల మనస్సుతో జపిస్తే మరెంతటి ఉత్తమ ఫలం లభిస్తుందో తెలుసుకోలేక క్షేణాల పాలవుతున్నారు నరులు.

వర్ణవసానంగా—

ఎప్పుడయినా నరే మీరు విష్ణుపద సేవా పరాయణుల జోలికి వెళ్ళకండి.

నారాయణ స్మరణ చెయ్యని వారిని, నామసంకీర్తనం వినని వారిని, హరినామ స్మరణతో జీవితం ధన్యం చేసుకునే పుణ్యాత్ములను పరిహసించే వారిని బంధించి తెచ్చి మన నరకాలలో చిత్రహింసలు పెట్టండి.

పాపబుద్ధులూ, పాపాచారులూ, అయినవారినే నరకానికి తీసుకురండి. అంతే ! హరి భక్తులనూ, వారి బంధుమిత్రులనూ మనం హింసింపకూడదు. వారందరూ నారాయణపథం పొందుతారు, అని ప్రభోదించాడు.

మహారాజా ! మరొక విశేషం చెప్తాను.

ప్రచేతసుని కుమారులు ప్రాచీన బర్హి ఆదిగాగలవారు ఒకప్పుడు సముద్రంనుండి యీవలకు వచ్చి, భూమినిండా ఆవరించిన వృక్షాలను చూసి అగ్రహంతో అగ్నిని కల్పించి అన్ని చెట్లనూ తగులబెట్టడం ఆరంభించారు. అదిచూసి చంద్రుడు వారిని వారింది :

మహనీయులారా ! ఏం చేస్తున్నారు మీరు. ఈ వృక్షాలలో ప్రాణికోటికి అవసర మయిన బలమిచ్చే ఒషధులు ఆహార రూపంలో నిక్షేపించాడు ప్రజాపతి. వాటిని దగ్గం చేయకండి. మోసపులకు నాలుగుకొళ్ళ జంతువులు ఆహారంగా యిచ్చాడు.

అందుచేత జీవకోటికి జవనత్వాలిచ్చే చెట్లను నాశనం చెయ్యకండి. ఇదిగో ఈ వృక్షాల నుండి పుట్టిన అప్పరీ కన్యను మీకు భార్యగా యిస్తున్నాను, అన్నాడు.

ఆమెవల్ల దక్షుడు పుట్టి ప్రజలను సృష్టించాడు.

ఆయన చలువ వల్లనే దేవ, దానవ, యక్ష, రాక్షస, గరుడ, గంధర్వ, కిన్నర, కింపురుషాదులు పుట్టారు. పక్షులూ, పాములూ, వర్షకాలూ, అన్నీ ఆయన సృష్టియే.

ఇంత సృష్టి సాగినా ఆయనకు తృప్తి కలగలేదు

వింధ్య వర్షత ప్రాంతంలో అశుమర్దన తీర్థంలో స్నానంచేసి హరినామ స్మరణలో కూర్చున్నాడు. ఆయన తపస్సుకు సంతోషించి—

నర్వేశుడు నర్వాత్ముడు

నర్వగతుండ చ్యుతుండు

నర్వమయుండై నర్వంబు చేరి కొలువగ

నర్వగుడై దక్షునకు ప్రసన్నుండయ్యెన్.

పురుషోత్తముడు ప్రత్యక్షం కాగా దక్షుడు సంతోషంతో ఆయన పాదాలమీద వ్రాలి ఆనందంతో ఏమీ పలకలేకపోయాడు.

అది తెలిసిన నారాయణుడు: దక్ష ప్రజాపతి! చతుర్ముఖుడు, ఫాలాక్షుడూ, ఇంద్రుడూ, మనువులు, ప్రజాపతులూ పీఠందరూ నా విభూతిరూపాలు. ఇంద్రియాలను నిగ్రహించి చేసే సంధ్యావందనమనే తపస్సు నా హృదయం. ధ్యాన జపమే నా శరీరం. శబ్దమే నా ఆకారం. సత్కృతువులే నా అవయవాలు. ధర్మమే నా ఆత్మ. దేవతలు నా ప్రాణాలు. వేదాలు నా రూపం.

నా మాయవల్ల బ్రహ్మ పుట్టాడు. దానివల్లనే నిఖిల లోకాలు పుట్టాయి. బ్రహ్మ తపస్సుచేసి మిమ్ము సృష్టించాడు. మీరు ప్రజాపతులయారు. ఈ ప్రజాసృష్టికోసం నీకు అసిక్తి అనే యువతిని యిచ్చాను. దీనితో సంసారం సాగించి సృష్టి కొనసాగిస్తున్నావు. ఈ పుట్టిన ప్రాణికోటి అంతా దాంపత్య జీవనంతో సంతానవృద్ధి చేస్తూంటుంది, అని అదృశ్యుడయ్యాడు.

అనంతరం దక్షునికి పుట్టిన కుమారులు సింధువది సముద్రంలో కలిసిన పశ్చిమ దిశగాపోయి అక్కడ నారాయణ సరోవరంలో స్నానం చేసి తపోదీక్ష అరంభించారు.

అక్కడకు నారదుడువచ్చి—

జ్ఞానంలేని వసివారు మీరు. వరతత్వం తెలుసుకోకుండా అజ్ఞానంలో పడి నంసార విషయ సుఖవలయంలో పడకండి. శాశ్వతమైన పరమపురుషధామం చేరే ప్రయత్నం చేయండి, అని బోధించగా వారు విరాగులై నారాయణ చరణసేవలో నిమగ్నులయారు.

ఇది విని దక్షుడు శోకిస్తూంటే చతుర్ముఖుడువచ్చి, నాయనా! శోకం విడిచి మరి కొందరు కుమారులను కని వారి చేత ప్రజావృద్ధిపొందించు, అని అదృశ్యమయ్యాడు.

దక్షుడు శబళాశ్వులనే కుమారులను సృష్టించాడు. వారు తమ తండ్రి అజ్ఞపాలించే ఊహతో నారాయణ సరోవరానికి వెళ్ళి తపోదీక్ష వహించారు.

నారదుడు మళ్ళీ వచ్చి వారికి కూడా వైరాగ్యం భోధించగా వారు సర్వం విడిచి తమ అన్నలు వెళ్ళిన దారినే పరమపథం చేరారు.

ఆవార్త విని దక్షుడు ఆగ్రహంతో నారదుని చేరి :

వసివారిని అపహర్గం పట్టించే నీకు ఏలోకంలోనూ స్థానంలేకుండా పోవుగాక, అని శపించాడు.

నారదుడు సంతోషంతో వెళ్ళాడు.

దక్షుడు తిరిగి విచారిస్తూండగా చతుర్ముఖుడు ప్రజాసృష్టిమార్గం ఉపదేశించాడు. అప్పుడు దక్షుడు అరవైమంది కుమార్తెలనుకని, యమునికి పదిమందినీ, కశ్యపునికి పద ముగ్గురినీ, చంద్రునికి ఇరవైయేడుగురినీ, భూత, అంగీరస, కృశాశ్వులకు యిద్దరిద్దరినీ యిచ్చి మిగిలిన నలుగురినీ కశ్యపునికే యిచ్చాడు

వీరి వల్ల సర్వప్రాణికోటి ప్రవృద్ధమయింది

(ఈ సృష్టి వివరాలు మూల భాగవతంలో చదువతగ్గవి)

దేవదానవసంగ్రామం

రాజేంద్రా !

ఒకానొకప్పుడు —

అమరావతిలో దేవేంద్రుడు చింతామణి సింహాసనం మీద సుఖాసీనుడై ఉన్నాడు. నిఖిల దేవగణాలూ పరివేష్టించి పున్నాయి. గంధర్వులు గానం చేస్తుంటే అప్సరనలు నాట్యం చేస్తున్నారు.

ఆ నమయంలో దేవగురువు బృహస్పతులవారు విజయం చేశారు.

నిఖిలదేవ వైభవానికి ఆదారభూతుడైన గురువు వచ్చినా, అధికార మదాంధుడైన ఇంద్రుడు సింహాసనం దిగి ఎదురేగి స్వాగతం యివ్వకపోగా ఆయనకు ఆననం చూపే స్థితిలో లేకుండా పోయాడు.

అది గమనించి బృహస్పతి మౌనంగా వెనుదిరిగి వెళ్ళాడు.

కొంతసేపటికి దేవేంద్రునికి తన అహంకారచర్య తెలిసింది. తెలిసిన క్షణంలో విపరీత వ్యధతో హుటాహుటి గురువుగారి యింటికి వెళ్ళాడు. అమరేంద్రుడు వస్తున్నాడని తెలిసి బృహస్పతి అదృశ్యమయ్యాడు. అంతటావెదకి గురువును కానక ఇంద్రుడు దీన వదనుడై తన భవనం చేరుకుని శోకనముద్రంలో పడ్డాడు.

ఈ వార్త తెలిసింది దానవ గణానికి

బృహస్పతి లేని నమయంలో దేవతలకు మంత్రాంగం చెప్పే వారుండరు కనక యివ్వడే యుద్ధానికి పోవాలని నిశ్చయించి వివిధ శస్త్రాస్త్రాలతో దేవకానగరం మీద దాడి ప్రారంభించారు. అప్పుడు దానవ విజృంభణాన్ని ఎదుర్కోలేక పలాయనం వలించి బ్రహ్మలోకానికి పోయి ఆయన పాదాలమీద పడ్డాడు.

అప్పుడాయన: ఓ దేవతలారా! చిన్నవాటి నుండి మీకు విద్యాబుద్ధులు వేర్పి మిమ్మంతటి వారిని చేసిన గురువుపట్ల చూపిన తిరస్కారానికి ఫలం యిది. దానవులు మీకంటే బలహీనులయినా వారి గురువయిన శుక్రాచార్యుని కృపాకటాక్షంతో ధూనాడింత వారయారు.

సరే! ఇప్పుడు మీరు తృప్త కుమారుడైన విశ్వరూపుడనే ముని దగ్గరకు వెళ్ళి ఆయన అనుగ్రహం సంపాదಿಸే మీ బాధలు గట్టెక్కుతాయి, అనగా వారు విశ్వరూప ముని చంద్రుని పాదాలవ్రాలి పార్థివంగా ఆయన కరుణించి నారాయణకవచం అనుగ్రహించి దేవ తలకు దానవపీడ తొలగించాడు.

అనంతరం ఒకానొక సందర్భంలో దేవేంద్రుడు ఈ విశ్వరూపుని సంహరించాడు. అదివిని తృప్త క్రోధంతో యజ్ఞంచేసి ఇంద్రసంహారం చేయగల వృత్రాసురుని పుట్టించాడు.

వృత్రాసురుడు

ఈ వృత్రాసురుడు పుడుతూనే అఖిలలోక భీకరంగా విజృంభించాడు. దేవతలందరూ ఒక్కమ్మడిగా వానిమీదికి తమ తమ ఆయుధాలతో నడిచారు దేవతలు విడిచే ఆయుధాలన్నీ వానిముందు ఎందుకూ కొరగాకుండా పోతున్నాయి.

చేసేదిలేక అందరూ శ్రీహరిని వేడుకుందామని వైకుంఠం చేరారు. వారందరూ తలలువాల్చి అతిదీనంగా ప్రార్థించారు. వారి దీనదశను గుర్తించి నారాయణుడు :

దేవేంద్రా! మీరందరూ మహాతపస్సంపన్నుడైన దధిబి మహర్షిని అర్థించి అతి శక్తివంతమయిన ఆయన శల్యంతో దివ్యాస్త్రం సాధించండి. ముందుగా అశ్వసీ దేవతల అనుగ్రహంపొంది, ఆయనను దర్శించండి. ఆ శల్యం వజ్రాయుధమై వృత్రాసురుని సంహరిస్తుంది; అన్నాడు.

దేవతలందరూ నారాయణుని అజ్ఞానుసారం అశ్వసీ దేవతానహితులై దధిబి మహర్షి దగ్గరకు వెళ్ళి తమ కోరిక తెలిపారు.

దధిబి : దేవతలారా! నాకు చాలా సంతోషంగా ఉంది. ఈ దేహం ఎప్పుడయినా నశించేదే! ఇద్వృణ్ణిది సక్కలపాలు గాకుండా దేవకార్యానికి ఉపయోగపడడం ఎంత అద్భుతం.

అని వరమేశ్వరుని హృదయంలో నిలిపి యోగసమాధిలోకి వెళ్ళి శరీరంపిడిచి పెట్టాడు.

దేవేంద్రుడు వాని శల్యాన్ని గ్రహించాడు. విశ్వకర్మ ఆ శల్యాన్ని వజ్రాయుధంగా రూపొందించాడు.

వజ్రధారియై దేవేంద్రుడు ఐరావతం మీద బయలుదేరాడు. నిఖిలదేవతలు వెన్నంటిరాగా వృత్రాసురునితో యుద్ధానికి తలవడ్డాడు.

వృత్రాసురుని అనుచరులందరూ సింహవాదాలతో రణరంగలో అడుగుపెట్టారు. పోరు ఘోరంగా సాగుతోంది.

దేవతలధాటికి అసురులూగలేక పారిపోతూంటే, చూపి వృత్రాసురుడు వారిని ఉత్సాహం కలిగించి హుంకరించి, వాడిహులంతో దేవగణాలను హింసిస్తుంటే దేవేంద్రుడు వజ్రం ప్రయోగించాడు.

వృత్రాసురుడు ఆ వజ్రాని చేతబట్టి ఎదురువచ్చి, ఐరావతాన్ని వేధించాడు.

ఆ బాధకు తాళలేక ఐరావతం గిరగిరతిరిగింది.

అమృతపానం చేసిన హస్తం దేవేంద్రుడు దానిని అగ్రాసించి, కుపితుడై చూడగా వృత్రాసురుడు : దేవేంద్రా! గురుహత్యచేసిన నీ మహాపాపానికి ప్రాయశ్చిత్తం లేదు. ఇదిగో నా శూలంతో ఈ దేవగణాలను బలిచేసి విజయలక్ష్మిని వరిస్తాను. లేదా, నీ వజ్రాయుధానికి గురియై శ్రీహరిని ద్యానిస్తూ పరమవదం చేరుతాను. ఆ పురుషోత్తముని పాదదాసులకు దానుడవై ఏబాధలూలేనిలోకం చేరుతాను.

అని నారాయణుని ప్రార్థిస్తూ శూలంతో ఇంద్రుని వేధించడానికి సన్నద్ధుడయ్యాడు.

అదిచూసి ఇంద్రుడు శూలంతోపాటు వాని చెయ్యికూడా ఖండించగా, వాడు రెండవ చేతితో పరిఘాయుధం పూని, తీవ్రరోషంతో వచ్చి ఐరావతాన్ని హింసించాడు.

అది బాధ భరించ లేక వెనుదిరిగింది.

చేతిలో వజ్రాయుధం జారివడింది.

క్రిందపడ్డ ఆయుధం తిసుకో, నిరాయుధులతో మేము యుద్ధం చెయ్యం, అన్నాడు వృత్రుడు.

ఇంద్రుడు వజ్రాయుధం అందుకుని వాని రెండవచేయి ఖండించాడు.

రెక్కలు తెగిన పర్వతంలా వాడు తన భీకరవదనం విశాలంగా తెరిచి, ఒక్క దూకులో దేవేంద్రుని మోదవడి గుటుక్కున మింగేగాడు.

వాని ఉదరంలో ఇంద్రుడు చేరాడు, లోపలకు వెదుతూనే వాని పొట్టను వజ్రాయుధంతో చీల్చి వెలుపలికి వచ్చి శిరసు ఖండించాడు.

ఆ క్షణంలో వాని దేహంనుండి ఒకజ్యోతి వెలువడి వైకుంఠంచేరి నారాయణునిలో తీనమయింది.

వృత్రాసుర నంహారంతో నంతృపుడై దేవేంద్రుడు అమరావతి చేరాడు.

చిత్రకేతువు

శూరసేన దేశాన్ని చిత్రకేతుడనే రాజు పాలిస్తూండేవాడు. ఆయనను ప్రజలందరూ కన్నతండ్రిలా చూసేవారు. మంత్రి, పామంత, దండనాథ, పురోహితులు, పౌరు

స్నేహితునివలె చూసేవారు. రాజ్యంలో అందరూ సుఖంగా సర్వభోగాలతో సంతోషంగా వున్నారు.

అలాఉండగా ఒకనాడు అంగీరనుడనే ముని ఆయన భవనానికి వచ్చాడు. వచ్చిన మునికి అర్ఘ్యపాద్యాదులిచ్చి సుఖాననం అర్పించిన అనంతరం అంగీరనుడు :

రాజా ! ఇన్ని భోగాలున్నాయి. అనుచరులందరూ నిన్నుదైవంగా ఆరాధిస్తున్నారు. భార్యలందరూ మీయందు అనురాగంతో వున్నారు. అయినా నీ వదనంలో దీనభావం ఉండడానికి ఏమిటికారణం ? అని అడిగాడు .

అప్పుడా చిత్రకేతువు : స్వామి ! త్రికాలజ్ఞులయిన మీకు తెలియని విషయాలంటాయా ! అని మౌనంగా తలవాలబ్బుకున్నాడు.

అంగీరనుడు : రాజా ! ఇన్నిసంపదలూ, సుఖాలూవున్నా సంతానంలేవి బాధ కదా నిన్ను వేధిస్తున్నది. సరే ! సీచేత పుత్రకామేష్టి చేయిస్తాను.

అని సుముహూర్తంలో ఆ మహాశ్రతువు నిర్వహింపజేసి, యజ్ఞఫలాన్ని మహారాణి కృతద్యుతికి యిచ్చాడు.

అవిడ గర్భవతియై తొమ్మిదినెలలు నిండగానే కుమారుని కన్నది. ఈ వార్త రాజ్యంలోని అందరికీ ఆనందం కలిగించింది. మహారాజు సంతోషంతో తన దేశంలోని విద్వాంసులకు భూదాన, గోదాన, సువర్ణదానాలుచేసి, సర్వప్రజలనూ అన్నదానంతో తృప్తిపరిచాడు.

ఆ కుమారుడు శుక్లపక్ష చంద్రునివలె దినదిన ప్రవర్ధమానుడవు తున్నాడు.

కొడుకు మీదప్రేమ కారణంగా మహారాజు నిరంతరం పట్టమహిషి మేడలోనే ఉండేవాడు. అదిమిగిలిన భార్యలకు అనూయ కలిగించింది. వారందరూ చేరి బాగా ఆలోచించి, అతిరహస్యంగా, ఒకరాత్రి ఆబాలునికి విషంపెట్టారు.

తెలతెల వారుతుండగా బాలునిముఖం చూసిన దాది భయంతో గోలుగోలున ఏడుపు మొదలుపెట్టింది. అద్దివిసి మహారాణి లేచి బిడ్డపైబడి గుండెలు బాదుకుంటూ శోకిస్తూంటే మహారాజు చెవినిపడింది.

చిరకాలానికి కలిగిన కుమారుని మరణంతో ఆయన గుండెలు బ్రద్దలయేలా పిల పిస్తూంటే పరిజనులు, అమాత్యులూ, పురోహితులూ చేరి విచారసాగరంలో మునిగారు.

ఈ సంగతి తెలిసి అంగీరనుడు వారదునితో కలిసేవచ్చి :

మహారాజా! దేనికి విచారిస్తున్నావు. ఈ దేహము దేహి ఏమిటివి? అంతా నారాయణుని మాయ. ఈ రాజ్యం, మంత్రులు, భోగాలు, యివన్నీ నిత్యాలుకావు. పుడుతూ చస్తూ ఉండడం ప్రాణిధర్మం, దానికోసం అవివేకంలో పడి శోకించకు, అనివైరాగ్య బోధ చేశాడు.

అనంతరం నారదుడు ఆ రాజుకి నారాయణ మంత్రోపదేశం చేసి.

మహారాజా! ఈ మంత్రాన్ని ఏడురోజులు దీక్షగా పఠించినవారు ఈ లౌకిక క్షేత్రాల నుంచి విముక్తులై పరమవథం చేరుతారు, అయినా ఒక్కచిత్రంచూడు, అని బాలుని బ్రతికించి.

నాయనా! నువ్వు మోనాన్నగారి సింహాసనం ఎక్కి రాజ్యం ఏలుకో అన్నాడు.

అప్పుడా బాలుడు :

స్వామీ! ఇప్పటికి నేనెన్నో దేవ జన్మలెత్తాను. జంతువుల గర్భంలో యాతనలు పడ్డాను. సరజన్మలు ఎత్తాను. ఇన్ని జన్మలలో వీరు ఏ జన్మకాలూకు జననీజనకులు! తండ్రి, కొడుకు, భార్య, భర్త ఏమిటి వరనలు. ఎందుకీ రాగద్వేషాలు. నాకు వీరెవరు? ఏమీకారు. ఉదాసీనుడైన పరమేశ్వర రూపుణ్ణి నేను. మీరంతా విచారం వదలి, నారాయణ స్మరణతో తరించండి, అని అదృశ్యం అయ్యాడు.

అంతటో చిత్రకేతుడు విరాగియై కాళిందీనదికి పోయి పరిశుభ్రంగా స్నానంచేసి, వర్షాననాసీనుడై నారదుడు ఉపదేశించిన మంత్ర పారాయణం వారంరోజులు సాగించాడు.

నారాయణ అనుగ్రహంతో చిత్రకేతుడు దివ్యవిమానారూపుడై, విద్యాధరులకు అధిపతిఅయి సర్వలోకాలలో శ్రీహరి కీర్తనం సాగిస్తూ సాగిస్తూ ఒకనాడు కైలాసంచేరాడు.

అక్కడ మునిజన, ప్రమధగణ మధ్యంలో సింహాసనం మీద పార్వతీ సహితుడై కూర్చుని ఆమెతో సరసాలాడుతూన్న పరమేశ్వరుని చూచి షకాలన నవ్వి :

ఎంతటి వారయినా మహాజనమధ్యంలో శృంగారక్రీడలు సాగించడం ఎంత అనహజం, అన్నాడు.

పరమేశ్వరుడు నవ్వుతూ ఊరుకున్నాడు. పార్వతీదేవి ఆగ్రహంతో :

ఓ మూర్ఖుడా! అహంకారంతో యింత అవమానకరంగా మాట్లాడిన నువ్వు రాక్షసుడవై పుట్టు, అని శపించింది.

చిత్రకేతుడు కోపించకుండా :

అమ్మా! ఏ జన్మ ఎత్తినా హరిభక్తి వీడను, అని వెళ్ళి, త్వష్టప్రజాపతి సాగించే క్రతువులో దక్షిణాగ్నిలో ప్రవేశించి వృత్రాసురుడుగా పుట్టాడు. అందుకనే వానికి విష్ణు భక్తి నడలలేదు. అదీ హరిభక్తుల విశేషం!

మ రు త్తు లు

రాజేంద్రా! కశ్యప ప్రజాపతికి దితి, అదితి అని యిద్దరు భార్యలుకదా! వీరిలో అదితి సంతానమయిన అమరులు, దితి సంతతి అయిన దైత్యులు, దానవులను నిరంతరం హింసించి సంహరిస్తూండడం ఆతల్లికి తీరనిబాధ అయింది.

అమె ఒకనాడు భర్తను చేరి పరివర్తలతో, మధురవాక్కులతో ఆయన మనసు రంజింపజేసింది. ఆయన ప్రీతితో:

ఇల్లాలా! నీకేం కావాలో కోరుకో, అన్నాడు.

అప్పుడామె: నాధా! మీరు నిజంగా నా మీద అనుగ్రహంతో ఉంటే దేవేంద్రుని సంహరించే కుమారుని దయచేయండి, అంది.

అప్పుడు కశ్యపుడు తన మనసుతో:

కోరి సతులకెల్ల కూర్చు వారెవ్వరు
పతులనైన సుతుల హితులనైన
బలిమి చేసి యైన పరహస్తముననైన
హింస పరతురాత్మహితము కొరకు.

అని భావించి, దీనిని తగిన రీతిని జరిపించాలని నిశ్చయించి,

ప్రాణేశ్వరీ! నీ కోరిక తీరుతుంది. దేవతలకు బంధువుగా పుండేవాడు ఇంద్రుని హరించే వాడు అయిన కొడుకు కలుగుతాడు.

కాని, దానికి సువ్యోక దీక్షవహించి, సంవత్సరకాలం నిష్ఠతో వుండాలి.

వాగ్రత్తగావిను. సర్వభూతాలమీద ప్రేమవుండాలి. వరుషంగా మాటాడరాదు. కోపంరాకూడదు. అబద్ధం ఆడకూడదు. గోభ్యు తియ్యకూడదు. కేళాలు రాలనివ్వరాదు. అమంగళం కలిగించే ఎముకలూ, పుర్రెలూ తాకరాదు. సాధ్యమయినంత వరకూ నదులలోనే స్నానంచెయ్యాలి. లేదా విశాలనరోవరాలు, అంతే తప్ప మాకులలో నీరు, కుండలతో తెచ్చిన నీరు స్నానానికి వాడరాదు.

దుర్బుద్ధులతో మాట్లాడకు. ఒకమారు కట్టిన చీర, ఒకసారి పెట్టుకున్న పువ్వులు మళ్ళీ దగ్గరకు రానివ్వకు. ఎంగిలిచేసిన అన్నం తినకు. కుక్కలూ, పిల్లలూ, గ్రద్దలూ, క్రిమికీటకాలూ తాకిన ఆహారం స్వీకరించకు. మాంసం ముట్టకు. పాత్రతోనే తప్ప దోసిలితో నీరు త్రాగకు. మితంగా మాట్లాడు. జాట్లు విరబోనుకోకు. అలంకార శూన్యంగా కనిపించకు. నిద్రబోయేముందు కాళ్ళుకడుగు. తడికాళ్ళతో పడుకోకు. సంధ్యాసమయంలో నడ్డి వాల్చుకు. పశ్చిమంగా తలపెట్టి నిద్రించకు. నగ్నంగా పడుకోకు. ఎవ్వరూ పరిశుభ్రంగా వుండు. ప్రాతః కాలంలో సూర్యాభిముఖంగా నిలిచి షోడశోపచారాలతో నారాయణుని పూజించి మంత్రజపం చేసి, ముత్యదువలను సేవించి, అర్పించు. అనుక్షణం నీ గర్భంలో శిశువు పెరుగుతున్నాడనుకుంటూ వుండు.

సూర్యశిరశుద్ధ పాడ్యమినాడు ఈ పుంసవన వ్రతం ఆరంభించు. సంవత్సరంలోగా యీ నియమాలకు భంగం రాకుండా చూసుకుంటే నీకు కుమారుడు కలుగుతాడు అన్నాడు.

ఈవార్త విన్న దేవేంద్రుడు వ్రతారంభం వాటినుండి ఆవిడకు రహస్యంగా అన్ని సేవలూ చేస్తూ వ్రతభంగం కోసం ఎదురుచూస్తున్నాడు.

అనుక్షణం నియమాలతో గడుపుతూన్న ఆవిడ ఒక సాయంకాలం అలనటతో అశుచిగా ఉండి కాళ్ళుకడగకుండా నిద్రించింది. ఆ అవకాశం చూసి దేవేంద్రుడు ఆమె గర్భంలో ప్రవేశించి లోపల పెరుగుతున్న శిశువును ఏడు ముక్కలుచేశాడు. ఏడుముక్కలూ ఏడుగురు శిశువులుకాగా వారిని ఒక్కొక్కరిని ఏడు ముక్కలుగా నరికాడు. వారు నలభై తొమ్మిండుగురై :

దేవేంద్రా! ఇంక ఆవు. మేము నీకు సోదరులు. మరుత్తులం అనవరతం నీ సేవలో వుంటాం. మమ్మల్ని హింసించకు, అన్నారు.

లనంతరం వారందరూ సూర్యసమవ్రకాశంతో గర్భం వెలుపలకు వచ్చి దేవేంద్రుని సరసన నిలిచారు. అప్పుడు దితి లేచి దేవేంద్రుని వైపు చూడగా యింద్రుడు చేతులు జోడించి :

అమ్మా! నువ్వు వ్రతం ఆరంభించిన వాటినుంచీ నియమభంగం కోసం ఎదురు చూస్తూ సేవించి, అవకాశం దొరకగానే శిశువును చంపడానికి యత్నించాను. ఆ శిశువు యిందరు శిశువులుగా ఆవిర్భవించింది. నన్నుమన్నించు. కొడుకు చేసిన తప్పును తల్లి క్షమించకపోతే యిందెవరు రక్షిస్తారు, అని పాదాల వ్రాలగా ఆవిడ కరుణించింది.

అనంతరం ఇంద్రుడు మరుత్తులతో దేవలోకంచేరి వారందరికీ యజ్ఞాలలో హవిర్భాగం, సోమపానం లభించే అవకాశం కల్పించాడు.

మరవిదారణ ముఖ్యకారణ మూలతత్వవిచారణా !

దురితతారణ దుఃఖవారణ దుర్మదానురూపణా !

గిరివిహారణ కీర్తిపూరణ కీర్తనీయ మహారణా !

ధరణిధారణ ధర్మతారణ తావసస్తుతిపారణా !

న ప్రమ స్కంధం

శ్రీ మద్విఖ్యాతి లతా క్రామిత రోదోంతరాళ

కమనీయ మహాజీమూత తులితదేహ

శ్యామలరుచిజాల! రామచంద్రనృపాలా!

రాజేంద్రా!

నూర్పుడు ఒక్కడే అయినా సర్వదేశాల ప్రజలకూ ఎలా గోచరిస్తున్నాడో అలానే నారాయణుడు సర్వాంతర్యామియైన ఏకైక రూపుడే ఆయన సత్వగుణంవల్ల దేవతలూ, ఋషులూ పుట్టారు. రజోగుణంవల్ల అనురబృందాలు ఆవిర్భవించాయి. తమోగుణం నుంచి యక్షులూ, రాక్షసులూ పుట్టారు.

సర్వాంతర్యామియైనా పరమాత్మను జ్ఞానులైనవారు తమ అత్మలోనే దర్శిస్తారు. ఆయనే కాలరూపుడై నిఖిల చరాచర జగత్తునూ నడుపుతాడు.

ఒకరహస్యం ఉంది.

శిశుపాలాదులు నారాయణ ద్వేషులయినా ఆయనలోనే ఎలా లీనమయారని అడగ వచ్చు. వారి ద్వేషం అంతా వారి పరుషభావవల్ల, నిందావాక్యాలవల్ల బైటపడుతుంది. ఈ దూషణ భూషణలన్నీ దేహానికే గాని పరమాత్మకు అంటవు.

శరీరంమీద అభిమానంవల్ల నేను, నాది అనే అహంకార మమకారాలవల్ల రాగద్వేషాలు పుడుతున్నాయి. ఆ అభిమానం విడిచిపెడితే యివేమీ బాధించవు. అదీకాక సర్వ భూతాత్ముడైన ఆయనకు ఒకరియందు ద్వేషం, క్రోధం ఉండవు.

అలుకనైన చెలిమినైన

కామంబుననైన బాంధవముననైన

భీతి నైన తలగి తలప నఖిలాత్ముడగు

“హరి” జేరవచ్చు వేరు సేయడతడు.

ఎరుగుదువు కదా—

కామించి గోపికలు, విపరీతమయిన భయంతో కంనుడు, వైరభావంతో శిశుపాలాదులు, బంధువులై యదు, నృష్టి వంశాలవారు, ప్రేమతో మీఠావలీవారు, భక్తితోమేము ఆయన దర్శన భాగ్యం పొందుతున్నాము.

కామోత్కంఠత గోపికల్
 భయమునన్ కంఠుండు
 వైరక్రియా సామగ్రిన్ శిశుపాలముఖ్యనృపతుల్
 సంబంధులై వృష్ణులుం
 ప్రేమన్ మీరలు భక్తినేము ఇదే చక్రిం గంటి
 మెట్టిన ఉద్దామధ్యాన గరిష్ఠుడైన
 హరి చెందన్ వచ్చు ధాత్రిశ్వరా!

మూడు జన్మలు

ఓకానొకప్పటిమాట

సనక, సనందన, సనత్కుమార, సనత్కుజాతులు శ్రీహరి దర్శనానికి వైకుంఠానికి వచ్చారు. వారెవ్వరూ అయిదేళ్ళ బాలకులవలెనే ఉంటారు కదా! ఆ సమయంలో వారాయణుడు లక్ష్మీదేవితో అంతఃపురంలో వున్నాడు. అందువల్ల ద్వారపాలకులు పీరిని లోపలకు పోనీయక బైటకు పొమ్మన్నారు.

అంతలో వారు కోపించి:

మీక్కడ నిలిచే అర్హతలేదు. భూలోకంలో రాక్షసులై పుట్టండి, అని శపించారు.

శాపభయంతో ద్వారపాలకులిద్దరూ వారిని శరణువేడారు. వారు కనికరించి మూడు జన్మలు రాక్షసులై పుట్టి శ్రీహరిని ద్వేషించి, అనంతరం యిక్కడకు రండి, అని వెళ్ళి పోయారు.

వారే. దితిగర్భాన హిరణ్యాక్ష, హిరణ్యకశిపులై జన్మించారు. అనంతరం రావణ, కుంభకర్ణులు. తదుపరి శిశుపాల, దంతవక్త్రులు.

ఈ మూడు జన్మలలో వారు శ్రీహరిని ద్వేషిస్తూ నిరంతరం హరినామస్మరణతో గడిపి వైకుంఠం చేరారు.

హిరణ్యకశిపుడు

హిరణ్యక్షుడు మరణించాడు.

శ్రీహరి వరాహరూపుడై తన సోదరుని సంహరించాడని విన్న హిరణ్యకశిపునికి విపరీతమయిన ఆగ్రహం కలిగింది.

కోపంతో ఎర్రబడిన కన్నులు అగ్నిజ్వాలలతో నిండి భయంకరంగా వున్నాయి. దొమముడి బిగించి శూలం చేతబట్టి, సభాభవనానికి వచ్చాడు.

అక్కడ త్రిమస్తకుడు, త్రిలోచనుడు, శంఖరుడు, శతబాహువు, శకుని, నముచి, హయగ్రీవు, పులోమ, విప్రదిత్తి ఆదిగాకలదైత్య, దానవవంశ వ్రముఖులందరూ వున్నారు.

వారందరినీ చూస్తూ ; దైత్య, దానవ మహావీరులారా ! మీరందరూ జరిగిన గాథ విని ఉంటారు. నా తమ్ముడు, మీ ప్రాణస్నేహితుడు, యుద్ధతంత్ర నిపుణుడు, తన భుజబలంతో దేవతాగణాలను జయించినవారు హిరణ్యక్షుడు.

అటువంటి యోధాగ్రేసరుని సంహరించాడు శ్రీహరి వరాహరూపంతో. ఎలా వుట్టాడో, ఎక్కడుంటాడో తెలియదు. అటువంటివానిని ఎదిరించి ప్రతికారం తీర్చుకోక తప్పదు.

నేనిప్పుడే బయలుదేరి వాడెక్కడవున్నా వెదకిపట్టి నా భీకర శూలంతో వాని శిరసు ఖండించి ఆ రక్తంతో నా తమ్మునికి తర్పణాలు వదిలితే కాని నాకు శాంతిలేదు. ఎంత మహా వృక్షమయినా తల్లివేరు సరికితే మిగిలినదంతా ఎండి రాలుతుంది. అలానే దేవతా గణాలకు తల్లివేరు వంటి ఈ హరిని కడతేరిస్తే మిగిలిన వారందరూ నేలకూలుతారు.

మిరిప్పుడే బయలుదేరి యజ్ఞయాగాలు చేసేవారిని, వేదపారాయణం చేసేవారిని, సాధువులనూ, నజ్జనులనూ హింసించండి. గోవులను సంహరించండి. ఎందుకంటే విష్ణువు వేదగానప్రియుడు. గో బ్రాహ్మణ, శేయస్సుకోరుకూ, యజ్ఞ యాగాదులందు సంతుష్టుడవుతాడు, అని వారిని వంపి తాను బయలుదేరాడు.

వారు బయలుదేరి వల్లెలు, గ్రామాలు, పట్నాలు, సగరాలు, ఆరామాలు, అరణ్యాలు, ఆశ్రమ ప్రాంతాలు, పర్వతాలు, సరోవర తీర్థక్షేత్రాలు తిరుగుతూ హింసా కాండ కొనసాగిస్తున్నారు.

హిరణ్యకశిపుడు తమ్మునికి కర్మచేసి, వాని కుమారులైన శకుని, శంబర, కాలనాభ, మనోత్కచులను, వారితల్లిని ఓదార్చి వెంటబెట్టుకుని తన తల్లి దితి దగ్గరకు వెళ్ళి:

అమ్మా! ఈ ప్రపంచం ఒక చలివేంద్రం. దాహంవున్న బాటసారులవలె జీవుడు దేహధారియై ఈ భూమండలానికి వస్తాడు మంచిసీరు త్రాగి విశ్రాంతి తీసుకుని బాటసారులు చలివేంద్రం విడిచి వెడతారు. అంతేకాని అక్కడ నివాసం చెయ్యదు:

అదే రీతిగా జీవుడు కూడా నిష్క్రమిస్తాడు. అందుకోసం శోకించనవసరం లేదు.

వయిగా నీ కొడుకు మహావీరుడు. తన వీరత్వం ప్రదర్శించి జీవయాత్ర వారిం చిన ఘనుడు.

మరొక రహస్యం ఉంది.

ఈశ్వరుడున్నాడే ఆయన నర్సవ్యావకుడు. సత్యమూ, శాశ్వతమూ, అవ్యయమూ ఆరూపం. ఆయన తన మాయతో నిరంతరం నృప్తి సాగిస్తూంటాడు. అంతా ఆయన మాయయే. చెరువులో నీరుకదులుతూంటే ఆ గట్టునవున్న చెట్లనీడకూడా అందులో కదులు తున్నట్లే కనిపిస్తుంది.

మన కన్ను అదిరితే భూమి కూడా చలిస్తున్నట్లుంది. నిజానికి ఈ కదలికలేదు. అలానే ఈశ్వరునికి చలనంలేదు. అజ్ఞానంలోపడి మానవుడు రాగద్వేషాలతో, నుఖ దుఃఖాలతో కొట్టుమిట్టాడుతూ వుంటాడు.

ఈ సందర్భంలో ఒక యితీహాసం చెపుతున్నారు, పెద్దలు.

ఈశీనర దేశాన్ని నుయ్జుడనే రాజు పాలించేవాడు. ఒక యుద్ధంలో ఆయన మరణించాడు.

ఆ మృతశరీరం మీదపడి ఆయన భార్యలందరూ గోలుగోలున విలపిస్తున్నారు. సాయంకాలం అవుతున్నది.

ఆ సమయాన యమధర్మరాజు బ్రాహ్మణబాలుని వేషం ధరించి వచ్చి:

ఎంత ఆశ్చర్యంగా వుంది. పుట్టిన ప్రాణికి చావుతప్పదని తెలిసికూడా వీరందరూ శాశ్వతంగా ఈ భూమిమీదనే వుంటామన్న నమ్మకంతో చచ్చిన వారికోసం శోకిస్తున్నారు.

నడివీధిలో పడినా మన సొమ్మయితే మళ్ళీ మనకే దొరుకుతుంది. అలాకాక ఇనపపెట్టిలో పెట్టి మారుమూలగదిలో దాచినా మనది కాకపోతే మనకు దక్కదు.

పంచభూతాలతో దేహం ఏర్పడుతుంది. జీవుడు కర్మఫలం అయేవరకూ దేహంలో ఉండి, అనంతరం నిష్క్రమిస్తున్నాడు. పోయేది దేహమేకాని ప్రాణికాదు. ఈ రెండూ ఎప్పుడూ భిన్నంగానే వుంటాయి.

కట్టలో నివ్వల, శరీరంలో వాయువులా దేహమూదేహీ ఉంటాయి. అంతకు మించి ఏ సంబంధములేదు.

ఈ రహస్యం తెలియక మాయాజాలంలో పడి భార్య, బిడ్డలు, చుట్టాలు, స్నేహితులు అనే బంధాలు కల్పించుకుని అవే నిజమనుకుంటారు. కాని అదంతా ఈశ్వరలీల అని తెలిసినవారికి ఈ బాధలు ఉండవు.

వేటగాడు తన ఉచ్చులు, డిల్లు, అమ్ములు ఆదిగాగల సామగ్రితో అడవికి వేటకు వెళ్ళాడు.

ఎన్నెన్నో పక్షులను వేటాడి చిక్కంలో వేసుకుని, అప్పుడే ఎదురుపడిన అడవి పిచికల జంటలో అడదానిని కొట్టి బుట్టలో వేసుకున్నాడు.

అప్పుడు దాని జతపిట్ట :

ఎవరికి ఏ కీడు తలపెట్టుకుండా, అడవులలో దొరికినది తింటూ జీవించే మాకు వియోగం దుఃఖం కల్పించిన బ్రహ్మను ఏమనాలి! పోనీ, యిలా విడదీయకుండా యిద్దరినీ ఒక్కమారే చంపేస్తే యీ బాధ వుండేదికాదు.

గూడులో వున్న పిల్లలకింకా రెక్కలురాలేదు. అనుక్షణం తమతల్లి ఆహారం తెచ్చి పెడుతుందని ఆశతో మెడనిక్కించి దిక్కులు చూస్తూంటాయి. వాటి గతి ఏం కావాలి! అని బాధపడుతుండగా దాన్నికూడా కిరాతుడు పడగొట్టాడు అంతే!

అలానే కాలం చెల్లిన మహారాజు కన్నుమూస్తే ఎందుకింత శోకం! ఎంత గుండెలు, బాదుకు ఏడ్చినా మరణించినవారు తిరిగి రారుగదా అని పలుకుతూన్న ఆ బ్రాహ్మణ బాలుని మాటలు విని ఓదార్పుపొంది వారు మహారాజుకి ఉత్తరక్రియలు చేసి వెళ్ళారు.

అందుచేత అమ్మా! మీరు కూడా శోకం విడిచి యిదంతా ఈశ్వరలీల అని గ్రహించండి, అనగా వారందరూ కన్నులు తుడుచుకుని ఎవరి మందిరానికి వారు వెళ్ళారు.

అనంతరం హిరణ్యకశిపుడు మందల గిరిచేరి అక్కడ ఒక లోయలో నిలబడి రెండు చేతులూ పైకెత్తి, ఆకాశంలోకి మాపులు పోనిచ్చి తీవ్ర తపోదీక్ష వహించాడు

హిరణ్యకశిపుని తవస్సుయొక్క తీవ్రతకు, భూమికంపించింది. గ్రహ తారాగణాలు చలించాయి. సర్వప్రాణికోటికీ తాపం వుట్టింది.

ఆ బాధ భరించలేక దేవతలందరూ బ్రహ్మనుచేరి మొరపెట్టుకున్నారు.

వానిని ఆశ్వాసించి చతుర్ముఖుడు భృగు, దక్షవ్రముఖులు వెంటరాగా హిరణ్యకశిపుని సమీపించాడు.

దీక్షతోపున్న ఆ దానవేశ్వరుని శరీరంలో రక్తమాంసాలేమీలేవు. ఉత్తి ఎముకల గూడు మాత్రం వుంది.

అది బ్రహ్మకు ఆశ్చర్యం కలిగించింది.

తన చేతిలోని కమండలువులో నుండి ఉదకం తీసి వానిదేహంమీద చిలకరించాడు.

అంతలో హిరణ్యకశిపుడు తవనుచాలించి, తనచుట్టూ వున్న వుట్ట పీల్చుకువచ్చాడు.

పాష్టాంగవడి వరి వరి విధాల ప్రార్థించి :

వరమేష్టి ! నాకు పగలుకాని, రాత్రికాని, భూమిమీద, సముద్రంలో, ఆకాశంలో, గాలిలో, ఎక్కడా చావులేని వరం కావాలి. దానితోపాటునాగ, యక్ష, గరుడ, గంధర్వ, కిన్నర, నర, నుర, ప్రాణికోటికాని, సింహశార్దూలాది మృగాలుకాని, నా చావుకి కారణం కారాదు, అనగా బ్రహ్మ అనుగ్రహించి అంతర్ధానం అయ్యాడు.

వరగర్వంతో హిరణ్యకశిపుడు విష్ణువుమీద వైరం పెంచుకుని దేవ, గంధర్వగణాల మీదికి దాడిచేసి వారందరినీ పరాభూతులను చేశాడు. దేవేంద్రుని జయించి అమరావతిలో సింహాసనం అధివసించాడు.

ఆయన మధుమైరేయపానలోలుడై కూర్చుంటే గంధర్వులు గానంచెయ్యాలి, అప్ప రసలు నాట్యమాడాలి. మునులు దీవించాలి. దేవతలు సేవకులై నిలబడాలి.

యజ్ఞాలు జరుగుతూంటే హవిర్భాగాయ తానే గ్రహించేవాడు. ఆయన ఏలుబడిలో భూమి సన్యస్థామలంగా వుండాలి, సకాలంలో వానలుకురవాలి. ఉద్యాన న నాలలో ఎల్లకాలమూ వసంతశోభలే.

రోజురోజుకీ పెరుగుతూన్న వాని దుశ్చర్యలను భరించలేక లోలోపలే దేవతలందరూ నారాయణ ధ్యానం చేసుకుంటూ, ఎప్పటికయినా తమకు ముక్తి లభిస్తుందా ! అని అంతరాంతరాలలో ఆ శ్రీమన్నారాయణుని చేడుకుంటున్నారు.

అప్పుడు హరి తనను వేడుకున్న వారందరినీ ఓదార్చి :

భయపడకండి మీకష్టాలు తీరే రోజువస్తుంది. కాలం ఆనన్నంకాగానే ఆ దానవుని రిస్తాను.

శుద్ధ సాధులందు నురలందు శ్రుతులందు

గోవులందు వివ్రకోటియందు

ధర్మపదవి యందు తగిలి నాయందు

వాడెన్నడలుగు నాడె హింసనొందు.

బ్రహ్మ వరాలివ్వడం వల్ల వీడింత మదించి యభేచ్ఛగా సాగుతున్నాడు. ఏనాడు కనకాదుకైన ప్రహాదుని కష్టాలు పెడుతాడో ఆనాడే వీనిని సంహరిస్తాను. అంతవరకూ ఓరిమి వహించండి, అన్నాడు.

వారందరూ శ్రీహరికి ప్రణామాలు అర్పించారు.

ప్రహ్లాదుడు

పరీక్షిస్తారేంద్రా!

హిరణ్యకశిపునికి నలుగురు కుమారులు.

వారిలో ప్రహ్లాదుడు పరమభక్తాగ్రేనరుడు.

భూతదయ వానికి చిన్నవాడే అలవడింది.

చరశ్రీ లెవరుకంటబడినా కన్నతల్లిలా భావించి నమస్కరించేవాడు.

పెద్దలుకనబడితే వినయంగా తలవంచి నమస్కరించేవాడు.

కష్టాలలో పున్నవారిని తల్లిలా ఆదరించేవాడు.

గురువులను దైవంగా భావించి పూజించేవాడు.

స్నేహితులను సోదరభావంతో చూసేవాడు.

చక్కనిరూపం, విద్యాగంధం, కావలసినంత సంపద పున్నాయి. దానికితోడు రాచయినా ఈషడ్మాత్రం గర్వంలేదు.

ఏది కావాలంటే అది చేతికి అందుతుంది, కాని యింద్రియాలను నిగ్రహించి దూరంచేశాడు.

వయస్సు, బలంపున్నాయి — కాని కామక్రోధాలు పట్టనివ్వడు.

నిరంతరం హరినామస్మరణమేకవృ మరొక దృష్టిలేదు.

గుణనిధియగు ప్రహ్లాదుని

గుణము లనేకములు కలవు

గురుకాలమునన్ గణుతింప నశక్యంబులు.

పణివతికి బృహస్పతికిని భాషావతికిన్.

దేవేంద్రుడు సైతం ప్రహ్లాదుని గుణగణాలను కీర్తించేవాడంటే ఆబాలుడు ఎంత సద్గుణ సంపన్నుడో తెలుసుకోగలవు. పరిహాసానికికూడా అబద్ధమాడని నత్యవ పరాయణుడు.

హరినామస్మరణతో సర్వాన్నీ మరచిన సమయంలో ఆశ్రీహరి తనప్రక్కనే ఉన్న అనిపించి దగ్గరవున్న స్నేహితులను మరిచేవాడు.

మహావిష్ణువు తనముందు అడుకున్నట్లు అనిపిస్తే చెలికాండ్రతో ఆడుకూ ఆడుత అలా నిలబడిపోయేవాడు.

లక్ష్మీనాథుడు తనతో మాట్లాడుతున్నట్లనిపించి ఎదుటివారి ప్రశ్నలకు జవాబిడే వాడుకాదు.

నారాయణుడు తనగుండెలో వున్నట్లు భావించి యిరుగు పొరుగులను మరిచేవాడ శ్రీహరి నామామృత పానమత్తుడై అలానిశ్చలంగా ఉండేవాడు.

పానీయంబులు ద్రావుచున్ కుడుచుచున్

భాషించుచున్ హాసలీలా నిద్రాదులు

సేయుచుం తిరుగుచున్ లక్షించుచున్

సంతత శ్రీనారాయణ పాదపద్మ యుగళి

చింతామృతాస్వాద సంధానుండై మరచెన్

సురారిసుతుడే తద్విశ్వమున్ భూవరా !

తనకు పరమవిరోధియైన శ్రీహరిమీద అంతభక్తితో ఉండే కుమారుని మనః మార్చడానికి తగిన విద్య బోధింపజేయాలని భావించి, ఒకనాడు కొడుకును రావించి :

నాయనా! విద్యవల్లజ్ఞానం వస్తుంది. చదువురానివాడు అజ్ఞానంలో ఉంటాడు. ముఖ్యముగా వివేకం యిచ్చే విద్య నువ్వు గురువులవద్ద చదవాలి :

చదువని వాడజ్ఞాండగు
చదివిన నద నద్వివేక చతురత కలుగున్
చదువగ వలయును జనులకు
చదివించెద ఆర్యులొద్ద చదువుము తండ్రీ!

అని తమ కులగురువైన శుక్రాచార్యుల వారి కుమారులు చండామార్కులను రావించి :

ఆర్యా! ఈ పసివాడికి నా శక్తిసామర్థ్యాలు తెలియడం లేదు. మరీ అజ్ఞానంలో ఉన్నాడు. మీరు మా గురువులు. మా శ్రేయస్సు కొంతచే మీకంటే మాకు అపబంధువులూ స్నేహితులూ ఎవరున్నారు!

అందుచేత ఈ బాలుని మీ దగ్గర ఉంచి చక్కని నీతి శాస్త్రం బోధించండి, అని అప్పగించాడు.

విద్యాభ్యాసం సాగుతున్నది.

గురువులు చెప్పిన దానిని యథాతథం చదివి వినిపిస్తున్నాడు. ఏనాడూ వారితో వాద ప్రతివాదాలకు దిగలేదు. ఎందుకంటే యిదంతా అనవసరం. హరి చరణారవిందమే శరణ్యం అని త్రికరణబద్ధిగా నమ్మినవానికి యీ తర్కాలన్నీ వృధా అని ఎరిగినవాడు కదా!

కొన్ని రోజులయ్యాక హిరణ్యకశిపుడు కుమారుని విద్యాగంధం ఎలా వున్నదీ చూడాలని పిలిపించి అడిగాడు.

నాయనా!

తనయుల సంభాషణలు జనకులకు కర్ణభూషణాలు, సంతోష కారణాలు, దుఃఖ శోషణాలు. కనక యింతవరకూ నువ్వు చదివిన వేద, శాస్త్ర, నీతి విషయాలలో ఏది నీకు బాగా మనసుకు పట్టిందో పివరించు అన్నారు.

ప్రహ్లాదుడు: తండ్రీ! ఈ దేహధారులందరూ తమ యిల్లు అనే పీకటి కూపంలో పడి, స్వపరభేదాన్ని వీడలేక, మతి చలించి తిరుగుతున్నారే తప్ప, నర్వమూ విష్ణుమయం

అని భావించి హాయిగా ప్రశాంతమైన వనంలో నివసించడం మేలు అని తెలుసుకోలేక పోతున్నారు.

హిరణ్యకశిపుడు ఫకాలున నవ్వి, ప్రహ్లాదుని దగ్గరగా తీసుకుని :

నాయనా! పాదారణంగా లోకంలో వసిపిల్లలు ఎదుటవారు ఏది చెబితే అది విని పిస్తారు చిలకలా. నీకీ బోధలెవరు చేశారు? మనకు విష్ణువు పరమ విరోధి. ఆ నామ స్మరణం మన కనవసరం.

దేవతలను హింసించడం, దేవేంద్రుని పాదాక్రాంతుని చేయడం, మునులను క్షేణాల పాలుచేయడం, అలానే శ్రీహరిని ఆరాధించే వారందరినీ బాధించవలసిన నువ్వు హరీ, గిరీ అంటూ చెడిపోకు. అది మన వంశానికే కళంకం, అని మందలించాడు.

ప్రహ్లాదుడు తన గురువు వైపు తిరిగి :

గురుదేవా! ఈ ప్రపంచంలో కొందరు అవివేకులు విష్ణుమూర్తి శక్తి తెలియక మోహములో పడి యిది నాది, వారు వరాయివారు అనే భేదభావంతో కొట్టుమిట్టాడుతుంటారు. బ్రహ్మాదులు తప్ప ఆ పురుషోత్తముని దర్శించగలవారు లేరు.

ఇనుము అయస్కాంతం దగ్గరకు చేరేటట్లు నా మనస్సు శ్రీమన్నారాయణుని వైపు నడుస్తున్నది. అందులో నా ప్రమేయం లేదు.

మరొక్కమాట—

మందార మకరంద మాధుర్యమున తేలు

మధువంబు వోవునే మదనములకు

నిర్మల మందాకినీ వీచికల తూగు

రాయంచ చనునె తరంగిణులకు

లలిత రసాల వల్లవ బాదియై చొక్కు

కోకిల చేరువే కుటజములకు

పూర్ణేందు చంద్రికా న్పురిత చకోరకం

బరుగువే సాంద్ర నీహారములకు

అంబు జోదర దివ్య పాదారవింద
చింతనామృతపాన విశేషమత్త
చిత్తమేరీతి నితరంబు చేరవేర్పు
వినుత గుణశీల మాటలు వేయవేల.

అంటూండగా చండామార్కులు క్రోధంతో :

బారా! నిండా అయిదేళ్ళు దాటని బాలుడవు. మేం చెప్పిన శాస్త్ర విషయాలలో ఒక్కటికూడా చెప్పకుండా ఎమేమో చెప్తున్నావు. ఏవిటి అన్యాయం.

నిజానికి వీడు దానవేశ్వరునికి కుమారుడు కాదు. వరమ శక్రపు. దానవ చందన వనంలో పుట్టిన ముళ్ళ చెట్టు వీడు.

రాక్షస వంశ నాశనంచేసే నారాయణుని స్మరించే ఈ బాలునికి హిత వచనాలతో బుద్ధి మార్చలేము. తగిన విధంగా దండించి దారికి తేవాలి, అని హిరణ్యకశిపుని వైపు తిరిగి :

మహారాజా! మన్నించండి. ఇకమీద పీనిని దండించి తల తిరిగేటట్లు చేసి రాజ నీతి బోధిస్తాం. అంతవరకూ అనుగ్రహించండి, అని ప్రహాదుని వెంటబెట్టుకుని వెళ్ళాడు.

కొంతకాలం రాజనీతి ఉపదేశించి, సామ, దాన, భేద, దండోపాయాలు పూర్తిగా బాలునికి అవగతం అయ్యాయని విశ్వసించి, వాని తల్లి దగ్గరకు తీసుకువెళ్ళి, చక్కగా అలంకరింపించి బుజ్జగిస్తూ :

నాయనా! నీకు మేము ఏ విషయాలు బోధించామో అవే మీ నాన్నగారి దగ్గర వినిపించు. అక్కడ మళ్ళీ విష్ణుకథలు పాడి మా పరువు గంగపాలు చేయకు, అని నెమ్మదిగా కొలుపుకూటానికి తీసుకువచ్చారు.

సభకు వస్తున్న ప్రహాదుడు అనుక్షణం శ్రీహరి స్మరణతో నర్వం మరిచిపోతున్నాడు. సాక్షాత్తూ హరిభక్తి యీ బాలుడుగా అవతరించినదా అన్నట్లున్నాడు. మనస్సులో శ్రీహరి రూపం, అంతటా హరి విశ్వరూపం చూస్తున్నాడు.

అటువంటి వానిని తండ్రి దగ్గరకు తీసుకువచ్చి, పాదాభివాదం చేయించి, తమ కర్తవ్యాన్ని అప్రమత్తంగా నిర్వహించామని చండామార్కులు చెప్పగా, హిరణ్యకశిపుడు కొడుకును దగ్గరగా తీసి, కౌగలించి, తొడమీద కూర్చుండబెట్టి, బుగ్గలు ముద్దాడి, శిరసుమీద దువ్వుతూ, ఆనందంతో :

నాయనా! ఇంతకాలం మీ గురువులు నీకు ఏ ఏ నీతిశాస్త్ర విషయాలు బోధించా
అందులో విశేషం ఏమిటో చెప్పు. నువ్వు రాజనీతి కోవిదుడవై ఏనాడు నాకు సంతో
కలిగిస్తావా, అని ఎదురుచూస్తున్నాను. ఒక్కసారి నీ విజ్ఞానం అంతా నాకు వినిపిం
అన్నాడు.

ప్రహ్లాదుడు :

చదివించిరి నను గురువులు

చదివితీ ధర్మార్థ ముఖ్య శాస్త్రంబుల్

నే చదివినవి కలవు పెక్కులు

చదువులలో మర్మమెల్ల చదివితీ తండ్రి!

త్రికరణాలతో హరిని స్నేహితునిగా భావించి హరిసేవా దృష్టి పెంచుకుని, ఆ
నామస్మరణతో, వందనంచేస్తూ, అర్పించి, దాసులమై, ఆత్మజ్ఞానంతో, సంకీర్తనం
చింతనతో సర్వాత్ముడైన హరిని నమ్మడమే నజ్జనులకు శ్రేయస్కరమయిన మార్గం.

హరిభక్తిలేని వారికివన్నీ ఎలా ఉంటాయింటే,

గ్రుడ్డివానికి వెన్నెలవలె, చెవిటివానిముందు శంఖనాదంలా, మూగవానికి సర్వ
బోధలా, నవుంసకునికి నుందరాంగితో పొతులా, కృతఘ్నులతో బంధుత్వంలా, బూడి
హవిర్భాగంలా, లోభిదగ్గర ధనంలా, పంది ముందు నుగంధంలా ఉంటాయి.

కమలాక్షు నర్పించు కరములు కరములు

శ్రీనాథు వర్ణించు జిహ్వ జిహ్వ

సురరక్షకుని చూచు చూడ్కులు చూడ్కులు

శేషశాయికి మ్రొక్కు శిరము శిరము

విష్ణు నాకర్ణించు వీనులు వీనులు

మధువైరి తవిలిన మనము మనము

భగవంతు వలగొను పదములు పదములు

పురుషోత్తముని మీది బుద్ధి బుద్ధి

దేవ దేవుని చింతించు దినము దినము

చక్రహస్తుని ప్రకటించు చదువు చదువు

కుంభినీధవు చెప్పెడు గురుడు గురుడు

తండ్రి హరి జేరుచునియెడి తండ్రి తండ్రి!

దానవేంద్రా!

హరిసేవకు నోమకోని శరీరం వున్నదే అది గాలి నింపిన తోలుతిత్తి.

విష్ణు సంకీర్తనం ఎరుగని నోరు ధం ధం ధ్వని చేసే డక్క.

హరిని పూజించని హస్తాలు కర్రతో చేసిన గరిటెలు.

కమలావతిని చూడని కన్నులు శరీరమనే గోడకు కొట్టిన కన్నాలు.

శ్రీవతిని గురించి యోచించని జన్మ గాలిబుడగ.

విష్ణుభక్తి ఎరుగని విద్వాంసు డున్నాడే వాడు ద్విపాద పశువు.

ఆ విధంగా ప్రహాదుడు భక్తి పారవశ్యంతో మాట్లాడుతుంటే హిరణ్యకశిపుని ఆగ్రహం పెరుగుతున్నది. కన్నులు ఎర్రబడుతున్నాయి.

విష్ణు గాథా సంకీర్తనంలో వున్న ప్రహాదునికి అవేమీ కనిపించడంలేదు. అంతా వరమేశ్వరరూపమే గోచరిస్తున్నది. తన అనుభూతితో మాట్లాడుతూనే ఉన్నాడు.

నాన్నా! శ్రీహరికి దాన్యం చేయడం అనే మారుతం కదలకుండా సంపారమనే కారుమేఘాలు చెల్లా చెదరుకావు.

సంసార శాపత్రయమనే దావాగ్ని చల్లారాలీ అంటే విష్ణుసేవామృత వర్షం కురియాలి.

మనం చేసే పాపశముద్రాలు ఇంకిపోవాలంటే శ్రీహరి అనుగ్రహమనే బడబాగ్ని రావాలి.

అనుకోకుండా వచ్చినదే ఆపదల అంధకారాలు వైదొలగాలనుకుంటే లక్ష్మీపతి స్తోత్రమనే సూర్యకిరణాలు రావాలి.

నిష్కళంకమూ, పునరావృత్తి రహితమూ అయినముక్తినిధిని కనుక్కోవాలంటే ఆ శార్ఙ్గపాణి నృరణమనే అంజనం కావాలి. అంతకన్న దారిలేదు, అని తన్మయుడై చెపుతున్నాడు.

తన తొడమీద కూర్చుని నిర్భయంగా ఆబాలుడు పలికే ప్రతివలుకూ ఒకములుకులా గ్రుచ్చుకుంది హిరణ్యకశిపునికి.

ఎర్రబడిన కన్నులనుండి విస్ఫులింగాలు వెలువడుతున్నాయి. సశ్శుపటపటలాడాయి, బుగ్గులుపొంగుతున్నాయి, పెదవి కొరుకుతున్నాడు, కొరుకుతూ, హిరణ్యకశిపుడు

గురునందనా ! నాబిడ్డను నీతిశాస్త్ర కోవిదుని చేస్తామని తీసుకువెళ్ళి మీరునేర్పిన విద్యల యివి ! వేదవిదులయిన విప్రవంశీయులని నమ్మినందుకు మంచి ప్రాయశ్చిత్రం చేశారు, అని హంకరించగా :

అప్పుడు చండామార్కులు :

దానవేశ్వరా ! మన్నించండి. ఈతప్పు మాదికాదు. మేముకాని, మా ఆశ్రమంలో మరెవరుకాని ఇటువంటివి బోధించలేదు. ఇది యీ బాలునికి జన్మతః ప్రాప్తించింది, కనక దీనికి ప్రతిక్రియ యొచించండి, అన్నారు.

హిరణ్యకశిపుడు : బాలకా ! నువ్వు నాకొడుకువై పుట్టి మనవంశాన్ని ద్వేషించే ఆ శ్రీహరిని ఎందుకు ధ్యానిస్తున్నావు ? మనగురువులుకూడా నీకిది బోధించలేదే !

ప్రహ్లాదుడు : తండ్రీ ! గృహస్థులై సంసారవిషయంలో పడి జన్మలెత్తుతూ, మరణిస్తూ ఆచక్రభ్రమణంనుండి బైటపడలేక గిలగిలలాడే వారికి యిటువంటి విషయాలు ఒకరు చెప్పితే తెలుస్తాయా ! వారికి స్వతహా ఈ బుద్ధి రానేరదు.

గ్రుడ్డివాని వెంటబడి పోయే గ్రుడ్డివానికి ఏం కనిపిస్తుంది. అలానే కర్మబద్ధులై నడిచే వారికి విష్ణుస్వరూపం గోచరించదు. నిరంతరం ఆ నారాయణుని చరణకమలాలు కొలిచే వారికి ఆపాదపరాగం సోకి నర్వకర్మలూ నశిస్తాయి.

మహారాజా ! సర్వశాస్త్రాలూ శోధించగా తేలిన విషయం ఒకటే.

ఆలుబిడ్డలనే మహా మకర మర్త్యాలకో నిండిన ఈసంసార సాగరం దాటాలంటే మాధవుని అనుగ్రహమనే నావకావాలి. మరోమార్గంలేదు.

అంటూండగానే రాక్షసేశ్వరుడు తనరెండు చేతులతో ప్రహ్లాదుని క్రిందికివదలద్రోసి, తన అనుచరులను చూస్తూ :

చూశారుకదా వీడివద్దతి. తనపినతండ్రుని చంపిన శ్రీహరిని కిర్తిస్తూ ఎంత తన్మయు డవుతున్నాడో. వీడు పుత్రరూపంలో నన్నుపట్టిన మహావ్యాధి. వీడి తలనరికిరండి.

శరీరంలో ఏ అవయవమయినా చెడితే దాన్ని ఖండించి మిగిలిన అవయవాలకు రక్షచేస్తాడు వైద్యుడు. అలానే యీ కులద్రోహిని సంహరించి మిగిలిన వారికి మేలు చెయ్యాలి, అని ఆజ్ఞాపించాడు.

క్రూరరాక్షసులు ప్రహ్లాదుని మండుబెండలో నిలబెట్టి వాడి భూలాలతో పొడిచారు. ఎంతపొడిచినా ఆ హరిభక్తుని శరీరం కండలేదు, రక్తపుచుక్కకారలేదు. కన్ను చెదరలేదు. చర్మం చిరగలేదు, ఏమాత్రం బాధలేదు వానికి, వారుఅలాపొడుస్తూంటే :

ఓ శేషశాయీ ! దైత్యమర్దన ! జగదీశ ! ఆపన్న శరణ్య ! నిఖిల పాపనమూర్తి ! అని ప్రార్థిస్తున్నాడు.

శ్రీహరినే మనసులో నిలిపి నిలబడ్డాడు.

మదగజం చేత త్రొక్కించారు.

విషంక్రశ్చే వాడికోరల కోడిక్రామలచేత కరిపించారు.

ఆకాశాన్నంటే మంటల గుండాలలో త్రోయించారు.

పోటుమీదవున్న నముద్రంలో ముంచేశారు.

విషంపెట్టారు. ఎత్తైన కొండలమీదనుండి దొర్లించారు.

మండుబెండలో నిలబెట్టారు.

కుండపోత వానలో వదిలేశారు.

మంచుగుట్టలమీద పడుకోబెట్టారు.

ఝంఝూ మారుతానికి ఎదురునడిపించారు.

గోయిత్రవ్యి పాతిపెట్టారు.

అన్నఆహారాలు లేకుండా చేశారు.

గదలతో కొరడాలతో హింసించారు.

ఇన్ని చేసినా హరిభక్తితో వున్నప్రహ్లాదుని శరీరం ఏ మాత్రం వాడలేదు.

అది హిరణ్యకశిపునికి మరింత బాధ కలిగించింది.

వీడికి జీవనావధాలు తెలియవు. రక్షించేవారు లేరు. ఎన్ని చేసినా అమ్మా ! అని అరవడు. ముఖకాంతి తగ్గదు. శరీరంలో ఏ రోగమూలేదు. ఇటువంటి ప్రాణిని నంహరించడం ఎలా !

వీడిలో ఏదో దివ్యశక్తి ఉంది. అది నా పాలిట మృత్యుదేవతకావచ్చు, అని ఆలోచించాడు. ఆక్షణంలో విచారం ఆవహించింది.

అది గ్రహించి చండా మార్కులు : దానవేశ్వరా !

నీ కనుబొమలు బిగిస్తే దిక్పాలకులు తలలువంచారు. నీ వ్రతాపానికి పర్య రోకాలూ దాసోహం అన్నాయి. అటువంటి నీకు వీడెంత.

చిన్నపిల్లలు అజ్ఞానంలో దారి తప్పినట్లే వృద్ధులయిన గురువులవద్ద చక్కని శిక్షణ పొంది సరయిన దారికి వస్తారు. గురువులు శుక్రాచార్యుల వారు వచ్చేవరకూ వేచి ఉండాం. ఆయన ఈ బాలునికి తగిన రీతిని నీతి శాస్త్రం బోధిస్తారు, అనగా హిరణ్య కశిపుడు అంగీకరించాడు.

ప్రహ్లాదుడు మళ్ళీ చండామార్కులు వారి ఆశ్రమానికి వచ్చాడు. ఆయన ధర్మార్థ కామాలు బోధిస్తున్నాడు. ఇవన్నీ రాగద్వేషాలు కల గృహస్థులకు కాని తనకు కాదని తన ధ్యానం తాను సాగిస్తూనే వారి పాఠాలు వారికి అప్పగించే వాడు.

ఒకనాడు తన తోడి బాలకులందరినీ కూర్చోబెట్టి ప్రహ్లాదుడు.

మిత్రులారా! మన వయసు వారెందలో మరణించడం మీరు చూస్తున్నారు. మన గురువుగారు ఎందుకూ కొరగాని విషయాలు బోధిస్తూ అదేపరమార్థంగా చెబుతున్నారు. ఇవన్నీ విడిచి మనందరికీ అవశ్యమైన విషయాలు చెబుతాను, వినండి.

ఈ ప్రపంచంలో ఎన్నో లక్షల ప్రాణులున్నాయి. అన్నిటిలో ధర్మకార్యచరణ యోగ్యమయినది మానవజన్మ. అందులో పురుషుడై పుట్టడం మరీ అదృష్టం. అయితే మన ఆయుర్దాయం నూరేళ్ళు. అందులోనగం నిద్ర అనే అంధకారంలో పోతుంది. మిగిలిన యాభైలో ఇరవై ఏళ్ళు బాల్య, కిశోరావస్థలలో గడుస్తుంది. ఇంక మనకు మిగిలింది ముప్పది వత్సరాలు.

ఈ మూడు దశాబ్దాలలో కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద, మాత్సర్యాలు బంధించి ఎన్నెన్నో వాంఛలలో ముంచి అవి తీరడం కోసం కొందరు సేవకులవుతున్నారు. మరికొందరు దొంగతనం చేస్తున్నారు. ఈ రెండూ చెయ్యని వారు వ్యాపారంచేసి ధనం సంపాదిస్తున్నారు. ఈ సంపదల కోసం ప్రాణాలయినా వదలడానికి సిద్ధపడతారు.

అందుకోసం తమ ధీరత్వాన్ని హరించే సంసారంలో పడి, భార్యవ్యామోహంలో చిక్కుకుంటారు. తియ్య తియ్యని పలుకులతో పిల్లలతో గడుపుతారు. శీలము, వయస్సు, సౌందర్యముకల కుమార్తెలను కంటారు. వినయ వివేక విద్యానంపన్నులయిన కుమారుల కోసం తాపత్రయపడతారు. చెప్పిన పనులు చేసే సోదరుల కోసం ఆరాటపడతారు.

అనురాగ మమకారాలు కల తల్లిదండ్రుల కోసం తాపత్రయపడతారు. ధన, కనక, పన్ను, వాహనాలు, పశువులు, సేవకులు, తండ్రి, తాతలు సంపాదించిన సొమ్ములు వీటన్నిటిని వదులుకోలేక, సంసారంనుంచి బైటపడలేక, ఈ చుట్టుముట్టిన దారాలతో సార గూడులో చిక్కిన ఈగలా గిజ గిజ కొట్టుకుంటూ ఉంటారు.

అందుచేత ఈకౌమార వయస్సులో బహుజాగరూకులమై ఉండాలి. మనం ఆశించ కుండానే దుఃఖాలు మీదపడినట్లే, సుఖాలువస్తాయి. అందుచేత సుఖనంతోపాటే కోసం తాపత్రయం అనవసరం.

నర్వాసికీ శ్రీహరి ఉన్నాడని నమ్మి ఆయన నామం స్మరిస్తూ సంకీర్తన చెయ్యాలి. అలానారాయణ చరణసేవ చేస్తే మోక్షం పొందగలం.

చూస్తున్నారూ కదా మన పెద్దలందరినీ, ఈ సంసార విషవలయంలో పడి ఎలా అవస్థలు పడుతున్నారో! ఈ జననమరణ చక్రం నుండి బయటపడాలంటే చక్రధారి చరణ సేవయే పరమోత్కృష్టపథం. మహామహులు కూడా తరించలేని భవజలధిని తరించ దానికి నారాయణ స్మరణమే మార్గం.

ఈ విషయాలన్నీ నేను నారద మహర్షి వల్లవిన్నాను.

* * * *

చాలాకాలం క్రితం మాట —

అప్పడీ దానవేశ్వరుడు తపోదీక్షలో ఉన్నాడు.

ఆ అవకాశం చూసుకుని దేవేంద్రుడు తన సేనలతో వచ్చి రాక్షసులను పరాజితులను చేసి, మా అమ్మను చెరవట్టి తీసుకువెడుతున్నాడు. దారిలో నారదమహర్షి కనిపించి :

దేవేంద్రా! ఏమిటివని. నీకు వైరం హిరణ్యకశిపునితో కాని యీ అబలతో కాదే. పెగా యీ యిల్లాలు గర్భవతి. కనక విడిచిపెట్టు, అన్నాడు.

వినిన దేవేంద్రుడు : అమరమునీంద్రా! గర్భవతి కనకనే బంధించాను. ఈమె గర్భంలో ఉన్న శిశువును ప్రసవనమయంలో సంహరించి యీమెను విడిచిపెడతాను. ఈ శిశువు హిరణ్యకశిపుని కొడుకుగదా. ఆ పీడపదులుతుంది, అన్నాడు.

నారదమహర్షి నవ్వి : దేవాధీశా! ఆగర్భంలో ఉన్న బాలుడు రాక్షసేశ్వర శందనుడే అయినా వాడు హరిభక్తుడు. జన్మాంతరవాసనా బలంతో భక్తితోనే ప్రభవిస్తాడు. వానిని ఏ ఆయుధాలూ కడతెర్చవు. కనక విడిచిపెట్టు, అనగా దేవేంద్రుడు మాఅమ్మను సదలిపెళ్ళాడు.

నారదులవారు మా అమ్మను తమ ఆశ్రమానికి తీసుకువెళ్ళి ఓదార్చి, రోజూ ఆధ్యాత్మిక విషయాలు బోధించేవారు. ఆవిడ విద్రాపితాంబే నేను వింటూండే వాడిని. అవి ఎన్నడూ మరవరానివి.

ఈ ఆత్మ పున్నదే యిది నిత్యము, శుద్ధము, నాశనరహితం. అది ఏపనీచేయదు. స్వయం ప్రకాశంకలది. దేనితోనూ సంబంధంలేనిది. పరిపూర్ణమయినది. అందుచేత తద్భిన్నమయిన ఈ దేహం మీద మమకారం పెంచుకోకూడదు.

బంగారు గనులనుండి రాళ్ళుతీసి పుటంపెట్టి, ఆ అగ్నితో కరిగించి స్వర్ణకారుడు బంగారం తీస్తాడు. అలానే ఆత్మను ఆశ్రయించిన దేహాన్ని కరిగించి బ్రహ్మభావన పొందాలి.

ఈ సంసారం అంతా ఒక కల. ఇందులో నిద్ర, మేలుకొలుపు అనేవి అంతకన్న మాయ. ఈ అజ్ఞానాంధకారాన్ని జ్ఞానజ్యోతితో పారద్రోలాలి.

భగవత్సాన్నిధ్యం పొందాలంటే దానికి మార్గాలున్నాయి.

గురుశుశ్రూష, నర్వన్దం త్యాగంచేయడం, సజ్జనులతో సహవాసం, ఈశ్వర ప్రతిమ ముందు కూర్చుని ఆరాధించడం, శ్రీహరి గాథలు వింటూండడం, ఆయన యందే అనురాగం ఆయన గుణాలను, ఆయన చేసే పనులను కీర్తించడం, నారాయణ పదపద్మముల యందే ధ్యానం, యివి భక్తులకు అవశ్యాచరణీయాలు. కామ, క్రోధ, లోభ, మోహ, మద మాత్సర్యాలు విడిచి, యింద్రియాలను జయించి, భక్తితో నడుచుకుంటే ఆయనను చేరగలం.

భక్తి పారవశ్యంతో వైకుంఠవాసా! జనార్దనా! గోవిందా! వానుదేవా! నారాయణా అని ధ్యానం చేస్తే నర్వంమరచి పోగలం. భక్తితోనే ఆయన అనుగ్రహం లభిస్తుంది.

చిక్కడు వ్రతముల క్రతువుల

చిక్కడు దానముల శౌచశీలతవములం

చిక్కడు యుక్తిని - భక్తిని చిక్కినక్రియ

అచ్యుతుండు సిద్ధము నుండి!

అందుచేత మన మందరం స్వేచ్ఛగా హరినామ సంకీర్తనంతో దివ్యవదం పొందుదాం, అని రహస్య వ్రదేశంలో వారి చేత నామ సంకీర్తనం చేయిస్తూ, విష్ణుకథలు చెప్తూ అందరినీ భక్తిమార్గానికి తరలిస్తున్నారు.

కొన్నిరోజుల కది తెలిసిన చండామార్కులు విషయాలన్నీ హిరణ్యకశిపునికి నివేదించాడు.

ఆ మాటలు విని తోక త్రొక్కిన శ్రామలాలేచి, కన్నులనిప్పులు క్రక్కుతూ, గాలి పూపుతూ మండుతున్నదావాగ్నిలా, తీవ్రకోపంతో ప్రహ్లాదుని, హిరణ్యకశిపుడు

ఓరి ఢింభకా!

నేను ఆజ్ఞాపితే తప్ప సూర్యుడు వేడికిరణాలు వెదజల్లడు. వాయువుసైతం మనకి భయపడి చల్లగా కదులుతూంటాడు. మన అనుగ్రహంతో అగ్నిపాత్రుడు వెలుగుతున్నాడు. నామాటకాదని యముడుసైతం ఎవరిప్రాణం హరించలేడు.

మనముందు తలవంచి నిలబడాలి దేవేంద్రుడు. గరుడ, గంధర్వ, కిన్నర, కిం పురుష, సిద్ధ, సాధ్య, యక్ష, రాక్షసగణాలన్నీ గజగజలాడుతూ పాదాలవ్రాలాలి. అటు వంటి నాముందు నువ్వు ఎంత నిర్భయంగా నిలబడుతున్నావురా!

దిక్పాలకులుసైతం నామాటకు ఎదురు చెప్పరే!

వాడెవడో వైకుంఠుడు నర్వశక్తి సంపన్నుడంటున్నావే. దేవగణాలన్నిటినీ నేను చీకాకు పరిచినా కదిలిరాడేం!

కులగురువుల బోధలన్నీ కాదని దానవబాలురందరికీ హరినామసంకీర్తనం చెప్పి ఎంత ద్రోహం చేస్తున్నావు.

ఏకైక వీరుడిగావెళ్ళి, చతుర్దశ భువనాలూ జయించిన నన్ను ఎదిరించే ధైర్యం నీ కెక్కడిది. ఎవడురాసీకు దిక్కు! ఎవడిబలం చూసుకుని యింత అక్రమానికి దిగావు, అని గంభీర గర్జతో అడిగాడు.

ప్రహ్లాదుడు నవ్వుతూ!

దానవేశ్వరా!

బలయుతులకు దుర్బలులకు

బలమెవ్వడు నీకు నాకు బ్రహ్మ

దులకున్ బలమెవ్వడు ప్రాణులకును

బలమెవ్వండట్టి విభుడు బల మనురేంద్రా!

ఏ రక్షణాలేని వారికెవడు రక్షకుడో, దిక్కులేనివారికి దిక్కెవరో, బలవంతు బలహీనులకూ, బ్రహ్మాదులకూ ఎవడుబలమో ఆయినే నాకు దిక్కు, ఆయినే నాకు

తండ్రి! అసలు శత్రువు లేవరయ్యా! నీమనస్సే నీకు పరమశత్రువు, యిదాన్ని జయించు. తామన ప్రధానమయిన రాక్షసభావం విడిచిపెట్టు.

లోకాలన్నీ నిమేషాలలో జయించావు కాని యింద్రియాలను వశపరుచుకో లేకపోయి నీలోపున్న అరిష్టడ్వర్గాలే నీకు శత్రువులు. ముందు ఆ అంతశ్శత్రువులను ఛేదించి అప్పటికే శత్రువనే వాడుండదు.

వివేకంతో కర్మబంధాలు విడలించుకొని సంసారవలయం నుంచి బయట పురుషోత్తముని యందు భక్తిని నిలుపుకో, అన్నాడు.

హిరణ్యకశిపుడు మరింత రోషంతో:

ఓరిమూర్ఖుడా! చంపితే చంపు అని నిలబడే మొండివాడిలా ఏవిటి బోధలు. భువన భవనంలో నన్నుమించినవాడు లేడు.

నా తమ్ముని చంపిన నారాయణుడెవ్వడో, వాడెక్కడుంటాడో చెప్పు. కాలూ వెదకినా వాడు కనబడలేదు. ఇదిగో యిప్పుడే నా కరవాళంతో నీ శిరను ఖండి వాడెవడున్నాడో నీకుదిక్కు రమ్మను అన్నాడు.

ప్రహ్లాదుడు మందహాసపదముడై, శ్రీహరిని మనసాధ్యానించి:

రాక్షసేశ్వరా! ఆయన ఎక్కడున్నారని అడుగుతున్నావా! సర్వాంతరాయిన పరమేశ్వరుడు లేనిచోటు లేదే!

కలడంబోధి, కలండుగాలి, కలడాకాశంబునన్ కుంభినిం
కలడగ్నిన్ దిశలం వగళ్ళనిశలన్ ఖడ్గోతచంద్రాత్మలం
కలడోంకారమునన్ త్రిమూర్తుల త్రిలింగవ్యక్తులందంతటం
కలడిశుండు కలండు తండ్రి వెదుకంగా నేల ఈయాయెడన్.

ఇందుగలడందులేదని
 సందేహమువలదు చక్రి నర్వోపగతుం
 డెందెందు వెదకి జూచిన
 అందందేకలడు దానవాగ్రణివింటే !

నర్వేసర్వత్రా ఆయన ఉన్నాడయ్యా, అని చెప్పతూంటే, హిరణ్యకశిపుడు రోష
 తామ్రాక్షుడై.

ధింభకా! అంతటా వున్నాడంటున్నావే, అయితే ఈ సభామండపంలోని రాతి
 స్తంభంలో వున్నాడా, అని హుంకరించాడు.

ప్రహ్లాదుడు : తండ్రీ! చతుర్ముఖ ప్రజాపతినుండి, కాలిక్రింది గడ్డిపరక వరకూ
 నిండివున్న శ్రీహరి యీ స్తంభంలో వున్నాడా అని అడగడం దేనికి, చూడు కనిపిస్తాడు.

అంభోజాననుడాదిగాగ తృణవర్మంతంబు
 విశ్వాత్ముడై సంభావంబుననుండు, ప్రోడ!
 విపులస్తంభంబునందుండడే!
 స్తంభాంతర్గతదయ్యు నుండుటకు
 ఏ సందేహమున్లేదు
 నిర్దంభత్వంబున నేడు గానబడు
 వ్రత్యక్ష స్వరూపంబునన్.

అనడంతో హిరణ్యకశిపుడు వజ్రనదృశమైన అరచేతితో ఆ స్తంభంమీద గట్టిగా
 కొట్టాడు. అంతే!

నరసింహాకృతితో శ్రీహరి ఆవిర్భవించి, గర్జించి, జూలువిదలించి, దృష్టిసారించి
 బొమముడిబిగించి, నాలుక గిరున ఆడించి, ఒక్కదూకులో హిరణ్యకశిపుని పట్టి వాడిగోళ్ళతో
 గరుడుడు త్రాచును చీల్చినట్లు చీల్చి, ప్రేవులులాగిమెడలో వేసుకుని, భయంకరాకారంతో
 సింహాసనం ఎక్కి, కూర్చున్నాడు ఉగ్రనరసింహమూర్తి.

అలా ప్రచండ జ్వాలామాలాగ్ని నదృశనేత్రాలతోవున్న సృశింహమూర్తిని సమీపించ
 డానికి ఎవరికీ ధైర్యం చాలడంలేదు. విఖిలదేవ, గంధర్వ, సిద్ధ, సాధ్యగణాలూ ఆ నర
 కంఠీరవ రూపాన్ని దర్శించడానికి వచ్చి ఆశ్చర్యంతో చేతులుజోడించగా. పరమేశ్వరుడు,
 ప్రజాపతి, ఇంద్రాది నర్వదేవ సంఘాధిపతులూ నృసింహుని స్తుతించారు.

అప్పుడుకూడా ఉగ్రరూపంలో వున్న ఆయన దగ్గరకు లక్ష్మీదేవిని పంపించా!
అవిడ కొంచెం దూరంగా నిలబడి వచ్చి :

ఇంతవరకూ వేనెన్నడూ యింతటి మహాుగ్రరూపాన్ని చూడలేదు.

ఆయన కొంచెం శాంతించాక వెడతాను అంది.

ఆ తీవ్రతను తగ్గించగలవాడు పరమభక్తాగ్రేనరుడైన వ్రహ్మదుడొక్కడే అని నా
యించారు.

వ్రహ్మదుడు చిరునవ్వుతో నెమ్మదిగా అడుగులు వేస్తూవెళ్ళి ఆ నరసింహమ్మ
పాదాలమీద అంజలి బంధం వట్టగా, ఆ తీవ్రకోధం చల్లారి, వ్రహ్మదుని వైపు కరుణాడ
దృష్టులు నడిచాయి.

వ్రహ్మదుడు సంతోషంతో అనేక ప్రార్థనలు చేయగా శ్రీహరి వానిని అనుగ్రహిం
కర్మబంధాలు సడలగానే వైకుంఠం పొందగలవు అని అదృశ్యమయ్యాడు.

పరమభక్తాగ్రేనరుడైన వ్రహ్మదుని చరిత్ర వినినా, చదివినా నారాయణుని అ
గ్రహం లభిస్తుంది.

ధర్మమార్గం

రాజేంద్రా! ఏ ప్రాణిని హింసించకుండా దొరికిన దానితో తృప్తిపడుతూ నిరంతర
నారాయణుని స్మరించే వారిని ఎవరూ ఏమీచెయ్యలేరు. సర్వమూ ఆయన కరుణల
అనుకునే వారికి ఏబాధలేదు.

అన్నిబాధలకూ హేతువైన మనస్సును నిగ్రహించాలి. సర్వబంధాలూ విడిచి
సన్యాసియై ఏ అలజదులూలేని ప్రశాంతప్రదేశంలో వద్దాననంవేసి, వెన్నెముక వంగకుండా
తలవైకెత్తి వాసాగ్రాన దృష్టినిలిపి ఓంకారం జపిస్తూ: రేచక, పూరక, కుంభకాలతో ప్రాణ
పానాలను నియమించిన వాని మనస్సుప్రశాంతంగా ఉంటుంది, అప్పుడది బ్రహ్మానుభూ
పొందుతుంది.

ఈ శరీరం రథం. బుద్ధి సారథి. ఇంద్రియాలు గుర్రాలు మనసు పగ్గం
ప్రాణ, అపాన, వ్యాన, ఉదాన, సమాన, నాగ, కూర్మ, కృకర, దేవదత్త, ధన.

జయ, అనే పదివాయువులూ ఇరును. ధర్మాధర్మాలు చక్రాలు. శబ్ద, స్పర్శ, రూప, రస, గంధాలే, సంచారవ్రదేశాలు. జీవుడే రధికుడు. ప్రణవమంత్రమే ధనుస్సు, శుద్ధజీవుడు బాణం. దీని లక్ష్యం బ్రహ్మనుభూతి. రాగద్వేషాలే వీని శత్రువులు.

అందుచేత యీ శరీర రథాన్ని తన అదుపులో ఉంచుకుని భాగవతుల పాదపద్మ సేవ అనే ఖడ్గంతో నారాయణుని అనుగ్రహబలంతో రాగద్వేషాది శత్రువులను నిర్మూలించి, శుద్ధజీవశరాన్ని ప్రణవమనే ధనుస్సుకు సంధించి బ్రహ్మపదంచేరాలి.

అలాకానినాడు ఇంద్రియాలనే గుర్రాలు బుద్ధి అనే సారథిని తమకు అనుకూలంగా త్రిప్పి విషయనుభాలనే శత్రువుల మధ్యవిడిచి పెడతాయి అంతలో సంసారకూపంలో పడతాడు.

అందువల్ల వాటికి అతీతంగా శ్రీమన్నారాయణనామ సంకీర్తనం సాగిస్తూజన్మ చరితార్థం చేసుకోవాలి.

అష్టమ స్కంధం

ఏ కథలయందు పుణ్యశోకుడు
హరి సెప్పబడును సూరిజనముచే
ఆ కథలు పుణ్యకథలని
ఆకర్ణింపుదురు పెద్ద లతిహర్షమునన్

శుకయోగీంద్రుడు పరీక్షిన్నహారాజుకు భాగవత పురాణం వినిపిస్తూ :

రాజేంద్రా! స్వాయంభువ, స్వారోచిష, ఉత్తమ మనువుల అనంతరం తామస
మను వయాడు.

ఈ మనువుకాలంలోనే శ్రీహరి దయాంతరంగుడై మొనరిబాధనుండి గజరాజు
రక్షించాడు.

అరణ్యాలలో తిరిగే మత్తెబానికి, నీటిలోనుండి వెలికిరాని మకరానికి పోరాటం .
జరిగిందని నందేహిస్తావు. ఆకథ వివరిస్తాను విను.

గజేంద్ర మోక్షం

పాలనముద్రంలో త్రికూటం అనే అతి విశాలమయిన పర్వతం ఉంది. దానికి
రాలు మూడు. ఒకటి బంగారుకాంతిలో, ఒకటి ఇనుముతో, మూడవది రజతకాంతి
అలరారుతున్నాయి.

ఆ కొండచివరల వివిధరత్నాలు, ధాతువులు ఎంతో శోభతో కనిపిస్తాయి.

సెలయేళ్ళ చప్పుళ్ళతో, నువానన లీనే పూలునిండిన లతలతో, మహావృక్షాల
అలరారే ఆ శిఖరాలమీద గగనచారు లయిన కిన్నరులు విహరిస్తుంటారు.

ఆ శిఖరంమీది వృక్షాలు ఎప్పుడూ పల్లవాలతో, మొగ్గలతో; పూలతో, పండ్ల
వనంతశోభను సాక్షాత్కరింపజేస్తాయి.

ఆ కొండమీది అడవులలో అడవిదున్నలు, భిక్షమృగాలు, ఎలుగుబంటులు, ఆది
గల క్రూరమృగాలతోపాటు ఎన్నోవేల ఏనుగులుకూడా ఉన్నాయి.

అపనుగులు గుంపులుగా బయలుదేరి నడుస్తూంటే అంధకారదేవత నడయాడుతున్నట్లు ఉంటుంది.

అవి కదలి వస్తూంటే వాటి చుట్టుప్రక్కల మరే మృగమూ ఉండడానికి వీలులేదు. అలా అవి గుంపులు గుంపులుగా బయలుదేరి ఆహారం గ్రహించి, జలపానార్థం బయలుదేరాయి.

వెడుతూ వెడుతుండగా ఒక గుంపు చీలిపోయింది. అందులోని ఆడు ఏనుగులన్నీ గజరాజు వెంట సాగి, సాగి ఒకచక్కని నరోవరం చూశాయి. దానినిండా కలువలు, కామరలు అలరారుతున్నాయి.

అతి విశాలప్రాదం కావడంవల్ల అందులో ఎన్నెన్నో జలచరాలతో మొసళ్ళుకూడా వున్నాయి.

అలసివున్న ఏనుగులగుంపు నంతోషంతో నరోవరంలోదిగి హాయిగా జలక్రీడలు సాగించాయి.

కొంధంబుల హరించుచు

గంధంబుల జల్లుకొనుచు గళ గళ రవముల్

మెండుకొన వలుదకడుపులు నిండన్

వేదంధకోటి నీటింద్రావెన్.

వేడుకో ఆ గజేంద్రుడు కొండంనిండా నీరు పీల్చి, ఆకాశవీధికి చిమ్ముతూంటే అవేగానికి పైలేదీప కర్కాటక, మీనాలు రోదసిలోని మీన, కర్కాటాలను పట్టినట్టున్నాయి.

ఆ క్రీడ సాగుతున్నవేళ,

ఒక్కసారిగా నరోవరమధ్యంలో తరంగాలు లేచాయి.

భయంకరారావంతో తోకచప్పుడు చేయగా నుడిగుండా లేర్పడ్డాయి. ఆ కల్లోలానికి గట్టునవున్న చెట్లు ఊగినలాడాయి. అంత ఆర్భాటంతో ఒకపెద్దమొనలి వచ్చి గజేంద్రుని కాలుపట్టింది.

పట్టువిడిపించుకొని, కొండంతో ఏనుగు దెబ్బతీయగా మొనలి ఒడుపుతో వచ్చి ముందుకాళ్ళు పట్టింది. అంతలో ఏనుగు తనదంతాలతో దానిని కుమ్మివిడిచిపెట్టగా, అది వెనుకపాటున లేచి ఏనుగు తోకను చీల్చింది.

అలా అవి ఒకదానినొకటి పీడిస్తూ నరోవరం అంతా కలయదిరుగుతున్నాయి.

కరి దిగుచు మకరి నరసికి

కరి దరికివి. మకరి దిగుచు

కర కరి బెరయన్ కరికి మకరి

మకరికి కరి భరమనగా

అతల కుతల భటు లదరిపడన్

ఆ పోరాటాన్ని చూస్తూ నిలబడ్డాయి అడ యేనుగులు.

నీరు నివాసస్థానమయిన మకరానికి బలం పెరుగుతున్నది. ఏనుగు నీరసిస్తు

సంసారవలయంలో వ్యామోహవర్తంలోపడి కొట్టుకునే జీవునివలే, ఆ మ పోరలేక దీనావస్థలో పడింది, ఏనుగు.

ఇంక దీన్ని గెలవడం తన తరంకాదని నిశ్చయించుకుంది. ఈ విపత్తు తనను రక్షించే దైవ మెవరూ అని యోచించి, యోచించి :

ఎవ్వవితే జనించు జగ మెవ్వని లోపలనుండు లీనమై

ఎవ్వని యందు డిందు పరమేశ్వరు డెవ్వడు,

మూలకారణం బెవ్వ డనాది మధ్య లయు డెవ్వడు

సర్వము కాన యైన వా డెవ్వడు

వాని నాత్మభవు ఈశ్వరునే శరణంబు వేడెదన్.

లోకంబులు లోకేశులు

లోకస్థులు తెగిన తుది అలోకంబగు

పెం జీ క టి క వ్వ ల

ఎవ్వం డేకాకృతి వెలుగు నతని నే సేవించున్

అని పరిపరివిధాల ప్రార్థించి :

లా వొక్కింతయులేదు ధైర్యము విలోలంబయ్యె

ప్రాణంబులున్ రావుల్ డప్పెను మూర్ఛపచ్చె

తనువున్ డస్సెన్ శ్రమం బయ్యెడిన్

నీవేతప్ప నితఃవరం బెరుగ మన్నింపందగున్
 దీనునిన్ రావే ఈశ్వర కావవే వరద !
 సంరక్షింపు భద్రాత్మకా !

అని దీనంగా అర్థించగా

అల వైకుంఠపురంబులో నగరిలో
 ఆ మూల సౌధంబు దావల
 మందారవనాంతరామృత నరః
 ప్రాంతేందుకాంతోపలోత్పల వర్యంక
 రమావినోదియగు అవన్నవసన్నుండు
 విహ్వల నాగేంద్రము పాహి పాహి యన
 కు య్యా లిం చి సంరంభియై.

సర్వశక్తులూ ఉడిగి, అన్ని ప్రయత్నాలూ విరమించి నిఖిలలోక రక్షకుడైన వారా
 యణుని ప్రార్థించే నమయాన. ఆ జగద్రక్షకుడు వైకుంఠంలో అంకఃపురంలోని కేశేమందిర
 సమీపంలో మందారవనమధ్యంలోని సరోవరతటాన చంద్రకాంత శిలావేదిపై హంసకూలికా
 రల్పంమీద లక్ష్మీదేవితో సరసనల్లాపా లాడుతున్నవాడు అడుతున్నట్లే బయలుదేరాడు.

ఎలా బయలుదేరాడు !

సిరికిం జెప్పడు శంఖ చక్రయుగమున్
 చేదోయి సంధింపడు
 ఏ పరివారంబును జీరడు
 అభ్రగపతిన్ బన్నింపడు
 ఆకర్ణికాంతర ధమ్మిల్లము చక్కనొత్తడు
 వివాద ప్రోత్థిత శ్రీకుచోపరిచేలాంచలమైన
 పీడడు, గ జ ప్రాణా వ నో త్సా హి యై

లక్ష్మీదేవికి చెప్పలేదు.

శంఖ చక్రాలు ధరించలేదు.

పరివారాన్ని పిలవలేదు.

గరుత్మంతునికూడ ఆహ్వానించలేదు.

చెవులమీద చిందర వందరగా పడుతూన్న విసీల కేశాలు సవరించలేదు.

అలకలో వున్న లక్ష్మీదేవిని అనునయించడానికి పట్టుకున్న పైటచెంగు కూడా వదలకుండా బయలుదేరాడు.

ఇంకేముంది—

ఆయన వెనువెంట లక్ష్మీదేవి.

ఆవిడతో అంతఃపుర పరివారం.

వెనకనే గరుత్మంతుడు; శంఖ చక్ర గదా శార్దూలు. నారదుడు, విష్వక్సేనుడు వారితోపాటు నగరంలోని ఆబాలగోపాలం బయలుదేరారు.

అలా వెడుతున్న లక్ష్మీదేవి మనస్సు పరిపరి విధాల ఊహలు సాగించింది.

దుష్ట దుశ్శాసనుల కబంధహస్తాలలో చిక్కుకొని ఏ యిల్లా లయినా మొరపెట్టుకున్న దేమో—

మళ్ళీ మూర్ఖు డెవడయినా వేదాలు దొంగిలించాడేమో—

క్రూర రాక్షసులు అమరావతి మీద దాడికి వచ్చారో—

మహాభక్తులను హింసించి ఏడిరా నీ హరి అని దండించే రాక్షసుడు మళ్ళీ బయలుదేరాడేమో—

అనుకుంటూ ఆయన వెంట సాగుతూ :

అడిగెదనని కడువడి జను

అడిగిన తను మగుడ నడువడని

నడయుడుగున్ - వెడవెడ చిడిముడి

తడబడ అడుగిడు అడుగిడదు

జడిమ నడుగిడు నెడలన్

అలా గగనవీధిని సాగే నారాయణుని చూచి దేవగణాలన్నీ చేతులు జోడించి 'నమో నారాయణా!' అంటూ ప్రార్థించాయి.

వీ రెవరినీ చూడకుండా, వారి పలుకులు వినకుండా ఆయన హుటాహుటి గజేంద్ర రక్షాదీక్షితుడై సరోవరప్రాంతం చేరి విస్ఫులింగాలు జిమ్మే నుదర్శన చక్రం ప్రయోగించిన మరుక్షణంలో అది సూర్యకాంతితో వెళ్ళి మొనలికలను ఖండించింది.

గజేంద్రుడు ఒక్కసారి ఊపిరిపీల్చి కొలను వెలువడి ఒడ్డుకువచ్చి తన కరిణి బృంద మధ్యంలో నిలబడ్డాడు.

శ్రీహరి పాంచజన్యం పూరించాడు. అది దుష్ట శక్తులకు హృదయ విదారకమై సజ్జనులను ఉల్లాస తరంగిత హృదయులను చేసింది.

అనంతరం నారాయణుడు తన కరస్పర్శతో గజేంద్రుని అనుగ్రహించాడు.

పరీక్షిన్నహారాజా !

దేవలుని శాపంవల్ల మకరజన్మ యెత్తిన హూ హూ అనే గంధర్వుడు శ్రీహరి కరుణతో శాపవిముక్తుడై గంధర్వరూపంతో వెళ్ళిపోయాడు.

ఇంద్రద్యుమ్నుడనే రాజు అగస్త్యమహర్షిని ఉదాసీనంగా చూసిన కారణంగా విసుగు జన్మయెత్తి ఈ విధంగా శాపవిముక్తుడై వైకుంఠం చేరాడు.

అప్పుడు నారాయణుడు సవ్యతూ లక్ష్మీదేవిని చూసి.

నీ పైచెంగుకూడా వీడకుండా వచ్చేటప్పుడు ఏమనుకున్నావు మిప్పు; బాలా ! నిరంతరం నన్ను న్మరించే వారిని నేను మరువనని ఎరుగుదువు కదా, అవగా :

స్వామీ ! దీనుల మొరలువిని వారిని రక్షించే నీ వెంట రావడంకంటే యింకేమీ నాకు అవసరంలేదు, అంది శ్రీదేవి.

గజరాజ మోక్షణమును నిజముగ పరియించునట్టి

నియతాత్ములకున్ గజరాజ వరదు డిచ్చును

గజతురగ స్వందనములు కైవల్యంబున్

కామన మన్వంతరంలో గాథ అది.

అనంతరం యాయన తమ్ముడు రైవతుడు మను పయాడు. తరువాయి చాక్షుషమనువు పాలించాడు.

ఈ మనువుకాలంలో క్షీరసాగరమథనవేళ శ్రీహరి కూర్మావతారం ధరించాడు. ఆ వృత్తాంతం విను.

కూర్మావతారం

అలనాడు —

క్రూర రాక్షసపీడ పడలేక దేవతలందరూ పరమశివుని, ప్రజాపతిని ముందుం
మహావిష్ణువును ప్రార్థించి తమక్షేత్రాలు తొలగించుమని వేడగా :

కాలం మారి మనకు బలం చేకూరేవరకూ శత్రువులతో స్నేహంగా ఉండి నవ
వచ్చినప్పుడు ప్రతీకారం తలపెట్టాలి. రోజులు నరిగా లేకపోతే పాముకూడా ఎ
భయపడుతుంది.

వారూ మిరూ కలిసి పాలసముద్రంలో సర్వ ఓషధులూవేసి, మందరగిరి కవ
వానుకి త్రాడుగా మధంచాలి. అందువల్ల మిను అమృతఫలం సిద్ధిస్తుంది. ;
క్షేత్రాలు మిగులుతాయి. మథనవేళ హాలాహలం పుడుతుంది. అయినా భయం
వెళ్ళిరండి, అన్నాడు నారాయణుడు.

దేవతలందరూ సంతోషహృదయంతో వెళ్ళి అనురేశ్వరుడయిన బలిని సేవిస్తూ ;
గడుపుతున్నారు. అయినా కొందరు రాక్షసులుద్వేషంతో దేవతానంహారానికి ప్రయ
చగా బలి వారిని శాంతింప జేశాడు.

అలా ప్రశాంతంగా కొంతకాలం గడిచాక, దేవేంద్రుడొకనాడు వారందరికీ
సాగరమథనంవల్ల అమృతం లభిస్తుందనీ అందుకు ఉభయపక్షాలు కృషిచెయ్యాలనీఅనా

అందరూ ఉత్సాహంతో బయలుదేరి, మందరగిరిని త్రవ్వి మోనుకు రాబోగా
మహాభారమై దానిక్రిందవడి కొందరు అవయవహీనులుకాగా కొందరు ప్రాణాలే వదిలారు.

అది గ్రహించి నారాయణుడు గరుడారూఢుడైవచ్చి, ఆ మహామందరగిరిన
బంతిలా చేతపుచ్చుకొని తెచ్చి క్షీరసాగరంలో వదిలారు.

అప్పుడందరూ వానుకిని ప్రార్థించి, ఆయనకు కూడా అమృతంలో భాగమిస్తా
త్రాడుగా చేసి మథనం ఆరంభించారు.

ఆరంభించే వేళ దేవత లందరూ పడగవైపు నడవగా రాక్షసులు కోపంతో :
మేం తోక పట్టే నీచులం కాదు, మీరే తోకదగ్గరకు రండి, అన్నారు.

దేవతలు అంగీకరించారు.

మథన సాగుతూండగా వానుకి :

ఓ మహాపీరులారా ! ఈ మందరగిరికి క్రింద నిలిచే స్థానం లేక దిగిపోతోంది. నన్ను వదలండి; అనగా వారందరూ గిరిని ఎత్తడానికి విశ్వప్రయత్నం చేశారు.

వారి శ్రమచూసి నారాయణుడు విశాలదేహంతో కూర్మరూపం ధరించి గిరిక్రింద భాగాన కుదురుగా నిలిపాడు.

అంతలో వారందరూ ఒకరి కొకరు ఉత్సాహం కలిగిస్తూ మళ్ళీ మథనం ప్రారంభించారు.

గిర గిర గిర తిరుగుతోంది మందరగిరి, అటూ, ఇటూ. ఆ ధ్వనికి దేవ దానవ పీఠులు ఉత్సాహధ్వానాలు తోడై బ్రహ్మాండం బ్రద్దలయే భీతి పడుతోంది.

ఎడమ కుడి మునుపు తిరుగుచు

కుడి ఎడమను వెనుక దిరుగు

కు ల గి రి క డ లిన్

క డ లెడల నురలు అనురులు

తొడి తొడి ఫణి ఫణము

మొదలు తుదియును దిగువన్—

అలా ఆ గిరింద్రం కవ్వంలా తిరుగుతూంటే, సముద్రంలోని జీవరాశి అంతా చెల్లా చెదరై నశించి పోతున్నది. ఆ ఉపులో లేచే ఉత్తంగ తరంగాలలో కొన్ని జలజంతువులు ఆకాశాని కెగురుతున్నాయి.

అంతలో సాగరమధ్యంనుండి హాలాహలజ్వాలలు రేగగా దేవ దానవులు భయ భ్రాంతులై వానుకిని విడిచి దూరతీరాలకు పోయారు.

రేగిన హాలాహల జ్వాలామాలలు బ్రహ్మాండ మంతనూ భస్మం చేయబోగా అందరూ హాహారవాలతో పరమశివుని ప్రార్థించారు.

నీకంటె ఒండెరుంగము

నీ కంటెం వరులు గావవేరరు జగముల్

నీకంటె ఒడయ డెవ్వరు

లోకంబుల కెల్ల నిఖిల లోకస్తుక్త్యా

అని దీనాలాపాలు చేస్తుంటే, అమహాశివుడు పార్వతీదేవినిచూసి :

జందరి ప్రాణరక్షణ నా చేతులలో ఉంది. శరణన్నవారిని రక్షించడ కర్తవ్యం, ఇప్పుడి హాహాలాన్ని తియ్యవి పండులా ఆరగిస్తాను, అనగా ఆ చిరునవ్వుతో అంగీకరించింది :

మ్రొంగెడు వాడు విభుండని
మ్రొంగెడిది గరళ మనియును
మేలని ప్రజకున్ మ్రొంగ మనె
నర్వమంగళ! మంగళ నూత్రంబు
నెంత మది నమ్మినదో!

అంతే! ఆయన ఆ హాహాలాన్ని చిన్న నేరేడు పండులా మ్రొంగేశాడు.

తన ఉదరం నర్వభువనాలకూ నిలయం కనక లోపలకు పోనివ్వకుండా కంఠం దాన్ని బంధించాడు. అదికారణంగా ఆయన కాలకంఠుడు, గరళగ్రీవుడు అనే ఓ నామాలతో ఆరాధ్యుడయ్యాడు.

దేవ దానవులు సంతోషంతో మళ్ళీ మథనం సాగించారు.

అప్పుడు కామధేనువు పుట్టింది.

మరికొంతసాగాక ఉచ్చైశ్శృవం ప్రభవించింది.

ఐరావతం, కల్పవృక్షం, అష్టసరస్సులు, శశాంకుడు ; అనంతరం లక్ష్మీని ఆవిర్భవించింది.

ఐశ్వర్యదేవతామూర్తి శ్రీదేవి ఆవిర్భవించడంతో అందరూ ఆవిడకు నర్వభూషణాల లాంఛనాలూ నమర్పించారు. మంగళస్నానం చేయించారు.

నమ్మద్రుడు వట్టుబట్టి లివ్వగా వరుణుడు వైజయంతీమాల అర్పించాడు. విశ్వక్సేప సువర్ణాలంకారా లందించగా, నరన్వతీదేవి తారహారం అలంకరించింది. ప్రజాప పద్మం యిచ్చాడు. వాగజాతివారు కర్ణాభరణా లిచ్చారు. వేదాలు స్తోత్రం చేశాయి.

అఖిలలోక మోహనంగా ఉన్న శ్రీదేవిని దేవ దానవులు బొమ్మలయి చూస్తూనే మహావిష్ణువు చిద్విలాసంతో తిలకిస్తున్నారు.

ఆ కుమారీ రత్నం తనచుట్టూచేరిన సిద్ధ, సాధ్య, యక్ష, రాక్షస, గరుడ, గంధర్వ ప్రముఖు లందరినీ చూసి :

పీఠో ఎవరిని వరించివా శాశ్వత మఖ భోగాలుండవు. ఒకరికి ఆయుర్దాయం తక్కువ, మరొకరికి బహుభార్య లుంటారు, యింకొకరికి హృదయంలో దయ ఉండదు. పీఠందరిలో ఏవో కొన్ని లోపాలు కనిపిస్తున్నాయి, అని మహావిష్ణువును తిలకించి :

ఈయనను వరిస్తే నిత్యమమంగళినై, నవతుల పోరు లేకుండా, చల్లగా, వైభవాలతో, మెత్తనిహృదయం కలిగి, సాధురక్షణ శీలుడై, అరిష్టద్వర్గాలకు అతీతుడైన భర్తను పొందిన దాని నవుతాను, అనుకుంటూ వెళ్ళి ఆయన మెడలో హులమాల వేసింది.

మనసులోని కోరికతో తలయెత్తి చూసింది.

సిగ్గు ముసరగా తల వంచుకుంది.

మరికొంతసేపు తల యెత్తిందో, దింపిందో తెలియకుండా ఉంది.

ఆనమయాన సముద్రుడు కొస్తుభమణిని తెచ్చి అల్లనికి కానుకగాయిచ్చాడు.

మణితో కన్యామణినికూడా వక్షస్థలం మీద విరాజిల్ల జేశాడు మహావిష్ణువు.

లక్ష్మీ పరిణయం అయ్యాక, దేవ దానవులు తిరిగి మధనం ఆరంభించారు.

అప్పుడు వారుణి పుట్టింది.

అది తమకు కావా లన్నారు దానవులు. అంగీకరించారు దేవతలు.

అనంతరం నీలిమేఘకాంతితో నవయౌవనంతో మణికుండల భూషితుడై నారాయణాంగతో అమృతకలశహస్తడై ధన్వంతరి ఆవిర్భవించాడు.

అమృతకలశం చూస్తూనే అనురులు హుటాహుటి పోయి అది అందుకున్నారు.

అందుకున్న బృందంకంటే దుర్బలు లయినవారు :

ఇది చాలా అన్యాయం. దేవతలకు కూడా యిందులో భాగం ఉంది, అని అరుస్తున్నారు.

అలా ఉండగా వారిలో బలిష్ఠుడయినవాడు ఆ కలశాన్ని సంగ్రహించగా, ౩౦తకన్న బలిష్ఠుడు దాన్ని లాక్కున్నాడు. అలా చేతులు మారుతున్నది కలశం.

ఇటు దేవతలు దీనపదములై మహావిష్ణువును ప్రార్థించగా ఆయన చిరునవ్వుతో ఆశ్వాసించి, అంతలో జగన్మోహినీరూపం ధరించి, అమృతకలశం వట్టుకుని వెళ్ళే అనురులవైపు అడుగులు వేశాడు.

మిల మిలలాడే కన్నులతో ఓరచూపులు

కలశ్వవంతో పెదవులు కదిలిస్తూ చిరునవ్వులు

ఈశుంగ వక్షోజాలపై వైడుజార్చి పిగ్గుగా సరిజేసుకుంటూ

హంసగమనంతో అందరినీ అలరిస్తూ నడుస్తూ వస్తుంటే అందరూ ఆ దివ్యమోహన రూపాన్ని చూస్తూ నిలబడిపోయారు.

ఎవరికివారికి ఆమె తననే చూస్తున్న దనిపించింది. అందరూ ఆమె చుట్టూచేరి కన్ను లప్పగించి:

ఓయువతీ! మేమందరం అప్పు చెల్లెళ్ళ బిడ్డలం. ఇందరం కలిసి అమృతం సాధించాం. అది నీ చేత పెడతాం. మాకందరికీ నమంగా పంచిపెట్టు, అన్నారు.

ఓ మహావీరులారా!

అందగాడు కంటబడితే వాని వెంటబడిపోయే ఆడదానిని నేను. నామీద అంత నమ్మకంఉంటే మీ మాటనేనెందుకు కాదనాలి, అంటూ తేనెచినుకుల పలుకులతో, ఓయారంగా అమృతకలశం అందుకుంది.

అందరూ స్నాన సంధ్యాదులు ముగించివచ్చి, తూర్పుముఖంగా దర్శాననాలమీద కూర్చున్నారు.

అప్పుడా జగన్మోహిని దేవతలనూ, రాక్షసులనూ రెండు పంక్తులలో కూర్చోబెట్టి, కొందరపడకుండా, అనురులను కరుణామృతకటాక్షవర్షంతో, శృంగార చేష్టలతో, వావి వరునలు కలిపి పలుకుల తేనెతో తృప్తిపరుస్తూ, దేవతలకు త్వరత్వరగా అమృతం అందిస్తున్నది. ఏం మాట్లాడితే ఆ యువతికి ఎంత కోపం వస్తుందో అని అనురులు ఆనందంగా ఆ దివ్యమోహనరూపాన్ని చూపులతో జాగ్రత్తుకుంటున్నారు.

దేవతలపంక్తిలో సూర్య చంద్రులమధ్య రహస్యంగా చేరిన రాహువు దగ్గరకు జగన్మోహిని వచ్చేనరికి వీ రిద్దరూ సంజ్ఞతో రాహువు రాక్షసుడన్న నూచన చేయగా, క్షణ కాలంలో నుదర్శనంతో రాహువు శిరస్సు గగనానికి చేరింది. అది అనురులకు తెలియనేలేదు.

అంతలో అమృతం పూర్తి అయింది. అమరులయారు దేవతలు.

అంతే!

జగన్మోహిని లేదు.

మహావిష్ణువు మందహాసంతో చూస్తున్నాడు.

రాజేంద్రా!

హరిభక్తులకు తప్ప అమృతం లభించదు. ఎంతటి బలనంపన్నులయినా ఆయన కరుణలేనివారు అనురులవలె శ్రమపడకారే తప్ప ఫలం పొందలేరు, అని శుకయోగీంద్రుడు :

అనంతరం మహావిష్ణువు లక్ష్మీయుతుడై గరుడవాహనా రూపుడై వైకుంఠం చేరాడు.

దానవగణాలన్నీ తమకు జరిగిన అన్యాయానికి ప్రతీకారంగా దేవతలతో యుద్ధానికి బయలుదేరాయి.

ఉభయలమధ్య ఘోరమైన పోరు సాగుతోంది. అత్యంత బలంకల అమరుల ధాటికి తాళలేక దేవతలు శ్రీమన్నారాయణుని ప్రార్థించగా ఆయన గరుడారూపుడై వచ్చి దేవతలపై కరుణార్థదృష్టులు ప్రసరించగా వారందరూ దివ్యబలంతో రాక్షసనంహారానికి ఉపక్రమించారు.

వారి విజృంభణంతో దానవసేన పరాజితమై పలాయనమంత్రం పఠించింది- ఇదీ క్షీరసాగర మథన వృత్తాంతం, అన్నాడు.

ఆ యుద్ధంలో మరణించిన అనురులందరినీ మృతనంజీవనితో పునర్జీవితులను చేశాడు. శుక్రాచార్యులవారు.

లోకమర్యాద తెరిగినవాడు కనక దానవేశ్వరుడు బలి తన పరాజయానికి చింతించ కుండా నిష్క్రమించాడు.

విష్ణు లీల

కాలచక్రం తిరుగుతున్నది.

ఒకనాడు పార్వతీ నహితుడై పరమశివుడు వైకుంఠంచేరి మహావిష్ణువును పూజించి, ప్రార్థనలతో :

లోకేశ్వరా ! పురుషరూపంతో చేసే నీ క్రిడలన్నీ చూశాం. నీ గాథలు విన్నాం. కాని క్షీరసాగరంవద్ద అమృతకలశంతో మోహినీరూపం ధరించావట. ఆ రూపం చూడాలని వేడుకగా ఉంది, అని అర్థించగా, చిరునవ్వుతో అంగీకరించి, అదృశ్య డయాడు.

శ్రీమన్నారాయణుడు ఇంతలో విమయ్యాడా ! అని ఆశ్చర్యంతో పరమశివుడు నలు వంకలా వెదకుతూ పూలతోటలో ప్రవేశించాడు.

ఆ తోటలో సువాసనలీల వూలునిండిన లతలు అల్లుకున్న ఒక చెట్టు కొమ్మ నాను కొని జారిపోతున్న పలచని పైటచెరగుతో గాలికి కదిలే ముంగురులతో అందంగావున్న ఫాల భాగంతో కర్ణభూషణకాంతితో శోభిల్లే బుగ్గలతో మిల మిల లాడే తారలవంటి కన్నులతో జారే చీర సరిజేసుకుంటూండగా గల గల లాడుతూన్న బంగారుగాజులతో కండుకక్రిడ సాగించే, నవయావనాంగిని చూశాడు, శివుడు.

చూసిన క్షణంలో మహేశ్వరుని మనసు వశం తప్పింది. ఆయనను కిక్కిరించే ఉహతో ఆ యువతి తన చేతిలోని బంతితో గుండె లదుముకొని, చెక్కులద్దకుని బుగ్గల మీద దువ్వుకుంటూ, కొనగోటితో బంతిని దువ్వుతూ, మళ్ళీ బంతితో ఆట మొదలుపెట్టి నవ్వుతూన్న కనులతో ఓరచూపులు విసురుతూ పరుగులు పెడుతూ మధ్యలో పూలతీగెలమీద ఉయ్యాలలూగుతూ, నంపెంగల వాసనలు గ్రోలుతూ, వనంలోని చంద్ర శిలా వేదికలమీద విశ్రాంతిగా పరుండి, లేచి, పూలరేకులతో కట్టిన గవాక్షాల పొదరిండ్లలో తిరుగుతూ, అంత సేపు కన్నులు పరమశివునిమీదనే కేంద్రీకరించింది.

ఓరిమి చాలక పరమశివుడు ఒక్క అడుగువేసి ఆమె చెయ్యి వట్టుకున్నాడు.

చేతికి అందినట్లే అంది చటుక్కున విడిపించుకొని పైటజారిన నెపంతో సిగ్గుగా పొదమాటుకు చేరగా, వెంబడించాడు గిరిజాపతి.

కీల కీల నవ్వుతూ, జారే పైట గాలికి వదలి, మళ్ళీ నవరిస్తూ, అంతలో దగ్గరకు రానిచ్చి, దూరంగా వరుగెడుతూ, గిర గిర త్రివ్వతూంటే పరమశివునికి ఇంద్రియనిగ్రహం తప్పింది.

అంతతో ఆయనకు స్వస్వరూపజ్ఞానం రాగా మహావిష్టువు మాయ అని తెలిసి, ఆ శ్రీమన్నారాయణునిప్రార్థించి కైలాసానికి వెళ్ళాడు.

నారాయణుడు వెకుంఠం చేరాడు. అవీ ఆయన లీలావిశేషాలు, అని శుకుడు :

రాజేంద్రా !

ఇప్పుడు నడుస్తున్నది వైవస్వతమమవు పాలన. గౌతమ, కశ్యప, అత్రి, విశ్వామిత్ర, జమదగ్ని, భరద్వాజ, వశిష్ఠులు నవ్తులు. ఈ మన్వంతరంలో వామనావతారం ధరించాడు మహావిష్ణువు.

ఇక ఎనిమిదవ మమవు సావర్తి. అనంతరం దక్షసావర్తి, బ్రహ్మసావర్తి, ధర్మసావర్తి, భద్రసావర్తి, దేవసావర్తి ఇంద్రసావర్తి మమవులుగా వస్తారు.

వైవస్వతునికాలంలో శ్రీహరి వామనుడైన గాధవిను :

అమృత పానానంతరం శ్రీమన్నారాయణుని సహాయంతో దేవతలు రాక్షసులను పరాజితులను చేశారుకదా !

అది మొదలుగా బలిచక్రవర్తి తన దానవగణాలతో భార్గవులను ఆశ్రయించి వారి సేవతో విశ్వజిద్వాగంచేశాడు.

ఆశ్రతువు ముగియగానే అగ్నిహోత్రుడు సంకోషంతో దివ్యరథంతో, సింహవరాకాన్ని, అభేద్యకవచాన్ని ధనుర్వాణాలనూ బహూకరించాడు.

బలి శాంతచిత్తుడై వేదవేత్తలను వివిధదానాలతో తృప్తిపరచి, వారి ఆశీస్సులతో సర్వభోగాలూ పొందుతూ, దేవతల శత్రుగణాలన్నీ తన్ను చేరి సేవింపగా, సమయంచూసి దేవేంద్రుని మీదికి దాడి వెళ్ళాడు.

వస్తూన్న దైత్య, దానవ, అనురబలాలను చూసి దేవేంద్రుడు బృహస్పతిని చేరి యోచించగా, ఆయన యిది యుద్ధానికి అదను కాదని, శత్రువు చాలాబలంగా ఉన్నప్పుడు వైదొలగడం మంచిదనీ, మళ్ళీ కాలం మారినప్పుడు అవలీలగా విజయం సాధించవచ్చుననీ, అనగా, ఆచార్యుని అభిమతానుసారం దేవగణాలు కామరూపాలతో అమరావతి వీడివెళ్ళాయి.

నిశ్చింతగా అమరావతిని ఆశ్రమించి బలి తన పరిపాలన ఆరంభించాడు.

అనురగురువులు శిష్యవాత్సల్యంతో వానిచేత నూరు అశ్వమేధాలుచేయించారు. తనరాజ్యంలో దరిద్రుడుండరాదనే నియమంతో బలిచక్రవర్తి అనేకానేకదానాలతో సర్వప్రజలూ సంతుష్టి కలిగించాడు.

అయితే—

తన బిడ్డలకు కలిగిన దుర్దశకు చింతించి దేవతల తల్లి అదితి విచారిస్తూంటే ఆమె భర్త ఒకనాడు ధ్యానసమాధి వీడివచ్చి :

ఎందుకు విచారిస్తున్నావు. వేదవేత్తలకు ఏ కష్టాలూ రాకుండా, దేవపూజలకు అంతరాయం కలగకుండా, వయసువచ్చిన పిల్లలు పెద్దలను ఎదిరించకుండా, ఆకలిగొన్న వారిని ఆదరంతో చూస్తూ భోజనంపెట్టి తృప్తిపరుస్తూంటే ఏ ఆపదలూరావు.

మనకున్నదాంట్లో గుప్పెడుమెతుకులో గుక్కెడు మజ్జిగయో ఇంతకూరముక్కయో ఎదుటివారికి యివ్వకుండా ఎవడుంటాడో వాడికంటే దరిద్రుడు లేడు.

వేదవిదులు తృప్తిపడితే మహావిష్ణువు సంతోషిస్తాడు. వారికి లోటుజరగడంలేదు కదా, అని ప్రశ్నించగా జరిగినకథ అంతా చెప్పింది, అదితి.

అంతా విని ఆ బ్రహ్మవేత్త :

అమాయకురాలా! తండ్రి, కొడుకు, పుట్టుక, సంసారం, ఏమీ టివన్నీ. అంతా ఆ శ్రీమన్నారాయణుని మాయ. ఆ వ్యామోహనముద్రంలోపడి కొట్టు మిట్టాడుతోంది. ఈ లోకం.

జనకుం డెవ్వడు, జాతు డెవ్వడు,
జను స్థానంబు లెచ్చోటు! నంజననం బెయ్యది,
మేను లే కొలది, సంసారంబు లే రూపముల్,
వినుమా యింతయు విష్ణుమాయ
తలవన్ వే రేమియున్ లేదు
మోహవిబద్ధంబు, నిదాన మింతటికి
జాయా విన్నబో నేటికిన్.

ఆ మాయలో పడినవారు మాయాకారణుడైన శ్రీహరిని సేవిస్తే లయన అనుగ్రహిస్తాడు, అనగా అదితి.

నాథా! నారాయణ సేవావ్రత విధానం బోధించండి, అంది.

ఆవుపాలు ఆహారంగా, పన్నెండు రోజులు నియమంతో ఆరాధించవలసిన పద్ధతి అంతా బోధించా డాయన.

కన్నబిడ్డల కష్టాలు గట్టెక్కించడం కోసం ఆ వతివ్రతా శిరోమణి విధ్యుక్తంగా వ్రతం పూర్తిచేసింది.

చతుర్భుజ రూపంతో శ్రీమన్నారాయణుడు ప్రత్యక్షమై ఆవిడ కోరిన ప్రకారం దేవతలకు సుఖ శాంతులు ప్రసాదించడానికి అంగీకరించాడు.

దానవ సంహారకంటే వారిని విర్వీర్యులను చేసి దేవతలకు అధివత్వం యిచ్చే సంకల్పంతో అదితి గర్భాన ప్రవేశించి ఆమె బిడ్డగా వామనుడై శ్రావణ శుద్ధ ద్వాదశినాడు మధ్యాహ్నం ప్రభవించాడు, వామనుడు.

శ్రీ మన్నారాయణుడు తనగర్భాన శిశువైన తరుణంనుండి ఆ యిల్లాలు సంతోషంతోనే ఉంది.

నన్ను గన్న తండ్రి నా పాలి దైవము
నా తపః ఫలంబ నా కుమార
నాదు చిన్నవడుగ నా కులదీపక
రా గదయ్య భాగ్యరాశి వగుచు

అలా ఆవిడ లాలించి పాలిచ్చి పెంచుతూండగా సప్తమహర్షులు విజయంచేసి ఉప సయనం జరిపించారు.

సూర్యుడు సావిత్రిమంత్రం ఉపదేశించాడు. బృహస్పతి దండయిచ్చాడు. బ్రహ్మ కమండలు పీయగా, నరస్వతి జవమాల యిచ్చింది.

ధనపతికుబేరుడు భిక్షాపాత్ర యిచ్చాడు, పార్వతీదేవి పూర్ణభిక్ష పెట్టింది.

రోజులు గడుస్తున్నాయి. తన యింటికి వచ్చే విప్రు లందరూ బలిచక్రవర్తి దానాన్ని గురించి పొగుడుతూంటే విని, కల్లి దండ్రుల అనుమతితో దేవతలకు శ్రేయస్సు కలిగించే ఊహతో, లక్ష్మీవల్లభుడైన ఆదిసారాయణుడు వామనావతారంతో బ్రహ్మచారిగా భిక్షా పాత్రతో బలిచక్రవర్తి యజ్ఞంచేసే ప్రాంతానికి చేరాడు.

యజ్ఞశాలాప్రాంగణంలో ప్రవేశించే ఆ వామన బ్రహ్మచారిని చూసిన వారందరూ ఆశ్చర్యంతో పరమశివుడో, ప్రజాపతియో, శ్రీమన్నారాయణుడో, సూర్యభగవానుడో, అగ్ని భట్టారకుడో యీ రూపంతో వస్తున్నా డనుకున్నారు.

వస్తూ కార్మికులతో కొంతసేపు చర్చలు జరిపి, మరొకచో వేదపఠనంచేసి, కొందరిని కుశలప్రశ్నలుచేసి నెమ్మదిగా బలిచక్రవర్తిని సమీపించి కుడిచేయి అభయముద్రతో ఎత్తి, నవ్వి వాక్యాలతో ఆశీర్వదించాడు.

దానవేశ్వరుడు వినయంగా పాదాలుకడిగి పాదోదకం శిరసున జల్లుకుని :

ఓ బ్రహ్మచారి! నీ రాకతో మా జన్మ చరితార్థ మయింది. ఇంతకూ నువ్వు ఎవరిబిడ్డవు, పే రేమిటి? ఏం కోరి వచ్చావు. ఏది కావలసినా అడుగు. నా రాజ్యం అయినాసరే నీకు ధారవోస్తాను అన్నాడు.

చిరునవ్వుతో వామనుడు :

దానవేశ్వరా! ఎవరి వాడనని చెప్పను, నా అంతవాణ్ణి నేనే!

ఎక్కడుంటాననికదా? ఎలా తెలుస్తుంది, అంతటా ఉండేవానికి! ఏం చదువుతున్నావంటే చదవని దేమింది!

నే నెవరికీ ఏమీ కాను, అందరూ నా వారే. ఒకప్పుడు సిరి ఉండేది. ఇప్పుడూ అప్పుడూ సజ్జనుల సన్నిధానంలో ఉంటాను.

ఇక దానం విషయంలో నిన్నుచెప్పి వేరొకరిని చెప్పాలి. మీ వంశంలో దయార్థ హృదయం నీ ఒక్కడికే ఉంది.

హిరణ్యాక్ష, హిరణ్యకశిపులు మీ ముత్తాతలు. అయినా నీకు మీ తాత ప్రహ్లాదుని బుద్ధులే వచ్చాయి. సంతోషం.

ముల్లోకాలూ ఏలుతున్నావు. మహాదాతగా ఖ్యాతి పొందావు. వేదవిదులకూ, బీదసాదలకూ, దాన ధర్మాలుచెయ్యని రాజ్యాలూ, సంపదలూ వ్యర్థం అని గ్రహించావు

ఇంక నా కేం కావాలనికదా అడిగావు. ఒంటిరివాణ్ణి, నా కేం కావాలి. ఒకటి రెండడుగుల భూదానం చేస్తే బ్రహ్మలోకం దాకా చూస్తాను.

అసగా బలి : ఓ బ్రహ్మచారి! ఇంతటి దాతను అంతేనా అడిగేది? అన్నాడు.

మాట్లాడకుండా నవ్వుతూ నిలబడ్డాడు వామనుడు.

బలి : చిన్నవాడివి. బాగా ఆలోచించి అడుగు. భూమండలమా! త్రిభువనసామ్రాజ్యమా! రథ, గజ, తురగ వాహనాలూ, కన్యకామణులూ, ఏం కావాలో కోరుకో, అన్నాడు.

వామనాడు: రాజేంద్రా! నేను బ్రహ్మచారిని, తాటాకుగొడుగు, రాగికమండలువు, యజ్ఞోపవీతం అన్నీ అందరూ యిచ్చారు. ఇంక నువ్వు చెప్పిన రాజ్యాలు, రాజలాంఛనాలూ, రమణీమణులు బ్రహ్మచారికి దేనికయ్యా. దొరికినదానితో తృప్తి పడనివానికి నవద్దీపాలు చే జిక్కినా నంతృప్తి ఉండదు.

ఇవ్వాలని ఉంటే మూడడుగుల నేల ధారపోయి. తమరు చక్రవర్తులూ, మహాదాతలూ అని చెప్పి నా అవసరానికి మించి అడగనా!

అంటూండగా బలి సంతోషంతో దానం యివ్వడానికి సన్నద్ధుడయ్యాడు.

అదిచూసి శుక్రుడు: మహారాజా! ఈ బ్రహ్మచారి ఎవ రనుకుంటున్నావు? సాక్షాత్తు లక్షివల్లభుడు. దేవకార్యార్థం యిలా అవతరించి నిన్ను మాయ చేస్తున్నాడు.

నువ్విచ్చే మూడడుగులకూ, ఒకపాదంతో భూవలయం, రెండవ పాదంతో ఊర్ధ్వ లోకాలూ ఆక్రమిస్తాడు.

దాన మిస్తానని యివ్వకపోతే నరకం సిద్ధిస్తుందని అనుకుంటున్నావా!

దానం చేసి సర్వనాశనం అయ్యేనీతివస్తే అది దానమే కాదన్నారు ప్రాజ్ఞులు. మననంపడను అయిదు భాగాలు చేసి అర్థ, కామాలకూ, ధర్మానికి కీర్తికి, ఆశ్రయించు కున్నవారికి సమంగా యివ్వాలని నీతివేత్తలు చెబుతున్నారు.

సర్వనాశనం అయ్యేదశలో ఆడిన మాట తప్పితే అన్యతదోషంలేదు.

ఆత్మ అనేచెట్టుకి మూలం అన్యతం. అందుచేత అనత్యం వల్ల ఆత్మచెడదు. ఈ చెట్టున ఫల, పుష్పాలే సత్యం. అంటే ప్రానువుంటేకదా పువ్వులూ పళ్ళూ ఉండేది. అదే లేకపోతే యివి లేవే.

వారిజాక్షులందు వైవాహికము లందు

ప్రాణ విత్త మాన భంగ మందు

చకిత గోకులాగ్రజన్మ రక్షణమందు

బొంకవచ్చు అఘము పొంద డధిప.

అని బోధించే ఆచార్య శుక్రునివైపు చూసి బలిచక్రవర్తి:

ఆచార్య! తమరు గృహస్థ ధర్మం బోధించారు. కాని, భూదేవి ఏమన్నది. ఎటువంటి దుష్కార్యాలు చేసేవారి నయినా భరించగలను కాని అసత్యవాదిని ఒక్కణ్ణి భరించలేను, అని.

రణరంగలో వెనుదిరిగి పోవడం కంటే చావుమేలు, అలానే అసత్యం పలకకు జీవితం సాగించడం మేలు.

రైతుకు బాగా సారవంతమయిన భూమితో మంచివిత్తనాలు దొరికితే సంతోషిస్తాడో, దాత తన సంపదలు ధారవోయడానికి పాత్రుడయిన వ్యక్తి దొరికితే ఆ ఆనందిస్తాడు.

అదీకాక —

కారే రాజులు రాజ్యముల్ కలుగవే
గర్వోన్నతిం బొందరే! వా రేరీ?
సిరి మూటగట్టుకొని పోవంజాలిరే!
భూమిపై పేరైనం గలదే! శిబిప్రముఖులున్
ప్రీతిన్ యశఃకాములై యారే కోర్కులు
వారలన్ మరచిరే యిక్కాలమున్ భార్గవా!

అచార్య!

స్పష్టి మనతో ఆరంభం కాలేదు, మనతో అంతమూ కాదు. ఎందరో రాజు పాలించారు. ఎన్నో రాజ్యాలు వెలకొల్పారు. కాని ఒక్కరి పేరులేదే! ఈనాటికి పేరు వారు వెనుక ముందులు చూడకుండా సర్వస్వం దానం చేసిన శిబిప్రముఖులేకదా!

మరొక్క మనవి.

ఇప్పుడు నా ఎదుట చెయ్యిజూపి భిక్ష వేడుతున్న దెవరు? మీరే చెప్పినట్టి చతుర్థ భువనాలకూ క్రిగంటి చూపుతో నర్వైశ్వర్యాలు యిచ్చే శ్రీదేవి శిరసుమీద మృదువుగా పులగుతులుంచే హస్తం క్రిందై. ఆపైన నా చెయ్యి దాన మిచ్చే అదృష్టానికి నోచుకుంది. ఇంతకంటే ఏం కావాలి.

ఆదిన్ శ్రీనతి కొప్పుపై తనువుపై
అంశోత్తరీయంబుపై, పాదాబ్జంబులపై
కపోల తటిపై, పాలిండ్లపై
సూత్నమర్యాదం చెందు కరంబు క్రిందగుట
మీదై నా కరంబుంట మేలదే!
రాజ్యము గీజ్యమున్ నతతమే!
కాయంబు నా పాయమే!

గురుదేవా! ప్రళయం వచ్చినా, భూఖండం నిర్మూల మయినా, వంశనాశనం
అయినా ఏమయినా నేను దానం యిచ్చి తీరుతాను

మేరువు తలక్రిందైనను

పారావారంబు లింకబారిన లో లో

ధారుణి రజమై పోయిన

కారాధ్వము ఖండమైన తప్పక యిత్తున్

ఎన్నడూ ఎవరినీ ఏమీ అడగనివాడు; నా అనేవారు లేని ఏకాకి; విద్యల
సారం తెలిసిన బ్రహ్మచారి చేయిచాచి 'దేహి' అంటూంటే కాదనలేను,

అని తన నత్యనిష్ఠను ప్రకటించగా, శుక్రాచార్యులు కోపంతో :

ఈనాడు నామాట కాదన్న ఫలంగా అచిరకాలంలో పదభ్రష్టుడ వస్తావు, అని
శపించారు.

అయినా చలించలేదు, బలిచక్రవర్తి :

అప్పటికే మహారాణి వింధ్యావళి బంగారు కలశంతో నీరుతేగా, బ్రహ్మచారికి
పాదాలుకడిగి, ఆ జలాలు శిరసున జల్లుకుని :

"విప్రాయ ప్రకటనకాయ

భవతే విష్ణు స్వరూపాయ

వేదప్రమాణ్యవిదే!

త్రిపాద ధరణిం దాస్యామి "

అని కమండలుపులోని జలం ధారపోస్తుండగా, శుక్రుడు ఆ రంధ్రానికి అడ్డువెళ్ళాడు.
అది తెలిసి, శ్రీహరి తన చేతిలోని దర్భపుల్లతో లోపలకు పొడిచాడు. దానితో ఆయన
ఏక నేత్రు డయ్యాడు.

జలధారవిడుస్తూ బలి :

ఓ బ్రహ్మచారి! భూధానం చేసేవారూ, దానం గ్రహించేవారూ ఉభయులూ నర్వ
పాపవిముక్తులై స్వర్గంలో శాశ్వతభోగా లనుభవిస్తారు కనుక ఈ దానంగ్రహించి సర్వలోక
కీర్తిపొందు, అన్నాడు.

దానవేంద్రా! నువ్విచ్చిన మూడడుగుల దానంతో ముల్లోకాలూవచ్చినంత సంతోష
పొందుతున్నాను, అన్నాడు బ్రహ్మచారి.

బలి చిరునవ్వు నవ్వాడు.

ఉదకధారపడిన ఉత్తరక్షణంలో

ఇంతింతై వటు డింతయై మరియు తానింతై
నభోపీధిపై నంతై తోయదమండలాగ్రమున కల్లంతై
ప్రభారాశిపై నంతై చంద్రుని కంతయై
ద్రువునిపై నంతై మహర్వాటిపై నంతై
సత్యవదోన్నతుం డగుచు
బ్రహ్మాండంత నంవర్దియై.

శ్రీమన్నారాయణుడు అలా త్రివిక్రమరూపం ధరిస్తూంటే సూర్యబింబం గొడుగులా
ఉంది. అంతలో శిరోరత్నం, మరుక్షణంలో కర్ణభూషణం, గళహారం, భుజశీర్షి, చేతి
కడియం, కటిస్థలాన అలంకరించే బంగారుగంట, అంతలో కాలిఅందె, చివరకు పాదపీఠం
అయింది.

ఒకపాదంతో భూమిని, రెండవపాదంతో నకలగగనాన్నీ ఆక్రమించగా, దానవ
సేనానులు వివిధాయుధపాణులై యుద్ధ సన్నద్ధులయ్యారు.

చిరునవ్వుతో వారిని బలిచక్రవర్తి శాంతింపజేశాడు.

అప్పుడు త్రివిక్రముడైన వామనుడు:

రాజేంద్రా! మూడడుగు లిచ్చావు. రెండడుగులకే బ్రహ్మాండం సరిపోయింది,
అనగా ఆ దాత: స్వామీ! ఆ పాదం నాతలపై ఉంచండి, ఏప్రాణికయినా మృత్యువు
ప్రాణస్నేహితుడు, యముడు అప్రబంధువు, యమకింకరులు సేవకులు. ఈ రహస్యం
తెలియక సంసారబంధంలో కొట్టుకునే వారిని ఏమనగలను.

చుట్టాలు దొంగలు. మతులు ఋణస్థులు.

కాంతలు సంసారకారణములు. ధనము లస్థిరములు.

తను వతి చంచలము,

అని వినయంగా పలుకుతూండగా ప్రహ్లాదుడువచ్చి:

శ్రీమన్నారాయణా! ఇంతవరకూ వీణిని ఇంద్రవదనిలో ఉంచి యివ్వు డీదళకు తేవడం చాలా బావుంది. అహంకార, గర్వకారణమైన ఆ పదపులుతప్పించి బంధవిమోచనం కలిగించిన కరుణామయుడవు, అంటున్నాడు.

అప్పుడు వింధ్యావళి వామనుని పాదాలవ్రాలి పతిభిక్ష వేడగా, అప్పుడే వచ్చిన ప్రజాపతి బ్రహ్మ అర్థించగా నారాయణుడు:

సావర్ణిమనుషులు కాలంలో బలి ఇంద్రవదనిని అధిష్టిస్తాడు. అంతవరకూ జరా మరణ రోగభీతిలేకుండా తన దనుజగణంతో సుతలంలో విశ్వకర్మనిర్మించిన భవనంలో ఉంటాడు, అన్నాడు.

బలిచక్రవర్తి నిర్మలానందంతో శ్రీహరి చరణారవిందాలకు నమస్కరించి సుతలం చేరాడు.

అనంతరం లోకాలకూ, లోకపాలురకూ వామనుని అధిపతిని చేసి, దేవేంద్రునికి అమరావతి యిప్పించి పరమేశ్వన, ప్రజావతులు, దేవర్షులు తమ తమ నివాసాలకు చేరారు.

ఇది వామనావతారకథ.

మత్స్యవతారం

పరీక్షిన్నరేంద్రా!

కల్పాంతంనాటి విషయం.

ఆ రోజులలో సత్యవ్రతుడనే రాజు ధర్మబద్ధంగా రాజ్యపాలనంచేస్తూ, ఒక సంవత్సరకాలం శ్రీహరిధ్యానంలో గడిపాడు. ఆ సంవత్సరం అంతా ఆయన నీరే ఆహారంగా తీసుకున్నాడు.

అలాఉండగా ఒకనాడాయన నదీస్నానం చేసి హరిప్రీతిగా జలతర్పణంచేసే సమయంలో ఆయన దోసిలో ఒకచేపపిల్ల కనిపించింది.

కనిపించిన క్షణంలో దానిని జారవిడిచాడు.

నదీజలంలో పడ్డ చేపపిల్ల :

మహారాజా ! ఈనదిలోని పెద్దచేపలు చిన్నవాటిని కబళిస్తున్నాయి. వాటికి పడి నేను నీ దోసిటవడ్డాను. నన్ను రక్షించకుండా యిలా విడిచిపెట్టడం న్యాయమా ! వేళ చేపలబారికప్పినా, జాలరులు వల వన్ని హింసిస్తారు, అనగా ఆ రాజు కరుణ దానిని తన కమండలంలోపుంచి యింటికి తీసుకువెళ్ళాడు.

తెలతెలవారుతూండగా ఆ చేప తన కీ చిన్నపాత్ర విశాలంగా లేదంది. ఆ దాయన మరింతపెద్దపాత్రలో విడిచాడు. విడిచిన క్షణకాలంలో ఆ పాత్రకూడా చాలలే. దానిని చిన్నకొలనులో విడిచాడు. అంతకంతకు అది పెరుగుతూంటే, దానిని సముద్రం వదలిపెట్టాడు.

అప్పుడది : రాజా ! నన్నీ మొనళ్ళగుండంలో వదలివెడతావా, అనగా సత్యవ్రతుడ క్షేత్రాలలో వన్న భక్తులను రక్షించడానికి ఈ అవతారం ధరించిన శ్రీహరి ! నీకు నమస్కారం.

ఇంతకూ ఈ అవతారకారణం తెలుసుకోవాలని కుతూహలంగా ఉంది, అనగా శ్రీమన్నారాయణుడు :

రాజా ! నేటికి ఏడురోజులలో బ్రహ్మకు వగలుహార్చికానున్నది. అప్పుడు ప్రళయం వస్తుంది. అప్పుడొక పెద్దనావ వస్తుంది, దానిలోసర్వభీజాలూ, ఓషధులూ నింపి మువ్వల ఈ జలరాళలో తిరుగుతూవుండు. అందులోనే సప్తర్షులూ నీతో వుంటారు. దాని రక్షణభారం నాది. అందుకే ఈ అవతారం ధరించాను, అని అదృశ్య మయ్యాడు హరి.

శ్రీహరినే ధ్యానిస్తూ ఆరాజు దర్బాసనంమీద కూర్చున్నాడు. సమయానికి ఆకాశ మంతా కారుషేఘాలతో నిండింది. కుంభవృష్టి నిర్వరామంగా కురిసింది. సముద్రం చెలియలికట్టదాటి భుగోళాన్ని ముంచెత్తింది.

బ్రహ్మ నిద్రలో ఉండగా వెలువడిన వేదాలను హయగ్రీవుడనే దైత్యుడు అవహరించాడు.

అప్పటికే నిఖిలభీజాలనూ, ఓషధులనూ నావలో భద్రపరచి, మహావిష్ణువు మహా మత్స్యా కృతిధరించి రాక్షసుడు దాగిన జలరాళి మధ్యానికివెళ్ళాడు.

నావను చూచిన సత్యవ్రతుడు శ్రీహరి ఆజ్ఞానుసారం సప్తర్షులతో ఆనావలో ఎక్కాడు.

అందరూ అధివసించిన ఆనావకు రక్షణ కల్పించిన శ్రీహరిని నత్యవ్రతుడు అనేక విధాల స్తుతించగా, మహావిష్ణువు వారందరికీ బ్రహ్మాస్వరూపాన్ని తత్వరహస్యాలతో విశదం చేశాడు.

ఆ సత్యవ్రతుడే ఈ కల్పంలో వివస్వంతుడనే పేరవెలిగే నూర్మ్యుని కుమారుడుగా పుట్టి వైవస్వతమనువుగా వ్రజ్యాకు డయాడు.

అప్పుడు శ్రీమన్నారాయణుడు సముద్రంలోవలకు పోయిఅక్కడదాగిన దుష్టదైత్యుని సంహరించి వేదాలు అందుకున్నాడు.

ప్రళయకాలం పూర్తిఅయింది.

కాళరాత్రి ఎప్పుడు ముగుస్తుందా అని ఎదురుచూసే మునీంద్రుల హృదయాలు నంతోషంతో విచ్ఛకున్నాయి. సరస్వతీదేవి తన శయ్యామందిరం వీడివచ్చింది. ప్రజాపతి తన అవయవాలన్నీ కదలించి, ఒక్కపారి ఆవులించి, కన్నులువిచ్చి, లేచి కూర్చున్నాడు.

ఆసమయాన శ్రీహరి వేదాలు తెచ్చి బ్రహ్మకందించాడు, అని అష్టమస్కంధం ముగించాడు శుకయోగీంద్రుడు.

దివిజ రిపు విదారీ । దేవలోకోపకారీ
భువనభర వివారీ । పుణ్యరక్షానుసారీ ।
ప్రవిమల శుభమూర్తీ । బంధుపోషప్రవర్తీ
ధవళ బహుళకీర్తీ । ధర్మ నిత్యానువర్తీ ।

నవమస్కంధం

శ్రీరాజిత మునిపూజిత

వారిధి గర్వాతిరేక వారణ బాణా

సూరిత్రాణ మహేజ్జ్వల సారయశస్సాంద్ర

రామచంద్రనరేంద్రా!

వైవస్వత మనువుకాలంలో భూమండలాన్ని ధర్మబద్ధంగా సత్కర్మాగ్గాన పాచిన మహారాజు ఇతిహాసం వినిపిస్తాను.

శ్రీమన్నారాయణుని నాభికమలంనుండి బ్రహ్మ అవిర్భవించారు. ఆయన సంకల్ప మరీచి ప్రభవించాడు. మరీచికి కశ్యపప్రజాపతి కుమారు డయాడు.

ఈయనను దక్షుని పుత్రిక అదితి వివాహం మాడింది. వారికి సూర్యుడు పుత్రుడు సూర్యుని భార్య సంజ్ఞ. వీరికి క్రాంతదేవుడు అనే మనువు కలిగాడు. ఈయన భార్య శ్రీవీరికి ఇక్ష్వాకువు, నృగుడు, శర్యాతి, దిష్టుడు, ధృష్టుడు, కరూశకుడు, అరిష్టంతుడు, వృషద్ధృడు, అభంగుడు, కలీ అని పదిమంది కుమారులు.

కుమారులు పుట్టడానికి ముందు మనువు సంతానేచ్ఛతో యజ్ఞం చేస్తుండగా అతని భార్యతనకు ఆడబిడ్డ కలగాలని అర్ధవ్యర్థుని కోరింది. ఆయన అందుకు అనుకూలంగా క్రతు నడిపించగా ఆమె ఆడబిడ్డను కన్నది.

అది చూసిన మనువు తమ కులగురువు వశిష్ఠులను చేరి :

గురుహుజ్య! నేను పుత్ర సంతానార్థం క్రతువు చేస్తే ఆడబిడ్డ ఎలా కలిగింది అనగా ఆయన అనుగ్రహించి :

“ఇది హేత తేనీన తప్ప. అయినా నీ కుమార్తె ఇలాదేవికి నేను పురుష రూపం యిస్తున్నాను, వెళ్ళు.” అన్నాడు.

అది మొదలుగా సుద్యమ్ననామంతో ఆ బిడ్డ పురుషాకృతితో వెలుగుతూ సింహాసనం అధిపసించింది.

ఒకనాడు సుద్యమ్నుడు పరివారంతో వేటకు వెళ్ళి ఉత్తరదిశగా సాగి సాగి మేడగిరి చేరాడు. అక్కడ పరమశివుడు పార్వతీదేవి శృంగారికేణిలో ఉంటారు కదా. అందువల్ల అక్కడకు ఎవరువచ్చినా వారు శ్రీలుగా మారిపోతారు.

నుద్యుమ్నుడు పరివారంతో స్త్రీ బృందంగా మారిపోయాడు. యువతి రూపంతో తిరుగుతూ బుధుని ఆశ్రమ ప్రాంతానికి చేరగా, ఆ యువకుడు యామెను మోహించాడు. వా రుభయులూ కొంతకాలం సంసారం చేశారు. సంసారయాత్రా ఫలంగా వారికి పురూరపు డనే కుమారుడు కలిగాడు.

ఈలోగా తన కుమారుడు నుద్యుమ్నుడు మళ్ళీ తరుణీరూపం పొందినందుకు చింతిస్తూ వశిష్ఠుని చేరి విచారించగా, ఆయన పరమశివుని ఆరాధించగా ఆ మహేశ్వరుడు :

ఈ వ్యక్తి ఒకనెల స్త్రీగా, ఒకనెల పురుషుడుగా ఉంటూ వ్రశాంతంగా రాజ్య పాలనం చేస్తాడు, అని అనుగ్రహించాడు.

ఆ విధంగా రాజ్యం పాలిస్తూ ముగ్గురు కుమారులను కని వారిని ఉత్తరదేశానికి లభివతులను చేసి, మిగిలిన రాజ్యాన్ని పురూరపుని కిచ్చి వానప్రస్థానికి వెళ్ళాడు.

అంతలో వైవస్వతుడు చింతించి, శ్రీహరిని సేవించి ఆయన కరుణతో ఇష్టానుకు మొదలుగా వదిమంది కుమారులను కన్నాడు.

వీరిలో పృషద్ధతుడు గురువుగారి ఆజ్ఞానుసారం వారి గోవులను మేపుతూ కాలం గడుపుతున్నాడు. ఉండగా ఒకనాడు సాయంకాలం కారుమబ్బులుపట్టి కుంభవృష్టి ఆరంభ మయింది.

అయినా గోగణాన్ని రక్షించడానికి శ్రమపడే నమయంలో ఒక పెద్దపులి ఆ మంద లోకి ప్రవేశించింది. అంతలో ఆవులు అంజారవంతో పరుగులు పెట్టాయి. కానరాని చీకటిలో ఆ రాకుమారుడు పెద్దపులిని చంపడానికి యత్నించి, ఒక కవల గోవును పట్టి అదే పులి అనుకుని దాని మెడ నరికాడు.

అప్పటికే వాన వెలిసింది.

జరిగిన అవరాధానికి చింతించే శిష్యునిచూచి వశిష్ఠుడు :

ఈ దోషం కారణంగా నీకు రాజత్వం పోయింది, చతుర్థ కులజాడ వయాపు అని శపించాడు.

పృషద్ధతుడు గురువుగారి పాదాలవ్రాలి, హరిపదధ్యానంతో ఇంద్రియాలను నిగ్ర హించి దొరికిన కాయలూ, పండ్లూ తింటూ మహారణ్యాలలో తిరుగుతూ, దావానలంలో శరీరం ఆహుతి చేసి వైకుంఠం చేరాడు.

మిగిలినవారిలో కొందరు వరాత్పురుని ఆరాధిస్తూ వనవాసానికి వెళ్ళారు. కొందరు క్షత్రియవంశకర్తలయ్యారు.

వారిలో ఒకడయిన శర్యాతి మహారాజు కుమార్తె నుకన్య. ఒకనాడు వనవిహారము చేస్తూ చ్యవనమహర్షి ఆశ్రమసమీపానికి వెళ్ళింది. అక్కడ పుష్పలుకోసుకుంటూ, క్రీడల చెలికత్తెలు తోడురాగా ఒకానొక పుట్టిలో రెండుజ్యోతులు కనిపించగా అవి మిణుగురు పడుగులనుకుని ముల్లుతో పొడిచింది.

ఉత్తరక్షణంలో ఆ రాజుగారి సేనలకు మల మూత్రబంధం అయింది.

ఈ వార్తవిని శర్యాతి అక్కడ ఆశ్రమంలో తనవారు ఏదో పొరపాటుచేశారనగా, కుమార్తె నుకన్య వచ్చి, తాను చేసిన పని చెప్పింది.

తక్షణం శర్యాతి తనకుమార్తెతో ఆ పుట్టదగ్గరకువెళ్ళి అందులో తపోదీక్షలోవున్న చ్యవనమునిని చూచి, విచారంతో చేతులు జోడించి, క్షమాభిక్షతో ఆయన అనుగ్రహ పొందీ, సేనలకు ప్రాణరక్షణచేసి, తన కుమార్తెను ఆ మునీంద్రునికిచ్చి వివాహం జరిపించాడు.

అది మొదలుగా నుకన్య పతివ్రతాధర్మంతో మహర్షిని సేవిస్తూ రోజులు గడువచున్నది. ఒకనాడు దేవవైద్యులు అశ్వనీకుమారు లిద్దరూ ముని ఆశ్రమానికి వచ్చారు. వారికి ఉచితరీతిని మర్యాదలు జరిపించి, చ్యవనమడు :

నా వార్ధక్యం పరిహరించండి, మీకు యజ్ఞవేళలలో సోమపానార్హత కలిగిస్తాను, అన్నాడు.

వారు నంతోపించి ఆయనతో కలిసి సమావంతుని ఒక మడుగులో ములిగి పైకి లేచారు

ముగ్గురూ దివ్యసుందర రూపాలతో వెలికిరాగా చూసి నుకన్య :

అర్యా ! మీరో నా ప్రాణనాథు లెవరో తెలియజేయండి, అనగా అశ్వనీదేవతలు చ్యవనమని ఆమెకు అర్పించివెళ్ళారు.

సవయోవనంతో చ్యవనమడు సంసారం సాగిస్తున్నాడు. ఆరోజులలో శర్యాతి యజ్ఞం తలపెట్టి, కూతురునీ, అల్లునీ తినుకువెడదామనివచ్చి, తనబిడ్డప్రక్కకూర్చున్న సవయోవన సుందరాకారుని చూసి :

ఓసీ! వీడెవడు? నీ భర్త చ్యవనమహర్షి యేడీ? అని గద్దించాడు.

చిరునవ్వుతో నుకన్య, జరిగినగాథ అంతా వివరించగా, శర్యాతి సంతోషించి వారుభయులనూ రాజధానికి తీసుకువెళ్ళాడు.

యజ్ఞం ప్రారంభమయింది. వేదోక్తంగా కర్మకాండ నడుస్తున్నది. సోమపాన సమయంలో పాత్రను అశ్వనీదేవతల కీయగా, దేవేంద్రుడు క్రోధంతోవజ్రాయుధం చ్యవనుని పైకెత్తగా, ఆ మహర్షి దానిని ఇంద్రుని భుజం మీదనే బంధించివంపాడు. అనంతరం యజ్ఞం పరిసమాప్తం చేయించి చ్యవనుడు భార్యాసహితుడై వనానికి వెళ్ళి పరమేశ్వర ధ్యానంలో ఉన్నాడు.

శర్యాతిమహారాజుకు ఉత్తానబర్హి, ఆనర్తుడు, భూరిక్షేణుడు ముగ్గురుకుమారులు. వీరిలో ఆనర్తునికొడుకు రైవతుడు. ఈయన సముద్రంలో కుశస్థలిఅనేవట్టణం నిర్మించి ప్రకాంతంగా పరిపాలనసాగిస్తూ వందమంది కుమారులనుకన్నాడు. ఆయన కుమార్తె రేవతి, ఆమె అతిలోకసౌందర్యం చూసి ఎందరో ఆమెను ప్రేమించారు. వారిలో తనబిడ్డను ఎవరి కివ్వవచ్చునో తెలియక ఆయన బ్రహ్మలోకానికివచ్చాడు.

ఆసమయాన అక్కడ గంధర్వులూ కిన్నరులూ గీత నృత్యాలతో ప్రజావతికిసేవ జేస్తున్నారు. అది ముగిశాక రైవతుడు బ్రహ్మకు నమస్కరించి నిలువగా ఆయన :

నాయనా! ఇక్కడ నువ్వునిలబడిన క్షణం వ్యవధిలో భూగోళంలో ఎన్నిమార్పులు జరిగాయో ఎరుగవు. మీబిడ్డను కోరిన రాజులు, వారిబిడ్డలు, వారల మనుషులు తనువులు చాలించి స్వర్గం చేరారు. అందులో కొన్ని వంశాలు నామరూపాలులేవు.

వ్రస్తుతం నారాయణాంశతో బలరాము డున్నాడు. ఆయనకు నీబిడ్డ నిచ్చి వివాహం జరిపించు, అన్నాడు. ఆయనమాట ప్రకారం వివాహం జరిపించాడు రైవతుడు.

ఈవంశంలో నభాగునికి నాభాగుడనే కుమారుడు. ఆయన నత్యవ్రతపరాయణుడై పరమేశ్వరుని అనుగ్రహంతో ఆత్మజ్ఞానియై బ్రహ్మలోకం చేరాడు. నాభాగుని కుమారుడు అంబరీషుడు.

ఈయన చరిత్ర వినదగినది, అని శుకయోగీంద్రుడు కొనసాగిస్తున్నాడు.

అంబరీష చరిత్ర

శ్రీ సంవత్సరము నద్గుణభూషితము అయిన అంబరీషమహారాజు సముద్ర
వలయితభూమండలాన్ని సర్వప్రజారంజకంగా పాలిస్తూ, మనస్సు శ్రీమన్నారాయ
యందే లగ్నంచేసి, శ్రీహరి కథాశ్రవణవరాయణుడై జీవితం గడుపుతున్నాడు.

చిత్తంబు మధురిపు శ్రీ పాదముల యంద
వలుకులు హరిగుణ వశన మంద
కరములు విష్ణుమందిర మార్జనము లంద
శ్రవణములు హరికథా శ్రవణ మంద
చూపులు గోవింద రూప వీక్షణ మంద
శిరము కేశవ నమస్కృతుల యంద
పదము లీశ్వరగేహ వరినర్పణము లంద
కామంబు చక్ర కైంకర్య మంద
నంగ మమృత జన తను సంగమంద
పూణ మనురారి భక్తాంఘ్రి కమల మంద
రసన తులసీదళము లంద
రతులు పుణ్యనంగతుల యంద
ఆ రా జ చంద్ర ము న కు

రాజ భోగాలున్నా అన్నిటినీ విడిచి విష్ణుసేవాపరాయణుడై కులగురువులు వశిష్ఠ
అనుమతితో సరస్వతీ నదీతీరాన ఎన్నెన్నో క్రతువులు జరిపి, సత్కర్మలయందే మన
నిలిపి, రాజ్యచక్రం త్రిప్పేతున్నాడు.

సంతత హరిచరణారవిందసేవా ఫలంగా నారాయణుడు అనుగ్రహించి ఆ రాజ్య
తన మదర్శన చక్రం కానుకగా యిచ్చాడు.

నిత్య సత్య వ్రతవరాయణుడైన ఆ జననాథుడు ఒకయేడు శ్రీహరి ప్రీతిగా ద్వాద
వ్రతం సాగించాడు.

వ్రతం పరిసమాప్తమయిన. వేళ కార్తీకమాసంలో మూడురాత్రులు ఉపవాసంచేసి యమునానదీ స్నానంచేసి మధువనంలో విధి విధానంగా శ్రీహరిని అభిషేకించి, పూజలు జరిపి, బంగారు తొడుగుల కొమ్ములు, వెండి తొడుగుగిట్టలు కలిగి లేగదూడలతో అలరారే లక్షల గోవులను వేదవిడులకు దానంచేసి, వారందరికీ షడ్రసోపేత భోజనంపెట్టి తృప్తిగావించి, అప్పుడు తాను భోజనం చెయ్యడానికి సన్నద్ధుడయ్యాడు. అప్పుడు విచ్చేసాడు దుర్వాసమహాముని.

భాసుర నిగమ వదోప న్యానుడు

ను తపో విలాను డనువను యోగాభ్యానుడు

రవిభానుడు దుర్వాను డతిథియ్యై తన్నివానంబునకున్

వచ్చిన మహర్షిని అర్హ్యపాద్యాలతో అర్చించి, నుభాసనం యిచ్చి భోజనానికి పిలువగా, ఆయన అంగీకరించి యమునానదీ స్నానానికి వెళ్ళాడు. వెళ్ళిన వాడు ఎంత సేవయినా రావడంలేదు.

ద్వాదశి ఘడియలు దాటుకున్నాయి. వ్రత ఫలం వ్యర్థం అయ్యేలా ఉంది. ఏం చెయ్యాలి, అని విద్వజ్జనులను అడిగాడు.

వ్రతఫలం దక్కి, అతిథిమర్యాదకు లోపం రాకుండా పవిత్రనదీజలపానం శ్రేయస్కరం, అని వారవగా అంబరీషుడు ఆ ప్రకారంచేసి దుర్వాసుని రాకకు ఎదురు చూస్తున్నాడు.

వచ్చాడు మహర్షి.

జరిగినదంతా గ్రహించాడు.

అతిథ్యం యిస్తానని అతిథికంటే ముందుగా ఆరగించి ధర్మభంగం చేసినవానికి ప్రాయశ్చిత్తం తప్పదన్నాడు.

పళ్ళు పట పట లాడించాడు.

కళ్ళలో చింతనిప్పులు కురుస్తున్నాయి.

హుంకరించాడు. తన జట ఒకటి లాగి దానితో ఒకమహారాక్షసిని సృష్టించి వదిలాడు.

అది శూలహస్తంతో కాలాగ్నిలా వేల అదిరేలా అడుగులువేస్తూ అంబరీషుని సమీపిస్తున్నది. ఆయన నిశ్చలంగా శ్రీహరిని ధ్యానిస్తున్నాడు.

అంతలో ప్రళయజ్వాలామాలలతో సుదర్శనంవచ్చి ఆరాక్షసిని హతమార్చి దుర్వాసుని వెంటబడింది. ఆయన పరుగు ప్రారంభించాడు. తరుముతూవస్తున్నది, సుదర్శనం, ముల్లోకాలూ తిరిగాడు. చివరకు వైకుంఠంచేరాడు.

శ్రీమన్నారాయణుడు మందహాసంతో :

తనువు మనువు విడిచి

తనయుల చుట్టాల ఆలి విడిచి

నంప దాలివిడిచి నన్నకాని

అన్య మెన్నడు ఎరుగని వారి

విడువ ఎట్టి వారి నైన.

మునీంద్రా!

నత్పురుషుల హృదయం నా నివాసం. ఆ హృదయాన్నీ నేనే. నన్ను వారెరుగుదురు. వారిని నే వెరుగుదును. విప్రవరులు విద్యతో, తపస్సుతో ముక్తిమార్గం సాధించాలి. ఆదారివిడిచి దుష్టమార్గాలు త్రొక్కితే కీడు తప్పదు. పర్యవసానంగా, అంబరీషుని దగ్గరకువెళ్ళి శరణువేడుకో, ఆయన అనుగ్రహిస్తాడు. అని వంపాడు.

దుర్వాసుడు తిరిగివచ్చి అంబరీషుని పాదాలమీద పడగా, ఆయన దయార్థ్యహృదయంతో చేతులు జోడించి, సుదర్శన చక్రాన్ని స్తుతించాడు.

విహిత ధర్మ మందువిహరింతు నేనియు

ఇష్టమైన ద్రవ్య మిత్తునేని

ధరణినురుడు మాకు దైవతం బగునేని

విప్రునకు శుభంబు వెలయుగాక

అని ప్రార్థించగా సుదర్శనం అదృశ్యమయింది.

అప్పుడు దుర్వాసముని అంబరీషుని భక్తి తత్పరతను పరిపరివిధాల ప్రశంసించి, ఆశీర్వాదించి బ్రహ్మలోకానికి వెళ్ళాడు.

అనంతరం అంబరీషుడు కొంతకాలం రాజ్యం పాలించి ఆత్మసద్గుణలయిన కుమారులకు రాజ్యభారం అప్పగించి, వనానికి పోయి శ్రీహరి చరణసేవతో వైకుంఠం చేరాడు.

ఇ క్షా కు లు

మనువు కుమారుడు ఇక్షాకువు. ఈయనకు నూరుగురు కొడుకులు. పిరిలో నికుక్షి, నిమి, దండకుడు అనే వారు హిమాలయ-వింధ్య గిరుల మధ్యభాగాన్ని పాలించారు. మిగిలినవారిలో ఇరవై అయిదుగురు తూర్పుదిశకు ఏలీక లయారు. మరొక ఇరవై అయిదుగురు పశ్చిమానికి, మిగిలినవారు దక్షిణానికి ప్రభువులు.

ఒకనాడు ఇక్షాకువు పితృకార్యంకోసం వికుక్షిని పంపి పరిశుద్ధమైన మాంసం తెమ్మన్నాడు. ఆయన తిరిగి తిరిగి అలసి ఒక కుందేలును పట్టి, ఎక్కువ శ్రమపడి నందున ఆకలి బాధించగా, అందులో కొంతమాంసం తిని మిగిలిన దానిని తెచ్చాడు. అది గ్రహించి కులగురువు వ్యభుడు వానిని దేశభ్రష్టుని చేసి ఇక్షాకువును వానప్రస్థానికి వంపుకూ యోగాభ్యాసంతో తనువు చాలించ మన్నాడు.

ఇక్షాకువు అనంతరం వికుక్షి రాజ్యం పాలించారు. ఆయన కుమారుడు కకుత్స్థువు.

కృతయుగాంతంలో దేవాసురి నంగ్రామవేళ దేవతలు వరాచితులై శ్రీమహావిష్ణువును పేడగా, ఆయన :

దేవేంద్రా! నువ్వు వ్యవధరువంతో కాకుత్స్థునికి వాహనంగావెళ్ళు. నేను ఆ రాజులో ప్రవేశించి అనురసంహారం చేస్తాను, అన్నాడు.

ఆ విధంగా కాకుత్స్థునికి వాహనమై ఇంద్రుడు అనురులను ఎదుర్కొన్నాడు. ఆ యుద్ధంలో రాక్షససేన చెల్లాచెద రయింది. అది మొదలుగా ఆయన ఇంద్రవాహన బిరుదు పొందాడు.

ఈయన కుమారుడు అనేనసుడు. వానిపుత్రుడు పృథువు. ఈయనకొడుకు విశ్వగంధుడు. వీనికి అయిదుగురు బిడ్డలు.

వీరిసంతతివాడైన యువవాళ్ళనకు సంజానంలేదు. అందుకై ఇంద్రయాగం చేయించి, మంత్రహతజలకలకం భద్రంగా ఉంచి ఆరాత్రి నిద్రించారు. ఆరాజు, రాత్రి విపరీతదాహబాధతో ఆశ్రమంలోకి వెళ్ళి ఆ జలం త్రాగి జరిగిన అపరాధానికి బాధపడు తూండగా, ఆయన ఉదరంబీల్చుకునిబాలుడువుట్టాడు. ఈయనపేరుమాంధాత.

తండ్రి అనంతరం యాయన రాజ్యపాలనంచేస్తూ, రాక్షసగణాలనుకడతేర్చి ఇంద్రునికి నంతోషం కలిగించాడు.

ఈయనభార్య శతబిందు. వీరిబిడ్డలు పురుకుత్తుడు, అంబరీషుడు, ముచికుందుడు. ఈయన కుమార్తెలు యాభైమందినీ సౌభరి వివాహం చేసుకుని చిరకాలం నంసార సుఖాలలో తేలి, చివరకు విరాగంతో వానప్రస్థాశ్రమం స్వీకరించి తనువు చాలించాడు.

ఈ వంశంలో జన్మించిన హరిశ్చంద్రుడు చిరకాలం సంతానం లేక వరుణుని ఉపాసించి :

నాకు కలిగిన ఓడను యాగవశవును చేసి

నీకు హోమం చేస్తాను, అన్నాడు.

వరుణుని కరుణతో కుమారుడు కలిగాడు.

హరిశ్చంద్రుడు ఏదో నెపంతో క్రతువు జరవకుండా గడుపుతున్నాడు. విషయం గ్రహించిన రోహితుడు, అరణ్యానికి వెళ్ళిపోయాడు. ఆడితప్పిన హరిశ్చంద్రుడు ఉదర వ్యాధిగ్రస్తుడయ్యాడు. అది విన్న రోహితుడు తండ్రిదగ్గరకు వస్తూండగా, దేవేంద్రుడు ఎదురై :

నాయనా! పుణ్యక్షేత్రాలలో, నజ్జనులతో, శ్రీహరిగాథలు వింటూకాలం గడుపు. నీకు శ్రేయస్సు కలుగుతుంది, అని మరలించాడు.

రోహితుడు ఒక యేడాదిగడిపి మళ్ళీ తండ్రిదగ్గరకు బయలుదేరాడు. దేవేంద్రుడు మళ్ళీ మరలించాడు. అలా అయిదేళ్ళు గడిచాయి. ఆరవయేట శునశ్శేషుడనే యువకుని కొనిపోయి తండ్రి కిచ్చి క్రతువు పూర్తిచేయించాడు. అనంతరం హరిశ్చంద్రుడు ఆత్మజ్ఞానియై నిష్క్రమించాడు.

ఈ వంశంలో పుట్టిన బాహుకుని భార్య, భర్త మరణించగా ఆయనతోనహగమనానికి సిద్ధమయింది. కాని ఆమెగర్భవతి అనితెలిసిన భర్త్యుడనేమునిఆమెను రక్షించాడు.

ఆమె నవతులు అసూయతో ఆమెకు భోజనంలో విషం కలిపిపెట్టారు. గరళం మ్రింగినాఆమె మరణించలేదు. గరళంతోనే ఆమెకు పుత్రుడు కలిగాడు ; వానికి నగరుడు అని పేరుపెట్టారు.

భర్త్యుని ఆదేశానుసారం నగరుడు అశ్వమేధం చేసి, గుర్రాన్ని విడిచిపెట్టాడు. దానిని దేవేంద్రుడు అవహరించి నాగలోకంలో తపోదీక్షలో వున్న కపిలుని ఆశ్రమనమీ పంలో బంధించివేశాడు.

యాగాశ్వాన్ని వెదకడానికి బయలుదేరిన నగరపుత్రులు నేలత్రవ్వి పాతాళానికిపోయి ఉత్తరః గాన ఉన్న కపిలునిచూచి, యాయనే మనగుర్రాన్ని హరించి ఉంటాడనిశంకించారు, అక్కడ గుర్రం కనిపించింది.

వారికి ఆగ్రహం కలిగి ఆయనను చంపబోగా, ఆ తపస్వీకనులు తెరిచాడు. ఆ చూపులవేడికి వారి శరీరాలు భస్మరాసులాయాయి. నిజానికి కపిలునివంటి శాంతతపస్వీకి ఆగ్రహంరాదు. వారి పాపాగ్నియే వారిని బూడిద చేసింది.

నగరునిభార్య కేశినికి కలిగిన అనమంజనుడనే కుమారుడు దుర్మార్గవర్తనుడై అయోధ్యలోని పసివారందరినీ ఎత్తుకుపోయి నదిలో ముంచేసేవాడు. కొన్నాళ్ళయ్యాక వాని మనసు మారి యోగబలంతో ఆ పసికందులను బ్రతికించితెచ్చాడు.

అనమంజనునికొడుకు అంశుమంతుడు. ఈయన వరమసాధువు. వినయశీలి ఆయన మనుమని పిలిచి యాగాశ్వాన్ని కొని రమ్మన్నాడు.

అంశుమంతుడు నగరులు త్రవ్వి న బిలమార్గాన పోయి కపిలుని చూచినమస్కరించి, నిలబడ్డాడు.

కపిలుడు కరుణతో! నాయనా, గుర్రాన్ని తీసుకువెళ్ళు. ఈ నగరులు చూశావా, భస్మమయారు. వీరిమీద గంగాజలం ప్రవహింపజేస్తే మేలు కలుగుతుంది, అన్నాడు.

మనుమని రాకతో క్రతువు హర్షిచేసి, వానిని రాజ్యాభిషిక్తుని చేసి. గురువుల ఉపదేశంతో యోగమార్గాన నగరుడు ఉత్తమగతి అందుకున్నాడు.

నగరనందనులను ఉద్ధరించడానికి అంశుమంతుడు కృషిచేసి, తనువు చాలించాడు. ఆయన కొడుకు దిలీపుడూ ఆ దారినే పోయాడు.

ఆయనకొడుకు భగీరథుడు. తన ప్రపితామహులకు ఉత్తమగతులు కల్పించే సంకల్పంతో వరమశివుని గూర్చి, ఘోరతపస్సు చేసాడు. ఆయన ప్రసన్నుడుకాగా

స్వామీ, మా ప్రపితామహులను ఉద్ధరించడానికి గంగను భూమికిదింపుతున్నాను. ఆ దివ్యనది: నాయనా! నే నీ భువికి అవతరించేటప్పుడు ఆధాటికి భువనభవనం బ్రద్దలు కాకుండా ధరించేళ్ళకి వరమశివునకే ఉన్నదని సెల విచ్చింది. మీ కరుణ ప్రసరించండి, అనగా శివుడు శ్రీమన్నారాయణ పాదసంభూతఅయిన గంగను శిరసున దాల్చడానికి అంగీకరించాడు. దివినుండి శివుని శిరసున దిగింది గంగ.

పరమశివుని జటాజూటంనుండి నిరర్గళప్రవాహంతో గంగానదిక్రిందికి దిగుతుంటే భగీరథుడు తన రథాన్ని శరవేగంతో నడుపుతూ తన ప్రపితామహుల భస్మరాశివరకూ వెళ్ళాడు. లేగదూడవెంట వరుగెత్తే గోవులా గంగానది అనుసరించింది.

ఆ దివ్యగంగాజలాలలో భస్మం తడిసింది. వారందరూ సర్వపాపాలూ పోగొట్టుకుని ఉత్తమలోకాలు చేరారు. ఎందరో మహర్షులు ఆ నదీజలాలలో స్నానంచేసి పవిత్రులై నారాయణ సన్నిధానం చేరుకున్నారు.

అలా భగీరథసరపాలుడు గంగను భూలోకానికి తెచ్చి కీర్తిమంతుడై రాజ్యపాలనం సాగించాడు.

అనంతరం ఆవంశంలో ఎందరో ప్రభవించి రాజ్యపాలనం చేశారు. సాగించినవారిలో వృద్ధశ్రవునికి అజ మహారాజు; ఆయనకు దశరథమహారాజు, ఈయనకు రామ, లక్ష్మణులు, భరత, శత్రుఘ్నులు విష్ణువంశంతో ప్రభవించారు.

వీరి చరిత్రను వాల్మీకిమునిచంద్రుడు చక్కనికావ్యంగా అందించాడు. ఆ గాథ వివరిస్తాను, అని శుకయోగి అందుకుంటున్నాడు.

* * * *

రా మా వ తా రం

దశరథమహారాజుకు ముగ్గురు భార్యలు. అందులో పట్టమహిషి కౌసల్యకు రామ చంద్రుడు, కైకకు భరతుడు, సుమిత్రకు లక్ష్మణుడు, శత్రుఘ్నులు పుట్టారు.

వారికి నూనూగుమిసాల వయసు వచ్చింది. ఆ రోజులలో విశ్వామిత్రమహర్షి వచ్చి, తన యాగరక్షణకు రామ లక్ష్మణులను తీసుకువెళ్ళాడు. వెళ్ళేదారిలో అడ్డువచ్చిన దానవి తాటకను రాముడు సంహరించాడు.

యజ్ఞవిఘ్నకారులలో నుభాహుని హతమార్చి మారీచుని వాయువ్యాస్త్రంతో సముద్రం ఒడ్డుకి పారేశాడు.

అనంతరం విశ్వామిత్రునితో మిథిలానగరం చేరి, అక్కడి శివధనుస్సును చెరకు గడలా విరిచి, జనకపుత్రి సీతను వివాహమాడాడు.

ఎదురువచ్చిన మహావీరుడు వరశరాముని నిలబెట్టి తన ప్రకాశం ప్రదర్శించాడు.

సీతాసహితుడై అయోధ్యచేరి కాలం గడుపుతూండగా మహారాజు రామునికి పట్టాభిషేకం కలపెట్టాడు. కైక తన వరాలు గుర్తుచేసి, రాముని అడవికివంపింది. రామ భద్రునివెంట సీతా, లక్ష్మణులుకూడా వచ్చారు. భరతుడు రాజయ్యాడు.

రాముడు మునుల ఆశ్రమాలు దర్శిస్తూ, చిత్రకూటంవద్ద కొంతకాలం గడిపి, పవిత్ర గౌతమీతీరాన మునిజనావాసమైన దండకారణ్యం చేరాడు.

అక్కడ వర్షకాలలో ఉండగా రావణుని చెల్లెలు శూర్పణఖవచ్చి రామునికామించగా లక్ష్మణుడు దాని ముక్కు చెవులు కోసి వంపాడు.

ఆ వార్తవిని దాని బంధువులు ఖర దూషణాదులు పదునాలుగువేలమంది దాడికిరాగా వా రందరినీ రామభద్రుడు నేలకూల్చాడు.

శూర్పణఖవెళ్ళి సీతాదేవి సౌందర్యాన్ని వర్ణించగా రావణుడు తనమంత్రి మారీచుని మాయలేడిగా వంపి రామ లక్ష్మణులను వంచింది సీతను అవహరించాడు.

సీతను అవహరించకుండా అడ్డువచ్చిన జటాయువు రావణబంధానికి బలిఅయ్యాడు.

జటాయువుకు దహనసంస్కారం జరిపి, సీతాస్వేషణ సాగిస్తూ రామ లక్ష్మణులు కిష్కింధలో ఋశ్యమూకంమీద సుగ్రీవునితో స్నేహంజేసి, సుగ్రీవుని భార్యను హరించిన వాలిని నేలకూల్చి, సుగ్రీవుని వానరరాజ్యాధిపతిని చేశారు. సీతాస్వేషణకు హనుమంతుని వంపాడు రాముడు.

వాయునందనుడు అవలీలగా నమ్మద్రందాటి లంకలో ప్రవేశించి, జానకీదేవిని దర్శించి, అక్షకుమారాది రాక్షసులను సంహరించి, లంకకు నివ్వబెట్టి, తిరిగివచ్చి రామునికి సమాచారం చెప్పాడు.

ఆయన వానర భల్లూకసేనలతో నమ్మద్రతీరం చేరి, దారి యిమ్ముని సమ్మద్రుని కోరినా ఆ సమ్మద్రుడు ఉలకక, వలకక ఊరుకున్నాడు. రాముడు క్రోధోద్రిక్తుడై ధనుస్సందుకోగా సమ్మద్రుడు ఎదురుగా వచ్చి అనేక విధాలస్తుతించి:

కట్టుము సేతువు

లంకం జుట్టుము, నీ బాణవహ్ని

సురవైరి తలర్ గొట్టుము నేలంబడ
చే పట్టుము నీ అబల అధిక భాగ్యవబలన్

అసగా రాముడు సేతునిర్మాణానికి ఆజ్ఞ యిచ్చాడు.

వానరులు మహావృక్షాలు వెకలించి సముద్రంలో వేస్తూ, వాటిమీద బండరాళ్ళు పరిచి సేతువు నిర్మించి, లంకలో అడుగుపెట్టారు. రావణుని సోదరుడు విభీషణుడు శరణువేడగా రాముడు అనుగ్రహించాడు.

వానరవీరులు లంక చుట్టుముట్టారు.

సరోవరంలో మత్తగజం ప్రవేశించి హాయిగా యీదులాడుతూ కలచిపారేసినట్లు రాక్షసరాజధానిలో వానరయోధులు కల్లోలం లేపారు.

లక్ష్మణుని శరాఘాతాలకు రావణనుకుడు అఱికాయుడు నేలకూలాడు. రాముని చేతిలో కుంభకర్ణుడు ప్రాణాలు వదిలాడు.

అనంతరం వచ్చిన ఇంద్రజిత్తు లక్ష్మణుని బాణాగ్నికి ఆహుతిఅయ్యాడు.

అప్పుడు రావణుడు విమానంమీద రాగా దేవేంద్రుడు తన రథాన్ని పంపిరామునికి సాయపడ్డాడు.

దివ్యరథంమీద రాముడు తూర్వాదిక్కున వెలిగే సూర్యునివలె ప్రకాశిస్తూ :

రావణా! మాయలేడితో మోసగించి, మాయానన్యాసివై వనమధ్యంలో ఆడదాన్ని అవహరించడంకాదు రణరంగంలో రామునిముందు నిలవడం, అంటూ ధనుష్టంకారం చేసి బాణం వదిలాడు.

దశరథు సూనుం డేసిన

విశిఖము హృదయంబు దూర

వివశుండగుచున్ దశకంధరుండు

కూలెను దశవదనంబులను

రక్తధారలు దొరగన్.

అంతలో లంకానగరంలో హా హా రవాలు చెలరేగాయి. రాక్షససారీజనం అందరూ రణరంగంలో తమ తమ నాథుల దేహాలపైబడి గోలు గోలున విలపించారు.

రావణుని పట్టమహిషి మండోదరి :

పరశ్రు వ్యామోహంధులు యహవరాలకు చెడి యిలానే గతిస్తారు, అంటూ యంత సేపు ఏడ్చింది.

అనంతరం రాముని ఆజ్ఞానుసారం విభీషణుడు అన్నగారికి దహన సంస్కారాలు చేశాడు.

రాముడు లోకులకు విశ్వాసం కలిగించడానికి జానకిని అగ్నిపరీక్షధమ్మ చేసి, లంకకు విభీషణుని అధిపతిని చేసి, పుష్పకాయానుడై వానరయోధులందరితో బయలుదేరి భరతుడున్న నందిగ్రామం చేరాడు.

అప్పుడు భరతుడు రాముని పాదుకలు శరసున పెట్టుకుని తెచ్చి, ఆయన పాదాల వ్రాలి అనందబాష్పాలతో కడిగాడు.

అనంతరం అందరూ అయోధ్యచేరారు. రాముడు ముందుగా తల్లలకూ పెద్దలకూ అభివాదాలు అర్పించాడు.

నగరం అంతా పరిశుభ్రంగా తడిపించి, అలంకరించి, మంగళవాద్యాలతో రామ పట్టాభిషేకం సాగించారు.

తండ్రి క్రియ రామచంద్రుడు

తండ్రుల మరపించి వ్రజల.

కా రక్షింపం - తండ్రుల నందరు మరచిరి

తండ్రిగదా రామచంద్ర ధరణిప దమచున్

అలా సర్వప్రజారంజకంగా ఆయన ఏలుబడి సాగుతోంది.

సిగ్గువడుట గల్గి సంగారమును కల్గి

భక్తి కల్గి చాల భయముకలిగి

నయము ప్రియము కలిగి నరనాథు చిత్తంబు

సీత తనకు వశము చేసికొనియె.

ఆ యిల్లాలికోకూడి రామభద్రుడు సత్కృతులు సాగించి హోతకు తూరుపు దిక్కును, సామగానం చేసినవానికి ఉత్తరదిగ్భాగాన్ని, బ్రహ్మపీఠం నిర్వహించిన వేద వేత్తకు దక్షిణదిశనూ, అధ్వర్యునికి పశ్చిమదిగ్భాగాన్నీ ధారవోశాడు. మిగిలిన ధన, కనక, వస్తు, వాహనాలు విప్రశ్రేష్ఠులకు దానం చేశాడు.

యజ్ఞాంతానికి ఆయన ధరించిన రెండు వస్త్రాలే ఆయనకు మిగిలాయి. జానకీదేవికి మెడలో మంగళమాత్రం మిగిలింది. అంత ఉదారంగా సర్వస్వమూ ధారవోసిన రామ భద్రునికి అంజలి ఘటించి వారందరూ తమ తమ రాజ్యాలు రామునికే ధారవోసి.

స్వామీ, మా అజ్ఞానాంధకారాన్ని తొలగించి జ్ఞానజ్యోతి ప్రసాదించు, అనగా స్వామి అనుగ్రహించాడు.

మునులందరూ తమ ఆశ్రమాలకు వెళ్ళారు.

రాముడు నత్య ధర్మకవచంతో రాజ్యం పాలిస్తున్నాడు.

ఒకనా డాయన రాత్రివేళ తన ప్రజలు ఏమనుకుంటున్నారో తెలుసుకుందామని తిరుగుతూండగా ఒక చోట, ఒక పురుషుడు తన భార్యతో!

ఓసి, దుర్బుద్ధీ! పరాయయించు యంతకాలం గడిపి వచ్చిన నిన్ను ఏలడానికి నేను వెర్రిరాముణ్ణి కాను, పో! నీ యిష్టం వచ్చిన చోటికి, అన్నాడు.

విన్నాడు రాముడు. భవనానికి వస్తూనే రాత్రికి రాత్రి నిద్రలో వున్న సీతను వాల్మీకి మహర్షి ఆశ్రమంలో విడిచిపెట్టి రమ్మన్నాడు.

అప్పటికే గర్భవతిగా వున్న సీతాదేవి ఆ ఆశ్రమంలో లవ కుశలను ప్రసవించింది. వారికి మహర్షి జాతకర్మాదులు జరిపించి వేద వేదాంగవిద్యలుబోధిస్తున్నాడు.

అయోధ్యలో లక్ష్మణునికి అంగదుడు, చంద్రకేతుడు పుట్టారు. భరతునికి దక్షుడు, పుష్కలుడు కలిగారు. శత్రుఘ్నుని కుమారులు సుబాహు, శ్రుతసేనులు వీరందరూ కుల గురువులవద్ద సర్వవిద్యలూ అభ్యసిస్తున్నారు.

వాల్మీకి మహర్షి నన్నిధిని అన్నివిద్యలూ నేర్చిన కుశ లవులు మధురగంభీరగళంతో మహర్షిఉపదేశించిన రామకథ గానం చేస్తూ ఒకనాడు రామనియజ్ఞాలలోకూడా గానంచేశారు.

వంటూన్న రామనిహృదయం ద్రవించి, కన్నుల నీరు నిండగా :

చిన్నియన్నలార! శీతాంశు ముఖులార

నళినదళ విశాల నయనులార!

మధురభాషులార! మహిమీద ఎవ్వరు

తల్లి తండ్రి మీకు ధన్యులార!

అనగా వారు :

రాజచంద్రా! మేము మహర్షి వాల్మీకి మనుమలము, రానువేశ్వరులయ్యాగం చూడాలని వచ్చాం, అన్నారు.

రాముడునవ్వి: రేపుఉదయం మీ తండ్రిని చూడవచ్చు. ఈ పూటకు విశ్రాంతి తీసుకోండి, అని విశ్రాంతిభవనానికి పంపాడు.

మరునాడు ఉదయం వాల్మీకి సీతతో కుశ లవులను వెంటబెట్టుకుని రామునిచేరి :

సీత ముద్దరాలు చిత్త వాక్కర్నంబు

లందు సత్యమూర్తి అమలచరిత

పుణ్యసాధ్యి విడువ బోలదు చేకొను

రవికులాభిచంద్ర! రామచంద్ర!

అన్నాడు.

అక్షణంలో సీత తనబిడ్డలను వాల్మీకికి అప్పగించి, భూమిలోకి వెళ్ళిపోయింది.

అదిమొదలుగా రామభద్రుడు బ్రహ్మచర్యనియమంతో, కొంతకాలం ధాజ్యం పాలించి వైకుంఠం చేరాడు.

నల్లని వాడు పద్మనయనంబులవాడు

మహాశుభగంబులున్ విల్లును దాల్చువాడు

కడు విప్పగువక్షమువాడు మేలు పై జల్లెడువాడు

నిక్కెన భుజంబులవాడు యశంబు దిక్కులం

జల్లెడువాడునైన రఘుసత్తము డిచ్చుత మా క భీష్టముల్

రఘువంశం అలా సాగిసాగి చివరకు మరుపు అనే రాజయోగితో ఆగింది. ఈయన యోగసిద్ధితో కలాపగ్రామంలో పున్నాడు. కలి యుగాంతంలో ఈయన రఘువంశాన్ని మళ్ళీ ఉద్ధరిస్తాడు.

చంద్రవంశీయులు

ప్రజాపతిబ్రహ్మకు అత్రి సుహార్షి కలిగాడు. ఆయనకు చంద్రుడు ఉదయ
ఈయన తారామండలానికి రాజుగా, ఒషధులకు అధీశుడుగా ప్రఖ్యాతుడయ్యాడు.
రాజసూయం చేసి ముల్లోకాలూ గెలిచాడు,

ఈ చంద్రుడు దేవగురుని భార్య తారను కామించాడు. ఆమె గర్భవతి
కుమారునికన్నది. ఆ నుండరాకారుని చూచి బృహస్పతి తన కుమారునిగా !
ననగా వివాదంలేగింది. బ్రహ్మవచ్చి విషయం గ్రహించి వానిని చంద్రుని పు
పంపించాడు. ఆ కుమారుడే బుధుడు.

బుధునిభార్య ఇళ. వీరి కుమారుడు పురూరపుడు. వీని రూపురేఖా :
విని ఊర్వశి శాపగ్రస్తయై మానవజన్మయైతి భూలోకానికి వచ్చి ఆమహారాజును ఏక
దర్శించింది.

ఊర్వశి సౌందర్యమోహితుడై పురూరపుడు ఆమెను చేరి తనకోరిక తెలిపి

ఊర్వశి నవ్వుతూ : రాజేంద్రా! నాకు రెండు నియమాలున్నాయి. అవి
పాల్పిస్తే నిన్ను వరిస్తాను. నియమం తప్పివక్షణంలో నిన్ను విడిచిపోతాను. నాకు
గొర్రె లావ్నాయి. వానిని నిరంతరం నువ్వు రక్షిస్తూండాలి. రెండవది - ఎన్న
ముందు నువ్వు దిగంబరంగా కనపడకూడదు, అంది.

మోహమత్తుడైన పురూరపుడు ఆమోదించి, ఆమెతో నిర్విరామ శృంగం
సాగిస్తున్నాడు.

సాగుతూండగా అమరావతిలో దేవేంద్రుడు, తన సభలో యింతకాలంగా
లేక పోవడం లోటుగా ఉన్నదని గంధర్వులను పంపించాడు

గంధర్వులు వచ్చి ఒకనాటి రాత్రి అత్యంత రహస్యంగా ఊర్వశి
గొర్రెలను అపహరించబోగా అవి రోదనం చేశాయి, వాని అరుపు సాగుతున్నా పుర
గాడవిద్రలోనే వుండిపోయాడు.

ఊర్వశి లేచి : నా కన్నబిడ్డలవంటి పొట్టేళ్ళను దొంగలు అపహరిస్తున్నా
విద్రపోయే నువ్వు మగవాడివేనా! నోరులేని పశువులను రక్షించలేవు. ప్రియరా

తప్ప మరేమీ ఎరగని మగవాడై పుట్టడంకంటే ఆడ జన్మ మేలు, అని అనేకవిధాల నిందించగా, భరించలేక శయ్యదిగిన వాడు దిగినట్లేపోయి ఆ దొంగలను సంహరించి గొర్రెలు తోలుకు వచ్చాడు.

రాత్రి నిద్రమైకంలో శరీరంమీద వస్త్రం ఉన్నదీ, లేనిదీ చూసుకోకుండా పోయి వచ్చి దిగంబరంగా నిలబడగా, తక్షణం ఊర్వశి అంతర్ధానం అయింది.

ప్రియురాలు కనిపించక దీనంగా విలపిస్తూ తిరిగి తిరిగి సరస్వతీ నదీ తీరాన చెలికత్తెలతో వున్న ఊర్వశిని చూసి, పరిపరివిధాల వేడగా ఆమె :

మహారాజా తియ్యతియ్యని మాటలతో వంచించడమే తప్ప, మన్నుడునికూడా మనసారా ప్రేమించని వేశ్యలతో నీకెందుకయ్యా.

సరే, ఒక్క సంవత్సరం ఆగి నా దగ్గరకురా. అప్పుడు నీకు యోగ్యులయిన పుత్రులను అందిస్తాను, అనగా ఆమె గర్భవతి యని గ్రహించి పురూరపుడు తరలివెళ్ళాడు.

సంవత్సరం గడిచాక ఊర్వశి దగ్గరకు పోగా ఆమె గంధర్వులను వేడుకో అంది. వారు అగ్నిస్థాలి యిచ్చారు. అదే ఊర్వశిగా భావించి కొంతకాలం గడిపాక విషయం తెలిసి దానిని విడిచిపెట్టాడు.

అయినా ఆయన మనస్సు ఆమె మీదనే ఉంది.

అంతలో కృతయుగం గడిచి త్రేతాయుగం ప్రవేశించింది. ఆయన మనస్సులో వేదధర్మం మూడు విధాలుగా గోచరించగా, జమ్మిచెట్టులో పుట్టిన రాపిచెట్టు కొమ్మలు రెండు అరణులు చేశాడు. మొదటి అరణి తానుగా, రెండవది ఊర్వశిగా నడుమనున్న కర్ర కుమారుడుగా మధనం చేయగా జాతవేద రూపంతో అగ్ని సంభవించి ఆహవసీయాగ్నిగా ప్రఖ్యాత మయింది.

ఆ అగ్నితో పురూరపుడు శ్రీహరిని ఆరాధించాడు. అనంతరం గంధర్వలోకంలో ఊర్వశిని చేరి ఆయువు, శ్రుతాయువు ఆదిగా ఆరుగురు కుమారులను కన్నాడు.

ఆ వంశంలో కుళంబుడికి గాధి పుట్టి రాజ్యం పాలిస్తున్నాడు. గాధికూతురు సత్యవతిని ఋచికుడు భార్యగా అర్పించాడు.

ఆరాజు : మృదువయిన దేహాలతో, నల్లనిచెవులతో అలరారే వెయ్యి గుర్రాలిస్తే పిల్ల నిస్తాను. అనగా ఆయన వరుణునివేడి గుర్రాలుతెచ్చి పిల్లను పెళ్ళి చేసుకున్నాడు. కొంతకాలం జరిగింది.

భార్య సత్యవతి, ఆమె తల్లి తమకు పుత్రసంతానం కావాలని ఋచికుసీ వేడగా ఆయన క్రతువు సాగించి, విప్రమంత్రహతంగా ఒకహవిస్సు, రాజమంత్రాలతో ఒక హవిస్సు సిద్ధంచేసి నదీస్నానానికి వెళ్ళాడు.

ఆనమయాన సత్యవతి విప్రమంత్రహతమయిన దొన్నె తల్లి కిచ్చి, రెండవది తాను ఆరగించింది.

స్నానంచేసి వచ్చిన ఋచికుడు విషయం గ్రహించి :

అమాయకురాలా! మీరిద్దరూ చేసిన తెలివితక్కువవల్ల మీ అమ్మకు బ్రహ్మచేత్ర పుడతాడు. నీ గర్భాన పరమక్రూరుడు పుడతాడు, అనగా దీనంగా ప్రార్థించింది.

ఆయన కరుణించి : నీ కొడుకు సాధువుగా ఉండి, నీ మనుమడు క్రూరుడవుతాడు, అని వంపించాడు.

సత్యవతికి కలిగిన కుమారుడే జమదగ్ని. ఆయనభార్య రేణుక. వీరికి పురుషోత్తమాంశతో పరశురాముడు పుట్టాడు. ఆయన కథ వివరిస్తాను.

పరశురాముడు

బ్రహ్మనిష్ఠాగరిష్ఠుడైన జమదగ్ని కుమారుడుకదా! ఈయనకు రాజవంశనిర్మూలనమనే తామసప్రవృత్తి ఎలా వచ్చిందీ, అని అనుమానం కలుగుతుంది; దానికి కారణంగా సాగిన వృత్తాంతం వినిపిస్తా అని శుకయోగీంద్రుడు :

రాజేంద్రా! హైహయవంశీయుడైన కార్తవీర్యార్జునుడనే రాజు దత్తాత్రేయుని ఆరాధించి ఆయన అనుగ్రహంతో వెయ్యిచేతులూ, శత్రుసంహారసామర్థ్యమూ సాధించాడు. అణిమాది సిద్ధులుకూడాసంపాదించి ఆశక్తితో గాలివలె ఎక్కడికయినా అవలీలగా పోయి తన ప్రతాపంతో కీర్తి సంపాదించాడు.

అలా ఆయన రాజ్యంపాలిస్తూ, ఒకనాడు భార్యలతో కలసి రేవానదిలో జలక్రిడలు సాగించేసమయంలో, నిలాసంగా తన వెయ్యిచేతులు అడ్డంపెట్టి, నదికి ఆనకట్ట చేశాడు.

అదే వేళకు దిగ్విజయయాత్రలో ఆనదిఒడ్డున విడిసిన రావణుడు, నదిపొంగి ప్రవహించడం చూసి క్రోధంతో కార్తవీర్యార్జునుని ఎదుర్కొనబోగా, ఆ సహస్రబాహువు సునాయాసంగా రావణుని జుట్టువట్టి మోకాళ్ళమీద నడిపిచి చెరిసాలలో పెట్టాడు.

తన జల్మకీడ అయ్యాక సగరంలో చెరసాల దగ్గరకుపోయి.

రావణా! ఇప్పుడు విడిచి పెడుతున్నాను. ఇకముందెన్నడూ యిటురాకు, అని
 ఎందులించి పంపేశాడు.

కాలచక్రం తిరుగుతోంది.

ఒకనాడాయన పరివారంతో వేటకు వెళ్ళి, బాగాఅలసి ఆకలిబాధ అధికంకాగా
 వీరువనున్న జమదగ్నిముని ఆశ్రమం చేరాడు.

ఆశ్రమప్రాంగణంలో అంజలించి నిలబడ్డ రాజును ఆదరంగా లోపలకి తీసుకువెళ్ళి
 ఆయనకూ ఆయన పరివారానికీ తృప్తిగా పంచభక్ష్యాలతో భోజనం పెట్టాడు.

ఆశ్రమవాసి యింత ఆర్చాటం ఎలా చెయ్యగలిగాడో ఎరుగుదువా!

ఆయన కొక ధేను వుంది ఆ గోవు ఆయన మనసులోని కోరికలు తీరుస్తుంది.

అంత అనాయాసంగా అన్నిసుఖాలూ యిచ్చే ఆగోవు తనకు కావాలన్నాడు.

మాట్లాడ లేదు జమదగ్ని.

పరివారానికీ ఆజ్ఞ యిచ్చాడు రాజు.

రాజు శాసనంతో వారు ఆ గోవును తోలుకు పోయారు. తరువాయి కొంతసేవటికి
 వనంనుంచి ఆశ్రమంచేరిన పరశురాముడు జరిగిన కథవిని.

బారా! అదరించి అన్నంపెడితే తినిపోలేక నా తండ్రిని ధిక్కరించి హోమ
 ధేనువునే తోలుకుపోతాడా! మన సంగతి ఎరుగదు కాబోలు, అని ప్రళయకాలాగ్నిలా
 సర్వాయుధధారియై మాహిష్మతీనగరంచేరి నిప్పులు కక్కుతూ నిలబడగా చూచి, కార్తీ
 పిర్యార్జునుడు అపహాసంతో:

బాలుడు వెర్రి బ్రాహ్మణుడు
 బ్రాహ్మణుకైవడి నుంటమాని
 భూపాలురతోడ భూరిబలభవ్యులతోడ
 భయంబు దక్కి కయ్యాలకు వచ్చివాడు
 మనయందిక పాపములేదు లెండు
 లెండేల సహింప భూసురుని
 ఏయుడు ప్రేయుడు గూల్పు డిమ్మహిన్

అని సేనానులకు ఆజ్ఞ యిచ్చాడు.

చతురంగ బలాలతో వారు పరశురాముని వేధించారు. కొంతసేపు వారి ఆట సాగనిచ్చి కన్నుల నిప్పులు జిమ్ముతూ, వజ్ర నదృశమయిన ఖండ పరశువుతో చెట్లు నరికి నట్లు వారి తలలు నరుకుతూ, తాటివళ్ళవలె అవి వేలకు రాలుతూంటే అట్టహాసంచేస్తూ కొందరి దేహాలు పనసపెచ్చుల్లా చెక్కుతూ, కొంతసేపు ధనుస్సుతో బాణవర్షం కురిపించి ఆ ప్రాంతమంతా రక్త మాంస సముద్రం చేశాడు. ఆ వార్త విని కార్తవీర్యార్జునుడురాగా గండ్ర గొడ్డలితో సహస్రకరాలూ నరికి చివరకు శిరస్సు వేలకూల్చాడు.

తమ తండ్రిని సంహరించిన పరశురామునితో యుద్ధం చేసే సాహసంలేక రాకుమారులు పలాయనం చేశారు.

అప్పుడు పరశురాముడు హోమధేనువును తెచ్చి తండ్రికిచ్చి నిలిచి జరిగిన గాథ చెప్పగా, ఆయన విచారించి నాయనా! భూవాధుని చంపటం మంచిదికాదు. పయిగా మనకు ఓరిమి ఉండాలి కాని ఆగ్రహం వనికిరాదు.

క్షమ కలిగిన సిరి కలుగును

క్షమ కలిగిన వాణి కలుగు

సౌరవ్రభయున్ క్షమ కలుగ తోన కలుగును

క్షమ కలిగిన మెచ్చు శౌరి నదయుడు తండ్రి!

మహారాజును చంపిన పాప పరిహారార్థం పుణ్యస్థలాలు సేవించిరా, అని పంపగా పరశురాముడు ఒకనంపత్సరం తీర్థయాత్రలు చేసి వచ్చాడు.

ఒకనాడు తల్లి రేణుక గంగానదికి నీరు తేవడానికి వెళ్ళి, అక్కడ అప్పరసలతో క్రీడలు సాగించే చిత్రరథుని చూస్తూ ఉండిపోయి, హోమనమయం దాటి యింటికిరాగా ముని కోపించి కొడుకులను పిలిచి రేణుక శిరస్సు ఖండించమనగా జమదగ్ని నందనులు మాతృహత్యకు సాహసించలేకపోయారు. పరశురాముని పిలిచి నీ సోదరులతో తల్లిని కూడా సంహరించు, అనగా తండ్రిమాట కాదనలేక అందరినీ గండ్రగొడ్డలితో వేల కూల్చాడు.

జమదగ్ని నంతోషంతో కొడుకువైపు చూడగా పరశురాముడు ఆయన పాదాలవ్రాలి : పీఠందరికి పునర్జన్మ ప్రసాదించండి, అనగా అనుగ్రహించాడు.

వారంతా నిద్రలేచినట్లు లేచి మునికి అభివాదా లర్పించారు.

రోజులు గడుస్తున్నాయి.

కార్తవీర్యార్జుని కొడుకులు ప్రతీకారంకోసం ఎదురుచూస్తూ పరశురాముడు దగ్గరలేని సమయంలో జమదగ్ని శిరిసు ఖండించి పట్టుకుపోయారు.

వనంనుంచి వచ్చిన పరశురాముని చూస్తూ రేణుక భర్త శవంమోదపడి ఇరువది యొక్కమారులు గుండెలు బాదుకుంటూ జరిగిన ఘోరం చెప్పడంతో కాలరుద్రుడై పరశురాముడు మాహిష్మతికి పోయి రాజనందనులతోపాటు పీరులందరినీ ఊచకోతకోసి రక్తం నదులు పారించాడు.

అనంతరం తల్లి బాధ తీరడానికి యిరువది యొక్కమారు ధరణీశుల నెల్లర సంచరించి వారిరక్తంతో తొమ్మిది సరోవరాలు నింపి, అక్కడకు తండ్రి శిరసునూ, దేహాన్నీ తెచ్చి సంధించి పునర్జీవింపజేశాడు.

అనంతరం జమదగ్ని తపోదీక్షతో సప్తర్షులలో ఒకడై నేటికీ తారామండలంలో వెలుగుతున్నాడు. అనంతరం

శాంత చిత్తుడగుచు సంగవిముక్తుడై
భవ్యుడై మహేంద్రపర్వతమున
ఉన్నవాడు రాముడోజితో
గంధర్వ సిద్ధవరులు నుతులు సేయుచుండ.

* * *

గాధి భార్యకదా సత్యవతి తల్లి.

అవిడకు విశ్వామిత్రుడు కలిగాడు; కొంతకాలం నుఖంగా రాజ్యంపాలించి, ఈయన తీవ్రనిష్ఠతో తపస్సుచేసి బ్రహ్మర్షిఅయ్యాడు.

ఇదివరలో శునశ్శేపుడు హరిశ్చంద్రునికి యాగపశువయాడని చెప్పానే, ఆశునశ్శేపుని యందు విశ్వామిత్రునకు ఆనురాగం కలిగి, వానిని తెచ్చితనకుమారులను పిలిచి :

ఈశునశ్శేపుని మీ అన్నగా గ్రహించండి, అనగా వారు తిరస్కరించారు. ఆయన క్రోధరూపుడై మీరు దేవతలు వదలి మ్లేచ్ఛులై బ్రతకండి, అనిశపించాడు.

అయితే వారిలో సగంమంది తండ్రి పాదాలపై వ్రాలి: మే మందరం వీనిని అన్నగా ఆరాధిస్తాం, అనడంతో వారిని అనుగ్రహించాడు.

ఇందువల్లనే విశ్వామిత్రగోత్రులలో రెండు ప్రవరలు వినిపిస్తాయి.

ఇక పురూరవంశంలో ఎందరో రాజ్యపాలనం చేసి దివి చేరారు. అవంశీయుడయిన నహుమడు సూర్యజ్ఞాలుచేసి యింద్రవదని అధిష్టించినా అహంకారం, కామం చావక శచీదేవిని భార్యగా గ్రహించాలని మునులుచేత తన వాహనం. మోయించి వారిశాపంతో అజగరం (కొండచిలువ) అయ్యాడు.

నహుమని పెద్దకాడుకు యతి. ఈయన రాజ్యపాలనం బహుపాతకహేతువని ముక్తిమార్గాన వనాలకు వెళ్ళగా యయాతి రాజుగా సింహాసనం అధిష్టించాడు. ఈయన కథ రసవత్తరంగా ఉంటుంది, విను, అని భక్తయోగి చెపుతున్నాడు.

య యా తి చ రి త్ర

ఆరోజులలో దానవచక్రవర్తి వృషపర్వుడు వాని కులగురువులు శక్రాచార్యులు. వృషపర్వుని కుమార్తె శర్మిష్ఠ. సేవయావనశోభతో అలరారే శర్మిష్ఠ ఒకనాడు ఉద్యాన వనంలో చెలికత్తెలతో, గురుప్రతి దేవయానితో కలిసి విహరిస్తూ, కొంతసేపు పూలుకోసి, మరికొంతసేపు పూలరీగెల ఉయ్యాలల్లాగి, అలసి వద్దనరోవరంలో చెలికత్తెలతో ఈడుతూ ఆడుకుంటున్నది.

ఆసమయానికి గౌరీనహితుడై పరమశివుడు ఆప్రాంతానికి విహారానికిరాగా, జలక్రీడలో వున్న తరుణీమణులందరూ చకచక గట్టుమీదికి వచ్చి త్వరత్వరగావస్తాలు ధరించారు. ఆతొందరలో దేవయాని పొరపాటున శర్మిష్ఠ ధరించిన చీనాంబరం కట్టుకుంది.

అదిచూసి శర్మిష్ఠ: నా దువ్వలువ కట్టి సాహసం యీ దాసీకి ఎక్కడిది? అని నిందించింది.

అప్పుడు దేవయాని మరింతకోపంతో:

అఖిలలోకాలూ సృష్టించినవాడు ప్రజావతి బ్రహ్మ. అ బ్రహ్మవంశంలో పుట్టిన పృగువంశీయుడు నా తండ్రి భర్గవుడు. ఆయన కుమార్తెను నేను. నర్వలోక పూజ్యుడయిన ఆచార్యపక్రుని కుమార్తెను. నా వస్త్రాలు ధరించే దుస్సాహసం నీకెక్కడిదే!

నాతండ్రి అనుగ్రహంతో జీవించే తండ్రి బిడ్డవు నువ్వు. బంగారుగొలుసులు దిగవేసు కున్నంతలో శునకానికి హవిన్ను తినే అర్హత వస్తుందా! ఈమాత్రం తెలియకనన్న అవమానిస్తావా! అని తీవ్రంగా దూషించింది.

మహారాజకుమార్తె ఆ దూషణ భరించలేక, త్రాచుపాము బుసకొడుతున్నట్టు నిట్టూర్పులు విడుస్తూ, పడుపడు పట్టుకొరికి, పెదవులు కదిలించి:

దీనితండ్రి మానాన్న దగ్గర యాచకుడు. ఆ దరిద్రుని కూతురైవ దీని కింత కావరమా! అని చెలికత్తెలతో:

దీన్ని ఆనూతిలోకి తోసెయ్యండి, అంది.

రాకుమారి ఆదేశానుసారం చెలికత్తెలు ఆమెను నూతిలో పారేశారు. సంతోషంతో శర్మిష్ఠ యింటికి వెళ్ళింది.

మరికొంతసేపటికి యయాతి మహారాజు ఆ వనానికి వేటకువచ్చి, ఆనూతిసమీపాన తిరుగుతూ, అర్తనాదం విని లోపలకుచూసి, దీనంగావున్న తరుణిని రక్షించే సంకల్పంతో, తన ఉత్తరీయం ఆమెకు కట్టుబట్టగా యిచ్చి, చేయూతతో దేవయానిని పైకిలాగాడు.

నస్తాంభోనిధిమేఖలావృత మహానర్వం నహా

కన్యకా ప్రాప్తోద్యత్ వరదక్షదక్షిణకర్తృపాలంబముంజేసి

ప్రోత్క్షిప్తంజేసె, యయాతి, కట్టుకొన పై చేలంబు మున్నిచ్చి

వర్మావ్ర స్వేదజలాంగి నాశి నముదాయ స్వర్గవిన్ భార్గవిన్

అబావినండి కుడిచేతితో తన్ను పైకిలాగిన యయాతిని చూస్తూ దేవయాని:

అర్యా! నా పాణిగ్రహణం చేసిన నిన్ను తప్ప మరొకరిని నేనుభర్తగా స్వీకరించను. పద్మాలలో మకరందం ఆస్వాదించే తుమ్మెద మరొక పువ్వుమీద వ్రాలుతుందా; అని సిగ్గుతో:

నేను రాక్షసగురుడైన శుక్రాచార్యులవారి బిడ్డను. నన్నుదేవయాని అనిపిలుస్తారు.

కొంతకాలం దేవగురునందనుడు కనుడు మా పితృపాదులదగ్గర మృతసంజీవనీ విద్య నేర్చుకుందుకు వచ్చాడు. ఆయనయందు నా మనసు లగ్నమయిందికాని గురువుత్రినని నన్ను విడిచిపెట్టాడు. ఆకోపంతో నేను శపించాను. ఆయన మరింత అగ్రహంతో నన్ను మా వంశీయుడు పెళ్ళిచేసుకోడు, అని శపించాడు. అందువల్ల నేను మిమ్ము భర్తగా గ్రహిస్తున్నాను, అంది.

దైవం యిలా జరగాలని భావించి ఉంటాడు, అనుకుని అంగీకరించాడు. యయాతి.

అనంతరం దేవయాని ఆశ్రమానికి వచ్చి తండ్రితో శర్మిష్ఠ చేసిన అకార్యమూ, ఆడిన అవమానకర వాక్యాలూ వివరించి :

నాన్నా! ఇంతటి క్రూరులపేవ చేసి బ్రతకడంకంటే పాపరాలవలె రాళ్ళుతిసి బ్రతకడం మేలు, అనగా బిడ్డమీది అనురాగంతో శుక్రుడు రాక్షస రాజధాని విడిచి పోవడానికి నిశ్చయించాడు.

ఈవార్త తెలిసి వృషవర్వుడు వరుగు వరుగున వచ్చి శుక్రాచార్యుల పాదాల వ్రాలి, తప్పు మన్నించుమని ప్రార్థించగా ఆచార్యుడు :

దానవేంద్రా! ఇది మొదలుగా నీ కుమార్తె శర్మిష్ఠ తన దాసీజనంతో నా బిడ్డను సేవించాలి. అందుకు సిద్ధపడితే నేను నీ దగ్గర ఉంటాను, అన్నాడు.

అంగీకరించాడు వృషవర్వుడు.

అనంతరం యయాతిని రావించి శుక్రాచార్యులు తన కుమార్తె నిచ్చి విద్యుక్తంగా వివాహం జరిపించాడు.

యయాతి మహారాజుతో దేవయానినీ, ఆమె చెలికత్తెలనూ వంపుతూ :

యయాతీ! ఈరాక్షసరాజపుత్రితో నీకు సంగమం ఉండరాదు, అని శర్మిష్ఠను చూపి ఆదేశించాడు.

యయాతి దేవయానితో విలాస విహారాలు చేస్తూ, ఆమెకు సంతోషం కలిగిస్తూ యిద్దరుపిల్లలను కన్నాడు. వారు యదు, తుర్వనులు.

అలాఉండగా ఒకనాడు శర్మిష్ఠ ఏకాంతంలో యయాతిని కలిసి తనవాంఛ వ్యక్తం చేయగా యయాతి ఆమెతో శృంగారక్రీడలు జరుపుతూ ఆనందపరిచాడు.

శర్మిష్ఠకు ముగ్గురుకొడుకులు కలిగాక దేవయానికి ఆరహస్యం తెలిసింది. యయాతి ఎంతవేడినా దేవయాని వినక తండ్రికి చెప్పింది.

ఆయన కోపించి : తక్షణం వార్ధక్యం అనుభవించు, అన్నాడు.

యయాతి దీనంగా ఆయన పాదాల వ్రాలి : ఆర్యా! ఈ నాటికీ నాకు దేవయాని మీద మనసుతీరలేదు. అనుగ్రహించండి అని ప్రార్థించాడు.

నీ ముసలితనం నీ కొడుకు కిచ్చి యౌవనం పొందు, అని వంపించాడు శక్రుడు.

యయాతి తిరిగి రాజధానికి వచ్చి పెద్దకొడుకు యదువును పిలిచి, తన వార్థక్యం తీసుకోమనగా ఆ యువకుడు :

తండ్రి! ముసలితనాన్ని చూసి యువతీజనం అసహ్యంగా దూరంనుంచే వెళ్ళి పోతారు. దానికోడు శరీరంలో ఆరోగ్యం పరిగా ఉండదు. వ్యాధులతో భాధపడలేక వినుగుపుడుతుంది.

నవయౌవనంలో లభించే సర్వభోగాలూ విడిచి ముసలితనాన్ని ఎవరు కోరివరిస్తారు ? అని సమాధాన మిచ్చాడు.

మిగిలిన వారుకూడా అలానే సమాధాన మిచ్చారు.

చివరివాడైన పూరువు.

మహారాజా! తండ్రి ఋణం తీర్చుకునే అవకాశం నాకు కలిగింది. తప్పకుండా నా యౌవనం మీరు గ్రహించండి,

అని సంకోచంతో వార్థక్యం స్వీకరించాడు.

అది మొదలుగా యయాతి చిరకాలం దేవయానితో దాంపత్యక్రీడలు అనుభవించాడు. కొంతకాలానికి మనసు సంసారబంధాలనుంచి విముక్తమై, పరమేశ్వరధ్యానానికి మళ్ళింది.

అప్పుడు పూరుని పిలిచి, రాజ్యంతోపాటు వాని యౌవనం వాని కిచ్చి, దేవయానితో :

తరుణీ! ఈవాంఛ ఉన్నదే యిది ప్రాణం పున్నంతకాలం మనలను వదలదు. వెయ్యిపోసిన కొద్దీ మంట పెరిగేటట్లు, కోరికలు తీరేకొద్దీ కొత్తవి పుడుతూ ఉంటాయి. అందువల్లనే తృప్తిను వదిలించుకుని విష్ణునామధ్యానంతో పరమపదం చేరాలి, అని బోధించి, రెక్కలు వచ్చిన పక్షి గూడు విడిచేటట్లు సంసారబంధాలు వదిలించి హరిచరణ సేవతో ధన్యుడయ్యాడు.

భర్త చేసిన బోధలు మనసుకెక్కుగా సర్వబంధాలూ త్రెంచుకుని దేవయానికూడా ముక్తి పొందింది.

యయాతి నందనుడైన పూరునికి జనమేజయుడు కలిగాడు. అది మొదలుగా ఈ వంశం పురువంశంగా ప్రఖ్యాత మయింది.

శ కుం త ల

ఈ వంశంలో పుట్టిన దుష్టంత మహారాజు కథ వినదగ్గది. ఆ మహారాజు ఒకనాడు సేనాసమూహంతో అరణ్యానికి వేటకు వెళ్ళాడు.

వేటలో బాగా అలసి దాహశాంతికై సమీపంలో వున్న కణ్వుమహర్షి ఆశ్రమానికి వెళ్ళాడు. ఆ ఆశ్రమ ప్రాంగణంలో:

నెమళ్ళు తమ రెక్కలతో చల్లగా విసురుతూంటే క్రాచుపాములు విశ్రాంతి తీసుకుంటున్నాయి.

ఏనుగుగున్నలతో ముద్దులాడుతూ, వాటికి మేత పెడుతున్నాయి సింహాలు.

తోడేళ్ళు రక్షణగా నిలబడ్డాయి, లేళ్ళు క్రీడలు సాగిస్తూంటే:

పెద్దపులులు అవుల మెడలమీద దురదతీర గోకుతున్నాయి. పిల్లులు ఎలుకలు కలిసి ఆడుతున్నాయి.

ఈ విధంగా సర్వవన్యమృగాలూ జాతివైరాలు విడిచి ప్రశాంత జీవనం సాగించే ఆశ్రమం చేరుతూ, మహర్షికి అభివాదంచేసి అశీర్వాదం పొంది వస్తానని సైన్యాన్ని దూరంగా వుంచి లోపల ప్రవేశించాడు దుష్టంతుడు.

ఆశ్రమంలో పద్మాలతో నిండిన కొలను.

కొలను సమీపంలో నువాసనలీనే పూలపొదలు.

ఎన్నో రకాల చెట్లు, చెట్ల నీండా శుక, పిక, శారికలు.

చల్లని గాలి పీచే వాతావరణంలో ఆరబిమ్మెక్కల మధ్యలో ఒకానొక ప్రదేశంలో భువికిదిగిన దేవకాంతలా వున్న యువతీమణిని చూశాడు.

చూసిన క్షణంలో దుష్టంతుని మనస్సు ఆమెయందు లగ్నమయింది.

చిన్ననాటినుండి బ్రహ్మచర్యదీక్షతో ఇంద్రియాలను జయించి, వనవాసం చేస్తూ, బ్రహ్మవేత్తగా ప్రఖ్యాతి పొందిన కణ్వుమహామునికి సంతానం కలిగే అవకాశం ఎక్కడిది!

చూడగా చూడగా ఈ తరుణి రాచబిడ్డవలె కనిపిస్తున్నది. రాకుమార్తె కాకపోతే నా మనస్సు ఆమెవైపు మరలడానికి వీలులేదే, పురుషశీయుల హృదయాలలో అన్యాయానికి ఆస్కారంలేదు, అని పరిపరి విధాల చింతించి, సాహసంతో:

కళ్యాణీ! నిన్ను చూస్తుంటే రాచకన్యలా కనిపిస్తున్నావు. ఎవరి బిడ్డవు? పేరేమిటి? అని ప్రశ్నించగా ఆమె సిగ్గుతో :

అర్యా! విశ్వామిత్రులవారి పేరు విని ఉంటారు. వారు మేనకాదేవితో కలిసి పున్న రోజులలో నన్ను భిడ్డగా కన్నారు. మహర్షి కణ్వులు నన్ను పెంచారు. మిగిలిన కథ అంతా వారికి తెలుసు. మీరు మా ఆతిథ్యం స్వీకరించండి, అంది.

ఆ మాటలపిరిలో శకుంతల మనసు తనయందు లగ్నమైనట్లు గ్రహించి దుష్కంతుడు.

తరుణీ! రాజకన్యలు తమకు యోగ్యుడైన వరుని వివాహమాడడానికి అధికారం కలవారు. దానినే గాంధర్వ మంటారు. ఈ వివాహానికి ఎవరి అనుమతి అవసరం లేదు, అని నెమ్మదిగా ఆమెను ఒప్పించి, కొంతసేపు గడిపి, రాజధానికి చేరగానే సేవకులను పంపుతానని వెళ్ళాడు.

రోజులు గడిచాయి.

శకుంతల గర్భించండి బాలుడు కలిగాడు.

కణ్వుమహర్షి వానికి జాతకర్మాదులు జరిపించాడు.

పెరిగి పెద్దవాడవుతూన్న ఆ యువకునికి వివిధ విద్యలూ నేర్పించాడు మహర్షి.

సంవత్సరాలు గడిచినా దుష్కంతుని నుండి వార్త రాకపోవడంవల్ల ఒకవారు కణ్వుడు :

అమ్మయ్యా! నువ్వు పట్టమహిషిగా రాజభోగాలతో ఉండవలసిన, దానివి. నీ కొడుకు తండ్రితో నమమయిన పరాక్రమ, విద్యలు సంపాదించాడు. ఇన్నీకాక పెళ్ళి అయిన బిడ్డ పుట్టినింటి చిరకాలం వుండడం ఉచితం కాదమ్మా, అని వారిని సాగనంపాడు.

కుమారునితో శకుంతల దుష్కంతుని ఆస్థానానికి వచ్చింది. వారిద్దరినీ చూసికూడా దుష్కంతుడు ఏమీ మాట్లాడకుండా వుండిపోయాడు.

శకుంతలకు కన్నీరు మున్నీ రయింది.

అప్పుడు అశరీరవాణి;

మహారాజా! ఈమె నీ భార్య శకుంతల, వీడు నీ తనయుడు, అని ఘోషించింది. దుష్కంతుడు వారిని చేరదీశాడు.

అనంతరం కొంతకాలం రాజ్యం చేసి, కుమారుడైన భరతునికి పట్టంగట్టి పరశు పదధ్యానంతో దుష్టంతుడు తనువు చాలించాడు.

భరతుడు ధర్మపరిపాలనం సాగిస్తూ, దుష్టజనశిక్షణ ధ్యేయంగా ఎందరో రాక్షస సంహరించి, వారు బంధించిన యువతీ బృందాలను వారి వారి నివాసాలకు సర్వప్రజారంజకుడు అనే పేరు పొందాడు.

అసంఖ్యాకంగా అశ్వమేధయజ్ఞాలు చేసి అఖిలదేవతలను సంతృప్తులను చే బంగారు తొడుగులతో గజదానాలు చేశాడు.

బృహస్పతి తనయుడైన భరద్వాజుని తన పుత్రుడుగా గ్రహించాడు భరతుని అనంతరం యిది భరతవంశం అయింది.

భరతవంశంలో పుట్టిన రంతిదేవుని చరిత్ర ఆలకించు, అని శుకయోగిం చెపుతున్నాడు.

రంతిదేవుడు

ఈ మహారాజు ఉదారుడు. దాన ధర్మాలతో సర్వసంపదలూ చెల్లిపోగా బిడ్డలతో దారిద్ర్యాన్ని అనుభవిస్తున్నాడు.

దొరికిన కాయ, పండు, ఆకు తిని నీరుత్రాగి వారు జీవయాత్ర సాగిస్తున్నారు.

ఒకనా డింత అన్నం, నీరు దొరికాయి. అది తిందా మనుకుంటుండగా బ్రాహ్మణుడు వచ్చి భిక్షకోరగా తన అన్నంలో సగం యిచ్చి, మిగిలించి ఆరగిద్ద కుంటుండగా మరొక పేదవాడు ఆకలితో రాగా సగం పెట్టాడు. అంతలో మరే వేట కుక్కలతో వచ్చాడు. మిగిలిన అన్నం వాని కిచ్చి జలపానం చేద్దామనుకుంటు మరొకడు వచ్చి: స్వామి! దాహం అన్నాడు. మంచి నీరు వానికి పోసి దప్పికతీర

అంతవరకూ అన్ని వేషాలతో వానిని పరీక్షించిన బ్రహ్మదిదేవతలు ప్రత్యేక వరం కోరుకోమనగా, రంతిదేవుడు:

‘నా మనస్సు నిరంతరం పరమేశ్వరపాదారవింద సేవయందే లగ్నం కావాలి’ అర్థించి వారి అనుగ్రహంతో పరమపదం చేరాడు.

భరతవంశీయుడైన నుపాత్రునికి హస్తీ పుట్టాడు. ఈయన నిర్మించిన నగరం హస్తినాపురం.

ఈ వంశీయులలో కొందరు విప్రులయారు. వారిలో ముద్గలునికి దివోదాను, అహల్య అని యిద్దరుబిడ్డలు. అహల్య గౌతమ పత్నియై శతానందుని కన్నది. ఈయన కొడుకు సత్యవృతి ధనుర్విద్యావిదుడు. ఈయన ఒకనాడు అడవిలో తిరుగుతూ ఊర్వశిని చూసి ఏచలితేంద్రియు డయ్యాడు. తత్ఫలంగా యిద్దరు శిశువులు పుట్టారు. అరణ్యానికి వేటకు వచ్చిన శంతనుడు ఈ బిడ్డలను తెచ్చి పెంచి పెద్దచేశాడు. వారే కృపాచార్యుడు కృపి. కృపి ద్రోణాచార్యుల భార్య అయింది. కృపాచార్యుడు కురువంశగురు వయ్యాడు.

దివోదాను వంశం. సాగి సాగి పాంచాలాధిపతు లయారు. ద్రుపదుడు ఆ వంశీయుడు.

భరతవంశీయులైన రాజు లెందరో గతించారు. వారిలో ప్రతివమహారాజుకు దేవాపి, శంతనుడు, బాహ్లికుడు అని ముగ్గురు కుమారులు. పెద్దవాడు రాజ్యంమీద యిచ్చలేక వనవాసానికి వెళ్ళగా శంతనుడు రాజయ్యాడు.

ఈ దేవాపి యోగియై కలాపపురంలో నేటికీ ఉన్నాడు.

ఈయన కలియుగాంతంలో చంద్రవంశాన్ని ఉద్ధరిస్తాడు.

శంతనుమహారాజుకి గంగాదేవికి కలిగిన భీష్ముడు పరమభక్తాగ్రేసరుడు. పరశు రామునితో సమమయిన పరాక్రమం కలవాడు. సర్వధర్మవిదుడు.

శంతనుమహారాజుకి సత్యవతివల్ల చిత్రాంగద, విచిత్రవీర్యులు కలిగారు. వివాహ త్పూర్వమే సత్యవతికి పరాశరుని అనుగ్రహవిశేషంవల్ల వ్యాసమహర్షి జన్మించారు. ఆయన సాక్షాత్తు నారాయణాంశ భవుడు. ఆయన కుమారుడను నేను. నా మీది అనుగ్రహంతో నాకు భాగవతం విశదం చేశారాయన.

చిత్రాంగదుడు అకాలమృత్యువు వాతబడ్డాడు. విచిత్రవీర్యుడు ప్రభువయ్యాడు. ఈయనకు శాశీరాజపుత్రికలు అంబిక, అంబాలిక అని యిద్దరు భార్యలు. ఈయన నిరంతరం శృంగారక్రీడలతో క్షయవ్యాధిగ్రస్తుడై కన్నుమూశాడు.

అప్పుడు సత్యవతి ఆజ్ఞ ప్రకారం వ్యాసులవారు ధృతరాష్ట్ర, పాండురాజు, విదురులను కన్నారు.

ధృతరాష్ట్రునికి గాంధారి భార్య. వీరికి మారుగురు కొడుకులు, ఒక కుమారుడు పాండురాజుకు యిద్దరు భార్యలు. అందులో కుంతికి ధర్మరాజు. భీష్మార్జునులు, కుంతి కుమారుల సహదేవులు కలిగారు.

అన్న దమ్ము లయిదుగురికీ ద్రౌపది భార్య. ఆమెకు వీరివల్ల ప్రతివింధ్య సేన, శ్రుతికీర్తి, శతానీక, శ్రుతకర్ములు వుట్టారు.

ధర్మరాజుకి పౌరవతి అనే భార్యవల్ల దేవకుడు కలిగాడు; భీమునికి హిడింబుతోత్కచుడు, కాళివల్ల సర్వగతుడు వుట్టారు. నకులునికి రేణుమతి యందు నిరహి సహదేవునికి పిజయ వల్ల సుహృత్తుడు కలిగారు.

అర్జునునికి వాగకన్య ఉలూపివల్ల ఇలావంతుడు, చిత్రాంగద వల్ల బభ్రువాక్ష సుభద్రవల్ల అభిమన్యుడు కలిగారు.

అభిమన్యునకు ఉత్తరగర్భాన సువ్వు జన్మించావు. నీ కుమారులు జనశ్రుతసేన, భీమసేన, ఉగ్రసేనులు.

సువ్వు తక్షకనర్పదష్టద వయాక ప్రతీకారంగా నీ కుమారుడు జనమేజయుఁ యాగం చేస్తాడు.

ఆయనకొడుకు శతానీకుడు వేద వేదాంగాలతో ధనుర్వేదవేత్త అవుతాడు. కొడుకు సహస్రానీకుడు. అలా ఆ వంశం సాగి సాగి బ్రహ్మక్షత్రునితో మీ వంశ సమాప్త మవుతుంది.

యయాతినందనుడైన అనువు వంశం సాగి సాగి రోమపాదుడు వుట్టాడు. కుంతానంలేక దశరథపుత్రి శాంతను దత్తపుత్రిగా తెచ్చుకున్నాడు.

ఈయన రాజ్యంలో కొంతకాలం వానలు లేక కరువు ఏర్పడింది. విభాం కుమారుడైన ఋశ్యశృంగుడు కాలు పెడితే వానలువడి దేశం సుఖిక్షంగా ఉండి విద్వాంసులు చెప్పగా ఆయనను తీసుకు రావడానికి అత్యంత రూప యౌవనాలు కబ్బందాన్ని పంపాడు.

ఈ బ్రహ్మచారి జన్మించింది మొదలు ఆడువారిని చూసి ఎరుగడు. నిష్ఠాగరిష్ఠుని తమ అంద చందాలతో మోసగించి తేవడం చాలా కష్టం అని తెలుసుకుని వారు రాజుజ్ఞ వెదవేర్చడానికి సాహసించి వచ్చారు.

విభాండకుడు ఆశ్రమంలో లేవినమయం కనిపెట్టి వారు ఋశ్యశృంగుని ఎదుట సృత్య, గానాలు ఆరంభించారు.

చిత్ర విచిత్రమయిన వారి కేశాలంకరణాలు విమాత్సమైన జటాజూటాలుగా, వారి చీవాంబరాలు తనకు తెలియని చర్మపుదువ్వులుగా, వారి మణి రత్నహారాలు రుద్రాక్ష మాలలుగా, కస్తూరికాది లేపనాలు విభూతిపూతగా, వారి గానం వేదగానంగా భావించి ఆ బ్రహ్మచారి వారిని నమిపించి నమస్కరించి కుశల ప్రశ్నలు ఆరంభించాడు.

వారు తమ చాకచక్యంతో వానిని వంచించి వెమ్మదిగా రాజధానికి తీసుకువచ్చారు. ఆయన అడుగుపెట్టిన వేళ కుంభవృష్టి ఆరంభమయింది.

రోమపాడుడు నంతోషంతో శాంతనిచ్చి ఋశ్యశృంగునికి వివాహంచేసి సుఖంగా ఉన్నాడు. అదీ వారి కథ.

య దు వ ం శ ం

యయాతి మహారాజు పెద్దకొడుకు యదువు. ఈయనకు సహస్రజిత్తు, క్రోష్టువు, నలుడు, రిపుడు అని నలుగురు కొడుకులు. ఈ వంశీయుడైన కార్తవీర్యార్జునుని కథ విన్నావుకదా. వరశరాముని క్రోధాగ్నికి అహుతి కాకుండా ఆయన కొడుకులలో అయిదు గురు బ్రతికి వంశాభివృద్ధిచేశారు.

ఆ వంశంలో పుట్టిన భోజనిపేర భోజవంశం వృద్ధిపొందింది. వృష్టిపేర వృష్టి వంశం ప్రవృద్ధ మయింది. వీరిలో శని కుమారుడు సాత్యకి. ఈ వంశంలోపుట్టిన ఉగ్ర సేనుని కూతురు దేవకిని వసుదేవుడు వివాహం చేసుకున్నాడు. వసుదేవుడు శూరసేనుని కొడుకు. శూరసేనుని పుత్రి కుంతి. ఈమె కుంతిభోజని దత్తపుత్రియై పాండురాజును పెళ్ళి చేసుకుంది.

వసుదేవుని భార్యలలో రోహిణికి బలరామ, గద, సారణి, దుర్మదారులు వన్నెందు గురు కలిగారు అలావే మిగిలిన భార్యలకు కూడా కుమారులు కలిగారు.

దేవకి వసుదేవులకు శ్రీమన్నారాయణుడు కృష్ణుడై పుట్టాడు. ఆయన అనంతరం మీ మామ్మగారు, మభద్ర పుట్టింది.

రాజేంద్రా! ఇది యదువంశం గాథ. ఈ వంశీయుడైన వాసుదేవునిస్మరి
ముందుకు సాగుదాం.

నగు మొగమున్ నుమధ్యమును నల్లనిదేహము,
లచ్చి కాటవట్టగు ఉరమున్ మహాభుజము,
లంచితకుండల కర్ణముల్, మదేభగతియు,
నీలవేణియు, కృపారనదృష్టియు కిల్గి
వెన్నుడిమ్ముగ పొడనూపుగాత
కనులు మూసిన యప్పుడు విచ్చునప్పుడున్

దశమ స్కంధము

(పూర్వభాగము)

జనక సుతాహృచ్చోరా!

జనక వచోలబ్ధ విపినశైల విహారా!

జనకామిత మందారా!

జనకాది మహేశ్వరాతిశయ నంచారా!

శ్రీకంఠచాప భండన

పాకారి ప్రముఖ వినుత భండన

విలసత్ కాకుత్స్థ వంశమండన

రాకేందు యశోవిశాల రామస్వపాలా!

భాగవత కథాశ్రవణపరాయణుడైన పరమభాగవతోత్తముడు పరీక్షిత్తహారాజు కథా కథనదక్షుడైన శుకయోగింద్రునకు నమస్కరించి, వినయవినమితశీర్షంతో :

వ్యాసనందనా! ఇంతవరకూ మీరు సూర్య, చంద్రవంశాల చరిత్రలు వినిపించారు. పురుషోత్తముడైన నారాయణుడు యదువంశంలో ప్రభవించి నడిపించిన విశేషాలు సమగ్రంగా వినిపించండి. ఆయన అనుగ్రహంవల్లకదా నేను రక్షణపొంది యీ జీవితం సాగించగలిగాను. అటువంటి జగద్రక్షకుని గాథ మీ నోట వింటుంటే అన్నపానాలమీదకు దృష్టి పోవడంలేదు.

గాథ పవిత్రము.

మీ వాక్కు పరమగంభీరమధురము.

నా జన్మ చరిత్రార్థం కావడానికి ఇంతకంటే ఏం కావాలి, అని అర్థించాడు.

చిరునవ్వుజల్లుల మోముతో శుకయోగింద్రుడు ;

రాజా! శ్రీమహావిష్ణువును స్మరించడం, ఆయన కథలువినడం, ఆయనయందే మనసులగ్నం చేయడం కంటే మానవజన్మకు మరొక అవసరంలేదు. అటువంటి నారాయణుడు కృష్ణావతారం ధరించి నడిపించిన లీలలు వినిపిస్తాను. సాధనంగా విను.

మధురానగరం రాజధానిగా శూరసేనుడనే యదువంశీయుడు సర్వప్రజారంజకంగా పరిపాలన సాగిస్తున్నాడు. ఆయనకు వసుదేవుడనే కుమారుడు. ఈ వసుదేవుడు ఉగ్ర

సేనమహారాజుకూతురు దేవకీదేవిని వివాహం చేసుకుని వస్తున్నాడు. చెల్లెలిని బావా వారి పట్టణంలో విడిచి రావడానికి ఉగ్రసేననుతుడు కంనుడు రథంనడుపుతున్నాడు.

రథం మధురానగరం వయిపు వస్తున్నది.

వచ్చేదారిలో అశరీరవాణి :

"ఓ కంసా! సంతోషంతో నీ సోదరిని అత్తవారింటికి పంపుతున్నావు.

ఈమె ఎనిమిదవకుమారుడు నీ ప్రాణాలు తీస్తాడు" అంది :

అమాట వింటూనే కంనుడు రథం ఆపి, చెల్లెలు జుట్టుముడి వట్టి, క్రిందికిదింపి పై కెత్తాడు. అదిచూసి వనుదేవుడు కన్నీటితో :

'బావా! సాక్షాత్తు నీ సహృదరి ఈదేవకీ. అటువంటిచెల్లెలిమీద ప్రేమె ఆమెకు నగలూ, నాణ్యాలూ, వస్త్రాలూ యివ్వాలి కాని, ఏదో గాలికబురువిని ఆమె కత్తిడూయడం న్యాయమా! కాదంటే ఈమెకడుపున పుట్టిన పిల్లలందరినీ ఎప్పటికప్పుడ కప్పగిస్తాను' అనగా అంగీకరించి కంనుడు వారిని విడిచివెళ్ళాడు.

ఆడిన మాటప్రకారం వనుదేవుడు తనభార్య దేవకీ ప్రసవించిన మగబిడ్డను తీ వెళ్ళి కంసునికి అప్పగించాడు. కంనుడు వనుదేవుని సత్యవాక్పాలనకు సంతోషించి :

బావా! నా చెల్లెలికడుపున పుట్టిన ఎనిమిదవబిడ్డకదా నాకు శత్రువు. అంద వీనిని తీసుకు వెళ్ళు, అన్నాడు. వనుదేవుడు తిరిగివచ్చాడు.

రోజులు గడుస్తున్నాయి.

ఒకనాడు నారదుడు కంసుని సమీపించి, వానిచేత పూజలుపొంది

నాయనా! మరచిపోయి నట్లున్నావు, నువ్వు పూర్వజన్మలో కాలనేమి అనే రా డవు. ఈ యాదవులందరూ దేవతలు. అదివారాయణుడు దేవకీదేవి గర్భాన సంహరించడానికి పుట్టబోతున్నాడు, అని వివరాలన్నీచెప్పి వెళ్ళాడు.

అంతతో కంనుడు క్రోధోద్రిక్తుడై కరవాలం పుచ్చుకు వెళ్ళి దేవకీబిడ్డలందరినీ పారేశాడు. దేవకీ వనుదేవులను కారాగారంలో పెట్టించాడు. తన తండ్రియైన సేనునికూడా బందిఖానాలో పెట్టి, తనే రాజుగా పరిపాలన ఆరంభించాడు.

అప్పటికి దేవకీదేవి విడవమారు గర్భం ధరించగా, శ్రీమన్నారాయణుడు యో యను పంపి ఆ గర్భంలోని బాలుని నందప్రజంలో రహస్యంగా కాలంగడుపుత

వనుదేవుని చురొకభార్య రోహిణిగర్భంలో నిక్షేపింపజేశాడు. ఆమె ప్రసవించినబాలుడే బలరాముడు.

ఇక్కడి వారందరూ దేవికిదేవికి గర్భం పోయిందనుకున్నారు. కంసుడు సంతోషించాడు.

కొంతకాలానికి దేవకి ఎనిమిదవమారు గర్భవతి అయింది. ఆమెకునెలలు నిండు తున్నాయి. కంసుని గుండెలో మృత్యుభీతి నుడితిరుగుతున్నది.

తిరుగుచు కుడుచుచు త్రాగుచు
అరుగుచు కూర్చుండి లేచు చనవరతంబున్,
హరి తలచి తలచి జగమా హరి మయమని
చూచె కంసు డారని యలుకన్.

ద్వేషంతో ఉన్న కంసునికి ఏపనిచేస్తున్నా శ్రీమన్నారాయణుడే అంతటా కనిపిస్తున్నాడు. హృదయానికి శాంతి లేదు, మనస్సు ప్రశాంతంగా ఉండదు. ఏ క్షణంలో ఎటునుంచి ఏ రూపంతో ఆ లక్ష్మీనాథుడు తననునంహరిస్తాడో అనే భయమే వేధిస్తున్నది.

దేవకిదేవికి నెలలు నిండుతున్నవేళ బ్రహ్మాదిదేవతలందరూ, కారాగారంలో ప్రత్యక్షమై గర్భస్థుడై ఉన్న మహావిష్ణువును పరిపరివిధాలప్రార్థించి దేవకిని ఆశ్వాసించి వెళ్ళారు.

నెలలు నిండాయి.

భాద్రపద శుక్ల అష్టమీ తిథినాడు రోహిణీనక్షత్రంలో అర్ధరాత్రి కాబోతున్నవేళ పరమేశ్వరుడు ఆవిర్భవించాడు. ఆ సమయంలో

పాడిరి గంధర్వులు, వర్షించిరి పూలవాస అమరగణాలు!

ఆడిరి రంభాది అప్పరసలు.

ఆనందనాట్యంచేశారు సిద్ధులు.

హాయిగా విహరించారు చారణులు.

పరమనంతోషం పొందారు సజ్జనులు.

సంకట హృదయులయారు రాక్షసప్రకృతులు.

తన కడుపు వంటను చూసి, సంతోషంతో దేవకీదేవి :

విలయకాలమందు విశ్వంబు

నీపెద్ద కడుపులోన దాచు కడిమి మేటి నటుడవీవు

నేడు నాగర్భజుడవౌట వరమవురుష వేడబంబుగాదె.

అని స్తుతించింది.

అంతలో వసుదేవుడు దైవప్రేక్షణతో ఆ బిడ్డను పొత్తిళ్ళలో పెట్టుకుని, నిద్రించే కావలివారి భీతిలేకుండా చకచకసాగి, పాయలుగాచీల్చి యమునానదిలో నడిచి నందుని యింటికిపోయి, అప్పుడే ప్రసవించిన ఆమెప్రక్కలోని యోగమాయాశుభ్రును తనచేతులలోనికి తీసుకుని తనబిడ్డను ఆమె ప్రక్కనుంచి, గుట్టుచప్పడు కాకుండా ఆ పాపతో కారాగారానికి చేరాడు.

(దేవకీ వసుదేవులు కృతయుగంలో స్వాయంభువమనువు కాలాన పృథ్వి సుతవుడు అనేపేర్లతో దంపతులై మహావిష్ణువుకు జననీజనకులయ్యారు. ఆనంతరం అదితి, కశ్యప నామంతో వీరే వామనునికి జననీజనకులయ్యారు. మూడవమారు వారి గర్భాన శ్రీమన్నారాయణుడు కృష్ణుడై ఆవిర్భవించాడు.)

వసుదేవుడు ఆ పసిపాపను కారాగారంలో దేవకీ ప్రక్కపరుండబెట్టాడు. పాప కెవ్వకెప్పున ఏడిచింది. పసిబిడ్డరోదనం వింటూనే కావలివారు పరుగు పరుగున కంనునికి వార్త అందించారు.

విన్న కంనుడు విన్నపట్టునే కరవాలం చేబూని చరచర కారాగారానికి వచ్చి దేవకీ చేతులనుండి ఆ పాపను లాగి నరకడానికి కత్తి పైకెత్తగా, దేవకీదేవి గోలు గోలున విలపిస్తూ అన్న పాదాలమీద పడి :

అన్న! శమింపు మన్న తగదల్లుడుగా డిది మేనకోడలౌ

మన్నన సేయుమన్న, విను, మానిని చంపుట రాచపాడి

గాదన్న నుకీర్తివై మనగదన్న మహాత్ములు పోవు

త్రోవబోవన్న భవత్సహౌదరి గదన్న నినున్ శరణంబు వేడెదన్.

నీ మేనల్లుడు కదా నీకు ప్రాణాపాయం తెచ్చేది. ఇది అడబిడ్డ. దీన్నెందుకు సంహరిస్తావు, అని బిడ్డను అందుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తుండగానే కంనుడు ఆపాపను పైకెగరవేసి కత్తి పెట్టాడు.

గాలిలో ఎగిరిన పాప అక్కడే ఎనిమిది చేతులతో శంఖ, చక్ర, గదా, జూలాలతో నవ్వుతూ;

“కంసా! పరమక్రూరుడవై కోడబుట్టిన చెల్లెలి బిడ్డలందరినీ నరికావ. అదిచాలక ఆడశిశువును నన్ను కూడా నరుకుదా మనుకున్నావు. కాని, నిన్ను చంపేవాడు నాతోనే పుట్టాడు. నీ కాలం మూడగానే ఆ మహాపురుషుడు వచ్చి నీ తల తరుగుతాడు.” అని అంతర్ధానం అయింది.

ఆ మాటలు విన్న కంసునికి క్రోధం జారిపోయి భయం ఆవహించింది. కత్తి విసిరేసి, చేతులు కట్టుకుని, చెల్లినీ, బావనూచేరి.

నేను మహాపాపిష్ఠివాణ్ణి, శిశువులను సంహరించిన ఘాతకుణ్ణి, క్రూరుణ్ణి, బ్రతికి చచ్చినవాణ్ణి. నన్ను క్షమించండి. ఈ ప్రపంచంలో ప్రాణికోటి అంతా కర్మానుసారం పుడుతూ గిడుతూ ఉంటుందని తెలిసికూడా బుద్ధిలేక మీ బిడ్డలను హతమార్చిన యీ నీచుణ్ణి మన్నించండి.

శత్రువును నాశనం చేశాననీ, శత్రువులు నాశనం చేశారనీ అనుకోవడం అవివేకం, అదంతా మన కర్మబంధం, అంటూ వారి పాదాలమీదవడి, శరణువేడి, కారాగార విముక్తులను చేశాడు.

నిజభవనానికి వచ్చిన కంసుడు మంత్రులతో విచారించి, తన రాజ్యంలో యిరుగు పొరుగు ప్రాంతాల్లో ఎక్కడయినా సరే శిశువు కనిపిస్తేచంపి పారేయవలసిందిగా ఆజ్ఞాపించాడు. వారితోపాటు నిరంతరం నారాయణస్మరణతో ఢీవితం నడిపే సాధువులను కూడా సంహరించడానికి అనుమతియిచ్చాడు. అంతతో కంసుని అనుచరులు రెచ్చిపోయి సాధు సజ్జనహత్యలతో సర్వశక్తులూ కోలుపోయారు.

గోకులం

అక్కడ గోకులంలో నందుడు తనభార్య యశోదకు కుమారుడు కలిగాడని విన్నాడు. పరమానందంతో వేద విదులను రావించి స్వస్తి పుణ్యాహవాచనలు చేయించి, జాతకర్మ జరిపించి, ఆ విద్వాంసులందరికీ సంతోషంతో గోదానాలు, నువర్ల, రత్నదానాలు చేశాడు.

నిండయిన తలపాగాలతో, పొడుగాటి చొక్కాలుధరించి గోపకులంలోని వారందరూ తమ ప్రభువుగారి కుమారుని చూడడానికి ఎన్నెన్నో కానుకలుతెచ్చారు. ఇక గోపకాంతలు :

ఏమి నోముపలమొ యింతప్రాద్భృతవార్త

వింటి మబలలార పీమలలర !

మన యశోద చిన్ని మగవాని గవెనట

చూచి వత్త మమ్మ నుదతులార !

అనుసుంటూ వారందరూ వచ్చి కనులార కాంచి :

పావనికి నూనె తలయంటి పసుపు పూసి

బోదుకాడించి హరిరక్ష పొమ్మటంచు

జలము లొకకొన్ని చుట్టిరా జల్లి

తొట్ల నునిచి దీవించి పాడి రయ్యువిదలెల్ల.

జో జో కమల దళేక్షణ

జో జో మృగరాజమధ్య జో జో కృష్ణా !

జో జో పల్లవకర వద

జో జో పూర్ణేందువదన జో జో యనుచున్

పాటలుపాడి నిద్రపుచ్చారు.

చతుర్థభువనాలనూ జోకొట్టి నిద్రపుచ్చగల, ఆ షరాత్పురుడు వారి జోలపాటల నవ్వుకుంటూ నిద్రిస్తున్నట్టు పరున్నాడు. అలా ఆ బాలునికి ఎన్నో వేడుకలు జరుపుకుంటూ లాలించి పాలిచ్చి పెంచుకుంటున్నది యశోద.

క్రమ క్రమంగా శుక్లపక్షచంద్రునివలె బాలుడు పెరుగుతూ క్రిడలు సాగిస్తున్నాడు.

నందుడు తన రాజయిన కంఠునికి ఏదేలా యివ్వవలసినకానుకలిచ్చి, ఆప్తమిత్రుడయిన వసుదేవుని యింటికివెళ్ళి, అతిథిమర్యాదలు పొందిన అనంతరం, వసుదేవుడు కుశ ప్రశ్నలు సాగించి :

నందా ! మీయింట నా బిడ్డ కుశలంగా ఉన్నాడా ? అని అడిగాడు.

అప్పుడు నందుడు : చెలికాడా ! నీవంటి వివేకి యింతఅజ్ఞానంలో ఉండకూడద మీకు కలిగిన బిడ్డలందరినీ ఈ క్రూరకంఠుడుహతమార్చినట్లు విని మేమెంతో బాధపడ్డా, నువ్వు ఆ శోకంతో నాబిడ్డను నీబిడ్డ అనుకునే వెర్రిలో పడ్డావు, అన్నాడు.

వసుదేవుడు తన తెలివితక్కువతనానికి చింతించి, కన్నీరు తుడుచుకుని :

నందా! నువ్వు చెప్పింది నిజమే. నాదే పొరపాటు, సరే, నువ్వు వచ్చినవని అయిందికదా. ఇంక త్వరగా మీపల్లెకు వెళ్ళడం మంచిది. అక్కడ ఏంజరుగుతున్నదో చూసుకోవాలికదా, అని సాగనంపాడు.

పూతన

కంసుని పరివారంలో ఒకతే పూతన.

ఆమె వాడ వాడలా తిరుగుతూ పసిపాప ఏడుపువినిపించిన ఇంటికిపోయి, అబ్బిడ్డకు పాలిచ్చే నెవంతో విషంనిండిన చనుబాలు త్రాగించి శిశుహత్యలు చేస్తూ, నందుని గోకులం చేరింది. చేరి పీఠులలో తిరుగుతూండగా, నందుని యింటినుండి శిశువు ఏడుపువినిపించింది. వినిపించగానే నంతోవంతో తన రూపం మార్చుకుని. పరమసుందరాంగివేషం ధరించి హంసనడకలతో, లేడిచూపులతో, చూచినవారి కన్ను చెదిరే శృంగారంతో నందుని యింటు ప్రవేశించి ఏడుపు వినవచ్చేచోట ఉయ్యాల దగ్గరకుపోయి, అందులో ఉన్న బాలుని ఎత్తుకుని ముద్దాడి :

బాబూ, పాపం, నీకు పాలిచ్చేవారే లేరా! ఏడవకు బాబూ, మా చిట్టికండ్రి.

ఒక్కగుక్కెడుపాలు త్రాగు నాయనా అంతతో నా జన్మనఫలం అవుతుంది, అని ఒడిలో కూర్చుండ బెట్టుకుని పైకొలగించి పాపని పెదవులు తన చనుమొనలదగ్గరకు చేరుస్తున్నది.

అదిచూసిన యశోద, రోహిణి :

ఎవరమ్మానువ్వు? మా బిడ్డ అందరిదగ్గరా పాలు త్రాగరు; అని గోలచేస్తున్నా వినకుండా బాలుని గట్టిగా పట్టుకుంది. దొంగనిద్రలోపున్న బాలకృష్ణుడు ఆవులించి, రెండుచేతులతో ఆమె చన్నులు బిగబట్టివోటపెట్టుకుని గుటుకు గుటుకున పాలు గుడుస్తూ, దాని శరీరంలోని శక్తివంతాపీల్చేశాడు.

ఆ బాధ భరించలేక!

భీ! ఏం పిల్లాడమ్మా! పీల్చేస్తున్నాడు అని విదలించబోయింది. కాని ఆ చందనందనుడు మరొక్క పీల్పుతో జీవధాతువులు లాగేయగా, కెప్పున అరిచి నేలకూలింది

పూతన. ఆ అరపువిన్న యశోదా, రోహిణులతో పాటు గ్రామంలోని వారందరినీ అదరిపడ్డారు.

కొంతసేపటికి మూర్ఛితేరుకున్న యశోదమ్మ కనులు తెరిచి చూచేసరికి, రాపూతన దేహంమీద హాయిగా ఆడుకుంటూ కనిపించాడు, గోపాలకృష్ణుడు. అం రోహిణిలేచింది.

ఇద్దరూ గుండెలు బాదుకుంటూ బాలకృష్ణుని దగ్గరగా తీసుకుని గోమయంతో తీసి, గుండెలకు హత్తుకుని వెన్నుడువ్వారు. యశోద తన బిడ్డకు పాలిచ్చి జోల నిద్రపుట్టింది. అప్పటికి యిల్లుచేరిన నందాదులు ఆ రాక్షస శరీరం చూసి తెల్లజి విషయం తెలుసుకొని, దానికి దహన సంస్కారం చేశారు.

నారాయణునికి చన్నుగుడిపి ఆయనకు తన దేహాన్ని క్రిడారంగం చేసిన పూజ నర్వపాపాలూ నశించి వైకుంఠం ప్రాప్తించింది.

శ క టా సు రు డు

బాలకృష్ణునికి ఎన్నెన్నో వేడుకలు జరుపుతూ ఒకనాడు ఆ ఉత్సవంలో య దేవి అందరికీ కానుకలూ దానాలూచేస్తున్నది.

అటువంటి సమయంలో ఆకలిగొన్న కృష్ణుడు తన పొదంతో ఒక బండిని తా అది ఆకాశాని కెగిరి, గిరగిర తిరిగి నేలకూలింది.

అన్న పానాలతో నిండిన కడవలున్న బండి అలా ఆకాశాని కెగిరి, క్రిం తుక్కుతుక్కుకాగా అందరూ ఆశ్చర్యంతో బాలుని దగ్గరకు చేరారు.

తన బిడ్డ భయపడి ఉంటాడని యశోద వానిని గుండెలకు హత్తుకుని, జ పుణుకుతూ పాలిచ్చింది.

మరికొన్నాళ్ళకు, యశోద ఒడిలో కూర్చుని పాలుత్రాగుతూన్న బాలుడు అం కొండంత బరువనిపించగా, ఆ యిల్లాలు భరించలేక క్రిందికి దింపింది.

తృణావర్తుడు

కంసుడు పంపిన తృణావర్తుడనే రాక్షసుడు ఆ సమయానికి పెద్దనుడిగాలిలా వచ్చి గోకులం అంతా దుమ్మురేపి మనిషికి మనిషి కనపడ రానంత చీకటి చేశాడు. యశోద చేతులతో తడివి తన బిడ్డ కనిపించక గోలుగోలున విలపిస్తున్నది.

ఆ (నుడిగాలి) రాక్షసుడు బాలకృష్ణుని బరువు భరించలేక బాదపడుతూన్న శమ యాన ఆ బాలుడు తన రెండుచేతులతో వాని మెడబిగించాడు. అవి ఏనుగుతొండాలువలె తన కంఠాన్ని బిగించగా వాడు విలవిల తన్నుకుంటూ రెక్కలుతెగిన పక్షిలా క్రిందపడ్డాడు. అప్పటికి గాలివినురు తగ్గి దుమ్ము అణగారింది. ఆ వెలుగులో గోపికలు రాక్షసుని శరీరం మీద ఆడుకునే కృష్ణుని తెచ్చి యశోదకు అప్పగించారు. యశోద సంతోషంతో బిడ్డను చెంగుచాటున చేర్చి పాలిస్తూ, జోలపాడి, నిద్రపుచ్చింది.

రోజులు గడుస్తున్నాయి.

ఒకనాడు—

వసుదేవుడు తమ యాదవకుల పురోహితుడయిన గర్గులవారిని నందుని దగ్గరకు పంపాడు.

నందుడాయనను చూస్తూనే నమస్కరించి :

ఈరకరారు మహాత్ములు, మీరాక మాకు మంగళశకరం, తమవంటి వేద, శాస్త్ర కోవిదులదర్శనంతో మా జన్మ ధన్యమయింది. ఈ బిడ్డలకు నామకరణ మహోత్సవం తమ చేతిమీదుగా జరిపించండి, అని ప్రార్థించాడు.

రోహిణీనందనునికి బలరాముడనీ దేవకీసుతునికి కృష్ణుడనీ నామకరణం చేశాడాయన.

క్రమ క్రమంగా ఆ బాలకులు అడుగులు వేయడం నేర్చారు.

నడక వచ్చింది.

ఆటలు ఆరంభమయాయి.

తమ యీడు బాలురతో ఆ బాలకు లిద్దరూ ఎన్నెన్నో క్రీడలు సాగిస్తూ తల్లి దండ్రులకు సంతోషం కలిగిస్తున్నారు.

దాగుడుమూతలు, బంతులాటలు, ఉయ్యాలలు, దొంగాటలు....

అలా ఎన్నెన్నో.

వివిధక్రీడలతో వారు ఆనందిస్తూన్న రోజులలో....

ఒకనాడు ఆ వాడలోని గోపికలందరూ యశోదను చేరి :

తల్లీ! విన్నావా! పిల్లలకు తల్లిపాలు చాలక అవస్థపడుతుంటే మీ కుర్రాడు లేగదూడలను అవు పొదుగుల దగ్గర వదిలేశాడు.

అదేం చోద్యమమ్మా! మా యింటిలో కమ్మగా కాగి మీగడకట్టిన పాలకు పూర్తిగా మీ వాడు తన చెలికాండ్రకు తాగబోశాడమ్మా

అంతకంటే విడ్డూరం యశోదమ్మా! మా యింట్లో పాలకుండలులేవని స్నేహితులెవరికీ తెచ్చి ఎంత అల్లరిచేశాడమ్మా

ఇదివిన్నావా, మా యింట్లో ఉట్టిమీద కడవ అందనేలేదని దానికి చిల్లుకొని మీగడపాలు ధారగా కారుతూంటే తన స్నేహితులతో ఆరగించాడు తల్లీ

అంతకంటే అన్యాయం! మా పొరుగింట్లో పెరుగుత్రాగి, ఎదురుగా వచ్చిన మూతికి ఆ పెరుగు రాసిపోయాడు. దాని అత్తగారువచ్చి ఈ కోడలే పెరుగు త్రాగే దెప్పిపొడిచింది.

ఇంకా ఉన్నాయమ్మా! వారింట వేతికడవతెచ్చి త్రాగి వీరింట్లో పారేస్తే వీరూ జుట్టు! పట్టుకున్నారు.

వెన్న తింటూండగా పట్టుకున్న మా చిన్నదాన్ని మీ వాడు ఎంత అల్లరిపెట్టా

పసివాడు ముద్దుగా వున్నాడని దగ్గరగా పిలిచి :

బాబు! నీ పే రేమిటని అడిగితే దాని బుగ్గ కొరికేశాడు, యిదేం పిల్లవా

మా అబ్బాయి నిద్రపోతూంటే, అక్కడికి లేగదూడను తెచ్చి దానితోకకు జుట్టు ముడిపెట్టి గంతులేయించాడు. ఏం న్యాయమమ్మా! ఎంత రాచబిడ్డ అయినా ఒక జలకమాడే వయసు పడుచులదగ్గరగావెళ్ళి ఆగడం చేస్తాడా!

పాలు, పెరుగు, వెన్నకడవలు గదులలో పెట్టి తాళాలువేసి, కావలసిన గుమ్మాలలో కూర్చున్నాం.

ఎలా వచ్చాడో, ఎప్పు డొచ్చాడో అంతా పూర్తిచేసి మా ఎదురుపడి, పక్షికు జంతువుల ఆరుపులతో అల్లరి చేసేశాడు, అని అందరూ ఎవరి బాధలు వారు విని

ఓ యమ్మ నీ కుమారుడు
 మా యిండ్లను పాలు పెరుగు
 మన నీడమ్మా!
 పోయెద మెక్కడి కైనను
 మా యన్నల నురభు లాన!

మంజులవాణి!

అంటూంటే విన్న యశోద:

ఏం చిత్రమమ్మా! ఉదయంనుంచి బిడ్డ ఆకలితో ఈ చెంగుచాటున పాలు త్రాగుతూనే ఉన్నాడు. చూశారా, గడప దాటలేదు పీడు. ఎందుకమ్మా నా బిడ్డమీద అలా నింద వేస్తారు. వాడి ఆట లేవిటో, వాడి పాట లేవిటో వాడివే తప్ప నా బిడ్డ ఆవలకు కదిలి వెళ్ళడే? ఎప్పుడూ నా చెంగువుచ్చుకు తిరుగుతూంటాడు, అనగా విని వారు ఎదురు సమాధానంలేక వెళ్ళిపోయారు.

ఒకనాడు బాలకృష్ణుడు మన్ను తిన్నాడని వచ్చి చెప్పారు యశోదతో బలరామాదులు.

అప్పుడావిడ మందలించింది.

ఆమాటలు విని నవ్వుతూ:

అమ్మా! నేను మన్ను తినే పిచ్చివాడినా! వీళ్ళందరూ నామీద కిట్టక చెవుతున్నారమ్మా. కావాలంటే నా నోరు వాననమాడు, అని తెలిచేసరికి ఆ వదనంలో బ్రహ్మాండం అంతా గిరగిర తిరుగుతూ కనిపించగా:

కలయో, వైష్ణవమాయయో

యితర సంకల్పార్థమో, సత్యమో,

తలవన్ నేరకయున్నదాననో!

యశోదా దేవి గానో,

వరస్థలమో! బాలకుడెంత

యీతని ముఖస్థంబై అజాండంబు ప్రజ్వలమై

యుండుట కేమి హేతువో! మహాశ్చర్యంబు చింతింపగన్!

అలా ఆ యిల్లాలు పరమేశ్వరభావంతో బాలుని చూస్తూండగానే కృష్ణుడు మాయ సూక్తులుగా నిలబడగా, ఆవిడ తనబిడ్డను ఒడిలోకి తీసుకుని చెంగుకప్పి పాలిచ్చి, దువ్వి జోకొట్టింది. అన్నాడు జకయోగి.

జకయోగింద్రా! ఏ పుణ్యఫలంవల్ల యశోదాదేవికి ఆ అదృష్టం లభించింది? తల్లి దేవకి కాగా, పాలిచ్చి పాటలు పాడుతూ పరమేశ్వరుని ఆరాధించే అదృష్టాని యిల్లాలు ఎన్ని నోములు నోచిందో,

అని పరీక్షిన్నహారాజు ప్రశ్నించగా, జకమహర్షి :

పూర్వజన్మలో ద్రోణుడనే వనువు, ఆయనభార్య ఈ భూమిమీద ప్రభవించి ప్రజాపతి బ్రహ్మకోరగా, వారు విష్ణుసేవాభాగ్యం అనుగ్రహిస్తే ఆజ్ఞ శిరసావహిస్తామన అదీ వారి పూర్వగాథ.

ఇక ప్రస్తుతానికివస్తే వారే నంద - యశోదలు.

పిల్లలందరూ చల్లులు తిని ఆటలకు పోగా యశోదాదేవి పెరుగు చిలుకుతూ, తీస్తూన్నది. ఆ సమయానికి కృష్ణుడు వచ్చి రెండుకాళ్ళూ చుట్టుకుని పైటలాగుతూ :

అమ్మా, పాలు, ఆకలి, పాలియ్యవే, అని ఆగడంచేసి, తనచేతుల్లోకి అందుకోగా, చేసేదిలేక ఆ తల్లి, బిడ్డను ఒడిలోకి తీసుకుని పాలిచ్చింది. ఈలోగా పొయ్యిలో పాలు పొంగడం చూసి దింపడానికి వెళ్ళింది.

ఆ సందుచూసి, ఉట్టిమీద కుండకు చిల్లుపెట్టి, వెన్న తినడంమొదలు పెట్టె కృష్ణుడు.

ఈ అల్లరి భరించలేక కృష్ణు డెక్కిన రాతి రోలుకి తాడు బిగించి ఆ డ బంధించింది యశోదమ్మ.

ఆవిడ కన్ను గప్పి ఆ బాలుడు రోలు ఈడ్చుకుంటూ పోయి పోయి నా శావంవల్ల మద్ది చెల్లుగా పుట్టిన నలకూబర మణిగ్రీవులకు విమోచనం కలిగించాడు.

వారిద్దరూ కృష్ణుని వరి వరి విధాల ప్రార్థించి తమ నివాసాలకు వెళ్ళారు.

*

*

*

*

రోజులు గడుస్తున్నాయి. కొంతకాలం యీ ప్రాంతం విడచి బృందావనానికి కంసుని సేవకుల బాధలు తగ్గుతాయని కులవృద్ధులు సూచించగా నందుడు ప సమేతం బయలుదేరాడు.

అందరూ బృందావనం చేరి, అర్థ చంద్రాకారంగా బళ్ళు నిలిపి క్రీడలు సాగించే బాలకులను చూసి ఆనందిస్తున్నారు.

అక్కడకు లేగదూడ రూపంలో వచ్చిన వత్సాసురుడనే రాక్షసుని పసిగట్టి, ఒక్క అంగలో వెళ్ళి దాని కాళ్ళూ, తోక కలిపి చుట్టబెట్టి దగ్గరలో ఉన్న పెద్ద చెట్టుకి విసిరికొట్టగా, చెట్టుకూలి, రాక్షసుడు తన రూపంతో అరిచి ప్రాణాలు విడిచాడు.

ఆసాహసానికి గోకులం వారందరు కృష్ణుని అభినందించారు.

ఒకనాడు సమీపంలో చెరువుగట్టున భయంకర రూపంతోవున్న కొంగను చూచి అందరూ బెదరగా, ఆ కొంగ చరాలున వచ్చి కృష్ణుని మ్రింగేసింది. అయితే ఆ బాలుడు గొంతుకి అడ్డుపడగా బైటకి వదిలి, పొడిచి తిందామని వస్తూంటే దాని ముక్కు చీల్చి రెండు ముక్కలు చేసి విసిరేశాడు.

బకాసురుని చావువిని వాని సోదరుడు అజగర రూపంలో వచ్చి గోపబాలురందరినీ కబళించడానికి నన్నడ్డుడయ్యాడు. యోజనం పొడవున్న ఆ కొండ చిలువ బాసకొడుతూంటే వేడిగాలులు పుడుతున్నాయి. దాని కనుగ్రుడ్లు నిప్పుకుండలవలె కనిపిస్తున్నాయి.

పెద్ద పర్వతంలా వున్న ఆ కొండచిలువ గోపబాలురందరూ మ్రింగడం మొదలు పెట్టింది. అది గమనించి కృష్ణుడు దాని నోట ప్రవేశించి కంఠద్వారం దగ్గర నిలిచి తన శరీరాన్ని పెంచడంతో ఆ పాము ఊపిరిసలపక గిలగిలలాడి చచ్చింది. కంసుని అనుచరుడయిన అఘాసురుడు ఆ రూపంలోవచ్చి ప్రాణాలు విడిచాడు.

ఆ తరువాయి ఒకనాడు గోపబాలురందరూ చల్లులు మూటకట్టుకుని వనంలో విందులు చేసుకుంటూ గడుపుతున్నారు.

మాటి మాటికి వ్రేలు మడిచి యూరించుచు

ఉరుగాయలు దినుచుండు నౌకడు

ఒకని కంచములోని దొడిసి చయ్యనమ్రమింగి

చూడు, లేదని నోరు నూపునౌకడు

ఏగు, గార్గుర చల్లు లెలమి పన్నిదమాడి

కూర్కొని కూర్కొని కుడుచు నౌకడు

ఇన్నియుండగ పంచియిడుట నెచ్చెలితనమనుచు

బంతెన గుండు లాడు నౌకడు

కృష్ణ చూడు మనుచు గికురించి పరుమ్రోల
 మేలి భక్ష్యరాశి మెనగు నొకడు
 నవ్వు నొకడు సఖుల నవ్వించు నొక్కడు
 ముచ్చటాడు నొకడు మురియు నొకడు

ఇలా వీరు వినోదాలలో ఉండగా వారి గోవులన్నీ అరణ్యంలో పచ్చికమేస్తూ వా
 కంటబడనంత దూరానికి వెళ్ళాయి.

భోజనా లయాక చూనుకుంటే ఒక్క లేగదూడకూడా చుట్టుప్రక్కల కనిపించ
 వారు బాధపడుతూంటే కృష్ణుడు వారందరినీ ఓదార్చి, గోవులను వెదకడానికి బయ
 లేరాడు.

ఇచ్చో పచ్చికమేసిన
 విచ్చో త్రావినవి తోయము(లు)
 ఏగిన విచ్చో, ఇచ్చోట మందగొన్నవి
 ఇచ్చో బాసినవి, జాడ యిదె యిదె యనుచున్.

ఆ పరిసరాలకొండలు, తోటలు, కొలనులు వెదకినా కనిపించక, తిరిగివచ్చి చూడగా గో
 బాలురుకూడా కనిపించలేదు. అప్పటికి తెలిసింది, యిది బ్రహ్మ చేసిన యింద్రజాల
 అని.

తెలియగానే గా, గోవబాలరూపాలు తనే ధరించి, అందరినీ వారివారియింట విడి
 వచ్చాడు. అలా ఒక సంవత్సరం గడిచింది. అప్పటికి బ్రహ్మమానం ఒక త్రు
 అయింది. అయ్యా బ్రహ్మవచ్చి చూడగా తనగుహలో గో, గోవబాల గణాలుండగానే
 ఈవల వనంలో అదేజనం, గోవులు కనిపించగా ఆశ్చర్యపోయి కృష్ణుని మహిమకు
 ముగ్ధుడై పరివరివిధాల ప్రార్థనలుచేసి తనలోకానికి వెళ్ళాడు.

ధేనుకాసురవధ

ఒకనాడు వీరందరూ దూరాన తాలవనానికి విహారానికి వెళ్ళారు. అక్కడ తా
 చెట్లనిండా ముగ్ధిసవండ్లు కనిపించగా బలరాముడు ఆ చెట్లను ఊపి వళ్ళు రాలుస్తున్నాడు
 ఆ ధ్వని విని ఆ వనంలోవున్న ధేనుకాసురుడు గాడిదరూపంతో బలరామునిమీదికి రాగా

దాని నాలుగుకాళ్ళూ ఒక చేత్తో వట్టుకొని గిరగిర త్రిప్పి విసిరి పారేశాడు. ఆ అనురుడు రక్తం కక్కుకుని చచ్చాడు. అది చూచి రాక్షసుని సేవకులు కోపంతో రాగా వారందరినీ అవలీలగా తాటిచెట్లకు విసిరికొట్టి హతమార్చాడు. గోవదాలకులు సంతోషించారు.

కాళియ మర్దనం

రోజులు గడిచాయి.

ఒకనాడు కృష్ణుడు తన స్నేహితులతో కలిసి బలరాముడు తోడులేకుండా కాళిందికి విహారానికి వెళ్ళాడు. ఆటలతో అలసి వారందరూ ఆ కాళిందిలో నీరు త్రాగుతూనే ప్రాణాలు విడిచారు. అది చూసి కృష్ణుడు తన చల్లని చూపుల అమృతం ప్రసరించి వారిని జీవింపజేసి, కాళియుని విషం కారణంగా మానవుల ప్రాణాలు హరించే ఆ కాళింది మడుగులో దూక, ఆ మహా విషనర్పాన్ని సంహరించడానికి ఉద్యుక్తుడై:

కటి చేలంబు బిగించి,
పింఛమున చక్కం గొప్ప బంధించి
దోస్తట సంస్పృలన మాచరించి,
చరణ ద్వంద్వంబు గీలించి
తత్కుట శాఖాగ్రముమీది నుండి యురికెన్
గోపాల సింహంబు దిక్పముల్ మ్రోయ
ప్రహదంబులో గుభగుభ ధ్వానం బనూపంబుగాన్,

అలా దూకుతూనే కాళియునివైపు పోబోగా, ఆ కాళియుడు మరింత రోషంతో ఎదురువచ్చి కరిచి, కృష్ణుని చుట్టుకుని బుసకొడుతూండగా గోవగణం అంతావచ్చి భయంతో గోలు గోలున విలపిస్తున్నారు. వారుకూడా ఆ మడుగులోపడి ప్రాణాలు వదులుదాం అనుకుంటుండగా బలరాముడు వారికి ధైర్యం కలిగించాడు.

అప్పుడు కృష్ణుడు తన అరచేతితో కాళియుని పడగమీద పిడిగ్రుద్దుపెట్టగా, అది కన్నులనుండి విషంక్రక్కింది. అప్పుడు దాని తోకవట్టి గిరగిర త్రిప్పి, తిరిగి దాని పడగ మీద నిలబడి హాయిగా నాట్యం ఆరంభించాడు.

వస్త్రాపహరణం

అలా ఎన్నెన్నో లీలలుచూపుతూ, గో, గోపగణాలకు కలిగే ఆపదలను తొలగిస్తూ, యశోదాదేవికి పసిబిడ్డగా పేడుకలు చూపుతున్నాడు.

ఆకాలంలో - గోపికలందరూ కాత్యాయనీవ్రతంచేసి కృష్ణునే తమభర్తగా అనుగ్రహించమని ఆ శక్తివి ప్రార్థించి, మాసాంతాన యమునానదిలో స్నానంచేస్తున్నారు.

వారందరూ యమునగట్టున విడిచిన వారి చీరలు దొంగిలించి గోపబాలుడు ఒక్క చెట్టుచిక్కి కూర్చున్నాడు. అది గమనించిన గోపికలు :

మా మా వలువలు ముట్టకు

మామా ! కొనిపోకు పోకు మన్నింపు తగన్

మా మాన మేల కొనియెడు

మా మానన హరణమేల ! మానుము కృష్ణా !

అని అనేక విధాల అర్థించారు.

అప్పుడు కృష్ణుడు నవ్వుతూ :

మీరందరూ ఎవరిని భర్తగా కోరి వ్రతంచేశారో చెప్పండి. సిగ్గుపడకుండా మీ మనసులో ఉన్నది చెప్పి, అలానే ఇటువస్త్రే మీచీరలిస్తాను, అన్నాడు.

వారందరూ కొంతసేపు గుసగుసలతో గుసగుళ్ళుపడి చివరకు సదిలోంచి ఈవలకు వచ్చారు.

చంచ త్వల్లవ కోమల

కాంచన నవరత్న ఘటిత

కంకణ రుచి రోదంచిత

కర సంఘాదిత పంచాయుధగేహ

లగుచు వడతులు వరుసన్.

ప్రాధలు ముందునడువగా, ముగ్ధలు వెనుకవచ్చి విలువగా :

మీరంతా చేతులుజోడించి నమస్కరించాలి, అన్నాడు గోపబాలుడు.

అందరూ చేతులెత్తి నమస్కరించగా, వారి చీరలు వారికిచ్చి :

మీనోముఫలం సిద్ధిస్తుంది, అని అభయమిచ్చాడు.

*

*

*

*

అలా వారందరికీ ఆనందం కలిగిస్తూ, ఒకసారి గోవర్ధనం ఎత్తి, వరుణుడు అపహరించుకు పోయిన నందుని విడిపించి తెచ్చి, శరద్రాత్రులలో పరిసరపనంలో వేణుగానంతో

గోపికాజనాన్ని సంతోషతరంగాలలో తేలియాడిస్తూ, అంతలో అదృశ్యంగా వారందరూ ఆవేదనాభర హృదయాలతో :

నల్లనివాడు, పద్మనయనంబులవాడు
 కృపారసంబు పై జల్లెడువాడు,
 మౌళి పరినర్పిత పింఛమువాడు
 నవ్వు రాజిల్లెడు మోమువాడొకడు
 చెల్వల మా న థ నంబు తెచ్చె,
 ఓ మల్లియలార ! మీ పొదలమాటున
 లేడుగదమ్మ చెప్పరే !
 అంగజువైన చూడ హృదయంగముడై
 కరగించువాడు శ్రీరంగదురంబువాడు
 మధురంబగు వేణురవంబువాడు
 మమ్మంగజు పువ్వుతూపులకు అగ్గముసేసి
 లవంగ లుంగ వారంగములార !
 మీ కడకు రాడుగదా ! కృపనున్నజూపరే !

అంటూ గోపికాగీతలు వినిపించారు. అనంతరం రాసక్రీడలు నడిపించాడు. మదర్శన గంధర్వునికి శాపవిమోచనం కలిగించాడు. శంఖచూడుడనే గుహ్యకుని సంహరించాడు. నృపభానురుని యమసదనం చేర్చాడు.

* * * *

కృష్ణుడు దేవకీనందనుడని తెలిసి కంసుడు తన ముఖ్యభటుడైన కేశిదానవుని పంపగా వాడుకూడా కృష్ణునిచేతులలో ప్రాణాలు వదిలాడు.

అది విని కంసుడు తన కనుసన్నలలో నడిచే చాణూరముష్టికులనే మల్లయుద్ధ విశారదులతో సంప్రదించి, అక్రూరుని రావించి, గోకులానికివెళ్ళి బలరామ, కృష్ణులనూ, నందునీ యిక్కడ జరిగే మల్లయుద్ధానికి రమ్మని కబురు పంపాడు.

అక్రూరుడు కంసుని మూర్ఖత్వానికి విచారించి, కృష్ణదర్శన సంతోషంతో రథా రూఢుడై బృందావనంచేరి బలరామ కృష్ణులను చూచి వారితో నందుని యింటికి చేరాడు.

స్వాగత సత్కారాలు పూర్తి అయ్యాక, కంనుడు ధనుర్వాగంపేరిట పంపిన ఆహ్వాన విషయం వివరించాడు. ఈ వార్తవింటూనే గోపికాజనం అందరూ కన్నులనీరుపెట్టారు. ఎలా అయినా కృష్ణుని కదలకుండా ఆపాలని ప్రయత్నించారు. వారందరినీ ఓదార్చి బలరామసహితుడై కృష్ణుడు యదువంశపు పెద్దలతో ప్రయాణమయ్యాడు.

రథాలు సాగిసాగి మధురానగరానికి చేరి రాజవీధులలో వెడుతుంటే, ఆ భవనాలలోని కాంతాజనం కృష్ణ నందర్శనాభిలాషతో ఎలావున్నవారు అలా వచ్చి గడపలలో నిలబడి :

వీడటే! రక్కసి విగతజీవగ

చన్న బాలు ద్రావిన మేటి బాలకుండు

వీడటే! నందుని వెలదికి

జగమెల్ల ముఖమున జూపిన ముద్దులాడు

వీడటే! మందలో వెన్నలు దొంగిలి

దర్పించి మెక్కిన దాపరీడు

వీడటే! అలయించి వ్రేతల మానంబు

సూరలాడిన లోక సుందరుండు

వీడు లేకున్న పుర మటవీన్ధలంబు

వీని పొందని జన్మంబు విగతఫలము

వీని పలుకని వచనంబు విహగ రుతము

వీని చూడని చూడ్కులు వృథలువృథలు

అనుకున్నారు, ఆనందతన్మయులై.

కొంత దూరం సాగిసాగి ఒక రజకుని యిల్లుచేరి, అక్కడున్న చీని బీనాంబరాలు తమకు కావానగా, వాడు కోపంతో కంసమహారాజు ధరించే విలువయిన వస్త్రాలు కట్టే తాహతు మీ కెక్కడుంది? అని గద్దించగా, వానిని మర్దించి ఆ వస్త్రాలు ధరించి, అక్కడి నాయకు డిచ్చిన అమూల్యాంబరాలు కూడా స్వీకరించి, పూలమాలలు కట్టడంలో నేర్పరి అయిన సుదాముని యింట స్వాగతమర్యాదలు స్వీకరించి, వాడిచ్చిన సుగంధ సుమమాలలు అలంకరించుకుని ముందుకు సాగుతుండగా ఎదురుగా కుబ్జ కౌనిపించింది.

దానిని చూసి కృష్ణుడు :

ఎవరి దానవమ్మాయీ! నీపేరేమిటి? ఇన్ని చందనలేపనాలు ఎవరికోసం తీసుకెడు తున్నావు! ఓ పద్మదళనయనా! అవి మాకేస్తే నీకు చక్కదనం వస్తుంది. అన్నాడు.

కుబ్జ :- ఓ మనోహరాకారా! అందరికీ అందా లెక్కడినుంచి వస్తాయి. నేను కంసుని దాసిని, నన్ను త్రివక్ర అంటారు. లేపన విద్యలో నాకు మంచి నేర్పున్నది. ఈ చందనపు పూతలతో మీరు కూడా సంతోషించగలరు, అంది.

కృష్ణుడు సంతోషంతో చందనాలేపనాలన్నీ పూనుకుని, ఆమెను చేరి ఒక కాలితో ఆమె పాదం త్రొక్కివట్టి రెండు వ్రేళ్ళతో ఆమె చుబుకం పట్టి పైకి లాగాడు. అంతే! దాని వంకర లన్నీపోయి చక్కని చుక్కలా విలబడింది.

దాని ఆకారం దానికే వరమసంతోషం కలిగించగా,

కుబ్జ :- పంచశరాకారా! నన్నింతచేసిననువ్వు ఒకమారు నా యింటికి వచ్చి సంతోషపెట్టు, అని ఉత్తరీయంవట్టగా, ఆమెను లాలించి, మళ్ళీ వస్తానని ముందుకుసాగాడు.

నెమ్మదిగా నడచి నడచి, కంసుని అయుధశాలలో అడుగుపెట్టి అక్కడ దేవేంద్రుని ధనుస్సులా వెలిగే చాపాన్ని విరిచాడు కృష్ణుడు. ఆ ధ్వనికి మధురానగరం గజగజ లాడింది. కంసుని గుండె నిబ్బరం జారింది.

ఆ రాత్రికి విశ్రమించి ఉదయమేలేచి ఉత్సాహంతో ధనుర్భాగమండపానికి వచ్చారు, బలరామకృష్ణలు.

ఆ రంగస్థలముఖద్వారంలో వున్న కువలయాపీఠం అనే మత్తగజాన్ని వారి మీదికి నడిపించాడు మావటిడు.

చూస్తూనే కృష్ణుడు జుట్టుముడివైచి, కాసెకోకగట్టికట్టి, నుదురుమీదజారే ముంగురులు వెనుకకు త్రోసి, యుద్ధోత్సాహంతో ముందుకుదూకి, సింహగర్జనచేసి దాని రెండు దంతాలూ ఊడబెరికి, తొండంపట్టి గిరగిరత్రిప్పి విసరగా అది గిలగిల తన్నుకుంటూ నేలకూలింది.

చచ్చిన మత్తేభాన్నీ, చంపి వచ్చిన యదువంశ యోధులనూ చూచిన కంసుని మనస్సు వ్యాకుల మయింది.

మల్లయుద్ధ విశారదుడైన చాణూరుడు వారిని చూచి, జెబ్బ చరిచాడు. అప్పుడు కృష్ణుడు నవ్వుతూ!

సీతో నే నుంటాను, మా బలరాముడు ముష్టికునితో పోరాడుతాడు, అనగా వాడు అట్టహాసం చేసి, వ్రేలెడులేని మీకు మాతో యుద్ధమా! అంటూ మీదికి రాగా, అన్నదమ్ము లిద్దరూ వారితో కొంతసేపు పోరాడి నేలకూల్చారు. వారు నెత్తురు కక్కుతూ కూలిపోగా కంసుడు ఆవేశంతో:

కంసవధ

ఈ యాదవ బాలు రిద్దరినీ కోట ఆవలకు తరిమికొట్టండి.

నందుణ్ణి బంధించి, వసుదేవుని సంహరించి, నా తండ్రి ఈగ్రసేనుని కూడా బంధించండి.

అని అరుస్తున్నాడు.

చూశాడు కృష్ణుడు.

కొండమీద తిరిగే జింకను పట్టడానికి దూకే సింహంలా మల్లయుద్ధ రంగస్థలంలో వున్న కంసుని మీదికి దూకి, గరుత్మంతుడు నాగేంద్రుని పట్టినట్లు జుట్టు బిగబట్టి ఒక్క ఊపు ఊపగా, ఆ తలమీద మణికిరీటు నేలకు జారింది. అంతతో ఆగక విదిలించి విసిరేసరికి ప్రాణాలు వదలి అల్లంతదూరాన పడ్డాడు.

అదిచూసి క్రోధోద్రిక్తులై కంసుని సోదరులు ఆయుధాలతో మీదికిరాగా బలరాముడు పరిఘాయుధంతో వారిని నేలకూల్చాడు.

మరణించినవారి దహనసంస్కారాలకు ఆజ్ఞాపించి, చకచక చెరసాలకు వెళ్ళి దేవకీ వసుదేవులను విడిపించి, నమస్కరించి, కొంతసేపు వారితో ఇష్టాగోష్ఠి సాగించి, తాతగారయిన ఈగ్రసేనుని చేరి,

తాతా! యయాతి మహారాజు శావం కారణంగా మా యదువంశానికి సింహాసనాధి కారంలేదు. మీరే ఈ ఆసనం అలంకరించి ప్రజారంజకంగా పరిపాలించండి, అని అందరినీ సంతృప్తులను చేశాడు.

కొన్నాళ్ళయ్యాక నందునితో:

ఇంతకాలం మేము మీదగ్గరే ఉన్నాం. కొంతకాలం మా కన్నతల్లిదండ్రులను సేవించి వారికి సంతోషం కలిగించి మళ్ళీ బృందావనానికి రాగలం. మీరు వెళ్ళి రండి.

అని వారందరిని వారి వారి నివాసాలకు వంపుతూ ఎన్నెన్నో కానుక లిప్పించాడు.

అనంతరం వసుదేవుడు తన కుమారులకు సముచితకాలంలో పురోహితులు గర్గుల వారిచేత ఉపనయన సంస్కారంచేయించి, గోదానాలూ, నువర్ణదానాలూ జరిపించి, సర్వ జనులకూ తృప్తిగా అన్నదానం చేశాడు

తరువాయి బలరామ, కృష్ణులు కాశీనగం వెళ్ళి అక్కడ సాందీపని అనే గురువు వద్ద వేద, ధర్మశాస్త్రాలూ, ధనుర్వేదమూ అభ్యసించారు.

విద్యాభ్యాసం పూర్తి చేసుకొని వారు గురుదక్షిణగా ఆయన కోరిక ననుసరించి జరిపారు. గురువుగారి అనుమతితో మధురానగరానికి తిరిగి వచ్చిన అనంతరం ఒకనాడు ఉద్ధవుని పిలిచి:

ఆర్యా! నందప్రజంలోని గోపకాంత లందరూ ఈ లోకవాంఛలెమీ లేకుండా నిరంతరం నా మీదనే మనసు నిలుపుతుంటారు. వారిదగ్గరకు పోయి నేను త్వరలోనే వస్తున్నానని చెప్పి వారికి ఆశ్వాసన కలిగించు, అని పంపాడు.

ఉద్ధవుడు నందప్రజం చేరగానే అక్కడి పెద్దలందరూ వానికి ఆదర సత్కారాలు జరిపించి, కుశల ప్రశ్నలు పూర్తిచేసి, అన్న పానాలతో సంతృప్తుని చేశారు.

త్వరలోనే కృష్ణుడువచ్చి యశోదనూ, నందునీ సంతోషింపజేస్తాడని చెప్పి వారికి ఆనందం కలిగించాడు.

ఆరాత్రి సుఖంగా నిద్రించాడు.

ఉదయమే గోపకాంతలు చల్ల చిలికేవేళకు లేచి స్నానాదికాలు పూర్తిచేసి, ఒకానొక పవిత్ర ప్రదేశంలో సుఖాసీనుడై ఉన్న ఉద్ధవునిచూసి గోపభామలు కొందరు, నర్మగర్భంగా కృష్ణునిమీద తమకు కలిగిన పొలయలుక వ్యక్తం చేశారు.

భ్రమరగీతలు

భ్రమరా ! దుర్జనమిత్ర !

ముట్టకుము మా పాదాబ్జముల్

నాగరప్రమదాళీ కుచకుంకుమాంకిత

లనత్రాప్తేశ దామప్రసూనమరందారుణితాననుండ

వగుటన్ నాథుండు మన్నించుగాక మమున్నేపుచు

పౌరకాంతల శుభాగారంబులన్ నిత్యమున్

ఒకపువ్వుందలి తేనెద్రావి మధుపా !
 ఉత్సాహివై నీవు వేరొకటెం పొందెడుభంగి
 మమ్మధర పీయూషంబునం దేల్చి
 మా అకలంకోజ్జ్వల యౌవనంబుగొని
 అన్యాయకుడయ్యెన్ విభుం డకటా .
 ఆతని కెట్లు దక్కె సిరి ! మిథ్యాకీర్తి నమ్మెంజుమీ !

* * * *

కాంచనరత్న సంఘటిత సౌధంబులే
 మా కుటీరంబులు మాధవునకు
 వివిధ నరేంద్రసేవిత రాజధానియే
 మా వల్లె యధువంశ మండమనకు
 నురభిషాదవ లతా శోభి తారామమే
 మా అరణ్యము సింహ మధ్యమునకు .
 కమనీయ లక్షణ గజ తురంగంబులే
 మా దేమవులు కంఠ మర్దమనకు
 రూప విభ్రమ వైపుణ రూఢలైన
 మగువలమె మేము మన్నథ మన్నథునకు
 విల చింతించు మము కృష్ణ డేల తలచు
 వృథివి వధివులు నూతనప్రియులు గారె !

అలా గోపికలందరూ తమ విరహవ్యధను సర్మగర్భంగా వ్యక్తంచేశారు. అంతావిని

ఉద్ధవుడు :

దానాలూ, ప్రతాలూ, జపాలూ, యజ్ఞాలూ చేసేవారుకూడా మీ అంత నిష్ఠగా
 ఆ పరమేశ్వరునిమీద మనసు నిలవలేదు. మీవికాగ్రత చూస్తూంటే నాకు ఆనందం
 దమూ, ఆశ్చర్యమూ కలుగుతున్నాయి.

ఆయన మీ అందరికీ పంపిన సందేశం వినండి. పంచభూతాలు ఈ ప్రపంచం
 అంతానిండి ఉన్నట్లే నేను సర్వత్రా ఉన్నాను, కనక మీరు వియోగబాధ పడ నవసరం
 లేదు

ఇంకో రహస్యం ఉంది.

మనకు కలవస్తుంది. అందులో ఏమేమో చూస్తాం. మెలకువ వస్తుంది. ఆ వస్తువులన్నీ లేవే అని బాధపడతామా! ఈ ప్రపంచంకూడా అంతే! అనే జ్ఞానం ఎవరికి కలుగుతుందో వారికి ఏ బాధలూ ఉండవు.

వయిగా-దగ్గర ఉన్నవారికంటే దూరంగా ఉన్నవారిమీదవే మనస్సు ఎప్పుడూ లగ్నమయి ఉంటుంది. నిరంతరం మీరు నన్నే తలచుకోవాలి అనే సంకల్పంతోనే నేను దూర ప్రాంతానికి వెళ్ళాను. మీ నిత్యధ్యానం కారణంగా నిశ్చయంగా మీరు నన్ను పొందుతారు. అన విని.

ఉద్ధవా! ఆయన కుశలంగా వున్నాడా! ఇక్కడి కెప్పుడు వస్తాడు. ఆయనకు రావాలని ఎంతగా ఉన్నా మధురానగర భామలు వదులుతారా ; అటుండగా

కొందరు : బాబూ! ఆయన యిక్కడ కాళింది ఒడ్డున మమ్మల్ని ఆడించిన విషయాలు ఎప్పుడయినా రహస్యంగానీతో చెప్పాడా! మేము స్నానాలు చేస్తుంటే మా చీరలు దొంగిలించి ఆడిన ఆటలు ముచ్చటించాడా! కాళిందిలో సాగించిన రాసక్రీడలు ప్రస్తావించాడా!

సరే! ఇవన్నీ దేనికి. ఇంతకాలమూ ఎలానో భరించాం. ఇంక మా తరం కాదు. ఆయన ఆలస్యం చేసేకొద్ది మా ప్రాణాలుండవని చెప్పి. మళ్ళీ యీ ప్రేవల్లెలో ఆయన తిరగడం చూస్తామా! మా అందరితో సరసాలాడే అదృష్టం వున్నదా. ఆయన ఆలింగన భాగ్యం మాకున్నదా!

అలా పరివరి విధాల విలపించే వారిని ఓదార్చి కొన్నాళ్ళుండి ఉద్ధవుడు మధురకు జేరి కృష్ణుని కలిసి విషయాలన్నీ వివరించాడు.

మధుర విడిచేలోగా ఒకనాడు కుబ్జ గృహానికి వెళ్ళి ఆనందతరంగిత హృదయంతో ఆమె జరిపిన అతిథి సత్కారాలు అందుకుని ఆమెను తృప్తిపరచి వీడ్కొలిపాడు, కృష్ణుడు.

జ రా స ం ధు డు

ఇక్కడ యిలా సాగుతుండగా-

కంసుని మరణానంతరం వాని భార్యలగు అస్తి, ప్రాప్తి అనే వారిద్దరూ తమ తండ్రి

జరాసంధుని దగ్గరకు వెళ్ళి జరిగిన కథలన్నీ చెప్పారు. తన కూతుళ్ళ వైధవ్యం చూసి వంతలో క్రోధం పెల్లరేగి సైన్యసమేతం మధురమిదికి దాడి వచ్చాడు జరాసంధుడు.

అది గ్రహించి కృష్ణుడు యుద్ధానికి రాగా చూసి జరాసంధుడు. అబ్బాయి! నువ్వు చిన్నవాడివి. మీ అన్నయ్యను పంపు. మన సంగతి నీకు తెలీదు. నిష్కారంగా ప్రాణాలు పోగొట్టుకోకు, అన్నాడు.

అదివిని కృష్ణుడు : అనవసర ప్రసంగం దేనికి. నీ శక్తి చూపించు, అన్నాడు. పోరు ప్రారంభమయింది.

ఉభయ పక్షాలూ నిశితంగా యుద్ధం సాగిస్తూంటే మగధసేనధాటికి మధురబలం ఆగలేకపోయింది.

అప్పుడు బలరాముడు తన హలాయుధంతో సంగరరంగంలో అడుగుపెట్టి మగధ సేనలను చీకాకు వరచి, జరాసంధుని మెడవట్టాడు.

జరాసంధుడు ఉక్కిరి బిక్కిరి పుతూంటే రెండు పిడిగుద్దులు గుద్ది విడిచి : పోరా! అధికప్రసంగాలు కాదు, వీరప్రదర్శనంకావాలి. నీసేనలు పలాయనం చేస్తున్నాయి; వెళ్ళి వారందరికీ ధైర్యంచెప్పి మళ్ళీరా, అని జుట్టువట్టి జాడించి వదిలాడు.

సిగ్గుతో తలయెత్తలేక జరాసంధుడు వెళ్ళిపోయాడు.

వెళ్ళిన జరాసంధుడు తనవంటి దుష్టచక్రవర్తులెందరినో పురికొల్పి మళ్ళీ యుద్ధానికి వచ్చాడు. అలా పదిహేడుసార్లు పరాభవంపొంది వద్దెనిమిదవ పర్యాయం మళ్ళీ సన్నద్ధుడు కాగా, నారదమహర్షి కాలయవసుని దగ్గరకు వెళ్ళి,

ఓ కాలయవవా! నీ శక్తి సామర్థ్యాలతో అన్ని దేశాలు జయించావు, కాని యదు వంశీయుల మధురానగరం నయిపు నీ సేనలు నడవలేదు. ఆ యాదవులు జరాసంధుని ఓడించి గర్వంతో విగ్రహీతున్నారు. ఆలోచించగా నువ్వుకూడా వారికి భయపడినట్టే అని పిస్తున్నది, అన్నాడు.

అది విని వాడు క్రోధంతో :

మహర్షి! ఎవరిమాట నువ్వుచెప్పేది! వాడిబలం ఏమిటి? వాడి స్నేహితులెవరు? నేను కత్తిదూసివస్తే నిలబడతాడా! విక్రబలంచూపుతాడా?

అని ప్రశ్నించగా నారదుడు :

ఏం చెప్పమంటావు! వాడు నీలమేఘశరీరుడు. శ్రీవత్సలాంభనుడు. వీతాం
బరధాః. మకరకుండల శోభితకర్ణుడు. అంత వాడింత వాడనలేము. ఎక్కడ వడితే
అక్కడ ఎప్పుడు వడితే అప్పుడు కనిపిస్తాడు! అన్నాడు.

అమాటలకు పౌరుషం వచ్చి కాలయవనుడు తన సర్వసేనతో మధురా నగరం
మీదికి దాడిరాగా కృష్ణుడు :

ఓహో! వీడు కాలయవనుడు. వీడిటువస్తే అటు మళ్ళీ రేపు జరాసంధుడు వస్తాడు.
ఇద్దరూ రెండుప్రక్కలా పోరు ఆరంభిస్తే మన నగరవాసుల బ్రతుకు దుర్భరమవుతుంది.
అందుచేత వీరిద్దరికే అందుబాటులోవుండవి నగరం నిర్మించాలి, అని విశ్వకర్మను పిలిచి
సముద్రంలో మహానగరం నిర్మింపజేసి మధురాపుర వాసులందరినీ అక్కడకు తరలించాడు.

శ్రీ కరములు జనహృదయ వశీకరములు

మందవవన శీర్ణ మహాంభశ్శీకరములు

హంసవిహంగాకరములు

నగరి కువల యాబ్జాకరముల్

ఆ ద్వారకానగరంలో తన వారందరినీ సుఖంగా ఉంచి, వాసుదేవుడు నిరాయుధు
డయి కాలయవనుని ఎదుర్కొనడానికి ముందుకు సాగాడు. వస్తూన్న కృష్ణుని చూచి కాల
యవనుడు ఆశ్చర్యపోయాడు.

నారదముని చెప్పిన లక్షణాలన్నీ కనిపించగా సంతోషంతో కాలయవనుడు కృష్ణుని
మీదికి దూకి పట్టబోగా ఆ లీలామానుషదేహుడు చిరునవ్వుతో పరుగు ప్రారంభించాడు.

కాలయవనుడు వాని వెనుకనే పరుగుపెడుతూ :

ఓ యదువంశీయుగా! యుద్ధంప్రారంభం కాకుండానే వెన్నుచూపి పరుగుపెట్టే నువ్వు
రాజకుమారుడవేనా? సిగ్గుచేటు! నిలు, నిలు, అని తరుముతూంటే కృష్ణవరమాత్మ చిరు
నవ్వులు జల్లుతూ :

అధికవ్రసంగా లెందుకు రా! నా వెనుకనే రా, అంటూ చిత్ర విచిత్ర గమనాలతో
వానిని ఆడిస్తూ, ఆడిస్తూ సాగి సాగి చరాలున ఒక కొండ గుహలో దూరాడు.

ఆ గుహలోనే వానిని సంహరించాలని కాలయవనుడు తీవ్రక్రోధంతో లోపలకు పోయి
చూడగా, అక్కడ గుర్రుపెట్టి నిద్రించే వ్యక్తి కనిపించాడు.

ఓహో! ఈ వన్నాగం వన్ని నిద్ర పోతున్నావా! ఇదిగో నాకాలితావుతో నీ ప్రాణాలు తీసేస్తాను చూడు, అంటూ కాలయవనుడు ఒక్క తన్నుతన్నాడు.

గాఢనిద్రానమాధిలోవున్న ఆ పురుషుడు కనులు విప్పి చూశాడు. అంతే ఆ చూపులవేడికి కాలయవనుడు భస్మమయ్యాడు, అని చెప్పగా:

శుకయోగింద్రా! ఆ మహాపురుషుడెవరు? ఆయన కథ ఏమిటి? అని అడిగాడు పరీక్షిత్తు.

ము చి కు ం దు డు

శుకయోగి: మహారాజా! ఇక్ష్వాకువంశీయుడైన మాంధాతపేరు విన్నావు కదా! ఆయన కుమారుడు ముచికుందుడు. ఈయన దేవతలకు రాక్షసులవల్ల నిరంతరం కలిగే బాధలను తొలగించడానికి దీక్షపూని, కొన్నిసంవత్సరాలపాటు రాక్షససంహారమే తన కర్తవ్యంగా నడిచాడు.

దేవతలకు రాక్షసబాధ తగ్గింది. అప్పుడు వారందరూ ఆయనను చేరి, నమస్కరించి:

స్వామీ! మీ అనుగ్రహంవల్ల మే మందరం ఆనందంతో జీవించగలుగుతున్నాం. లోకకళ్యాణ కాంక్షతో మీరు యంతకాలం మీ సంసారవిషయాలే చూడలేదు. మీ వంశీయు లందరూ ఈమధ్యకాలంలో దేహయాత్ర చాలించారు. అందుకు విచారించ వలసిన వనిలేదు. ఏమంటే-పుట్టిన ప్రాణికి చావు తప్పదుకదా!

ఇప్పుడింక మా యందు అనుగ్రహించి మీకు కావలసిన వరం కోరుకోండి. మోక్షం తప్ప ఏదయినా మిగిలినవ్వగలం, అన్నారు.

అప్పుడు ముచికుందుడు: నాకు గాఢనిద్ర యివ్వండి, అన్నాడు. వారు అంగీకరించి వెళ్ళారు.

అది మొదలు ముచికుందుడు ఆ కొండగుహలో నిద్రిస్తూనే ఉన్నాడు. కాలవశాన కాలయవనుడు ఆ గుహలో ప్రవేశించి భస్మమయ్యాడు.

అప్పుడు ఎదురుగావున్న వానదేవుని చూచి ముచికుందుడు చేతులు జోడించి:

మహానుభావా! నీవెవరవు! శివుడవా! ప్రజాపతివా! చక్రధారివా! నాకు నీ సేవ చెయ్యాలని ఉంది, అని అర్చించాడు

వానుదేవుడు సవ్యరాజిలెడు మోముతో :

ఓ రాజనందనా ! నే నెవరిననిచెప్పను. ఇప్పుడు రాక్షససంహారార్థం వానుదేవ నామంతో వసుదేవనందనుడుగా నాలీల నడుపుతున్నాను. ఆదినుంచీ నువ్వు నా భక్తుడవని ఎరుగుదును. అందుకే నిన్ను అనుగ్రహించటానికి యిలా వచ్చాను. ఏం కావాలో కోరుకో, అనగా ముచికుండుడు పరమ సంతోషంతో :

పురుషోత్తమా ! నీకిదే నా వమస్కారం. ఈ ప్రపంచంలో మానవులందరూ భార్యా బిడ్డలతో సంవదలతో తులతూగాలనే మత్తులోపడి క్షేణాలనుభవిస్తారేకాని నీ నామస్మరణమే సర్వోత్కృష్టఫలదాయని అని ఎరుగరుకదా ! ఆ వ్యామోహంలో చిక్కుకుని ఏమేమో భోగాలు వాంఛిస్తూ ఆ వలయంలో కొట్టుమిట్టాడుతుంటారు.

నా అదృష్టవశాన నీ దర్శన భాగ్యం లభించింది. నాకే కోరికలేదు. నీవే నాకు శరణు, అని తలవంచి నిలబడ్డాడు.

వాసుదేవుడు : మహారాజా ! నీ జన్మ ధన్యమయింది. ఒక్కమాట, ఎవరయినా కర్మఫలం అనుభవించక తప్పదు కనుక, ఈ జన్మలో నువ్వు వినోదంగా వేటాడి జీవహింస చేసిన పాపం ఉంది. తపస్సుతో ఆ పాపం ప్రక్షాళన చేసుకొని మరొక జన్మలో ఉత్తమ సంస్కారం పొంది నన్ను చేరుతావు, అనగా ముచికుండుడు సంతోషించాడు.

గుహ వెలువలకు వచ్చి చూశాడు. మనుషులు, పశువులు, పక్షులు అన్నీ చిన్ని చిన్ని దేహాలతో కనిపించాయి. ఓహో ! కలియుగం వస్తున్నది కాబోలు, అల్పప్రాణులు పుడుతున్నాయి, అని బదరికాశ్రమానికిపోయి తపోదీక్ష వహించాడు, మహామహాడు ముచికుండుడు.

ముచికుండుని అనుగ్రహించి వాసుదేవుడు తిరిగి వచ్చేనరికి జరాసంధునిసేన మధురానగరాన్ని ముట్టడించి ఉంది. అదిచూసి కృష్ణుడు బలరామసమేతం భయపడిన వానివలె పరుగు ప్రారంభించగా జరాసంధుడు వెంటతరుముతూ :

ఓ పిరికివందలారా ! మీ రెక్కడ దాగినా మిమ్ము సంహరించి తీరుతాను, అని సేనతో సాగుతున్నాడు.

అన్న దమ్ము లిద్దరూ తీవ్రగమనంతో పోయిపోయి ప్రసవణగిరి శిఖరం ఎక్కి నిల బడ్డారు. వారెక్కడ దాగినదీ గ్రహించలేక జరాసంధుడు ఆ కొండగుహలలో ఎండుకట్టెలు, గడ్డి దట్టించి నిప్పు పెట్టించాడు. అంతతో వర్వతంనిండా మంటలు బయలుదేరాయి.

ఆ వేడికి పర్వతం మీద నివసించే సర్వప్రాణికోటి మండిపోయింది. అదే సమయంలో బలరామ కృష్ణు లిద్దరూ శత్రువుల కంట బడకుండా కొండచివర నుండి దూకి ద్వారక నగరం చేరుకున్నారు.

మంటలలో వారిద్దరూ భస్మమయారని సంతోషించి జరాసంధుడు తన నగరాని వెళ్ళాడు.

రుక్మిణీ కళ్యాణం

పరీక్షిన్నహారాజా !

బలరామునికి యుక్తవయసు రాగానే రైవతుడనే రాజు తన కుమార్తె రేవతిని ఇచ్చి వానికి వివాహం జరిపించాడు. అనంతరం కృష్ణుడు భీష్మక మహారాజు కుమార్తె అయిన రుక్మిణీదేవిని రాక్షస వివాహం చేసుకుని తన యింటికి తీసుకు వచ్చాడు, అని శుక యోగీ ద్రుడు చెప్పగా ఆ మహారాజు :

యోగీంద్రా !

లోకకల్యాణదాయకా లయిన ఆ మహామహుని గాథలు వింటున్న కొద్దీ ఆసక్తి పెరుగుతూనే ఉంటుంది. అందునా, యదువంశంలో ప్రభవించి స్వామి, రుక్మిణీదేవిని వివాహం చేసుకున్న కథ సంపూర్ణంగా వివరించి ఉంది. అనుగ్రహంతో ఆ గాథ వివరించండి.

భూషణములు సెవులకు

బుధతోషణము లనేకజన్మ దురితౌచు

వినిశ్చోషణములు మంగళతర

ఘోషణములు గరుడగమను గుణ భాషణముల్.

అని ప్రార్థించగా, శుకయోగి :

మహారాజా ! విదర్భదేశాన్ని భీష్మకుడనే రాజు పాలించేవాడు. ఆయనకు రుక్మి రుక్మరథ, రుక్మకేత. రుక్మబాహు, రుక్మనేత్ర అనే అయిదుగురు కుమారులు. ఈ అయిదు గురికీ సోదరిగా రుక్మిణి అనే బాలిక పుట్టింది. ఆమె జన్మించింది మొదలు ఆ రాజు ఆనందం అవధులు దాటింది.

క్రమ క్రమంగా ఆమె శరక్కాల చంద్రబింబంవలె పెరుగుతూన్నది. తల్లి దండ్రుల ఆజ్ఞతో, గురువుల సన్నిధానంలో ఆమె విద్యా, గుణ, శీలాలలో ఎంతోపేరు తెచ్చుకున్నది.

ఈ విషయాన్ని విన్న వసుదేవనందనుడు రుక్మిణిని తన భార్యగా తెచ్చుకోవాలని నిశ్చయించుకున్నాడు.

అలానే - కృష్ణుని గుణ గణాలు విన్న రుక్మిణికూడా ఆయననే తనభర్తగా భావించి, మనసులో ఆరాధిస్తున్నది. రుక్మిణి తల్లిదండ్రులు, బంధువులూకూడా కృష్ణునికే ఆమెనిచ్చి వివాహం చెయ్యాలని నిశ్చయాలు సాగిస్తున్నారు.

కాని - అన్నగారు రుక్మి మాత్రం తన చెల్లెలిని శిశుపాలుని కిచ్చి పెళ్ళిచెయ్యాలని నిశ్చయించాడు. అందుకు తగ్గ ప్రయత్నాలుకూడా నడుపుతూ సుముహూర్తం పెట్టించాడు.

ఆ వార్తవిన్న రుక్మిణీదేవి చాలాసేపు విచారించి, తన శ్రేయస్సుకోరే అగ్నిద్యోతనుడనే విప్రవరుని రావించి, విషయం అంతా చెప్పి:

విప్రవరా! మీరు ఎలాగయినా ద్వారకానగరంవెళ్ళి నా మనస్సు ఆయనకు తెలియ జేసి సుముహూర్తం అతిక్రమించకుండా ఆయన యిక్కడకు రావడానికి తగిన సదుపాయం కలిగించాలి, అని ప్రార్థించింది.

అగ్నిద్యోతనుడు హుటాహుటి ద్వారక చేరి వసుదేవుని దర్శించి, ఆయన జరిపిన పూజ లందుకొని తాను తెచ్చిన సందేశం వినిపించి:

యదువంశభూషణా! వారి వంశాచారవ్రకారం పెండ్లికుమార్తె వివాహాత్పూర్వం గౌరీపూజ చెయ్యాలి. అందుకోసం ఆమె నగరం సరిహద్దులలో ఉండే ఆలయానికి వస్తుంది. ఆ సమయంలో ఆమెను రథంమీద తీసుకువెళ్ళవచ్చు. అక్కడ బంధు, మిత్రుల నెదిరింబ పోరాడవలసిన అవసరం ఉండదు, అన్నాడు.

బ్రాహ్మణోత్తమా! మీ ఆదేశానుసారం నేను రుక్మిణి పాటిగ్రహణం చేస్తాను. ముహూర్తంకూడా దగ్గరలోనే ఉంది కనుక మనం త్వరగా బయలుదేరుదాం, అని సారథిని పిలిచి, రథం సిద్ధం చేయించి, ఆ బ్రాహ్మణునితో బయలుదేరాడు.

నిదర్శనగరంలో వివాహమహోత్సవానికి సన్నాహాలు పూర్తి అయ్యాయి. శిశు పాలుడు చక్కగా పెళ్ళికొడుకువలె అలంకరించుకుని సిద్ధంగా ఉన్నాడు. భీష్మకమహారాజు బంధు, మిత్రులందరికీ మర్యాదలు నడుపుతూ దాన ధర్మాలు సాగించాడు.

ఇవన్నీ జరుగుతూంటే అంతఃపురంలో రుక్మిణీదేవి విచారంతో బ్రాహ్మణుని ర
కోసం ఎదురుచూస్తున్నది. తెల్లవారితే పెళ్ళి.

ఈ భూసురశ్రేష్ఠుడు వెళ్ళాడో, లేదో!

ఆ యదువంశభూషణుడు నా యందు అనుగ్రహంతో ఉన్నాడో, లేదో!

ఇంతకూ నా అదృష్టం ఎలా ఉన్నదో!

అని పరి పరి విధాల చింతిస్తున్న సమయానికి అగ్నిద్యోతనుడువచ్చి:

అమ్మా! సువ్వు అదృష్టవంతురాలివి. నందనందనుడు పరమసంతోషంతో ద
చేశాడమ్మా, రేపు నిన్ను పెళ్ళిచేసుకుంటాడు తల్లీ, అని ఆశీర్వదించాడు.

రుక్మిణీదేవి హృదయం అనందతరంగితం అయింది.

*

*

*

*

అటు కృష్ణుడు బయలుదేరిన వార్తవిని బలరాముడు యదుసేనను వెంటబెట్టుకు
కృష్ణునికి సహాయంగావచ్చాడు.

బలరామ, కృష్ణులు వచ్చిన వార్తవిని భీష్మకమహారాజు వారికి సముచితసత్క
రాలు జరిపి విడిది ఏర్పాటుచేశాడు.

కళ్యాణ ముహూర్తసమయానికి ముందుగా రుక్మిణీదేవి గౌరీపూజకునగరం వెలుప
లయ్యానికి వెళ్ళి ఆ సర్వలోకేశ్వరిని అర్చించి, ప్రార్థించి తిరిగివస్తూండగా, రాజవీధి
నానా దేశాల రాజులు చూస్తుండగా వాసుదేవుడు రుక్మిణీదేవిని తన రథంమీదికి ఎక్కిం
కుని హుటాహుటి రథం ద్వారకవయిపుతోలించాడు.

అదిచూసి ఆశ్చర్యపడిన రాజులందరూ యుద్ధసన్నద్ధులు కాగా, బలరామా
యదువీరులందరూ వారిని నిరోధించి, చెల్లాచెదరు చేశారు. వా రందరూ వెనుదిరిగి పా
పోయి, శిశుపాలుని చూసి :

నాయనా! మన అదృష్టం బావుండి బ్రతికి పోయాం. జీవించి ఉంటేకదా భార్య
కృష్ణుడు హాయిగా యింటికిపోయి మరొక రాచకన్యను పెళ్ళిచేసుకోవచ్చు, అని ఓదార్చార

అందరూ ఎవరి దారిన వారు తిరిగిపోయినా రుక్మి ఒక్కడూ తనసేనతో దూకుడు
పోయి కృష్ణుని ఎదిరించాడు. ఎదురువస్తూనే అనేకవిధాల దుర్భాషలాడి బాణాలు విడువ
కృష్ణుడు నవ్వుతూ ఒక్కబాణంతో వాని ధనుస్సు ఖండించి, మరికొన్ని నిశితశరాలతో

గుర్రాలనూ, రథాన్నీ వేలకూల్చగా వాడు పరిఘపట్టిసాది ఆయుధా లందుకున్నాడు. అన్నింటినీ ముక్కలు చేసి కవచం చేదించి శిరస్సు ఖండించడానికి ఖడ్గం పై కెత్తగా :

ప్రాణేశ్వరా! మీ శక్తి తెలియక వీడు చేసిన అపరాధం మన్నించండి. ఈ సంహారం వల్ల నా తల్లిదండ్రులు వుత్రశోకంతో బాధపడతారు. వారికి ఆ కష్టం కలిగించక మా అన్నను విడిచి పెట్టండి, అని రుక్మిణీదేవి ప్రార్థించగా, వాసుదేవుడు శాంతించి, తలగొరిగి మీసాలు తీసేసి పొమ్మన్నాడు.

అదిచూసి రుక్మిణీదేవి విచారించగా బలరాముడు వేదాంతబోధచేసి ఆమెను ఓదార్చాడు.

ఆ విధంగా రుక్మిణీదేవిని ద్వారకానగరానికి తెచ్చి అక్కడ వైభవోపేతంగా వివాహం మాడాడు, వాసుదేవుడు.

సాక్షాత్తు లక్ష్మిదేవి అవతారమయిన రుక్మిణీదేవితో వారాయణమూర్తి వాసుదేవుడు సంసారయాత్ర పొగిస్తున్నాడు. ఆ నగరవాసు లందరూ వారినిచూచి ఆనందాంబుధిలో ఓలలాడుతున్నారు, అని శుకయోగీంద్రుడు పరీక్షిత్తుహారాజుకు భాగవతంలోని దశమస్కంధం పూర్వభాగం వినిపించి, ఉత్తరభాగం ప్రారంభిస్తున్నాడు.

దశమస్కంధము

(ఉత్తరభాగము)

శ్రీ కరవరితోపిత

రత్నాకర కమనీయ గుణ గణాకర

కారుణ్యాకర! భీకర శరధారా

కంపిత దానవేంద్ర! రామ నరేంద్రా!

పరీక్షిన్నరేంద్రా! అలనాడు పార్వతీ పరిణయానికి ముందు పరమేశ్వరుని పా
నేత్రాగ్నికి మన్నడుడు దహనమైనాడని విన్నావుకదా! ఆ మదనుడే రుక్మిణీదేవి గర్భా
వాసుదేవుని అనుగ్రహంతో ప్రద్యుమ్ననామంతో ప్రభవించాడు.

ప్రద్యుమ్నుడు తనపాలిట యముడని గ్రహించిన శంబరానురుడు ఒకనాటిరాత్రి
పురిటింట్లో ప్రవేశించి ఆ శిశువును దొంగిలించి నముద్రంలో వదిలేశాడు. అక్కడ ఉన్న
ఒక పెద్దచేప ఆ శిశువును మ్రింగింది. ఆ సమయాన వేటకువచ్చిన జాలరులు ఎన్నోచేపల
వేటాడి యింత పెద్దచేపను రాజుగారికి బహుమానంగా యివ్వాలని సంతోషంతో తీసుకుపోయి
తమ ప్రభువయిన శంబరుడి కిచ్చారు. ఆయన దానిని వంటకాలకు వంపాడు.

అక్కడవారు చేపను తరిగారు. దివ్యకాంతితో బాలుడు బయటపడగా వాడు
అశ్చర్యంతో ఆ విషయం మాయావతికి తెలియజేశారు.

ఈ మాయావతి అసలుపేరు రతీదేవి. నాడు తనభర్త హరనేత్రాగ్నిలో భస
మైనది మొదలు పాతివ్రత్య నియమంతో యిక్కడ రహస్యంగా కాలం గడుపుతున్నది
వారు వచ్చి చెప్పి వెళ్ళగానే నారదమహర్షివచ్చి అసలుకథ చెప్పగా, ఆవిడ శంబరుని
సమీపించి; తనకొక శిశువును పెంచుకోవాలనే కోరిక ఉన్నదని చెప్పి, ఆ బిడ్డను పెంచడ
మొదలుపెట్టింది.

బాలుడు పెరుగుతున్నాడు. శుక్లవక్షచంద్రునివలె దిన దిన ప్రవర్ధమాను డవుతు
యోవనప్రాంగణంలో అడుగుపెట్టాడు. ఆ వయసులోవున్న ప్రద్యుమ్నుని చూచిన సుం
రాంగు లందరూ అతడు తమవైపు ఒక్క చూపు చూస్తే చాలు, జన్మచరితార్థం అవుతు
దనుకునేవారు.

ఆరోజులలో ఒకనాడు —

మాయావతి ప్రద్యుమ్నునిచేరి తనకు ఆలింగననుభవం అనుగ్రహించమని వేడింది. అప్పుడు ప్రద్యుమ్నుడు తెల్లబోయి: ఎంత అవివేకం! ఇంతకాలం నన్ను బిడ్డగా పెంచి, యీ నాడిలా కోరడం చూస్తే కామపిశాచి ఏదో నిన్ను ఆవహించి నట్లుంది, అన్నాడు.

అదివిని, రతీదేవి పూర్వగాథ అంతా వివరించి, నిన్ను సంహరించాలని యీ శంబరాసురుడు ఎదురు చూస్తున్నాడు. వీడు మహామాయావి. వీణ్ణి కడతేర్చాలంటే మరిన్ని మాయలు కావాలి, అని ఆ విద్యలన్నీ నేర్పింది.

సర్వశత్రుమాయలనూ నశింపజేసే మహామాయావిద్య గ్రహించి, ప్రద్యుమ్నుడు శంబరునిమీదికి యుద్ధానికి రాగా, వాడు కోపోద్దీపితుడై, గదాదండం విసిరాడు. ప్రద్యుమ్నుడు తన గదాఘాతంతో దానిని ముక్కలు చేశాడు.

శంబరుడు అదృశ్యుడై శరవర్షం కురిపించగా, ప్రద్యుమ్నుడు మహామాయ ప్రయోగించి నిరోధించాడు. అలా వాని మాయలన్నీ పటాపంచలు చేసి నిశితబుద్ధంతో వాని శిరను ఖండించాడు. శంబరసంహారంతో సంతోషించి దేవతలు పూలవాన కురిపించారు.

ఆనందంతో రతీ సమేతం ప్రద్యుమ్నుడు గగనమార్గాన బయలుదేరి ద్వారకా నగరంలో దిగి రాజవీధిలో వెడుతూంటే కొందరు వానుదేవుడే అనుకున్నారు. మరికొందరు "కృష్ణుని లక్షణాలన్నీ లేవే" అని పరీక్షించి చూశారు.

అలా వస్తున్న వానిని చూచి రుక్మిణీదేవి, తన పురిటిరోజుల కథలన్నీ త్రవ్వకుంటూ వాడే వీడై ఉండాలి అని ఆనందిస్తున్నది. అప్పటికి కృష్ణుడు కూడా అటువచ్చి, దేవకీ వసుదేవులను రప్పించాడు. అదే సమయానికి వారద మునీంద్రుడు విజయంచేసి జరిగిన కథ అంతా వివరించగా, రుక్మిణీదేవి ఆనందభరితహృదయంతో కొడుకునూ, కోడలిని దగ్గరగా తీసుకుని ఆశీర్వదించింది. ఈ వార్తవిన్న ద్వారకానగరవాసు లందరూ రుక్మిణీ దేవి అదృష్టాన్ని కొనియాడారు.

స త్య భా మ

ద్వారకానగరంలో వానుదేవుడు రుక్మిణీ సమేతం కాలం గడుపుతూన్న సమయంలో ఒకనాడు సత్రాజిత్తు నగరానికి వచ్చాడు. ఈ సత్రాజిత్తు సూర్యభగవానుని భక్తుడు.

వీని భక్తికి మెచ్చి నూర్పుడు స్యమంతకమణిని బహూకరించాడు. ఆ మణిని కం సీమను అలంకరించుకొని వచ్చిన సత్రాజితును చూసి ద్వారకావాసు లందరూ నూర భగవానుడే తమ నగరానికి వచ్చాడని సంతోషించి కృష్ణునికి నివేదించగా, ఆయ విషయం గ్రహించి, వచ్చినవాడు సత్రాజితుకాని నూర్పుడు కాదని వారికి తెలిపి వంపించాడ

సత్రాజితు సగర్వంగా తన మందిరానికి వెళ్ళి శాస్త్రప్రకారం ఆ మణికి పూజ చేయించాడు అది రోజూ ఎనిమిది బారువుల బంగారాన్ని యిస్తూ ఉంటుంది. అటువం మణి ఏ దేశంలో ఉంటే ఆ ప్రాంతప్రజలు ఆరోగ్యంతో, ఆనందంతో ఉంటారు.

అది తెలిసిన వానుడేవుడు సత్రాజితు దగ్గరకు వెళ్ళి దానిని ఉగ్రసేన మహారాజుకు యిమ్మని చెప్పాడు. సత్రాజితు అంగీకరించలేదు. వానుడేవుడు మౌనం తిరిగి వచ్చాడు.

రోజులు గడుస్తున్నాయి.

ఒకనాడు సత్రాజితు తమ్ముడు ప్రసేనజితు ఆ మణిహారం ధరించి అరణ్యాని వేటకు వెళ్ళగా, అక్కడ ఒక సింహం వానిని సంహరించి ఆ మణి తీసుకువెడుతూండ! ఆ అరణ్యంలో నివసించే జాంబవంతుడు చూసి సింహాన్ని చంపి మణి తీసుకుపోయి త కుమార్తె జాంబవతి వరుండే ఉయ్యాలకు వ్రేలాడదీసి, ఆమెకు ఆనందం కలిగించాడు.

వేటకు వెళ్ళిన ప్రసేనుడు తిరిగి రాకపోవడంతో సత్రాజితు :

ఈ వని అంతా కృష్ణుడే చేసి ఉంటాడు. తనకు స్యమంతకమణి యివ్వలేద కోపంతో వా సోదరుని సంహరించి ఉంటాడు, అని నిందవేశాడు.

ఆ మాటవిన్న కృష్ణుడు తక్షణం బయలుదేరి అడవిఅంతా తిరిగిప్రసేనజితు చంపిన సింహం కాలిజాడను వట్టిపోయి, సింహాన్ని చంపినభల్లూకపతి అడుగుజాడల వెళ్ళి గుహలో ప్రవేశించి, దివ్యకాంతులీనే మణిని చూసి, నెమ్మదిగా అడుగులువేసి ఉయ్యాల సమీపించబోగా అక్కడ ఉన్న దాది గట్టిగా కేకపెట్టింది.

అదివిని జాంబవంతుడు ఒక్కదూకులో వచ్చి కృష్ణునితోద్వంద్వయుద్ధానికి సన్న డయాడు.

ఉభయులూ తమ బాహుబలం చూపుతూ పోరు నడుపుతున్నారు. పిడుగు పడుతున్నట్లు పిడికిళ్ళతో పొడుచుకుంటూ ఒకరి కొకరు లొంగకుండామల్లయుద్ధం సాగించా అలా కొన్నిరోజులు పోరాటం సాగాక, జాంబవంతుడుచేతులు జోడించి :

పురాణపురుషా ! ఇంతకాలం అజ్ఞానం వల్ల నిన్ను గ్రహించలేకపోయాను. నన్ను మన్నించు. సృష్టిస్థితి లయ కారకుడ వయిన నీకు నమస్కరిస్తున్నాను. అలనాడు నము ద్రానికి సేతువుకట్టి దశకంఠుని పరిమార్చిన పురుషోత్తమా ! నీకు వందనం, అని పరి పరి విధాల ప్రార్థించగా కరుణామయుడైనవానుదేవుడు తన కరవల్లవాలతో వాని శరీరశ్రమ తగించి :

జాంబవంతా ! ఈ మణిని మేము దొంగిలించామని సత్రాజిత్తు అపనింద వేయడం వల్ల యింత జరిగింది. అనగా జాంబవంతుడు వినయంగా న్యమంతకమణిని, తనకుమారీ రత్నాన్నీ కృష్ణుని కర్పించి సంతోషంతో ఆయనకు పేడ్కొలిచాడు.

వానుదేవుడు జాంబవతిని వెంటబెట్టుకుని న్యగృహానికివచ్చి, మరునాడు సత్రాజిత్తును రాజసభకు రప్పించి జరిగిన విషయాలన్నీ చెప్పి వాని మణి యిచ్చి పంపించాడు.

అకారణంగా అపనింద వేసినందుకు బాధపడుతూ సత్రాజిత్తు బాగాయోచించి యోచించి తనకుమార్తె సత్యభామతో ఆ న్యమంతకమణి కూడా కృష్ణునికి సమర్పించగా వసుదేవనందనుడు తనకు సత్యభామ చాలుననీ, మణి అవసరంలేదనీ పంపించాడు.

కొన్నిరోజులు గడిచాయి.

ఆదిలో సత్రాజిత్తు తనకుమార్తెను శతధన్యుని కిచ్చి వివాహం చేపూనన్నాడు. ఆమెను కృష్ణుని కివ్వడంతో వాడు మండిపడి ఒకనాటి రాత్రి నిద్రించే సత్రాజిత్తును నరికి మణి తీసుకువెళ్ళాడు.

తండ్రి మరణవార్త సత్యభామకు విపరీత హృదయవ్యధ కలిగించగా కృష్ణుడు శత ధన్యుని సంహరించడానికి బయలుదేరాడు. అదివిని వాడు భయంతో కృతవర్కమూ, అక్రూరునీ శరణువేడగా వారు వానుదేవుని శక్తి కీర్తించి తమ వల్ల కాదన్నారు. అప్పుడు శతధన్యుడు మణిని అక్రూరుని వద్ద దాచి వలాయనం ప్రారంభించాడు.

వానుదేవుడు వానిని తరిమి తరిమి శిరను ఖండించాడు. వానివద్ద మణి కనిపించ లేదు. వెంటవచ్చిన బలరాముడు :

కృష్ణా ! వీడు మణిని ఎవరివద్దనో దాచిఉంటాడు, నగరానికి పోయి అన్వేషించు. మనం మిథిల సమీపానికి వచ్చాం కనక నేను జనకరాజుని దర్శించి వస్తానన్నాడు.

కృష్ణుడు ద్వారక చేరాడు.

శతధన్యుని మరణవార్తవిని అక్రూర, కృతవర్మలు భయంతో నగరంవిడిచి: కృష్ణుడు అక్రూరుని రావించి, సౌమ్యవచనాలతో స్యమంతకమణిని తెప్పించి రాజు ప్రజలందరికీ దానిని చూపి, తిరిగి అక్రూరునికే యిచ్చి నిర్భయంగా ఉండమన్నాడు.

ఈ విధంగా సాగిన స్యమంతకమణికథ విన్నవారికి యశో ధన సమృద్ధి: తుందని వ్యాసులవారి ఆజ్ఞ, అంటూ శుకయోగిండ్రుడు భాగవతకథాప్రవచనం కొ న్తున్నాడు.

రోజులు గడుస్తున్నాయి.

ఈ మధ్యకాలంలో శ్రీకృష్ణుడు కాశింది, మిత్రవింద, నాగ్నజితి, భద్ర, అను పేర్లుగల రాజపుత్రికలను వివాహం చేసుకున్నాడు. రుక్మిణి, సత్యభామ, వతులతో కలిసి వీరు ఎనమండుగురు రాణులు.

అనంతరం నరకాసురుని సంహరించి ఆ క్రూరుడు చెరపట్టిన పదహారువేలవ: తన అంతఃపురకాంతలుగా తీసుకువచ్చాడని యోగివర్యుడు చెప్పగా మహారాజు నరక వధ వినాలని కోరిక వెలిబుచ్చాడు.

న ర కా సు ర సం హారం

రాజేంద్రా! భూదేవి కుమారుడు నరకుడు. వీడు బలమదగర్వంతో అదితి లాలు హరించాడు. వరుణదేవుని చక్రం అపహరించాడు. మణివర్షతం ధు: చేశాడు. ఈ బాధలు భరించలేక దేవేంద్రుడు వచ్చి, వానుదేవునికి మొరపెట్టగా ఆ నరకాసురసంహారానికి అంతా సిద్ధంచేయించాడు.

బయిలుదేరేవేళ సత్యభామ ఎదురువచ్చి. చిరునవ్వుతో:

స్వామి! మీరు రాక్షసులెందరినో అవలీలగా ఓడించారని వినడమేకాని సంగ్రామకేళి చూసే అదృష్టం కలగలేదు. ఈ మారు నేను మీతో వచ్చి ఆ వినో: తిలకించి వచ్చి జరిగింది జరిగినట్లుగా నీ రాణులందరికీ చెప్పాలని ఉంది, అని అడి:

నవ్వురాజిల్లెడు మోముతో వానుదేవుడు:

భామానుజీ! యుద్ధరంగంలో తుమ్మెదల ఝంకారాలుండవు, మత్తేభ హింక తప్ప. అప్పుడే వికసించే పూలమిది వుప్పొడి కనబడదు, తీవ్రవేగంతోసాగే గు

డెక్కలతోరేగే దుమ్ము తప్ప. చిన్నచిన్న - కెరటాల సరోవరాలుండవు, బాణ వర్షమే. రాజహంసల కలస్వనాలుండవు. పైనికుల పీఠగర్జనలే. అటువంటిచోటికి నీవంటి నుకుమారులు రాకూడదు. అని అనునయించాడు.

చినలేదు సత్యభామ.

మరిచెప్పి ప్రయోజనం లేదని అనురాగంతో అంగీకరించి గరుడ వాహనారూఢుడై వానుదేవుడు నరకాసురుని రాజధాని ప్రాగ్జ్యోతిషం మీదికి దాడి బయలుదేరాడు.

ప్రాగ్జ్యోతిషనగరానికి రక్షగా ఉన్న గిరిదుర్గ, శస్త్రదుర్గ, జలదుర్గ, అగ్నిదుర్గ, వాయుదుర్గాలు ధ్వంసంచేసి మురాసురుడు పన్నిన పాశాలను కూడా భిన్నాభిన్నం చేశాడు.

చేసి పాంచజన్యం పూరించగా, మురాసురుడు నిద్రలేచి నిశిత శూలంతో గరుత్మంతుని వేధించబోగా దానిని వానుదేవుడు అవలీలగా చేతబట్టి మూడు ముక్కలు చేసి విసిరేశాడు.

విసురుతూనే బాణవర్షం కురిపించగా వాడు కుపితుడై గదాదండం విసిరాడు. తీవ్రవేగంతో వచ్చే ఆ గదను తన గదాదండంతో ముక్కలు చేసి, వాని అయిదు శిరస్సులను చక్రంతో ఖండించాడు. అదివిని వాని కుమారులు ఏడుగురు ఎత్తిరాగా అందరినీ ముక్కలు ముక్కలు చేశాడు వానుదేవుడు.

వార్త వింటూనే నరకాసురుడు శిర వేగంతో రణరంగానికి వచ్చి, ఎదురుగా గరుడ వాహనం మీద వానుదేవునితో రణరంగవిశేషాలు ముచ్చటించే భామామణిని కూడా చూశాడు.

వానిని చూసిన సత్యభామకు తానై యుద్ధం చేయాలనే కోరిక కలిగింది.

జుట్టుముడి బిగించింది; నడికట్టు గట్టిగా సవరించింది.

అలంకారాలన్నీ సరిజేసింది. పైట చెంగు బొడ్డులో దోపింది.

అంతా క్షణాలలో ముగించి ముందు లేచి నిలబడింది.

అది చూసి వానుదేవుడు నవ్వుతూ!

భామా! దనుజుల గెలువగ లేమా!

.నువ్వు వెనక్కిరా! రానంటావా! ఇదిగో ఈ ధనుస్సందుకో, అని బాణం అందించాడు.

అందుచుంటూ అల్లెత్రాడు బిగించి వాడిబాణం తోడిగి, నిప్పులుకురిసే క
శత్రుసేనను చూస్తూ నారి మ్రోగించింది. ప్రతివక్షంలోని మత్తేభాలు సైతం
మ్రోతకు దద్దరిల్లాయి.

భర్తవయసు అనురాగం కురిపిస్తూ, దానవభర్తపై ఆగ్రహవర్షం నడిపిస్తూ
భామ యిటు శృంగార దేవతలా, అటు వీర రౌద్రమూర్తిలా కనిపిస్తూ శరవరంపర
తున్నది. ఆవిడ విడిచే బాణాల ధాటికి ఆగలేక దానవసేనలు నరకాసురుని
పోగా నరకుడు ప్రవరోషంతో బాణం పట్టాడు.

అదిచూసి వాసుదేవుడు :

భామా ! క్రూరులయిన అసురులు పిక్కబలం చూపుతున్నారు. కొంతసేపు
విశ్రాంతి తీసుకో. ఈ నరకుడి వ్యవహారం నేను చూస్తాను, అన్నాడు.

నరకుడు ముందువచ్చి :

మగువ ! మగవారి ముందర

మగతనములు నూవ రణము మానుట నీకున్

మగతనముగాదు - దనుజులు

మగువల దెన జనరు

మగలమగలగుట - హరి !

అంటూండగానే వాసుదేవుడు శరవర్షంతో అసురసంహారానికి ఉపక్రమిం
నత్యభామా కృష్ణులను తన వీపున మోస్తూనే గరుత్మంతుడు తన వాడిముక్కుతో,
గోళ్ళతో నరకాసురుని గజబలాన్ని చిన్నాభిన్నంచేశాడు. అదిచూసి నరకుడు శక్తి అ
ప్రయోగించాడు. చలించలేదు గరుత్మంతుడు.

కొంతసేపు పోరునడిపి వాసుదేవుడు నరకుని శిరసు ఖండించి, నేలకూ
నర్వలోకాలలోని ప్రాణులూ నరకునిపీడ వదలించని సంతోషించాయి.

అనంతరం భూదేవి పరిపరివిధాల కృష్ణుని స్తుతించి, నరకుని కుమారుడైన
దత్తుని తీసుకువచ్చి శరణు వేడగా ఆయన అభయం యిచ్చి, నరకుడు బంధించిన
కన్యలు వదహారువేలమందినీ చెర విడిపించి, అందరినీ రథాలమీద ద్వారకానగ
పంపి, ఆ రాక్షసుడు దొంగిలించి తెచ్చిన కర్ణకుండలాలు అతిథికి మర్యాదగా అ

దేవేంద్రుని సాధంలో అతిథిమర్యాదలు పొంది, నందనవన విహారవేళ సత్యభామ కోరిన పారిజాతాన్ని అవలీలగా పెకలించి, గరుడారూఢుడై ద్వారకకు ప్రయాణ మయ్యాడు.

అది చూసిన అమరగణం అడ్డురాగా వారందరినీ నిరోధించి నుఖంగా ద్వారకచేరి అక్కడ సత్యభామ ఉద్యానవనంలో పారిజాతంనాటి ఆమెకు ఆనందం కలిగించాడు.

అనంతరం నరకుని చెరనుండి విడిపించికొనివచ్చిన కన్యానహస్రాన్ని విద్యుక్తంగా వివాహం చేసుకొని అందరినీ అమరాగంతో ఆదరిస్తూ రోజులు గడుపుతున్నారు. ఎవరికి వారు తమయందే వానుదేవుడు అనురాగంతో ఉన్నాడని నంతోపంతో గడుపుతున్నారు.

కాలం గడుస్తున్నది.

ఒకనాడు వానుదేవుడు రుక్మిణీదేవి మందిరంలో విలాసగోష్ఠి సాగిస్తూ ;

విదర్బరాజపుత్రీ! నువ్వు ఎంత తెలివి తక్కువవని చేశావో చూశావా! దిక్పాలకులను మించిన చక్రవర్తులు కదా శిశుపాల జరానంధాదులు. అటువంటి గొప్పవారికి నిన్ను పెళ్ళిచేద్దామని మీ అన్నయ్య నంకల్పిస్తే అమాయకంగా నావెంట బడ్డావు.

మా నివాసమేమో, జలరాశి మధ్యంలో

మా ప్రవర్తనలు లోకానికి తెలిసేవికావు.

ప్రపంచంలో బల మద గర్వం కలవారందరూ మాకు శత్రువులే.

రాజసింహాసనాలు మా కవనరంజేడు.

నిధి నిక్షేపాలున్న సంపన్నులమూ కాము

మా చుట్టాలు మా కంటే దరిద్రులు.

అటువంటివారి వెంటనే తిరుగుతాము.

అంద చందాలూ, సిరి సంపదలూ, కుల గోత్రాలూ తూగేవారితో వియ్యాల సాగాలి కాని, ఎందునా పోలికలేవి మా యింట చేరావు నువ్వు.

ఇంతకూ శత్రుగణాన్ని నిర్మించి, గర్వాంధుడైన మీ అన్నగారికి పరాభవం చెయ్యడానికి నిన్ను తెచ్చాను కాని నాకు దారా పుత్ర వ్యామోహం ఉండికాదు. ఇప్పటి కయినా మించిపోలేదు. ఆలోచించుకో అని నర్మగర్భంగా వలికాడు.

ఆ మాటలు వినే రుక్మిణీదేవికి కన్నీరు మున్నీ రయింది. వంచిన తలయొత్తలేక వేడినిట్టార్పులతో పడగాలి దెబ్బతిన్న పువ్వులా వాలిపోయింది:

అదిచూసి కృష్ణుడు, త్వర త్వరగా వస్తారు ముఖాన చల్లి, కన్నీరు ఒత్తి జడముడి నవరించి, పైట నరిదిద్ది, సేదదీర్చి, కొగిటజేర్చి పరిపరివిధాల ఆమెను అనునయించి. లాలించి అనురాగవర్షంతో ఆనందింపజేయగా, ఆమె చిరునవ్వు వెన్నెలతో వాసుదేవుని కీర్తించి :

స్వామీ! నిఖిలలోక వాఘడవయిన నువ్వు అనుగ్రహించావు కనక నా జన్మ ధన్య మయింది. నా నునస్సు నిరంతరం నీ నామస్మరణతో, రూపదర్శనంతో సంతృప్తి పడుతూ ఉంటుందని ఎరుగని వాడవా! అని ప్రార్థించింది.

వాసుదేవుడు దరహాసిత వదనంతో ఆమె కపోలాలు దువ్వుతూ :

బాలా! పరిహాసానికి పలికిన పలుకులే యింత ములుకు లభితా యనుకోలేదు: అయినా అవ్వు డప్పుడు చలోక్తులు లేకపోతే సంసారం నిస్సారం కాదా!

నాకు తెలిదా! నువ్వు పతివ్రతాశిరోమణివని! నిరంతరం త్రికరణ శుద్ధిగా నువ్వు నన్నే ఆరాధిస్తావనీ ఎరుగుదును అని మరికొంతసేపు ముచ్చటలాడి హంసతూలికాతల్పం మీద విశ్రాంతి తీసుకున్నాడు.

లీలామానుషవిగ్రహుడైన వాసుదేవుని అనుగ్రహంతో రుక్మిణికి ప్రద్యుమ్నాదులు పదిమంది కుమారులు కలిగారు. అలానే మిగిలిన రాణులకు కూడా పుత్రోదయ సంతోషం కలిగించాడు.

ప్రద్యుమ్నుడికి రుక్మి కుమార్తె నిచ్చి పెండ్లి జేశారు. ఆమెకు అనిరుద్ధదనే కుమారుడు కలిగాడు.

అన విని పరీక్షితు నందేహం వెలిబుచ్చగా, భుకయోగి :

మహారాజా! వాసుదేవుని శత్రువు కదా రుక్మి. ఈ పెళ్ళి ఎలా జరిగిందని కదా నీ నందేహం. సావధానంగా విను.

రుక్మి తన కుమార్తెకు స్వయంవరం ప్రకటించగా ప్రద్యుమ్నుడు రథారూఢుడై వెళ్ళి, వచ్చిన రాకుమారులందరినీ ఓడించి, పెళ్ళి కుమార్తెను తన రథంమీద ఎక్కించుకొని చక్కా వచ్చాడు. ఆయన వాసుదేవుని కుమారుడు కదా!

రుక్మి మనుమరా లయిన రుక్మలోచనను అనిరుద్ధుని కిచ్చి వివాహం చేశాడు

ఆ పెళ్ళి వేడుకలలో రుక్మి స్నేహితులు కొందరు చేరి వానికి ఇతఃపూర్వం జరిగిన పరాభవానికి ప్రతీకారంగా బలరామునితో జూదమాడి ఓడించవచ్చు నన్నారు. వానిశక్తి

ఎరుగని రుక్మి సంతోషంతో జూచానికిదిగి సర్వస్వం కోలుపోయి నోటికి వచ్చిన కూతలు కూయగా బలరాముడు కుపితుడై రుక్మితో వాని స్నేహితులనుకూడా యమపురికి పంపాడు. అహంకార గర్వ వంబితుల బ్రతుకులంతే అని నిశ్చయించి కృష్ణుడు వధూవరులతో బంధు కోటితో ద్వారకకు తిరిగి వచ్చాడు.

ఉ పా ప రి ణ యం

మహారాజా ! ఇదివరలో నీకు నారాయణుడు వామనుడై బలిని పాతాళానికి పంపిన కథ వినిపించాను.

బలికి నూరుగురు కుమారులు. వారిలో పెద్దవాడు బాణుడు. వీడు తన భక్తితో పరమేశ్వని మెప్పించి ఆయనను పరివారనమేతం తన రాజధానియైన శోణపురానికి రక్షకుడుగా తెచ్చాడు.

అంతతో తృప్తిపడక ఒకనాడు ఆయన ఎదుటనిలిచి :

పరమేశ్వరా ! నీ అనుగ్రహంవల్ల నాకు లభించిన భుజశక్తికి ఎదురునిలిచి పోరాడ గలవాడు కనిపించడంలేదు. రోజు రోజుకీ నాకు యుద్ధం చేయాలనే దురద ఎక్కువవుతున్నది. నువ్వుతప్ప నా ఎదుట నిలిచేవాడే లేడా అనగా ఆయన కోపంతో :

ఒరి మూర్ఖుడా ! ఏనాడు నీ రథంమీది జెండా క్రింద వడుతుందో ఆనాడు నిన్ను గెలిచేవానితో యుద్ధం జరుగుతుంది, పో ! అన్నాడు.

అది మొదలుగా ఆ పతాకం ఎప్పుడు నేలకు రాలుతుందా ! అని ఎదురుచూస్తూనే ఉన్నాడు.

ఈ బాణాసురుడికి ఉపాదేవి అనే కూతురుంది. ఆ బాలిక అతిమనోహర రూపిణి. సాక్షాత్తూ సౌందర్యం అంతా రాసిచేసి ఆ కన్యకను బ్రహ్మదేవుడు సృష్టించాడా అన్నట్లు ఉండేది.

నవయౌవనంలో విలాసంగా ఆట పాటలతో కాలం గడుపుతూన్న ఆమెకు ఒకనాటి రాత్రి కల వచ్చింది.

గ్రహించిన చెలికత్తె చిత్రలేఖ తన చిత్రలేఖనకౌశలంతో నర్వతోకాలతోని నుం
రూపాలూ చిత్రించి తెచ్చి చూపగా ఆమె ఒక చిత్రరువును చూపి “వీ రె వ రే” అం

ఒహూ! ఈయనా నీ మనోహరుడు. యదువంశీయుడయిన వానుడేవుని
రుడు ప్రద్యుమ్నుడు. ఆయన పుత్రు డీయన అనిరుద్ధుడు, అని

అకాశమార్గాన ద్వారక చేరి, మాయావిద్యతో రాత్రికి రాత్రి అనిరుద్ధుని
ఉషాదేవి ఎదురుచూస్తూన్న అంతఃపురంలో హంసతూలికాతల్పంమీద వదలి వెళ్ళింది

అది మొదలుగా ఉషా-అనిరుద్ధులు హాయిగా కేళివిలాసాలలో తేలియాడుతున్న

కొంతకాలానికి ఉషాదేవి గర్భవతి అయింది. అది కనిపెట్టిన అంతఃపుర
కులు హుటాహుటి బాణునిచేరి పాదాలమీదపడి విషయం విన్నవించగా బాణాసురుడ
యోధులను వంపాడు.

యదువంశీరుడు శత్రువులందరినీ కడతేర్చగా బాణుడు తీవ్రక్రోధంతో
పాశంతో అనిరుద్ధుని బంధించాడు. అదే సమయంలో వానిరథంమీది జెండా
కూలింది. బాణుడు యంతకాలానికి నా యుద్ధకంఠూతి తీర్చే పీరుడు వస్తున
నంతోపంతో ఎదురు చూస్తున్నాడు.

ఇక్కడ ద్వారకలో —

అనిరుద్ధుడు అదృశ్యమయిన నాటినుంచి అందరూ ఆందోళన పడుతున్న
ఒకనాడు నారదుడు వచ్చి సముచిత మర్యాదలు పొంది, కుశలప్రశ్నల నందర
అనిరుద్ధుని గురించి చెప్పగా కృష్ణుడు బాణాసురునిమీద దండయాత్రకు బయలుదేరా

ఆయనవెంట బలభద్ర, సాత్యకి, ప్రద్యుమ్నాదులతో యదు, వృష్ణి,
అంధకపీరు లందరూ సాగుతూంటే భగీరథుని వెన్నంటి వచ్చే గంగాతరంగిణిలా కనిపించి
యోధవలరులందరూ మహోత్సాహంతో శోభపురం చేరి రణభేరి మ్రోగించి పరాక్రమింప
బాణాసురుడు క్రోధోద్రిక్తుడై సంగ్రామసన్నద్ధుడుకాగా భక్తజనవశంకరు డయిన శంకరుడ
భూత ప్రేత పిశాచగణంతో తోడువచ్చాడు.

ఉభయబలాలూ యుద్ధం ఆరంభించాయి. ప్రతిపక్షంలోని సమబలులను య
పీరులు ఎదుర్కొన్నారు.

వరమ శవ గణాలను జైల్లాచెదరుచేసి వానుడేవుడు విజృంభిస్తున్నాడు.

వీరుల సింహనాద హుంకారాలు.

మదమత్తేభాల భీకర ఘంకారాలు.

వీరయోధుల శింజినీ టంకారాలు.

హయ హేపారవాలు.

పటహ కాహళ భేరి భాంకారాలు.

భూ నభోంతరాలు దద్దరిల్లుతున్నాయి.

హరి, హరుల సంగ్రామకేళి చూచే కుతూహలంతో, సుర, గరుడోరగ, చారణ, సిద్ధ, సాధ్య, కన్నెర, కింపురుష, గంధర్వగణాలు గగనవీధిలో నిలిచాయి.

పరమశివుని బ్రహ్మాస్థాన్ని దానితోనే ఉపసంహరించాడు వాసుదేవుడు. ఆయన వాయవ్యం కృష్ణుని వర్షకాంతంతో తగ్గింది. శివుని అగ్నేయం కృష్ణుని ఐంద్రాంతంతో నిలబడింది. ఆయన పాశుపతం సంధించగా వారాయణాంతంతో నిరోధించాడు.

క్రీడ చాలించి కృష్ణుడు సమ్మోహనం ప్రయోగించగా పరమశివుడు వృషభవాహనం మీదనే మూర్ఛపోయాడు. అదేసమయంలో యాదవవీరులు విజృంభించి శత్రుసేనను వరాభూతంచేశారు.

బాణుడే స్వయంగా ధనుస్సు సంధించి రాగా వాసుదేవుడు ప్రళయ భీకరంగా పాంచజన్యం పూరించాడు. శత్రుసేనలు చెదరి బెదరి పారిపోయాయి.

బాణుడు సహస్రకరాలతో ఎదురువచ్చి శరవర్షం కురుపించగా వాసుదేవుడు అన్ని శస్త్రాస్త్రాలనూ తుత్తునియలు చేశాడు. ఆ సాహసవర్యకు బాణాసుధుడు తెల్లబోయి చేసేదిలేక కొయ్యబారి నిలబడ్డాడు.

అప్పుడు బాణునితల్లి కోటర జుట్టు విరబోసుకుని వివస్వయై కృష్ణునియెదుట నిలబడగా ఆయన ముఖం వెనుకకు తిప్పుకున్న అదనులో బాణుడు పరామృతం చనిచాడు.

అప్పుడికి మూర్ఛతేరివ పరమశివుడు శైవజ్వరం ప్రయోగించగా కృష్ణుడు వైష్ణవ జ్వరంతో దాన్ని పరోస్తం చేశాడు.

అంతతో అది కేశవుని పరిపరి విధాల స్తోత్రం చేయగా ఆయన అనుగ్రహించి పంపాడు.

బాణాసురుడు మళ్ళీ మధ్యందిన మార్తాండునివలె యుద్ధ భూమికిరాగా వాసుదేవ సుదర్శనం ప్రయోగించాడు. అది బాణుని వేయికరాలలో నాలుగింటిని విడిచి మిగిలిన వాటిని ఖండించింది. ఈ దృశ్యం చూసి పరమశివుడు స్వయంగా కృష్ణుని ఎదుటనిల అనేక ప్రార్థనలు చేయగా వాసుదేవుడు :

నా భక్తుడయిన ప్రహ్లాదుని వంశీయులను సంహరించనని వానికి వరం యిచ్చాన కనక బాణుని విడిచి పెడుతున్నాను. ఇది మొదలుగా ఈ బాణుడు శివభక్తులలో అ సరుడుగా కీర్తి పొందుతాడు; అని సాగనంపాడు.

బాణాసురుడు వాసుదేవునికి అంజలి ఘటించి సముచిత మర్యాదలతో సగరాని కొనిపోయి తనకుమార్తె ఉషాదేవిని అనిరుద్ధుని కిచ్చి విధ్యుక్తంగా వివాహం జరిపించి అందరికీ యథోచితంగా కానుక లర్పించి తృప్తి పరిచాడు.

అప్పుడు వాసుదేవుడు నవ వధూవరులతో యదువీరులతో రథారూఢుడై ద్వారా సగరానికి విజయం చేశాడు, అని శుకయోగిండ్రుడు ఉషానిరుద్ధ వివాహ గాథను ముగించి అనంతర కథ ఆరంభిస్తున్నాడు.

*

*

*

*

కాలచక్రం తిరుగుతూన్నది.

తిరుగుతూండగా ఒకనాడు ప్రద్యుమ్న, సాంబ, గద ఆదిగాగల యదువంశ రాకుమారులు విహారార్థం ఉద్యాన వనానికి వెళ్ళి, హాయిగా క్రీడలు సాగించి, అలసి, దాహంతో ఒకచోట పెద్దనుయ్యి చూశారు. సమీపించి లోపలకు చూడగా ఆ బావిలో నీరు లేకపోగ పర్యవసరం ఉన్నదని తెలిసింది. దాన్ని పైకి తియ్యాలని వారందరూ కలిసి ప్రయత్నించి, ప్రయోజనంలేక వెళ్ళి వాసుదేవునికి చెప్పారు.

వంటూనే ఆయన ఆశ్చర్యంతో ఆ బావి దగ్గరకు వచ్చి చూసి, దాని తోకపట్ల గడ్డిపరకలా బయటపడేశాడు.

ఆయన కరస్పర్శతోనే అమర పురుషుడవంతో అది యీవలకు రాగా అందరూ ఆశ్చర్యచకితులై చూస్తూంటే, సర్వలోక విషయకోవిదుడైన వాసుదేవుడు వారి కుతూహలం చూసి ఆ పురుషుని కథ అడిగాడు.

నేను ఇజ్వాకు మహారాజు కుమారుడను. నన్ను నగ్నుడంటారు. ఈ పృథివిలో ఎవ్వరూ చేయనన్ని గోదానాలు, భూదానాలు, హిరణ్యదానాలు చేశాను. వాపీ, కూప తటాకాలు నిర్మించాను. నిరతాన్నదానంతో వంచమహా యజ్ఞాలు చేశాను. ఆత్మస్తుతి ఉచితంకాదు.

ఇలా ఉండగా ఒకసారి ఒక వేదవేత్తకు దానం చేసిన గోగణంలో ఒకటి దారి తప్పి వచ్చి నా మందలో కలిసింది. అది తెలియక నేను ఈ గోవుతో మరికొన్ని గోవులను యింకొక ద్విజశ్రేమనికి దానం చేశాను.

వారిరువురూ దారిలో కలిసి ఆ గోవుకోసం పోట్లాడుకొని నా దగ్గరకురాగా నాఅజ్ఞా నాన్ని మన్నించి లక్షగోవులు తీసుకోమని ప్రార్థించాను. వారు వినక “నా అపరాధం నన్నే వేధించుగాక” అని వెళ్ళారు.

నా ఆయువు చెల్లి నేను వరలోకానికి పోగా, నీ అధర్మానికి ప్రాయశ్చిత్తంచేసుకురా, అని భూలోకానికి పడద్రోశారు.

అది మొదలుగా ఈ ఊసరవెల్లి జన్మతో యంతకాలం గడిపాను. నీ అనుగ్రహంతో హస్తస్పర్శతో నేను ధన్యుణ్ణయ్యాను, అని అనేకవిధాల ప్రార్థనలు చేసి, దేవతా విమానంమీద అమరపురి చేరాడు.

పరీక్షిన్నరేంద్రా! తెలిసికాని తెలియకకాని వేదవిదుల విషయంలో ధర్మంతప్పి చరించటంకంటే ప్రమాదంలేదు. అంతకన్న విషపానం చేయడం మేలు. ఎందుకంటే గరళానికి విరుగుడుంది కాని అధర్మానికి లేదు, అన్నాడు శుకయోగీంద్రుడు.

*

*

*

*

బలరాముడు బంధుజనదర్శనార్థం వ్రేవలైకు పోయి అక్కడి ఆస్మీయులతో సుఖంగా ఉన్నరోజులలో, ఒకనాడు—

కరూళదేశాధిపతియైన పాండ్రకవాసుదేవునిదూత ద్వారకానగరానికివచ్చి, రాజసభా మధ్యంలో :

మా మహారాజుపేరునే పెట్టుకుని, ఆయనవలెనే అలంకరించుకునే వారి గర్వం అణచాలో పేరు మార్చుకుంటావో తెలుసుకు రమ్మన్నారు, అని అతిగా ప్రేలడంతో వాసుదేవుడు కుపితుడై :

అదిక ప్రసంగాలు అనవసరం. ఎవరెంతటివారో యుద్ధంలో తేల్చుకుందాం అని సేవాసమేతం దాడి బయలుదేరాడు.

పాండ్రకుడు పరిషు, పట్టిన, ముసల, ముద్గర, పరశు, భిందివాలాద్యాయుధాలతో వానుదేవుని నిరోధించగా ఆ పురుషోత్తముడు విలాసంగా సర్వశస్త్రాలను తుత్తునియలు చేశాడు.

శత్రురథాన్ని ముక్కలుచేసి, అశ్వాలతో సారథిని వేలకూల్చి, పాండ్రకుని శిరస్సును దూదిపింజలూ తేలించి వాని నగరంలో వడగొట్టాడు.

అదిచూసి వాని కుమారుడు సుదక్షిణుడు తండ్రికి పరలోకక్రియలు పూర్తిచేసి, వానుదేవునిపై ప్రతీకారం తీర్చుకోవడానికి నిశ్చయించి, పరమశివుని భక్తితోపూజించి తన కోరిక తెలిపాడు.

పరమశివుడు : నాయనా ! సక్రమంగా అభిచారహోమామం సాగిస్తే అగ్నిహోమాత్ముడు నిన్ను అనుగ్రహించగలడు, వెళ్ళిరా అన్నాడు.

సుదక్షిణుడు తీవ్రనిష్ఠతో సాగించిన అభిచారహోమంతో తృప్తుడైన అగ్ని ప్రళయ వేళ పుట్టే అనలజ్వాలలతో ద్వారకను చుట్టుముట్టగా యాదవులందరూ కృష్ణుని శరణు వేడారు.

ఆయన సుదర్శనజ్వాలలతో సుదక్షిణుని అనలజ్వాలలు చల్లార్చి సుదక్షిణుని హతమార్చాడు; ద్వారకావాసులందరూ వానుదేవుని పరిపరి విధాల అభినందించారు.

బలరాముడు

పరీక్షిన్నహారాజా !

వానుదేవుడే కాదు బలభద్రుడుకూడా యీ విధంగా ఎందరో బల, మదగర్వితులను కడతేర్చిన గాథ లున్నాయి, విను.

శ్రీరామచంద్రుని అనుగ్రహంతో కిష్కింధాపురాధీశుడైన సుగ్రీవునికథ తెలుసుకదా ! ఆయనకు మంత్రులైన మైంద ద్వివిదుల పేర్లు విని ఉంటావు. వారిలో ద్వివిదుడు నరకా నురుని స్నేహితుడు.

వీడు తన స్నేహితుని సంహరించిన యాదవవీరులపై వగ తీర్చుకునే సంకల్పంతో యాదవ నగరాలు ధ్వంసం చేస్తూ బలరాముడు రైవతగిరిమీద కేళీవిలాసాలలో

తేలియాడుతూండగా అక్కడి మహావృక్షశాఖలజూద విహరిస్తూ అక్కడి వారిని వాసర చేష్టలతో భయపెట్టడం సాగించగా, బలరాముడు రాయి విసిరాడు. తప్పించుకుని ద్వివిదుడు దగ్గరలో ఉన్న సురాభాండం అందుకుని చెట్టుమీదనుండి క్రిందికి విసిరాడు. అంతతో ఆగక యదువంశీయులు కట్టిన వస్త్రాలు చించడం ఆరంభించగా బలరాముడు కోపంతో మునలాయుధం ధరించి నిలువగా ద్వివిదుడు పెద్దచెట్టు పెకలించి విసిరాడు.

బలభద్రుని ఆవేశం పెరిగింది.

ఆయన చేతిలోని సునంద అనే పేరుగల మునలాయుధం కదిలింది. అంతే! అది కదిలిన మరుక్షణంలో ద్వివిదుని శిరసు తాటిపండులా నేలకు రాలింది. దుష్టవాసర సంహారం చూసిన యాదవు లందరూ సంతోషంతో బలరాముని అభినందించారు.

బలరాముడికి ఆగ్రహం వచ్చినా అనుగ్రహం వచ్చినా అంతే;

ఒకసారి జాంబవతి కుమారుడైన సాంబుడు విహారార్థం దేగాలు తిరుగుతూ హస్తినా పురంచేరి, అక్కడ నర్వలక్షణలక్ష్మికాంగియై అలరారే దుర్యోధనుని కుమార్తె లక్షణ అనే యువతిని చూసి, ఎవరికి చెప్పకుండా ఆమెను వివాహమాడే సంకల్పంతో రథంమీదికి ఎక్కించి వస్తున్నాడు.

ఆ వార్త తెలిసిన దుర్యోధనుడు కర్ణ శకుని శల్యభూరిశ్రవసులతో ఎదుర్కొగా ఆయువకుడు వారందరి ఆయుధాలనూ చిత్తు చేసాడు. అంతతో వారుమరింత ఆగ్రహంతో ఒక్కుమ్మడిగా కలసి యుద్ధం సాగించి, ఒకరుగుర్రాలను చంపగా, మరొకరు నూతుని సంహరించారు. ఇంకొకరు రథాన్ని ధ్వంసంచేశారు. అంతతో సాంబుడు విరథుడుకాగా వానిని బంధించారు.

వార్త ద్వారక చేరింది.

చేరినక్షణంలో యదుపీరులు యుద్ధసన్నదులుకాగా, బలరాముడు, వారిని వారించి: ఎంతయినా వారు మన బంధువులు. బంధుప్రీతి విడనాడి యుద్ధానికి వెళ్ళడంకంటే ముందు చుట్టపు చూపుగా వెళ్ళి మర్యాదగా విషయం కదిలిస్తాను, మీరంతా యిక్కడే ఉండండి, అని బయలుదేరి హస్తినాపురం చేరి, నగరం వెలుపల ఉద్యానవనంలో శిబిరం వేయించి, కురుసభాభవనానికి దూతను పంపాడు.

దూతగావచ్చిన ఉద్ధవుడు వినయంగా బలరాముని రాక ఎరిగించగా, కురు గురు వృద్ధు లందరూ ఆ యాదవజ్యేష్ఠుని చూడడానికి ఉచితమయిన సత్కారసామగ్రితో వెళ్ళి, అర్హ్య పాద్యాదులతో అర్చించి, కుశలప్రశ్నలు సాగించారు.

అప్పుడు సావధానంగా బలరాముడు అందరిని తిలకించి దుర్యోధనునివైపుచూ నిలిపి: మా ఉగ్రసేనమహారాజు మాటలు మీకు వినిపిస్తున్నాను. మీ యోధులందఱ కలసి మా వీరయువకుని వరాజితుని చేసి బంధించడం అన్యాయం, కనుక విడిచిపెట్టడం బంధుమర్యాదానుసారం యీ మాట ముందుగా మీకు చెప్పడం న్యాయం కనుక చె: తున్నాం, అని మౌనం వహించాడు.

అది విన్న దుర్యోధనుడు తీవ్రావేశంతో: భేష్, కాలికి తొడగవలసిన పాదరక్షల తలమీది కెక్కడం అంటే యిదే కాబోలు. కురుకుల బాంధవ్యం కారణంగా కదా మీ యాదవులకు లోకంలో నామ రూపాలు వచ్చింది. అది మరచిపోయి చిత్తంవచ్చినట్లు మాట్లాడుతున్నారు. పాలు పోసి పెంచినంతలో పాము విషం ఎక్కడికి పోతుంది. ఇక్కడి వీరుల సంగతి తెలియక మాట్లాడుతున్నారు తమరు, అని మరింత తీవ్రరోషంతో వెను దిరిగి తన భవనానికి వెళ్ళిపోయాడు. చూసిన బలరాముడు తనతో వచ్చిన యాదవ ప్రముఖులందరినీ చూసి:

విన్నాడుగా! రాజ్యవైభవ శ్రీమదాంధత ఎలా ఉంటుందో. నరే, వీరికి మాటలు తలకెక్కవు. మనశక్తి చూపించాలి. బంధుప్రీతికారణంగా మన వీరులందరినీ గావద్దని వచ్చాను. ఆవని నేనే చూస్తాను, అని రోషారుణనయనుడై, లాంగలం భుజాన ధరించి, హస్తినాపురం చివరకు నడిచి, అక్కడ ఆ నాగలికర్రు నగరమధ్యందాకా నడిచేట్టు పొడిచి:

ఎవరికీ ఎంతటిదో తెలుస్తుంది. ఈ నాగలితో హస్తినాపురాన్ని గంగలోకి పెళ్ళి గించి, కురువంశంలో పురుగులేకుండా చేస్తున్నాను, అని ఒక్కసారి నాగలి అటూ యిటూ తిప్పాడు. సముద్రమధ్యంలో పెనుగాలిలో ఊగినలాడే నౌకలాహస్తినాపురం ఊగిపోయింది. నగరం నగరం అంతా నడిపీధిన పడి, కురువృద్ధులతో కలిసినవచ్చి, బలరాముని కాళ్ళ మీదపడి క్షమాభిక్ష వేడారు.

బలరాముడు శాశించి:

మీ అహంకారానికి ప్రతీకారంగా యిది తలపెట్టాను. మీ పొగరు తగ్గింది కనుక కరుణించి వదులుతున్నాను, అని తన నాగలి బుజాన వైచుకుని అందరివైపు నంతో పంతో చూశాడు.

అప్పుడు దుర్యోధనుడు స్వయంగా తనకుమార్తె లక్ష్మణనూ అల్లుడుసాంబునీ రథం మీద ఎక్కించి తీసుకువచ్చి, ఉభయులకూ చీని చీనాంబరాలు, రత్నమాణిక్యభూషణాలు యిచ్చి పంపించాడు.

బలరాముడు వారిద్దరినీ వెంటబెట్టుకుని సంతోషంగా ద్వారక చేరాడు.

మహారాజా! అనాడు బలరాముడు పైకెత్తిన భూభాగం అలానే ఉండి, నేటికీ హస్తినాపురం ఒకవైపు యెత్తుగా, రెండవవైపు వాలుగా ఉంటుంది, అన్నాడు శక యోగిండు.

కృష్ణ లీలా విలాసం

మహారాజా! నరకుని సంహరించి వాసుదేవుడు పదునారువేలమంది రాజకుమార్తెలను తెచ్చాడని విన్నావు. వీరందరినీ ఆయన వివిధంగా అనురాగంతో చూడగలుగుతున్నాడో తెలుసుకోవాలనే కుతూహలంతో నారదమునీండు ఒకనాడు ద్వారకానగరానికి వచ్చి అన్ని భవనాలూ దర్శించాడు.

ఒకభవనంలో ఆ లీలామానుషరూపుడు తనప్రియురాలు వింజామర వీస్త్రుంటే హాయిగా గోష్ఠి సాగిస్తున్నాడు.

మరొకచోటికి వెళ్ళేముందు కృష్ణుని సభామంటపానికి రాగా అక్కడ బంగారు సింహాసనంమీద నవ్వురాజిల్లేడు మోముతో కూర్చున్నాడు. నారదుని చూస్తూనే లేచి ఎదురేగి అర్హ్య పాద్యాంబులించి కుశలప్రశ్నలతో, ఆమునీండుని పాదాలు కడిగిన నీటిని శిరసున జల్లుకున్నాడు. అనంతరం వివరంగా చేతులు జోడించి:

మునీంద్రా! ఈ సేవకుడు తమ ఆజ్ఞకోసం ఎదురు చూస్తున్నాడు, అనగా నారదుడు: పురుషోత్తమా! నామనస్సు నిరంతరం నీ నామపారాయణమందే నిమగ్నం అయ్యే వరం అనుగ్రహించు, అని లేచి, ఆ యోగీశ్వరేశ్వరుని మాయలు చూచే ఉత్సాహంతో మరొక చంద్రవదన భవనానికి వెళ్ళాడు. అక్కడాయన విలాసక్రీడలో ఉన్నాడు.

ఒకచోట సంధ్యావందనంలో ఉన్నాడు.

మరొకచోట అస్త్రోత్త పురాణశ్రవణంలో, యింకొకచోట యజ్ఞనిర్వహణలో, యింకొకచోట స్నానమాడుతూ, మరోచోట వస్త్ర భూషణాలు అలంకరించుకుంటూ, ఒకచో గోదానం చేస్తూ తనకుమారులతో చూట్లాడుతూ, సంగీతశ్రవణంతో, బలరామునితోకూడి చర్చిస్తూ అలా ఎక్కడికి వెడితే అక్కడ ఆ పురాణపురుషుడు కనిపిస్తున్నాడు.

భవనాలలోకి వెడితే—

ఒకచంద్రవదన అందిచ్చే తాంబూలం అందుకుంటూ, ఒక నరసింహాక్షితో పంభాష సాగిస్తూ, మరొక ప్రియురాలికి ముత్యాలహారం కట్టిపెడుతూ, ఒకభార్యదగ్గర భోజన చేస్తూ, మరొకభార్యదగ్గర చదరంగక్రీడ నడుపుతూ, ఇంకొకచోట మత్తేభంమీద సాగుతు ఎక్కడికక్కడ ఆయన లీలలే కనిపించాయి, వారదునికి.

ఆ పురుషోత్తముని అనంతలీలలు దర్శించి నారదముసీంద్రుడు వాసుదేవుని దర్శించి స్తుతి ఆనందపారవశ్యంతో నిష్క్రమించాడు.

*

*

*

*

ఋతు చక్రం పరిభ్రమిస్తున్నది.

ఒకనాడాయన సభాభవనంలో స్వర్ణసింహాసనంమీద మందహాసనుండరవద విందుడై కొలువుతీరి ఉండగా ఒక విప్రశ్రేష్ఠుడు వచ్చి:

వసుదేవనందనా! నీచేత వద్దెనిమిదిసారులు పరాజితుడైన జరానంధుడు గత విన్నవించి, తనభుజబలంతో ఎందరో రాజశ్రేష్ఠులను ఓడించి తెచ్చి తనకారాగారం బంధించాడు. వారందరూ నీవల్లనే తమకు విమోచనం లభించగలదని ఆశతో వంపారు. వారియందు అనుగ్రహం ఉంచి జరానంధుని కడతేర్చి వారిని రక్షించు ప్రార్థించాడు. నర్సింగ్ అదేనమయానికి నర్వలోకవిషయ విశారదుడైన నారదముహూర్తి వాసుదేవుడు ఆయనను ఆరాధించి, ఉచితాననం చూపి,

ముసీంద్రా! ఎక్కడనుండి రాక? విశేషమేమి? పాండురాజనందనుల కుశ! లేమైన తెలిపెదరా?

అని ప్రశ్నించగా, నారదుడు చిరునవ్వుతో:

పురుషోత్తమా! నీకు తెలియని విషయాలేమిటి? అయినా అడిగావు కనక చెవు వారు నుఖంగా ఇంద్రప్రస్థంలో రాజ్యపాలనం సాగిస్తూ నిఖిల ప్రజాభిమానం సంపాదించి త్వరలో రాజనూయయాగం నిర్వహించాలని ధర్మరాజు తలపెట్టాడు. అక్కడకు రావాలి. వారందరూ నీ సమక్షంలో ఆ క్రతువు సాగించాలని నిర్ణయించారు.

వాసుదేవుడు తన సచివుడైన ఉద్ధవునివైపు పొబ్బిప్రాయంగా చూశాడు.

ఉద్ధవుడు: కృష్ణా! సత్క్రతువు ఎక్కడ జరుగుతున్నా నువ్వు ఉండాలి.

వయిగా రాజనూయం పేరిట జరానంధుని వధించడానికి సమర్థుడయిన వాయున,

భీమసేనుని తీసుకువెళ్ళి, మాగడుని సంహరించి, నిన్ను శరణువేడిన రాజులకు బంధవిముక్తి చేయవచ్చు, అన్నాడు.

ఉద్ధవుని నూచనానుసారం వాసుదేవుడు ప్రయాణనన్నాహాళకు ఆజ్ఞయిచ్చాడు. నారదుడు గగనవీధిని నారాయణసంకీర్తనం చేసుకుంటూ వెళ్ళాడు.

మరునా డుదయాన మంగళవాద్యాలతో యదువంశీయులందరూ వీడ్కోలీయగా రథం మీద బయలుదేరి ఇంద్రప్రస్థం చేరి, నగరం పొలిమేరలలో వనంలో విడిదిచేశాడు. వార్త విని ధర్మరాజు సంతోషంతో తమ్ములనూ, పరిజనులనూ వెంటబెట్టుకుని వెళ్ళి కృష్ణునికి సముచితరీతిని స్వాగత సత్కారాలు జరిపాడు. కుశలప్రశ్నలు ముగిసిన అనంతరం అందరూ నగరంలోకి వచ్చారు.

రాజవీధిలో వాసుదేవుని రథం సాగుతూంటే ఇరువంకల సౌధాలమీద నారీజనం ఉత్సాహంతో ఆ పురుషోత్తముని దర్శించి తమ జన్మ ధన్యం చేసుకున్నారు.

మర్యాదలన్నీ ఆచారానుసారం పూర్తిచేశాక అంతఃపురం చేరాడు వసుదేవనందనుడు. అక్కడ కుంతీదేవి ఆనందంతో ఎదురువచ్చి దగ్గరగా తీసుకుని, కుశలప్రశ్నలు ముగించింది. వాసుదేవుడు మేనత్తకు పాదాభివాదం చేశాడు.

కృష్ణుని వెంటవచ్చిన రుక్మిణి ఆదిగాగలవారందరికీ లాంఛనాలు జరిపించింది, కుంతి తనకోడలు ద్రౌపదిచేత. అందరకూ యోగ్యమయిన విడిదిభవనాలు ఏర్పాటుచేశారు.

సుఖంగా రోజులు గడుస్తున్నాయి.

ఒకనాడు ధర్మరాజు సభాభవనంలో కొలువుదీర్చి మంత్రి పురోహిత మిత్రబాంధవ రాజపీఠులందరూ వింటూండగా :

దేవకీనందనా! నీ అనుజ్ఞఅయితే రాజసూయయాగం నిర్వహించాలనే సంకల్పం కలిగింది. సర్వలోకేశ్వరుడ వయిన నువ్వు దగ్గర ఉండి. మాచేత యీసత్కృతువు నిర్వహించ జెయ్యాలి, అని అర్థించాడు.

నందనందనుడు మందస్మిత వదనంతో :

పాండురాజనందనా! నర్వదేవతాగణాలూ, మునిబృందాలూ, పితృదేవతలూ సంతోషించే యీ మహాకృతువు తప్పకుండా సాగించు. శస్త్రాస్త్రకోవిదులయిన మహావీరులు నీ తమ్ములు నలుగురూ దిగ్విజయయాత్ర సాగించి వస్తారు. ఇంకా ఆలస్యందేనికి, త్వరగా యాగదీక్ష వహించు, అన్నాడు.

ధర్మజుని అజ్ఞానుసారం సహదేవుడు దక్షిణదిశకు, నకులుడు పశ్చిమదిశకు, ఉత్తరానికి అర్జునుడు, తూర్పుగా భీమసేనుడు విజయయాత్రకు బయలుదేరారు.

నాలుగు దిక్కులనుంచి విజయలక్ష్మి సమేతులై వచ్చి, తమ తమ యాత్రా విశేషాలు వివరించారు.

ఒక్క జరాసంధుడు మాత్రం అహంకారంతో ఉన్నాడనగా విని, వానుదేవుడు : సాందవాగ్రజా ! జరాసంధుని దగ్గరకు నేను భీమార్జునులతో వెళ్ళి విప్రవేషంతో రణభిక్ష అడుగుతాను. వాడు అంగీకరిస్తాడు. అప్పుడు మన భీమసేనుడు మల్లయుద్ధం సాగించి వానిని కడతేరుస్తాడు, అన్నాడు.

ధర్మరాజు అంగీకరించాడు.

ముగ్గురూ విప్రాకృతితో వెళ్ళి జరాసంధుని సమీపించి, అనుకున్నప్రకారం సంగ్రామభిక్ష వేడగా ఆ పీరుడు తనతో మల్లయుద్ధానికి భీముని ఆహ్వానించాడు. ఆ యుద్ధంలో వానుదేవుని సూచనానుసారం భీముడు జరాసంధుని శరీరాన్ని నిలువునా చీల్చి విసిరేశాడు.

అంతతో కృష్ణుడు లోనికిపోయి కారాగార బంధితు లయిన రాజులందరినీ విడిపించి, వారికి ఆశ్వాసన కలిగించి ఎవరి రాజ్యానికి వారిని పంపి జరాసంధుని కుమారుడైన సహదేవుని సింహాసనం ఎక్కించి, భీమార్జునులతో తిరిగివచ్చి యింద్రప్రస్థంలో ధర్మరాజు చేత రాజనూయం నిర్వహించ జేశాడు.

ఆ యాగావసానవేళ అగ్రపూజ వానుదేవునికి జరపబోతుండగా, శిశుపాలుడు, కృష్ణునితోపాటు అక్కడి వారందరినీ నానా దుర్భాషలూ ఆడగా గురుజన దూషణం సహించలేక కృష్ణుడు చక్రంతో వాని శిరసు ఖండించాడు. నజ్జనలోకం కృష్ణుని కీర్తించింది.

అనంతరం కొంతకాలం బంధుజనంతో అక్కడే గడిపి, ధర్మజుని అనుమతితో తన నివాసానికి చేరారు కృష్ణభగవానుడు.

సాల్వనివధ

జరాసంధ, శిశుపాలాదుల మరణవార్త విని వారి మిత్రుడైన సాల్వుడు పరమశివుని పూర్వ ఘోరతపస్సుచేసి, కామగమనంకల సౌభకం అనే విమానం పొంది, దానిమీద

ద్వారకకు వచ్చి దాడి సాగించాడు. యదువీరు లెందరో వానితో పోరుసాగించి పరాజితులు కాగా వానుదేవుడు స్వయంగా రణరంగానికి వచ్చి, సాల్వుని ఇంద్రజాలాన్ని పటాపంచలు చేసి, వానిని నేల కూల్చి బంధుకోటికి ఆనందం కలిగించాడు.

ఆ వార్త విని దంతవక్తడనే వాడు కృష్ణునిమీదికి యుద్ధానికి వచ్చాడు. కృష్ణుడు గదాధారియై ఎదురురాగా వాడు అట్టహాసంతో తన గదాదండం ఎడమచేత త్రిప్పతూ : ఈ రోజు నిన్ను యమపురికి పంపి మిత్రఋణం తీర్చుకుంటాను, అంటూ తన గదతో కృష్ణుని శిరసు మీద కొట్టగా, అంకుశం పోటు తిన్న మత్తేభంలా వానుదేవుడు విజృంభించి తన గదాఘాతంతో వాని గుండె బద్దలుకొట్టాడు.

అన్నగారి మరణవార్తవిని విధూరధుడు ప్రళయకాలాగ్నిలా కృష్ణునిమీదికి వచ్చాడు. వచ్చిన విధూరధుని శిరసు ఖండించాడు సుదర్శనంతో వసుదేవనందనుడు.

ఈ విధంగా క్రూరమతులను సంహరించిన వానుదేవుని అనేకవిధాల కీర్తించి యాదవు లందరూ ఉత్సవాలు జరుపుకున్నారు.

బలరాముని తీర్థయాత్ర

కాలచక్రం గిర గిర తిరుగుతోంది.

ఈ మధ్యకాలంలో కురు పాండవుల వైరం పెరిగింది. జూదంలో సర్వంకోలు పోయిన ధర్మరాజు నత్తి, సోదరసమేతం అరణ్యవాస అజ్ఞాతవాసాలు పూర్తిచేసి, తమ రాజ్యభాగం తమ కిమ్మని రాయబారాలు నడిపి. విఫలుడై యుద్ధ సన్నద్ధుడయ్యాడు.

బంధుజనం మధ్య యుద్ధం చూడలేక బలరాముడు తీర్థయాత్రలకువెళ్ళి అక్కడ ప్రభాసతీర్థంలో ప్రశాంత జీవనం సాగించే మునిజనులను హింసిస్తూన్న ఇల్వలుని కుమారుడైన పల్వలుని సంహరించి వారికి సరితోషం కలిగించాడు.

వారి సూచనానుసారం, కౌశిక, సరయునదులలో స్నానంచేసి, ప్రయాగలో దేవ, పితృ తర్పణాలువదలి, గోమతి; గండకి, విపాశ, శోణ నదులలో పవిత్రస్నానం చేసి, గంగా సాగరనంగమం దర్శించి, మహేంద్రగిరిమీద పరశురామునికి నమస్కరించి; కృష్ణ

చలంమీద అగస్త్యమునికి అభివాదంచేసి, దక్షిణనముద్రతటాన, కన్యాదుర్గకు అంజలి ఘటించి, నిర్వింధ్యదాటి దండకారణ్యం మీదుగా తిరిగి ప్రభానతీర్థంచేరాడు.

అప్పటికి కురుక్షేత్రంలో నిఖిల రాజవీరులూ నిహతులైనట్లు విని, అక్కడకువెళ్ళాడు. అప్పటికి భీమసేన-దుర్యోధనులు తీవ్ర రోషోన్మత్తులై గదాయుధం సాగిస్తున్నారు.

వారిని సమీపించి: ఎందుకీ యుద్ధం! మీలో ఒకనికి అనమాన భుజబలంవుంది. రెండోవానికి నిరంతరాభ్యాస కౌశలం వుంది. ఇటువంటి సన్నివేశంలో ఎవరూ గెలవరు, అని చెప్పినా వారు వినక పోవడంతో విసిగి, తిరిగి నైమిశారణ్యానికి చేరి, అక్కడ క్రతువు సాగించి భూరిదక్షిణలతో తృప్తిపరచి, భార్య రేవతితో కలిసి ద్వారకానగరం చేరాడు

కు చే లో పా ఖ్యా నం

శకయోగీంద్రా !

హరి పాద తీర్థసేవాపరుడై

విలసిల్లునట్టి భాగవతుని

విస్ఫురితాంగము లంగము

లా పరమేశ్వరు నెరుగ

నాకు పలుకు మునీంద్రా !

అని పరీక్షిన్నహారాజు ప్రార్థించగా వ్యాసనందనుడు:

మహారాజా! దేవకీనందనుడు చిన్ననాడు సాందీపనివద్ద విద్యాభ్యాసం చేసే రోజు లలో కుచేలుడు అనే సహాధ్యాయి ఉండేవాడు.

ఈ విప్రుడు చిన్నవాడినుంటే శాంతస్వభావుడు, ధర్మమార్గవిరతుడు, లౌకికవాంఛా రహితుడు. జితేంద్రియుడు. బ్రహ్మవిదుడు. నిష్కామయోగి. ఆయనకు వివాహం అయింది. చాలామంది పిల్లలు కలిగారు. దరిద్రబాధ ఎంతగావున్నా ఎవరినీ ఖదీ అడిగేవాడు కాదు. దొరికినదానితో సంపూర్ణభారం సాగిస్తున్నాడు. ఆయనభార్య ఎంతో ఓరిమితో, పాత్రివ్రత్య నియమం తప్పకుండా, దుస్సహాయున దరిద్రబాధను సంతోషంతో అనుభవిస్తూ, అలానే జీవితం నడుపుతూన్నది.

ఒకనాడావిడ భర్తను చేరి :

వసుదేవనందనులు మీకు చిన్ననాటి స్నేహితులు కదా ! ఒక్కమారు వారి దర్శనం చేస్తే మన కీ బాధలు తగ్గుతాయి. ఒకమారు వెళ్ళిరండి, అంది.

సాధుశీలయైన యిల్లాలి మాట కాదనలేక కుచేలుడు బయలుదేరి ద్వారక చేరాడు.

చేరుతూన్నవేళ, ఈ మహానగరంలో వన్ను లోపలకు రానిస్తారా. ఆయన ఎక్కడో అంతఃపురంలో ఉంటే ఈ పేదవాని రాక ఆయనకు తెలియజేస్తారా, అని కొంత సంశయించి, అన్నిటికీ ఆ పరాత్పరుడే ఉన్నాడు. అని ముందుకు సాగి నిరాశంకంగా కోట సింహద్వారం దాటి, లోపలి ప్రాకారాలు కూడా గమించి, రాజ మందిరంలో ప్రవేశించాడు.

ఎదురుగా బంగారు సింహాసనం మీద పీతాంబరధారియై, నవ్వురాజితైడు మోముతో వున్న వాసుదేవుడు తన బాల్యమిత్రుని చూస్తూనే ఎదురేగి, కొగలించి తెచ్చి, తన ప్రక్కన కూర్చుండ బెట్టి, పాదాలు కడిగి, ఆ జలాలు శిరసున జల్లుకుని, వస్త్రీట తడిపిన మంచి గంధం కుచేలుని శరీరానికి పూసి ఆయనకు శ్రమ తగ్గనట్లు విననకర్రతో వినురుతూ, సువాసనల పూలమాలలతో అలంకరించి, కర్పూర తాంబూలం యిచ్చి కుశలప్రశ్నలు సాగిస్తూంటే, అక్కడి వారందరూ ఆశ్చర్యపోయి :

అహా ! ఈ విప్రోతముడు ఎన్నిజన్మల తపఃఫలంతో యీ జన్మమెత్తినాడో ! మహా మునులకు సైతం లభించని వాసుదేవుని ఆరాధనలూ, ఆలింగనభాగ్యమూ అందుకోగలిగాడు అనుకుంటున్నారు.

సురుచిరస్మితవదనంతో కృష్ణుడు : బాల్యమిత్రమా ! మనం గురుకులంలో విద్యాభ్యాస కాలంలో గడిపిన రోజులూ ఆడిన క్రీడలూ నీకు గుర్తున్నాయా !

అడగడం మరిచాను. నీకు అనుకూలవతి అయిన అర్ధాంగి వల్ల యోగ్యులయిన పిల్లలు కలిగి సుఖంగా ఉంటున్నారా. నిన్ను వూస్తూంటే ఇల్లూ, యిల్లాలూ, పిల్లలూ వారి యోగక్షేమాలూ నీకేం పడుతున్నట్టులేదు. ఏదో లోకమర్యాదానుసారం విద్యుక్త కర్మాచరణంతో జీవితం నడుపుతున్నట్టున్నావు. సంతోషం.

నరే, మనయందు మనగురువులు సాందీపని ఎంత ఆదరంతో ఉండేవారు.

ఒకనాడు మనం గురువుగారి భార్య ఆజ్ఞానుసారం కట్టెలకోసం అడవికి వెళ్ళాం.

ఆ సాయంత్రం నుంచి తెల్లవారే వరకూ కుండపోతగా వాన కురిసింది. కన పొడుచుకున్నా కనిపించని అడవిలో, చలిలో ఆ రాత్రి గడిపాం. తెలతెల వారుతుండ మనం ఆశ్రమాభిముఖంగా వెడుతున్నాం. అప్పటికే గురువుగారు ఆందోళనతో మనకో వెడుకుతూ ఎదురువచ్చి, మనలను దగ్గరగా తీసుకుని ఎంత బాధపడ్డారో జ్ఞాపకం ఉంది అని వరుసగా దేవకీనందనుడు ముచ్చటిస్తుంటే కుచేలుడు సంతోషంతో :

పూణపురుషా ! ముల్లోకాలకూ గురుస్థానీయుడవైన నువ్వు ఒకరి దగ్గర విద్యాభ్యాస చెయ్యడం అంటే లోకానికి గురు శిష్య సంప్రదాయం నేర్పడానికే కాని నీకోసమా, ననవ్యాడు.

అప్పుడు వాసుదేవుడు : ప్రాణమిత్రమా ! ఇంతకాలానికి నన్ను చూడవస్తూ కేమయినా తెచ్చావా? అని అడుగగా, కుచేలుడు తన ఉత్తరీయపు చెంగున భార్య క అటుకులమూట విషయం చెప్పలేక సిగ్గుపడ్డాడు.

అది గమనించి కృష్ణుడు :

వత్రం పుష్పం ఫలం తోయం

యో మే భక్త్యా వ్రయచ్చతి

“దళమైన పుష్పమైనను

ఫలమైనను నలిలమైన

పాయనిభక్తిం కొలిచిన

జను లర్పించిన ఎలమిన్

రుచి రాన్నముగనె విను భుజింతున్.”

అని కుచేలుని చెంగుమూటవిప్పి, గుప్పిటబట్టి, సంతోషంగా ఆరగిస్తూ :

‘ఇవి నకలలోకాలకు తృప్తి కలిగిస్తాయి’ అన్నాడు.

అని మరొకగుప్పెడు తియ్యబోతుండగా రుక్మిణీదేవి ‘నాథా ! ఇంకచాలు. ఇప్పటికే ఆద సర్వసంపదలూ లభించాయి’, అంది.

ఆ రాత్రికి అక్కడే ఆగి వాసుదేవునితో ఆరగించి, యిష్టాగోష్ఠిసాగిస్తూ, నిద్ర జరిగిపోయింది. కాలకూటాలు ముగించి. సంధ్యావందనాదులు పూరిచేసి, బ

తన పూరిపాక ఉండవలసిన స్థానంలో ఉన్నతమయిన పాలరాతిమేడ, దానిచుట్టూ పద్మాలునిండిన నరోవరాలు, సువాసనలీనే పూలతోటలు, పలభరితవనాలు. అవిచూసి ఆశ్చర్యపోతుండగా అచ్చరలవంటి కన్యలువచ్చి కుచేలుని నగౌరవంగా లోపలికి తీసుకు వెళ్ళారు. ద్వారంలో కుచేలునిభార్య స్వాగత మర్యాదలు జరిపింది.

వానుదేవుని కరుణాంతరంగానికి మనసా నమస్కరించి, ఆ సంపదలవల్ల అహంకార మదోన్మత్తుడు కాకుండా దాన ధర్మాలతో, నత్కృతువులతో, నిరంతర పరాత్పరభ్యానంతో జీవితం గడిపి నిశ్చింతగా అమరపురి చేరాడు కుచేలుడు, అని శుకయోగీంద్రుడు ఆ భక్తుని చరితం వినిపించాడు.

సూర్యగ్రహణం

శిష్టజన రక్షణకై దుష్టశిక్షణ ప్రతం పూనిన కృష్ణభగవానుడు ద్వారకానగరంలో కాలం గడుపుతున్నాడు.

ఆరోజులలో సంపూర్ణ సూర్యగ్రహణం రానున్నదని తెలిసి యదువంశీయు లందరూ గ్రహణనమయాన పవిత్ర తీర్థస్నానానికి ప్రయాణ నన్నాహా లారంభించారు.

నగరరక్షణార్థం యువపీరులను నియమించి వానుదేవుడు వృద్ధజనులతోపాటు వారి మణులనూ, బాల బాలికలనూ వెంటబెట్టుకుని న్యమంతపంచకక్షేత్రం చేరాడు.

జరువదియొక్కమారు ధరణీంద్రుల మీదికి దాడిపోయి, తన భుజాదండమండిత ఖండపరశువుతో వారి శీర్షాలు తెగనరికి ఆరక్తంతో అయిదుమడుగులు నిర్మించాడు, మహా పీరుడు పరశరాముడు. అనంతరకాలంలో అదే న్యమంతపంచకక్షేత్రంగా ప్రసిద్ధమయింది.

గ్రహణనమయాన అక్కడ పుణ్యతీర్థజలాలలో స్నానంచేసి ధన, కనక, భూదా నాలతో విప్రశ్రేష్ఠులను సత్కరించాడు.

గ్రహణనూర్యుని కిగణాలు పడవి పొన్నచెట్లనీడలలో చేరి పవిత్రగాథలుచెప్పుకుంటు న్నారు. అంతకు ముందే ఆ పవిత్రక్షేత్రానికి చేరిన మత్స్య, ఉశీనర, కోనల, విదర్భ, నృంజయ, కాంభోజాది దేశాల అధిపతులూ, వ్రేవలైవాసులయిన నందాదులూ, ధర్మరాజుతో వచ్చిన ధృతరాష్ట్ర, గాంధారి, కుంతీ, నంజయ, విదుర, కుంతిభోజాదులూ అందరూ వానుదేవుని దర్శించి ఆరాధించారు.

అప్పుడు కుంతిదేవి తన కష్టాలు చెప్పగా అన్నగారు వనుదేవుడు మెల్లని మాటలు ఓదార్చాడు.

అనంతరం యశోదాదేవితో గోపికాజనం రాగా అందరూ వారికి స్వాగతంపలికా! యశోదాదేవి బలరామ కృష్ణు లిద్దరినీ తొడమీద కూర్చోబెట్టుకొని ఆనందంతో వారి చి. నాటి కథలు తలుచుకు నంతోపించింది.

దేవకీదేవి, రోహిణితో (బలరామునితల్లి) కలిసి యశోదను సమీపించి అలనా బలరామ కృష్ణులను కన్నబిడ్డలవలె సాకి పెంచిన ఆమె పుణ్యాన్ని అభినందించారు.

ఇక్కడ పీరు మాట్లాడుకుంటూండగా గోపికాజనం కృష్ణునిజేరి విచారించగాఅంద వారందరినీ దగ్గరగా తీసుకుని ఆదరించి, నెమ్మదిగా వేదాంతబోధ చేసి వారి మనస్సుల పారమార్థిక బీజాలు వేశాడు.

మరొక పొన్ననీడ చేరిన కృష్ణుని భార్యలతో ద్రౌపదీదేవి కుశలప్రశ్నలుసాగి: నారి వారి వివాహ విశేషాలు అడుగుతూన్నది. వారిలో బృహత్సేన పుత్రి లక్ష్మ నన్ను మావారు మత్స్యయంత్రం కొట్టి తెచ్చారు, ఆ న్యయంవరానికి నర్వదే రాజులూ వచ్చారు. కాని దేవకీనందనులే ఆ మత్స్యాన్ని చడగొట్టి నన్ను చేవట్టారు, వివరించింది.

బంధు మిత్రులు సుఖంగా కథలు చెప్పుకుంటున్నారు.

ఆ సమయాన కృష్ణనందర్శనకాంక్షతో వ్యాస, నారద, దేవల, కణ్వ, గో: గాలవ, అంగీరస, వశిష్ఠ, అగస్త్య, యాజ్ఞవల్క్యుది మహర్షులందరూ విజయం చే: వారందరినీ నందనందనుడు విధ్యుక్తంగా అర్పించి, సుఖాసీనులను చేశాడు.

అప్పుడు వానుదేవుడు: మహామునులారా! మీ దర్శనంతో మా జన్మపాపనవై తీర్థాలలో, పుణ్యక్షేత్రాలలో చిరకాలం ఉండి సేవలు చేస్తేనే పుణ్యవలం లభిస్త: మీ వంటి పవిత్ర చరిత్రుల దర్శనంతో లభించే పుణ్యం ఎన్ని జన్మలెత్తినా, యేం : రాదు. అటువంటి అవకాశం మా కందరికీ కలిగింది, అన్నాడు.

అప్పుడు వారు: పురుషోత్తమా! నీ వల్లకదా బ్రహ్మ, రుద్ర, ఆదిత్య, యం: లందరూ ప్రభవించి తమ తమ కర్తవ్యాలు నిర్వహిస్తున్నారు. అటువంటి నీ అను: జితేంద్రియులమై ధన్యులమయ్యాం.

తప స్సోద్యాయాలతో పరిశుద్ధమైన హృదయంకల పురుషరూపంతో వేదధర్మాన్ని లోకాని కందించిన మహామహాదవు. సర్వలోక సాధుజన రక్షణార్థం అవతారాలు ధరించి, లీలామానుషరూపంతో అందరినీ నమ్మోహితులను చేసే వీ దివ్యమంగళవిగ్రహ దర్శన భాగ్యం లభించి మా జన్మ చరితార్థం అయింది, అవి ప్రార్థించారు.

అనంతరం వసుదేవుడు : మహనీయులారా! అజ్ఞానంలో చేసిన పాపం నాశనం కావడానికి నా కేదయినా మార్గం చూపండి, అనగా వారు ఒక మహాక్రతువు సాగించు అన్నారు.

వారందరి అధ్వర్యంలో వసుదేవుడు వేదోక్తంగా క్రతువుసాగించి నిరతాన్న దానంతో, భూరిదక్షిణలతో విప్రశ్రేష్ఠులను సంతృప్తిపరిచాడు.

కొంతకాలం అక్కడగడిపి వర్షాకాలం రానున్నదనగా అందరూ తమతమ నగరాలకు తరలివెళ్ళారు.

*

*

*

*

ఒకనాడు దేవకీదేవి బలరామ కృష్ణులను చేరి :

నాయనా! పరమేశ్వర స్వరూపులయిన మీరు మా పుణ్యవశాన మా బిడ్డలుగా వుట్టారు. తల్లిగుండె మీ రెరుగనిదికాదు. పుత్రశోకం ఎంత వేధిస్తుందో ఎరిగిన మీరు నా అన్నగారు వధించిన నా బిడ్డలను నాకు అనుగ్రహించాలి, అని కోరగా వారుభయలూ రసాతలానికి వెళ్ళి అక్కడ బలిచేత పూజితులై, వాని మర్యాదలకు సంతోషించి :

బలీ! కృతయుగం నాటిమాట. మరీచిమహర్షి పేరెరుగుదువు. ఆయన భార్య వర్ష. వారికి ఆరుగురు కుమారులు. ఒకానొక దుర్ముహూర్తంలో బ్రహ్మ పీరిని శపించగా వారు హిరణ్యకశిపుని కుమారులై వుట్టారు. యోగమాయ వారిని తెచ్చి దేవకీదేవి గర్భంలో ఉంచింది. వారిని దుష్టకంసుడు సంహరించాడు. ఆ బిడ్డలను చూడాలని మా అమ్మ దేవకీదేవి కోరింది, అనగా బలి వారిని వాసుదేవునికి అప్పగించాడు.

ఆరుగురు శిశువులనూ తల్లి కిచ్చి సంతోషింపజేశాడు వాసుదేవుడు. బిడ్డలను చూచినక్షణంలో, వాత్సల్యభరితహృదయ దేవకీకి.

చన్నులు దిగ్గన చేవగ
కన్నుల ఆనంద బాష్పకణములు తొరగం
క్రన్నన కొగిట నిడి
కన్నన్నలు వచ్చి రనుచు కొతుక మొప్పన్.

వారిని కొగిటచేర్చి, ఒడిలోపెట్టుకుని, ముద్దాడి, బుగ్గలుపుణికి సంతోషించింది. కొంతసేప వారు శిశురూపంతో తల్లికి ఆనందం కలిగించి, కృష్ణ కరస్పర్శవల్ల శాపవిముక్తులై స్వర్గ ధామం చేరారు, అని భక్తయోగీంద్రుడు అనంతరకథ ఆరంభిస్తున్నాడు.

సుభద్రా పరిణయం

కృష్ణునిసోదరి సుభద్ర. ఆమెకు యుక్తవయసు వచ్చింది. నాటినుంచీ ఆమెను దుర్యోధనుని కిచ్చి పెళ్ళిచేయాలని బలరాముడు ఆలోచిస్తున్నాడు. ఈ వార్తవిన్నాడు అనుడు. అప్పటికే వ్రథానతీర్థంలో యతిగా కాలంగడుపుతున్న ఆ పాండురాజునందనుడు సుభద్ర గుణ రూప విశేషాలు చూడాలనే కోరికతో యతీశ్వరవేషంతోనే యాదవరాజుధాని వచ్చి అక్కడ విద్యుక్తంగా యత్యాశ్రమాన్ని నిర్వహిస్తున్నాడు.

తమ సగరానికి యతీశ్వరుడు వచ్చిన వార్తవిని బలరాముడు ఉచితరీతిని ఆయనకు భిక్షకు ఆహ్వానించాడు; ఆ నమయంలో అర్జునుడు సుభద్రను చూశాడు. ఆమె వడ రూప లావణ్యాలతో గుణసంపదకూడా తిలకించి, ఆమెను తన భార్యగా గ్రహించాలని శ్చయించుకున్నాడు.

యతివేషంలో వచ్చిన అర్జునుని రూప విక్రమాలు చూసిన సుభద్ర వానినే తన భర్త వరించింది. ఆ రోజులలో ఒకనాడు యాదవు లందరూ ఉత్సవానికి బయలుదేరి అంతకుముందే అర్జునుడు కృష్ణునికి తన సంకల్పం తెలిపి, దేవకి వసుదేవుల అనుజ్ఞపొ ఉన్నాడు.

ఉత్సవానికి వెడుతూన్న నమయంలో సుభద్రను తన రథం మీదికి ఎక్కించు ఖండవప్రస్థం వైపు గుర్రాలను పరుగు తీయించాడు. అదిచూసిన యాదవవీరులు ఎడ రాగా వారిని వెనుదరిమాడు. వారీవిషయం బలరామునికి వివరించగా ఆయన క్రోధ క్షుడై యుద్ధ సన్నద్ధు డయ్యాడు.

అప్పుడు వసుదేవనందనుడు విషయమంతా వివరించి శాంతచిత్తునిచేశాడు. ఆ తరం బలరాముడు తన చెల్లెలికి కానుకలు పంపి సంతోషించాడు.

మిథిలా నగర యాత్ర

మహారాజా ! లోకవిఖ్యాత మయిన విదేహదేశానికి రాజధాని మిథిలానగరం. దాని ప్రభువు బహుళాశ్వుడు. ఆయన నిర్మలచిత్తంతో తామరాకుమిది నీటిబిందువులా పరమేశ్వరా రాధనం చేస్తూ, రాజ్యపాలనం సాగిస్తున్నాడు. ఆ నగరంలో శ్రుతిదేవుడనే బ్రాహ్మణోత్తము డున్నాడు. ఆయన నిత్యసత్కర్మాచరణరతుడై అయాచితంగా లభించే గడ్డిపరకయే బంగారురాసిగ భావించి జీవయాత్ర సాగిస్తున్నాడు. అటువంటివారిని చూచి, వారిని తరింపజేసే సంకల్పంతో వాసుదేవుడు మిథిలకు ప్రయాణ మయ్యాడు.

ఆయనవెంట నారద, వామదేవాది మును లెందరో వచ్చారు. తన నగరానికి వాసుదేవుడు విజయం చేస్తున్నాడనివిని బహుళాశ్వుడు, శ్రుతదేవ సమేతం ఎదురేగి కృష్ణునీ, మునిబృందాన్ని వినయంగా పూజించి పాదాభివాదం చేశాడు.

అనంతరం వారందరినీ తన గృహానికి విచ్చేసి, తమ జన్మపాపనం చేయవలసిందని అర్థించాడు. అలానే శ్రుతదేవుడూ ఆహ్వానించాడు.

వాసుదేవుడు చిరునవ్వుతో అంగీకరించి ఒకరికి తెలియకుండా ఒకరితో బయలుదేరి తనమాయతో యిరువురిగృహాలలో ఏకకాలంలో ప్రవేశించి వారిని సంతోషచిత్తులను చేశాడు. రాజయోగ్యంగా మహారాజు పూజలు జరిపాడు.

తనయింటికి వచ్చిన వాసుదేవుని యధాశక్తి పూజించి బహుళాశ్వుడు :

కృష్ణ పరమాత్మ యదుకుల

క్షీరవార్ధి పూర్ణచంద్రమ

దేవకీపుత్ర సుజనవినుత !

నారాయణాచ్యుత వేదవేద్య

భక్తజనపోష పరితోష

వ ర మ పు రుష !

ని ప్రార్థించాడు.

అక్కడ కొంతకాలం ఉండి వారందరినీ అనుగ్రహించాడు.

అప్పుడు శ్రుతదేవుడు :

పురుషోత్తమా ! నీ కథాగానమే మా పీనులకు విందు. నీ దివ్యనామనంకిరంతో, పూజలతో, పాదారవిందసేవతో, సర్వేంద్రియాలూ నీ అధినంలో ఉంచినవారి జన్మ చరితార్థం. నిర్మలహృదయులకు నీ దర్శనం బహుసులభం !

అని వాసుదేవుని చరణవద్దాలకు సాష్టాంగప్రణామం చేశాడు. మిథిలను విడచి రథారూఢుడై వాసుదేవుడు నుఖయాత్ర చేసి కుశన్దలంచేరాడు.

శ్రుతిగీతలు

మహారాజా ! ఇంతవరకూ నీకు నిఖిలభువనభవనరక్షకుడైన పురుషోత్తముని లీలలు వినిపించాను. ఆ విరాట్పురుషుని గురించి శ్రుతిగీతపేర ప్రసిద్ధమయిన నిగూఢ విషయం చెబుతాను, సావధానంగా విను.

ఒకనాడు నారదమునీంద్రుడు నారాయణాశ్రమంలో మునిబృందమధ్యంలో ఉన్న నారాయణముషిని అర్థించగా ఆయన చెప్పిన దానిని దేవముని మా పితృపాదులు వ్యాసుల వారికి వివరించారు. ఆయన నన్ను అనుగ్రహించి విశదం చేశారు.

ఈ ప్రపంచంలో కొందరు ఆ అవతారపురుషుని కథానుధారనంగ్రోలుతూ తన్మయులవుతూంటారు. మరికొందరు పురుషోత్తముని పాదాబ్జసేవలో హంసలవలె చరిస్తూంటారు. మరికొందరు ఆయన యందు భక్తితో నిరంతర సేవాపరాయణులై ఉంటారు. మిగిలిన కొందరు నిశ్చలధ్యాననమాధిలేక పుడుతూ గిడుతూవుంటారు. ఇంతకూ మూలం ఆ మహాపురుషుని స్వరూపం ఎరుగక పోవడమే.

కణ్వ గౌత మాదులు పరమాణువే సృష్టికారణం అన్నారు. ప్రకృతియే దీనికి కారణ మన్నారు సాంఖ్యులు. దేహాన్నిమించిన ఆత్మలేదంటారు బౌద్ధులు. ఈ విధమయిన వాడాలతో వారు సాగుతున్నారే తప్ప పరమేశ్వరతత్వం వారెవరికీ అందలేదు. ఆ అనుగ్రహంపొందిన యోగీంద్రులు వీరి మాటలలోని అసత్యం గ్రహిస్తారు. చరాచర జీవకోటితో నిండివున్న ఆ వరంజ్యోతిని గుర్తించలేని కొందరు అది నిత్యమనీ అనిత్యమనీ తర్కంతో జీవితం వ్యర్థం చేసుకుంటారు.

నిఖిలజగత్స్వరూపుడు కనక అలావే భావిస్తారు మరెందరో. వీరందరి వాదాలు ఎందుకూ కొరగానివి.

ఆ పురుషోత్తముడు దేహగతుడై వున్నా ఆ దేహి సాగించే దేనితోనూ నిమిత్తం లేకుండా సాక్షిభూతుడుగా ఉంటాడు. అయితే కంఠాన్ని అలంకరించుకున్న మణిమాల అలంకరించుకున్నవానికి కనిపించనట్లే సన్నిహితుడై హృదయాంతర్యామియైన ఆయన అజ్ఞాలకు కనిపించడు. నకలబ్రహ్మాండ నాయకుడైన ఆయనయందే వేదాలు ప్రవర్తిల్లు తూంటాయి, అన్నాడు యోగి శకుడు.

వృకాసురుడు

మహారాజా ! ఆ పురుషోత్తముడు ఎప్పుడు ఏది ఎలా చేస్తాడనేది ఎవరికీ తెలీదు.

ఒకనాటి మాట !

వృకాసురుడనే క్రూరుడు సజ్జనహింస జీవితలక్ష్యంగా పెట్టుకున్నాడు. ఆ హింస నిరంతరాయంగా సాగే మార్గంకోసం ఆలోచిస్తూ, ఒకనాడు నారదమునిని దర్శించి :

మహర్షీ ! బ్రహ్మ, విష్ణు, మహేశ్వరులలో ఎవరిని ఆరాధిస్తే త్వరగా ప్రత్యక్ష మవుతారు ? అని ప్రార్థించగా, ఆయన నవ్వుతూ :

నాయనా ! వ్రతిప్రాణిలోనూ దుర్గుణ, మగుణాలు కొద్దిపాళ్ళ తేడాలో ఉంటాయి. అలాకాక దుర్గుణంకానీ, మగుణంకానీ ఏదో ఒకటే మూటకట్టుకు కూర్చునే వారికి ఆగ్రహాను గ్రహాలు ప్రసాదించే వాడు ఫలాలించనుడు. ఆయనను ఆరాధించు, అని వెళ్ళాడు.

నారదుని మాట వింటూనే వాడు కేదారతీర్థానికివెళ్ళి తీవ్రనిష్ఠతో శివుని ఆరాధిస్తూ, తన శరీరం ముక్కలు ముక్కలు చేసి ఈశ్వరప్రీతిగా అగ్నిలో ఆహుతి చేస్తున్నాడు. అయినా ఆయన కరుణించలేదు. అంతతో మరింత నిష్ఠాపూరిత, అక్కడి పవిత్రజలాలలో స్నానంచేసి, మృత్యుదేవత నోటిలోంచి కోరవలె ఉండే గండగొడ్డలి చేబూని తన శరన్ను నరికి ఆహుతి చెయ్యడానికి సన్నద్ధు డయ్యాడు.

ఆ క్షణాన అంబికాపతి ప్రత్యక్షమై వరం కోరుకోమనగా, వృకాసురుడు : -

పరమేశా ! నమస్కారం. వాకేమీ అవసరం లేదు. నా చెయ్యి ఎవని తల మీద పెడితే ఆ తల సూరు ముక్కలు కావాలి, అన్నాడు.

అనుగ్రహించాడు పరమశివుడు.

ఉత్తరక్షణంలో వృకాసురుడు తన చేతివెత్తి శివుని మీదికి నడువగా, ఆయన హుటాహుటి వైకుంఠం చేరాడు. మాసిన శేషశాయి అదే క్షణంలో చిన్న బ్రహ్మచారి వేషం ధరించి వృకాసురుని కెదురుపోయి :

ఎందు కింత ఆయాసంతో వరుగు వరుగున వస్తున్నావు, అని అడుగగా వాడు జరిగిన కథ అంతా చెప్పాడు.

అప్పు డా మాయా బ్రహ్మచారి నవ్వుతూ :

ఓయి వెరివాడా! దక్షుని శాపవల్ల శివుడు భూత, పిశాచాలకు అధిపతి అయిన నాటి నుంచీ నిజం చెప్పడం మానేశాడు. అందువల్లనే నీకు వరమిచ్చి, పరీక్షకు నిలవ కుండా పారిపోయి వచ్చాడు. ఎందు కింకా శ్రమ. పో, అన్నాడు.

అంటూనే మాయా విమోహితుని చేయగా వృకాసురుడు తన చెయ్యి తన తల మీదనే ఉంచుకున్నాడు.

మరుక్షణంలో నూరువ్రక్కలయింది. అప్పుడు పరమశివుడు మహావిష్ణువును అనేక విధాల కొనియాడి కైలాసం చేరాడు.

అలా ఉంటాయి ఆయన లీలలు, అన్నాడు,

*

*

*

*

శుక యోగీంద్రా !

ఎక్కడవిన్నా శివభక్తులు సర్వసంపదలతో నుఖభోగాలతో అలరారుతున్నారు. కాని విష్ణుభక్తులు దుర్బర దారిద్ర్యంతో క్షేణ లనుభవించడమే కనిపిస్తుంది : ఏమిటి దీని రహస్యం అని పరీక్షిస్తూహారాజు ప్రశ్నించగా వ్యాసనందనుడు :

మహారాజా ! పరమశివుడు సత్వ రజస్తమోగుణాన్వితుడు కనక రాగద్వేషాలు కల వారు ఆయనను సేవించి యిహలోక నుఖభోగాలు పొందుతారు. నారాయణుడు వీటికి అతీతుడు కనక ఆయనను ఆరాధించేవారి సంపదలన్నీ ఆయనే హరిస్తాడు. దానితో వాని బంధు మిత్రులు వానిని విడిచిపెడతారు. ఎవరయినా సంపదలుంటేనే ఆశ్రయిస్తారు. కాని లేనివాని దగ్గరకు పోరుకదా! అందరూ విడిచిపెట్టడంతో వారు సర్వబంధాలూ వదిలి నిరంతరం నారాయణ పాద సేవతో ఆయనసన్నిధికి చేరుతారు. వారికి భవ బంధాలుండవు.

మరొక యితిహాసం ఉన్నది.

ఒకప్పుడు నరన్వతినదీరాన మును లందరూ చేరి ఒక క్రతువుసాగిస్తూ త్రిమూర్తులలో శ్రేష్ఠు డెవరు? అనే మీమాంస సాగించారు. అదినిర్ణయించడానికి భృగుమహర్షి బయలు దేరాడు. ముందుగా బ్రహ్మలోకానికి వెళ్ళి చేతులు జోడించకుండా నిలబడగా బ్రహ్మ కుపితుడై అంతలో శాంతించాడు.

అక్కడినుండి కైలాసానికి వెళ్ళగా పరమశివుడు నంతోపంతో కౌగిట చేర్చబోయాడు. భృగువు చలించకుండా గింభీరంగా నిలబడ్డాడు. ఆయన క్రోధంరేగి త్రిశూలం ఎత్తాడు. అప్పుడు పార్వతీదేవి భర్తను నమిపించి, అంత ఆవేశం అనవసరం అని అనునయించింది.

భృగువు వైకుంఠానికి వస్తూనే మహావిష్ణువును నమిపించి ఆయనఉరఃస్థలం గట్టిగా తన్నాడు.

పాదతాడనం చేసినా చిరునవ్వుతో వచ్చి, ఆయన పాదాలకు నమస్కరించి:

మునీంద్రా! తమవంటి వారి దర్శనం అవుతుందని తెలియక విశ్రాంతిలోవున్న నా తప్పు మన్నించండి, అని కాళ్ళు కడిగిన నీళ్ళు వెత్తిన జల్లుకుని:

నన్ను అనుగ్రహించండి, అనగా ఆనందతరంగితహృదయంతో భృగుమహర్షి ఆయనను అభినందించి తిరిగివచ్చి తన అనుభవాలన్నీ వివరించాడు.

అప్పుడు వారందరూ మహావిష్ణువే నర్వదేవతాధీశుడని నిశ్చయించారు.

* * * *

కుశస్థలిలో కృష్ణుడు ఉన్న రోజులలో ఒకనాడొక విప్రుడు తన మృత శిశువును గొని వచ్చి రాజద్వారంలో పెట్టి:

ఏదేశంలో ప్రభువు వేదవేత్తలను హింసిస్తూ, అన్యాయమార్గాన రాగద్వేషాలకు లొంగి చరిస్తాడో అక్కడే శిశుమరణాలు సంభవిస్తాయి, అని గోలు గోలున ఏడ్చి వెళ్ళాడు. అవిధంగా ఎనమండుగురు పుత్రులు మరణించారు. ప్రతిమారూ అలావచ్చి రోడిస్తూనే ఉన్నాడు. కొమ్మిదవకుమారుని మృతదేహం తెచ్చి శోకిస్తుండగా విన్న అర్జునుడు వాని పుత్రులను తానురక్షించగలననీ, లేకపోతే అగ్నిలో దూకుతాననీ శపథంచేశాడు.

అనంతరం ఆ విప్రుని భార్య తిరిగి గర్భవతియై ప్రసవవేదన పడుతూన్న సమయాన ఆ శిశువును బ్రతికించే సంకల్పంతో పరమశివుని ఆరాధించి దివ్యాస్త్రంధరించి, ప్రసూతి మందిరంచుట్టూ బాణాల వల వన్నాడు.

శిశువు జన్మిస్తూనే మరణించాడు. ఆ విప్రవరుడు మళ్ళీ పోయి కృష్ణునితో మొర పెట్టుకుంటూ అర్జునుని నిందించగా ఆవేశంతో కొంతేయిడు సర్వలోకాలు తిరిగి ఎక్కడా ఆ విప్రుని బిడ్డలు కనిపించక విచారంతో వచ్చి అగ్నిగుండంలో దూకడానికి సన్నద్ధుడయ్యాడు.

సవ్యరాజిల్లెడు మోముతో వాసుదేవుడు వారించి, కాంచనరథాధుడై అర్జునుని వెంట బయలుదేరాడు. రథం వాయువేగంతో నదీ, నద; నగ, నగర, సాగరాలుదాటి వెడు తూండగా అక్కడ దట్టమైన చీకటి ప్రదేశం వచ్చింది. దారి కానక గుర్రాలు ఆగిపోగా, వాసుదేవుడు నుదర్శనం వదిలాడు. దాని కాంతివృట్టలు మిరుమిట్లు గొలువగా అర్జునుడు కన్నులు మూసుకున్నాడు. రథం ముందుకుసాగి, గంభీరసాగరమధ్యంలో కొంతదూరం ప్రయాణించింది.

అక్కడ మణిఖచితములైన వేయిస్తంభాలతో, రత్నకాంతులతో, తోరణాలతో, అద్భుతతేజఃపుంజంతో అలరారే భవనం కనిపించింది.

ఎందరో యోగింద్రులూ, భాగవతోత్తములూ ఆనందంతో ఉన్నారు. వేయిపదగల ఆదిశేషునిమీద నీలమేఘశ్యామకాంతితో పీతాంబరధారియై లక్ష్మీనమేతుడై నవక, ననందసాది మునిమండలకోభితుడై శంఖ, చక్ర, గదా, శార్ంగాలతో అలరారే సారాయణుడు గోచరించాడు.

ఆ దివ్యమంగళవిగ్రహునికి యిద్దరూ చేతులు జోడించి నీలిచారు.

అప్పు డా పురుషోత్తముడు :

భూలోకంలో ప్రబలిన క్రూర దానవగణనంహారానికి, ధర్మప్రతిష్ఠాపనకూ మీ రిద్దరూ సరసారాయణులుగా నా అంశతో జన్మించారు. మిమ్మల్ని చూడాలని యీ ముని బృందం కోరగా రప్పించడంకోసమే, ఆ విప్రబాలకులను అలాచేశాను. అరుగో ఆ బాలకులు. తీసుకు వెళ్ళండి, అన్నాడు.

కృష్ణార్జునులు ఆ పురుషోత్తముని పరిపరివిధాల కీర్తించి ఆ బాలకులనుతెచ్చి విప్రున కర్పించి, సంతోషింపజేశారు.

అనంతరం వాసుదేవుడు భూలోకంలోని దుష్టులను శిక్షిస్తూ, శిష్టజన రక్షణచేస్తూ నత్కృతువులనేకం సాగిస్తూ తన భార్యాయణు లందరికీ వారివారి అభిమతానుసారం సర్వ వాంఛలూ యీడేరుస్తూ అందరినీ పుత్రపౌత్రవృద్ధితో అలరింపజేశాడు. ఈ కృష్ణకథా శ్రవణం చేసిన వారికి సర్వకేకాలూ తొలగి, సుఖ సంతోషాలు లభిస్తాయి, అని శుక యోగింద్రుడు ముందుకు సాగుతున్నాడు.

ఏకాదశ స్కంధము

తరణంబులు భవజలధికి

హరణంబులు దురిత లతల

కాగమముల కాభరణంబులు

ఆర్జనులకు శరణంబులు

నీ దు ది వ్య చ ర ణ ము లి ల న్

మాయామానుషవిగ్రహుడై దేవకీ తనయుడుగా ప్రభవించి నారాయణుడు అఖిలదుష్ట జనసంహారంచేస్తూ చివరకు కురుక్షేత్రంలో కురు పాండవ యుద్ధంలో క్రూరప్రవృత్తు లందరినీ కడతెర్చి, అహంకార మదోన్మత్తు లయిన యాదవులను కూడా ఉపసంహరించే సంకల్పంలో ఉన్నాడు.

అవార్త తెలిసి ఆయనను దర్శించడానికి కశ్యప, అంగిరస, భృగు, వామదేవ, విశ్వమిత్ర, దుర్వాసాది మును లందరూ వచ్చారు.

వచ్చినవారందరినీ అర్హ్య పాద్యాదులతో నత్కరించి, ఆరాధించినఅనంతరం వారు :

వామదేవా! మానవశీవితంలోని నర్వరోగాలకూ దివ్యోపధం నీ నామం అని తెలియక దుర్బుద్ధులై లంపటాలలో పడి కొట్టుకుంటూంటారు. నర్వబ్రహ్మాండంలో అణురూపంలో ఉన్న నీకు నమస్కారం, అని అనేకప్రార్థనలు చేసి, సెలవుతీసుకుని, ద్వారకకు నమీపంలో వున్న పిండారక తీర్థానికి వచ్చారు.

అప్పటికే గర్వాంధులైవున్న యాదవులు తమతో వున్న సాంబుడికి ఆడవేషంవేసి, ముసులను చేరి :

స్వాములూ, ఈ యువతి గర్భవతియై ఉంది. ఈమెకు ఆడపిల్ల పుడుతుండా! మగవాడు కలుగుతాడా! అని ప్రశ్నించగా, వారి కవటనాటకం గ్రహించిన మునులు :

నాయనలారా! యదువంశ వాళనం చేసే ముసలం (రోకలి) యీబాలిక గర్భంలో ఉంది, పొండి, అని వెళ్ళిపోయారు.

ఆమాటతో యాదవులు గజగజలాడి సాంబుని వస్త్రాలు వివ్వతూండగానే రోకలి బైటపడింది.

ఆ రోకలి పట్టుకుని అందరూ కృష్ణుని నమిపించి జరిగినకథ చెప్పగా ఆయన :
వివ్రాసానికి తిరుగులేదు. మీ మదమత్తతకు అదే ప్రాయశ్చిత్తం అన్నాడు.

వారు పరిపరివిధాలవేడగా : నరే, నముద్రతీరంలో ఒక పర్వతంమీద దీన్ని అరగ
దీసి, ఆ పొడి నముద్రంలో కలవండి, అని వంపాడు.

వారు హుటాహుటిపోయి అహెరాత్రాలు అరగదీసి, చివరకు ముక్క మిగలగా
వినరి పారేశారు.

ఆ ముక్కను చేప మింగింది. చేపను పట్టిన జాలరి దానిని కోసి, ఆ ముక్కను
చూసి యింత వాడిములుకు తన బాణానికి తొడిగితే వేట బాగా సాగుతుందని పట్టుకు
పోయాడు.

*

*

*

*

పరీక్షిన్నరేంద్రా!

ఈ ప్రపంచంలో అన్నిటికంటే ఉత్కృష్టమైనది మానవ జన్మ. అందుకు కారణం
ఈ మానవప్రాణికి నారాయణచరణారవిందసేవాభాగ్యం లభిస్తుంది. కాని యీ అదృష్టా
నికి నోచుకోగల వా రెందరు ! కళ్ళుమూసుకు నడిచే వానికి సరయిన దారి కనిపించనట్లే నిర్మల
చిత్తంతో షరాత్పరపదధ్యానం చెయ్యని వారికి మోక్షపదవి లభించదు.

నిరంతరం హరినామస్మరణంతో హరికథా శ్రవణంతో, ఆ పురుషోత్తముని లీలలు
గానం చేసుకుంటూ సర్వమూ ఆయనే అని విశ్వసించాలి. మన ఆత్మ విష్ణుమయం అని
భావించే భాగవతులు ఆయన నన్నిధానం చేరి భవబంధ విముక్తు లవుతారు.

సూర్యకిరణాలు అంధకారాన్ని పారద్రోలే రీతిగా విష్ణుపాదరజం సర్వాన్నీ పవిత్రం
చేస్తుంది. అందువల్లనే యోగేంద్ర, మునిగణాలు ఆయన పాదరజోలేశం కోసం నిర్విరామ
ధ్యానం చేస్తూంటాయి.

ప్రళయం ఎలా వస్తుందని మహనీయులు చెప్పుకున్నారంటే —

ఆ సమయానికి సూర్యనవత్పరాలు ముందుమంచీ వానలు పడవు. దానితో
సూర్యునివేడి రోకాలను భస్మం చేస్తుంది. క్రింది రోకాలలో సంకర్షణముఖం నుండి మహా
వేగంతో అగ్నిజ్వాలలు ప్రభవిస్తాయి. ఆ తరువాయి సూరేభు కుంభవృష్టి. అప్పు డా
విరాణ్మూర్తి అవ్యక్తంలోప్రవేశిస్తాడు. భూమి పూర్తిగా నీటిలో కలుస్తుంది. నీరు అగ్నిగా
మారుతుంది. అది వాయురూపం పొందుతుంది. వాయువు గగనంలో లీన మవుతాడు.

మానవుడు దారా పుత్ర వ్యామోహంలోపడి సుడిగుండంలో గడ్డివరకలా తిరుగుతూం డక, సాధుసాంగత్యంతో, నజ్జనమైత్రితో, సుఖదుఃఖాలకు పొంగుతూ, వంగిపోకుండా, దొరికిన దానితో తృప్తిపడుతూ శమ, దమ సంపత్తితో సర్వం పరమేశ్వరార్పణబుద్ధితో జీవితం సాగించి భాగవతోత్తముడు కావాలి.

నరేంద్రా! వేదధర్మానుసారం పవిత్రశరీరంతో నారాయణనన్నిధానంలో నిర్మల మయిన మనస్సుతో ఆసీనుడై పోడశోపచారాలతో ఆరాధించి భక్తిహృదయంతో ఉండేవారు ఆయనను చేరుతారు.

బదరికాశ్రమంలో తపోదీక్షలోవున్న నారాయణమహర్షికి తపోభంగం కలిగించాలని దేవేంద్రుడు అప్పరసలను పంపుతూ, వారివెంట మన్నుతునికూడావంపాడు. వారు అనేక విధాల ఆయన మనస్సు వికలం చెయ్యడానికి ప్రయత్నించగా ఆయన చిరునవ్వుతో :

పాపం! మీ దేవేంద్రుని ఆజ్ఞానుసారం వచ్చినట్లున్నారు, చాలా సంతోషం, అంటూ తన దేహంనుండి వీరికంటే అందకత్తెలయిన వారిని నృప్తించగా వారు తలలువంచి, ఆయన శరీరంనుండి పుట్టిన ఊర్వశిని వెంటబెట్టుకుని దేవలోకానికి పోయి జరిగినకథ చెప్పారు. దేవేంద్రుడు తలవాల్చి ఊరుకున్నాడు.

ఆదినారాయణుడు కృతయుగంలో శక్తవర్ణంతో వాలుగు చేతులతో, జటావల్కలాలు ధరించి దండ కమండలపాణియై హంస, సువర్ణ, ధర్మ, వైకుంఠాదినామాలతో విరాజిల్లుతాడు.

త్రేతాయుగంలో రక్తవర్ణుడై, సువర్ణకేతుడై, వేదత్రయరూపుడై, విష్ణునామంతో నడుపుతాడు. ద్వాపరంలో శ్యామలదేహం, పీతాంబరం, బాహుద్వయం, దివ్యాయుధాలు, రాజలక్షణ లక్షితుడు. వాసుదేవ, జనార్దన, నంకర్షణనాముడు.

కలియుగంలో కృష్ణవర్ణం, కృష్ణనామం, భక్తరక్షణదీక్ష. ఈ కాలంలో హరి' రామ, నారాయణ, నృసింహ, కంసారి నామాలతో ఆరాధనలు పొందుతాడు.

ఆ పురుషోత్తముడు కృష్ణావతారం పరినమాప్తం చేయడానికి నిశ్చయించుకున్నాడు. ఆ సమయాన ద్వాపరకానగరానికి ప్రమాదసూచనలు రాగా యాదవులందరినీ ప్రభావతీర్థానికి తరలించాడు. విషయం గ్రహించి ఉద్ధవుడు వాసుదేవుని చేరగా ఆయన చిరునవ్వుతో :

ఉద్ధవా! నేటికి వారం రోజుల్లో ద్వాపరక సముద్రంలో కలుస్తుంది. యదువంశం క్షయ మవుతుంది. కలియుగం ప్రవేశిస్తుంది. కలియుగంలో ధర్మ నిరతి ఉండదు. ఆచారం పనికిరాదు, అన్యాయాలు పెరుగుతాయి. మందబుద్ధులూ తీవ్రక్రోధులూ,

అల్పాయుష్కులూ, బహురోగపీడితులూ పెరుగుతారు. ఎదుటివారిని సహించలేని నాస్తికులు బలుస్తారు.

నీవంటివానికి చెప్పవలసిన యితీహాసం ఉంది.

ఒక అరణ్యంలో ఒకపావురం దాని జతవక్షితో అన్యోన్యంగా ఉంటూ పిల్లలనుకని మమకారంతో ఉన్నది. ఒకనాడొక బోయ ఆ ఆడపిట్టను దానిపిల్లలను వేటాడిపోయాడు, అప్పుడి కపోతం దారా నుతులమీది మమకారంవీడక చిక్కినశించింది. అందుచేతనే దారా పుత్రవ్యామోహం పనికిరాదు.

మరొక మాట—

మిథిలానగరంలో పింగళ అనే వేశ్య ఉంది. అది తనను నమ్మిన ప్రియుని మోసగించి, మరొక ప్రియుని ద్వారా అధికధనం సంపాదించాలని రాత్రులు నగరంఅంతా తిరుగుతూ నిద్రలేక అలసటతో నానాయాతనలూ వడి, ఆత్మశాంతిని మించిన ఐశ్వర్యం రీదని నారాయణ చరణసేవతో మోక్షవదవి పొందింది.

అంతేకాదు ఉద్ధవా! భగవత్సేవను మించినది భాగవతసేవ, అని ఉద్ధవునకు ముక్తిమార్గం ఉందేశించగా ఆ పుణ్యపురుషుడు బదరికావనానికి వెళ్ళాడు.

అనంతరం బలరామ కృష్ణులు ద్వారక విడిచి వచ్చేవేళకు యాదవులు 'మదిరాపాన సత్తులై నముద్రం ఒడ్డున కొట్టుకుంటూ రోకలి పొడికలిసిన తరంగాలతాకిడికి అందరూ పాణాలు వదిలారు. అదిచూసి బలరాముడు యోగమార్గాన అనంతునిలో లీనమయ్యాడు. గానుదేవుడు ఒక నికుంజం దగ్గర విశ్రాంతిలో ఉండగా, ఆయన ఆడించే పాదం లేడి విగా భ్రమించి ఒకబోయ బాణం విడిచాడు. అంతతోఆయన అవతారం చాలించాడు.

అవతారం చాలించే వేళకు వచ్చిన దారుకుని చూచి :

నువ్వు త్వరగావెళ్ళి మిగిలిన మనవారి కీవార్త చెప్పి, తక్షణం అర్జునుని రప్పించి, సూదవ గురు, వృద్ధ, స్త్రీ, బాలకులను హస్తినాపురం తీసుకుపోమ్మని చెప్పి, అన్నాడు.

కోటిసూర్యకాంతితో గగనమార్గాన వచ్చే నారాయణుని చూచి నిఖిలదేవ, ముని శాలూ జయ జయ ధ్యానాలు చేశారు.

ద్వాదశస్కంధం

రాజీవనదృశనయన విరాజితనుగుణా

విదేహరాజ వినుత విభ్రాజిత కీర్తినుధావృత

రాజీవభవాండభాండ రఘుకులతిలకా !

ధర్మపాలననిష్ఠాగరిష్ఠా !

ఇంతవరకూ నీకు పూర్వకాలకథలు వినిపించాను. ఇప్పుడు భావికాలగతి వివరిస్తాను.

బృహద్రథుడనే రాజుకి పురంజయుడు పుడతాడు. వీని మంత్రి శునకుడు. వీడు రాజును చంపి తానే ప్రభు వవుతాడు. వాని కుమారుడు ప్రద్యోతనుడు. వాని కుమారుడు విశాఖుడు. నందివర్ధనుడు వాని సుతుడు. వీరయిదుగురూ నూట ముప్పది ఎనిమిది సంవత్సరాలు పాలిస్తారు.

ఆ తరువాయి శిశువాగ, కాకవర్ణ, క్షేమవర్మ, క్షేత్రజ్ఞ, విధిసార, అజాతశత్రు, దర్భక, అజయ, నందివర్ధన, మహానందులు, మూడువందలఅరవై యేళ్ళు పాలించాక, మహానందికి శూద్రస్త్రీయందు మహాపద్మవతి అనే వాడు పుడతాడు. వీనికి ఎనమండుగురు పుత్రులు. అయితే వానితోనే రాజవంశాలు అంతరిస్తాయి. ఈ ఎనమండుగురూ నూరేళ్ళు పాలిస్తారు. ఆ తరువాయి నవనందులు పాలిస్తారు. వీరిని ఒక విప్రశ్రేష్ఠుడు పదభ్రష్టులను చేసి మౌర్యులను సింహాసనం ఎక్కిస్తాడు. మౌర్యచక్రవర్తి చంద్రగుప్తుడు.

వారిసారుడు ఈయన కుమారుడు. ఈయన తరువాయి అశోకవర్ధన, సుయతస్సు, సంయుత, శాలిశూక, సోమశర్మ, శతధన్వ, బృహద్రథులు నూటముప్పైయేడు సంవత్సరాలు రాజ్యం చేస్తారు.

బృహద్రథుని సేనాపతి శుంగుడు తనరాజును చంపి సింహాసనం అధిష్టిస్తాడు. వాని అనంతరం అగ్నిమిత్ర, సుజ్యేష్ఠ, వసుమిత్ర, భద్రక, పుళింద, హేమ, వజ్రమిత్ర భాగవంత, దేవభూతులు పాలిస్తారు. ఈ శుంగులు నూటవన్నెండేళ్ళు ఏలుతారు.

దేవభూతిని ఆయనమంత్రి వనుదేవుడు సంహరించి రాజ్యాధిపత్యం వహిస్తాడు. అనంతరం వాని కుమారుడు భూమిత్రుడు, వీని పుత్రుడు నారాయణుడు. ఇలా ఈ కణ్వవంశీయులు మూడువందల నలభైఅయిదేళ్ళు రాజ్యపాలనం సాగిస్తారు.

ఈ కణ్వవంశీయుడైన సుశర్మను వాని సేవకుడు అంధ్రజాతీయుడు వృషలుడు సంహరించి రాజవుతాడు, వీని కొడుకు కృష్ణుడు, వీనినుతుడు శాంతకర్ణుడు. అలా వారి సంతానం పౌర్ణమాన, లంబోదర, జిచిలక, మేఘస్వాతి, దండమాన, హాలేయ, అరిష్టకర్మ, తిలక, పురీషసేతు, సునంద, వృక, జటాప, శివస్వాతి, అరిందమ, గోమతి, పురీమంత, దేవశీర్ష, శివస్కంధ, యజ్ఞశీల, శ్రుతస్కంధ, యజ్ఞశత్రు, విజయాదులు నాలుగు వందలయాభైయారు సంవత్సరాలు పాలిస్తారు.

ఇలా వేలసంవత్సరాలు ఎన్నెన్నో రాజవంశాలు భూమండలం పాలించి, అన్యోన్య వైరంతో, అనాహంతో, సత్య-ధర్మదూరులైపోతారు. ప్రజలకు దైవభక్తి ఉండదు. పాపభీతి అనలే కానరాదు.

అలా కొంతకాలం జరిగాక నారాయణుడు అశ్వవాహనారూఢుడై అవతరించి క్రూర జన గణాన్ని సంహరించి, శిష్టజనరక్షణతో ధర్మపరిపాలనం సాగిస్తాడు.

శంతనుని సోదరుడు దేవాపి, ఇక్ష్వాకువంశీయుడైన మరుత్తు వీరుభయులూ యోగశక్తి యుక్తులై కలాపిగ్రామంలో ఉండి ప్రజలకు సత్య, ధర్మమార్గాలు ఉపదేశించి సదాచారం నేర్పుతారు.

మహారాజా ! ధర్మం అంటే ఏమీకాదు. సత్యమూ, భూతదయ, దానమూ, తపస్సు-ఈ నాలుగూ దాని పాదాలు. కృతయుగంలో ఈ నాలుగింటినీ అందరూ అనుష్ఠిస్తారు. దయా, దాన, తపస్సులు త్రేతాయుగంలో నడుస్తాయి. దయ, తపస్సు, దానవరంలో ఉంటాయి. కలియుగంలో మానవులకు ఇవేవీ ఉండవు. దురాచారులు, దుష్టసేవానిరతులు, అసత్యవాదులు, మాయోపాయకోవిదులు, రోపైకదృక్కులు, నిర్దయులు, ప్రబలుతారు. ప్రభువులందరూ పాపాచారులే! అందరూ కాముకులే. తల్లీ, తండ్రి, కొడుకూ, కూతురూ, అదిగాగల మానవత్వలక్షణాలన్నీ నశిస్తాయి. కరువులూ, ఉప్పెనలూ ఇటువంటి ఉపద్రవాలు పెరుగుతాయి.

అందువల్లనే కలియుగంలో ఒకక్షణమయినా నారాయణనామస్మరణ చేస్తే నూరు యజ్ఞాలు చేసిన ఫలం సిద్ధిస్తుంది.

ప్రళయం

ఇక ప్రళయం ఎప్పుడెప్పుడు వస్తుందని కదా నీ నందేహం.

కృత, త్రేతా, ద్వాపర, కలియుగాలు నాలుగుకలిసి మహాయుగం. వెయ్యి మహాయుగాలు బ్రహ్మకు పగలు. అనంతరం వెయ్యి మహాయుగాలు ఆయన కొకరాత్రి. అప్పుడు నిమిత్తప్రళయం ఏర్పడుతుంది. అప్పు డీ లోకాలన్నీ బ్రహ్మలో లీనమవుతాయి. దీనినే ప్రాకృతప్రళయం అంటారు.

ఇటువంటి మహాయుగాలు మూడువందలఅరవై గడిస్తే బ్రహ్మకు నవతస్వరం. అవి వందసాగితే ఆయనకు సూరేళ్ళు నిండుకాయి. అప్పుడు మహాప్రళయం వచ్చి అంతా జలార్ధ్రవం అవుతుంది.

నిత్య, నైమిత్తిక, ప్రాకృతిక, ఆత్మంతిక రూపాలతో ప్రళయాలు నాలుగు విధాలుగా వస్తూంటాయి. ఈ ప్రళయ కాలాలలో కూడా నిశ్చలంగా ఉండే పరాత్పరుని నిరంతరం ధ్యానించే వారు భవజలధిని దాటుతారు.

రాజేంద్రా ! ఇంతవరకూ మృత్యుభీతితోకదా నువ్వు బాధపడుతున్నావు. జన్మమ వెన్నాడుతూ మృత్యువు వస్తూనే ఉంటుంది. ఈ విషయం గ్రహించి ఆ పురుషోత్తముని నిరంతరం ధ్యానించే వారికి జనన మరణభీతి ఉండదు.

మరొక రహస్యం ఉంది. నీళ్ళకుండలో ఆకాశం ప్రతిబింబిస్తుంది. కుండ బద్దలయితే ఈ ఆకాశం ఏమవుతుంది. అంతే ! దేహంలో ఉండే జీవుడు దేహనాశనంతో పరమాత్మును చేరుతాడు. అందుచేత సర్వబంధాలూ, వాంఛలూ విన్నరించి, హరిస్మరణలో ఉండు. అదే సర్వప్రాణి శరణ్యమార్గం, అని శుకయోగి నిష్ప్రమించాడు, అంటూ శౌనకాదిమహామునులకు భాగవతకథానుధారనం అందిస్తున్న మహానీయుడు సూతుడు :

మునిశాపవ్రకారం తక్షకుడు బయలుదేరి విప్రవేషంలో వస్తున్నాడు. పరీక్షిస్తూహ రాజును సర్పవిషంనుండి ఉద్ధరించడానికి వస్తున్న కశ్యపుడనే మంత్రవేత్తను దారిలోకలిసి వానిని వెనుకకు మరలించి పరీక్షిస్తున్న సమీపించి ఒకపలం యిచ్చాడు. ఆయన దానిని ఆస్వాదించగా ఆ పండునుండి మహాసర్పంపుట్టి ఆయననుకాటువేసింది. క్షణంలో పరీక్షితు దేహం భస్మమయింది.

అనంతరం ఆయన కుమారుడు జనమేజయుడు తనతండ్రిని సంహరించిన పాములపై క్రోధంతో సర్పయాగం ఆరంభించాడు. అగ్నికుండంలో పందలు, వేలసంఖ్యలో నర్పాలు

చుట్టలు చుట్టుకు పడుతున్నాయి. భీతితో తక్షకుడు ఇంద్రునిశరణువేడగా యజ్ఞం చేయించే అధ్వర్యులు ఇంద్రనమేతం తక్షకుని అగ్నికుండానికి స్వాహా చేయబోగా, అంగీరనుడు వచ్చి :

జనమేజయుమహారాజా! ఇంక ఈ యాగం అవు. చావుపుట్టుకలు సహజాలు. అందుకు ఎవరినో బాధ్యులను చేసి హింసించ వవనరంలేదు, అని శాంతచిత్తుని చేశాడు.

అంతటో జనమేజయుడు సర్పయాగం నమాప్తంచేసి, నిర్మలహృదయుడై హరిపద సేవా తత్పరుడయ్యాడు.

వేద వ్యాసుడు

మహామునులారా! భాగవతపురాణం ముగించబోయే ముందు మీకందరికీ సర్వ పురాణేతిహాసప్రస్థ అయిన వ్యాసమహర్షిని గురించిచెప్పాలి.

ప్రప్రథమంగా చతుర్ముఖప్రజాపతి హృదయంలో ఒక నాదం పుట్టింది. ఆనాదాన్ని ఉపాసించి యోగీశ్వరులు ముక్తు లయ్యారు. ఆ నాదం అకార ఉకార మకార రూపమయిన 'ఓం' కారంగా ప్రకాశించింది.

దానినుండి ప్రజాపతి అకారాది క్షకారాంతం వర్ణసమామ్నాయం సృష్టించి, ఆ అక్షరాలతో నాలుగువేదాలూ అందించాడు. ప్రజాపతి కుమారు లయిన బ్రహ్మవాదు లందరూ వేదాధ్యయనంచేస్తూ, తమశిష్యులకు ఉపదేశిస్తూ వచ్చారు.

ఈవిధంగా ప్రతి యుగంలోనూ మహర్షులు వేదాధ్యయనంతో గడిపేవారు. అయితే నాలుగువేదాలూ అభ్యసించగల శక్తి అందరికీ ఉండదని గ్రహించి, వ్యాసమహర్షి వేదాలను ఋగ్వేదా సామ అధర్వాలుగా విభజించి పైల, వైశంపాయన, శైమిని, సుమంతులనే శిష్యులకు ఉపదేశించాడు.

పైలుడు ఋగ్వేదాన్ని తన శిష్యుడైన బాష్కలునికి, ఈయన తన శిష్యులయిన బోధ్య, యాజ్ఞవల్క్య, పరాశర, అగ్నిమిత్రులకు నాలుగు భాగాలుగా అందించాడు.

వైశంపాయనుని శిష్యులు యజుర్వేదపారగులై నిఖిల క్రతువులకూ అధ్వర్యు లవుతూవచ్చారు.

శైమిని అందించిన సామవేదాన్ని వాని శిష్యులు వేయిగాఖలు చేశారు. సుమంతుడు అధర్వవేదాధ్యాపనం చేశాడు.

ఇక పురాణాల విషయం—

బ్రహ్మ, వద్మ, విష్ణు. శివ, భాగవత, భవిష్యోత్తర, నారద, మార్కండేయ, అగ్ని, బ్రహ్మకైవర్త, లింగ, వరాహ, స్కాంద, వామన, కూర్మ, మత్స్య, బ్రహ్మాండ గరుడనామాలుతో పద్దెనిమిది పురాణాలు. ఇవన్నీ పరమేశ్వర గుణకీర్తనం చేసేవే. కనక యివి చదివినా విన్నా పరమ పురుషలోకం చేరుతారు

మహాపురుషులకూ, యోగులకూ లభించని చిరంజీవిత్వం సాధించిన మహర్షి మార్కండేయు డొక్కడే. ప్రళయవేళ ఆయన పరమాత్మ హృదయంలో లీనమై సృష్టి ప్రారంభవేళకు మళ్ళీ అవతరిస్తూ ఉంటాడు.

ఇక మనకు కనిపించే నూర్పు డున్నాడే, ఈయన చైత్రమాసంలో ధాత అనే పేరుతోనూ, వైశాఖంలో అర్యమనామంతో, జ్యేష్ఠమాసంలో మిత్ర అనే పేరుతోనూ, ఆషాఢంలో వరుణ, శ్రావణంలో ఇంద్ర, భాద్రపదంలో వివస్వంతుడు, ఆశ్వయుజంలో పూష, కార్తీకంలో విష్ణు, మార్గశీర్షంలో అర్యమ, పుష్యమాసంలో భగ, మాఘంలో పూష, ఫాల్గుణంలో క్రతునామాలతో విరాజిల్లుతాడు. ఇన్ని రూపాలతో లోకానికి కాంతి పెదజల్లే ఆ సూర్యభగవానుడు సాక్షాన్నారాయణ స్వరూపుడే అని గ్రహించి ఆరాధించాలి, అని నూతుడు శౌనకాదులకు కలిపాపహరమయిన భాగవత మహాపురాణం వినిపించి నంతుష్టులను చేసి తాను కృతార్థుడయ్యాడు.

జనకసుతా హృచ్చోరా

జనకవచోలబ్ధవిపిన, శైలవిహారా

జనకామిత మందారా

జననాదిక నిత్యదుఃఖచయ సంహారా !

బమ్మెర పోతనామాత్యుల భాగవతం ఆధారంగా

పురాణపండ రామమూర్తి, కాశీ అన్నపూర్ణమ్మల తనూజుడు

సూర్యనారాయణప్రకాశదీక్షితులు చేసిన పంచనానుసరణం

సంపూర్ణం.

గ జేం ద్ర స్తు తి

ఎవ్వని చేజనించు జగ మెవ్వనిలోవలనందు లీనమై
యెవ్వనియందు దిందు వరమేశ్వరు డెవ్వడు మూలకారణం
దెవ్వ దిసాది చుద్య లయు డెవ్వడు నర్వము కానయైన వా
డెవ్వడు వాని నాత్మభవ వీశ్వరునే శరణంబు వేడెదన్.

ఒకవరి జగములు వెలివిడి
ఒకవరి లోపలికి గొనుచు నుభయము దానై
నకలార్థసాక్షియగు నయ్య
కలంకుని ఆత్మమయుని వర్తి దలంచున్.

లోకంబులు లోకేశులు
లోకస్థులు తెగిన దుది నలోకంబగు
పెంజీకటి కవ్వల నెవ్వం
దేశాక్కరి వెలుగు నతనివే సేవించున్.

నర్తకుని బంగి పెక్కగు
మూర్తులకో నెవ్వడాడు మునులు దివిజులుం
శీర్తింప నేర డెవ్వని
చర్తన మొరు తెరుగ రట్టివాని నుకింతున్.

ముక్తనంగులైన మునులు
దిదృక్షులు నర్వభూకహితులు
సాదుచిత్తు లనదృశ్యవ్రకాద్యులై
కోల్తు డెవ్వని దివ్యవదము వాడు దిక్కునాకు.

భవము బోషంబు రూపంబు గర్మంబు
నాహ్వానములు గుణము నెవ్వవికిలేక

జగముల గలిగించు నమయించు కొరకునై
 నిజమాయ నెవ్వ డిన్నియును దాల్చు
 ఆ పరేశునకు అనంతశక్తికి
 బ్రహ్మ కిద్దరాపికి రూపహీనునకును
 చిత్రచారునికి సాక్షికి ఆత్మరుచికివి
 పరమాత్మునకు పరబ్రహ్మమునకు.

మాటలను నెరుకల మనముల జేరంగగాని
 శుచికి సత్యగమ్యు డగుచు
 నిపుణుడైన వాని నిష్కర్మతకు
 మెచ్చువాని కే నొనర్తు వందనములు.

శాంతున కవవర్గసౌఖ్యసంవేదికి నిర్వాణభర్తకు నిర్విశేషునకు
 హేరునకు గూఢునకు గుణదర్శికి సౌమ్యున కధిక విజ్ఞానమయున
 కఖిలేంద్రియద్రష్ట కధ్యక్షునకు బహుజ్ఞేత్రజ్ఞునకు దయాసింధుమతి
 మూలప్రకృతి కాత్తమూలున కఖిలేంద్రియజ్ఞాప్తునకు దుఃఖాంతకృతి

నెరి నసత్య మనెడి నీడతో
 వెలుగుచునుండు నెక్కటికి షుహౌత్తురునకు
 నిఖిలకారణునకు నిష్కా
 రణునకు నమస్కరింతు నన్ను మనుచుకొరకు.

యోగాగ్నిదగ్ధకర్ములు
 యోగీశ్వరు లే శుహౌత్ము నొండెరుగక
 నద్యోగ విభావిత మనముల
 బాగుగ వీక్షింతు రట్టి పరము భజింతున్.

సర్వాగ మామ్నాయ జలధికి నవవర్గ మయునికి సుత్రమ మందిరున
 సకల గుణారణిచ్ఛన్న బోధాగ్నికి తనయంత రాజిల్లు ధన్యమతికి

గుణ లయోద్ధీపిత గురుమానసునకు సంవర్తిత కర్మ నిర్వర్తితునకు
దిశలేని నాబోటి వశవుల పాపంబు లడచువానికి నమస్తాంతరాత్తుడై

వెలుంగు వాని కచ్చిన్నునకు భగవంతునకు తనూజ వశనివేళ
దారనకు లయినవారి కందగరాని వాని కావరింతు వందనములు.
ఎర ధర్మ కామార్థ వర్జితకాములై విబుధు లెవ్వని సేవించి యిష్ట
గతి బొందుదురు చేరి కాంక్షించు వారి కవ్యయదేహ మిచ్చు నెవ్వడు కరుణ
ముక్తాత్తు లెవ్వని మునుకొని చింతింతు రానందవార్ధి మగ్నాంతరంగు
లేకాంతు లెవ్వని నేమియు గోరక భద్రచరిత్రంబు పాడు చుందు
రా మహేశు నాద్యు నవ్యక్తు నధ్యాత్మయోగగమ్యు హృద్ధు నున్నకాత్తు
బ్రహ్మమయిన వాని పరుని అతీంద్రియు ఈశ స్థూలు సూక్ష్మ నే భజింతు.

పాపకుం డర్చుల భాసుండు దీప్తుల నెబ్బింగి నిగిడింతు రెట్లడంతు
రాక్రియ ఆత్మకరావళిచేత బ్రహ్మాదుల వేల్పుల నఖిల జంతు
గణముల జగముల మన నామ రూప భేదములతో మెఱయింభి తగనడంచు
నెవ్వడు మనము బుద్ధింద్రి యములు తానయై గుణ సంప్రవాహంబు నెరవు

శ్రీ నపుంనక పురుషమూర్తియును గాక
తిర్య గమర నరాది మూర్తియును గాక
కర్మ గుణ భేద న ద సత్ప్రకాశిగాక
వెనుక నన్నియు తానగు విభు దలంతు.

కల డందురు దీనుల యెడ
కల డందురు పరమయోగి గణముల పాలన్
కల డందు రన్నిదిశలను
కలడు కలండనెడు వాడు గలదో లేదో?

కలుగడే నాపాలి కలిమి నందేహింప కలిమి లేములు లేక కలుగువాడు
నా కడ్డవడ రాడె నలి నసాధువులచే పడిన సాధుల కడ్డ పడెడువాడు

చూడడే నాపాటు జావుల జూడక చూచువారల గృవ జూచువాడు
 లీలతో నా మొరాలింపడే మొరుగుల మొర లెరుంగుచు తన్ను మొరగువాడు
 అఖిల రూపముల్ తన రూపమైనవాడు
 ఆది మధ్యాంతములు లేక యడరువాడు
 భక్తజనముల దీనుల పాలివాడు
 వినడె చూడడె తలవడె వేగరాడె!

విశ్వకరు విశ్వదూరుని
 విశ్వాత్ముని విశ్వవేద్యు విశ్వ నవిశ్వన్
 శాశ్వతు నజ బ్రహ్మవ్రతు
 ఈశ్వరునిం బరమపురుషు వే భజియింతున్.

లావోక్కింతయులేదు ధైర్యమువిరోలంబయ్యె
 ప్రాణంబులున్ రావుల్దప్పెను మూర్ఛవచ్చె తనువుల్ డస్సెన్
 శ్రమంబయ్యెడిన్ నీవేతప్ప నితఃవరం బెరుగ
 మన్నింపం దగున్ దీనునిన్ రావే యీశ్వర కావవే వరద!
 సంరక్షింపు భద్రాత్మకా!

చనుదట జీవుల మాటలు
 చనుదట చనరాని చోట్ల
 శరణార్థుల కో యనుదట
 పిలచిన సర్వము కనుదట
 పందేహ మయ్యె కరుణా వార్ధీ!

ఓ కమలావత యో వరద
 యో ప్రతిపక్ష విపక్ష దూర
 కుయ్యో కవి యోగి వంద్య
 సుగుణోత్తమ యో శరణాగతామరార్థి
 యో మునీశ్వర మనోహర యో విమలవ్రభావ!
 రావే కరుణింపవే తలవవే శరణార్థిని నన్ను గామిని

